



การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

DEVELOPMENT OF ADDITIONAL SELECTIVE COURSE TO PROMOTE FINANCIAL
LITERACY OF LOWER PRIMARY SCHOOL CHILDREN.

ชฎาธาร คำเนียม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2567

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น



ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DEVELOPMENT OF ADDITIONAL SELECTIVE COURSE TO PROMOTE FINANCIAL
LITERACY OF LOWER PRIMARY SCHOOL CHILDREN.



A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY
(Educational Science & Learning Management)
Faculty of Education, Srinakharinwirot University

2024

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
ของ
ชฎาธาร คำเนียม

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา หวังภาษิต) (รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ฤทธิ์จรูญ)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุวิชา วันสุดล) (รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี)

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
ผู้วิจัย	ชฎาธาร คำเนียม
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลัดดา หวังภษิต
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์ ดร. สุวิชา วันสุตล

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนต้น 2) พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น 3) ศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 30 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม(Cluster random sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น 2) แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงิน 3) แบบประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน 4) แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน 5) แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test แบบ dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีองค์ประกอบออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน และด้านพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงิน มีความเหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.27, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน. = 0.65) 2) ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.19, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน.=0.71) 3) ผลการหาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน และด้านทักษะทางการเงิน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนส่วนใหญ่มีความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย= 2.67, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.45) รวมถึงนักเรียนส่วนใหญ่มีความฉลาดรู้ทางการเงินด้านพฤติกรรมทางการเงิน อยู่เป็นประจำ (ค่าเฉลี่ย= 2.74, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน= 0.41)

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม, ความฉลาดรู้ทางการเงิน, นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

Title	DEVELOPMENT OF ADDITIONAL SELECTIVE COURSE TO PROMOTE FINANCIAL LITERACY OF LOWER PRIMARY SCHOOL CHILDREN.
Author	SHADATAN COMNEAM
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2024
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Ladda Wangphasit
Co Advisor	Dr. Suwicha Wansudon

The purpose of this research was to: 1) study the components and indicators of financial literacy for lower primary school students, 2) develop an additional selective course to promote financial literacy for lower primary school students, and 3) examine the effectiveness of the additional selective course to promote financial literacy for lower primary school students. The sample group consisted of 30 Grade 2 students from the Demonstration School of Srinakharinwirot University Prasarnmit (Elementary Division), Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, in the second semester of 2024. The sample was selected using cluster random sampling with the classroom as the sampling unit. The research instruments included: the additional selective course to promote financial literacy, an assessment form for the appropriateness of components and indicators of financial literacy, an assessment form for the appropriateness of the additional selective course, lesson plans based on the developed course, and a test of financial knowledge and skills and rating scales for assessing financial attitude and behavior. Data were analyzed using mean , standard deviation , paired sample t-test, and effectiveness index. The results of this study revealed that the components and indicators of financial literacy among lower primary school students comprised four key dimensions: (1) Financial Knowledge, (2) Financial Skills, (3) Financial Attitude, and (4) Financial Behavior. The appropriateness of these components and indicators was rated at a high level, with a mean score of 4.27 and a standard deviation of 0.65. The developed additional selective course to promote financial literacy included essential elements such as principles, objectives, content, learning activities, instructional media, and learning assessment and evaluation. The overall appropriateness of the course was also rated at a high level, with a mean score of 4.19 and a standard deviation of 0.71. The effectiveness of the developed course was confirmed through a comparison of pre-test and post-test scores. The findings indicated that students' post-test scores on financial literacy were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level of statistical significance.

Keyword : Development of Additional Selective course, financial literacy, early elementary school students

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี เป็นเพราะผู้วิจัยได้รับการอนุเคราะห์จากหลายท่านหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. ลัดดา หวังภาสิต ที่กรุณาเป็นประธานคณะกรรมการคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ดร. สุวิชา วันสุตล ที่กรุณาเป็นประธานร่วมในการคุมปริญญานิพนธ์ ทั้งสองท่านสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ให้ความรู้และให้กำลังใจเสมอ อันเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการทำปริญญานิพนธ์

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. รุ่งทิวา แยมรุ่ง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. นพดล กองศิลป์ ที่ให้โอกาสในการได้เรียนสาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ดวงใจ สีเขียว ที่มีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา ชี้แนะแก้ไข และให้กำลังใจอยู่เสมอจนทำให้ปริญญานิพนธ์สำเร็จลุล่วงได้ดี

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ดร.พิชิต ฤทธิจุฑา ที่กรุณารับเป็นประธานคณะกรรมการสอบปากเปล่า และ รองศาสตราจารย์ดร.กิตติชัย สุทธิโนบล รองศาสตราจารย์ดร.ชมนาด เชื้อสุวรรณทวิ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบปากเปล่า ทั้งสามท่านได้ให้ข้อเสนอแนะ และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่ง ทำให้ปริญญานิพนธ์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คณะผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. จุลศักดิ์ สุขสบาย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. สันติ สุขสัตย์ อาจารย์ดร. มิ่ง เทพक्रमเมือง อาจารย์ดร. กฤษณะ มุขแก้ว อาจารย์ดร. อนุสสรณ์เฉลิมศรี อาจารย์ดร. พนิดา วงษ์พานิช อาจารย์ดร.มะลิวรรณ งามยิ่ง ดร. สมจินต์ ศรีไพศาล คุณ สายสมร บวรวงศศิริลภ ที่ได้สละเวลาและความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่องานวิจัยนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิไลพร หวังทรัพย์ทวี กัลยาณมิตรที่ดียิ่งที่ให้การช่วยเหลือ ให้แนวทางในการทำวิจัยและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ ทำให้ปริญญานิพนธ์สำเร็จลุล่วง

ขอบพระคุณพระเจ้าที่ให้อภัยและขอขอบคุณพี่น้องที่คริสตจักรกิจการของพระคริสต์ที่คอยเป็นกำลังใจและอธิษฐานเผื่อเสมอๆ และขอกราบขอบพระคุณพ่อทอม แม่เจสสิยา และน้องๆที่คอยสนับสนุนและให้กำลังใจข้าพเจ้ามาตลอด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับเยาวชนของประเทศไทย คุณค่าอันเกิดจากงานวิจัยนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาคุณบิดา มารดา ตลอดจนครูผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ตั้งแต่เบื้องต้น จนถึงปัจจุบัน

ชฎาธาร คำเนียม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
คำถามของการวิจัย.....	7
ความมุ่งหมายของงานวิจัย.....	7
ความสำคัญของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	8
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	8
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ตัวแปรที่ศึกษา	8
เนื้อหาในการวิจัย	9
ระยะเวลาในการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
กรอบแนวคิดในการวิจัย	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร	15

1.1 ความหมายของหลักสูตร	15
1.2 ความสำคัญของหลักสูตร	17
1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร.....	20
1.4 รูปแบบของหลักสูตร.....	27
1.5 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร	31
1.6 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร.....	32
1.9 การประเมินคุณภาพหลักสูตร	45
1.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร	47
2. ความฉลาดรู้ทางการเงิน.....	56
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงิน.....	56
2.2 ความหมายของความฉลาดรู้ทางการเงิน	57
2.3 ประโยชน์และความสำคัญของความฉลาดรู้ทางการเงิน.....	60
2.4 องค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงิน.....	65
2.5 แนวทางการพัฒนา/การเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงิน	74
2.6 แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ของนักเรียน.....	77
2.7 วิธีการสอนความฉลาดรู้ทางการเงินให้กับผู้เรียน	96
2.8 ความฉลาดรู้ทางการเงินในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	108
2.9 หลักสูตรการสอนการเงินในโรงเรียนของประเทศไทย	110
2.10 การวัดและประเมินผลความฉลาดรู้ทางการเงิน.....	114
2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดรู้ทางการเงิน	122
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	128
ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาตอนต้น (R1).....	130

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนต้น (D1)	137
ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (R2)	141
ระยะที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (D2)	151
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	152
ระยะที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาตอนต้น.....	153
ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น	161
ระยะที่ 3 ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น	172
ระยะที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น	176
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	177
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	177
ตัวแปรที่ศึกษา.....	177
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	177
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	178
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	180
สรุปผลการวิจัย.....	181
อภิปรายผลการวิจัย	181
ข้อเสนอแนะ	186
บรรณานุกรม	189

ภาคผนวก.....	199
ประวัติผู้เขียน.....	284



สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรจากแนวคิดของนักการศึกษา.....	22
ตาราง 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงิน.....	73
ตาราง 3 ชุดคำถามแบบสำรวจความฉลาดรู้ทางการเงินปี 2563	76
ตาราง 4 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐาน ส 3.1	108
ตาราง 5 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐาน ส 3.2.....	109
ตาราง 6 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น	131
ตาราง 7 กำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน	150
ตาราง 8 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นสำหรับผู้เชี่ยวชาญ (n= 5)	155
ตาราง 9 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น	158
ตาราง 10 หน่วยการเรียนรู้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น	165
ตาราง 11 ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (n= 5)	169
ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้าน ความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ก่อนเรียนและหลังเรียน (n=30)	172
ตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้าน ทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ก่อนเรียนและหลังเรียน (n=30)	173
ตาราง 14 ผลการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาตอนต้น.....	173

ตาราง 15 ผลการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาตอนต้น.....	175
--	-----



สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	13
ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร	129



บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภาวะการณ์ในปัจจุบัน การดำเนินชีวิตของคนไทยมีความเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องเกิดผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพของพลเมืองให้ก้าวหน้าต่อไป ความพลิกผันของเหตุการณ์และปัญหา หลักการและวิธีการที่สำคัญประการหนึ่งคือ การสร้างสรรค์ความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน ประกอบกับความหมายของคำ literacy ที่เดิมหมายถึงเพียงการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น แต่ในปัจจุบันความหมายของคำ literacy ได้เปลี่ยนแปลงไป คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัยจึงได้อธิบายความหมายของคำนี้ให้กว้างขึ้น โดยใช้ศัพท์บัญญัติเป็นภาษาไทยว่า “ความฉลาดรู้” เพื่อให้ครอบคลุมถึงการรู้และเข้าใจสาระที่ถูกต้อง ชัดเจน ต่อยอดเกิดความรู้ใหม่จนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้จริง คำว่า literacy ในภาษาไทยพบว่ามีการใช้คำว่า “การรู้” หรือ “การรู้เรื่อง” แล้วแต่ว่าคำที่ต่อท้ายจะเป็นอะไร ซึ่งยังไม่ค่อยสื่อความหมายได้ตรงเท่าใด จนกระทั่งได้พบว่า มีพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานไว้นานแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2524 ว่า “การศึกษาหาความรู้จึงสำคัญ ตรงที่ว่าต้องศึกษาเพื่อให้เกิด ‘ความฉลาดรู้’ คือรู้แล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ๆ ”

จะเห็นได้ว่าจากพระบรมราโชวาทนี้ ความฉลาดรู้ต้องครอบคลุมความรู้ในเรื่องนั้นๆ ซึ่งความรู้ในที่นี้ อาจหมายรวมถึงทักษะด้วย แต่แม้จะมีความรอบรู้ในเรื่องนั้น ถ้ารู้แล้วไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ก็จะไม่ช่วยให้เกิดความฉลาด แสดงว่าการเรียนเพื่อความรู้จะต้องประกอบด้วยความรู้ส่วนหนึ่งซึ่งหมายรวมถึงทักษะด้วย แล้วก็ต้องประกอบไปด้วยความสามารถในการที่จะนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์จริง จึงจะเกิดเป็นความฉลาดรู้ แต่เท่านั้นยังไม่พอ จะต้องมีส่วนที่ต้องปฏิบัติประกอบพร้อมกันไปด้วยเสมอด้วยความคิดจิตใจตั้งมั่นเป็นปกติด้วยใจที่เป็นกลาง (หนังสือพิมพ์รายวันเชียงใหม่, 2562) และความฉลาดรู้ (Literacy) ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบันคือ “ความฉลาดรู้ทางการเงิน” (Financial Literacy) ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติที่เกี่ยวกับการจัดการทางการเงินของตนเอง อันจะนำไปสู่การตัดสินใจทางการเงินที่เหมาะสมและรับผิดชอบ ความสามารถดังกล่าว นับเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของทั้งปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม (OECD, 2018; Swiecka, 2020) ดังนั้น การส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินตั้งแต่วัยเยาว์จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญยิ่งต่อการเตรียมพลเมืองให้มีคุณภาพในอนาคต วิธีการ

เสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินและวิธีการสร้างความมั่งคั่งทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตระหนักถึงความสำคัญในการปลูกฝังเยาวชนของชาติให้มีความฉลาดรู้ทางการเงิน เพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญและมีทัศนคติที่ดี ในการออม รู้จักเก็บออมในวิธีที่เหมาะสม เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิตที่มีคุณธรรมและเป็นผู้บริโภคที่ชาญฉลาด รู้เท่าทัน คิดก่อนตัดสินใจซื้อ รู้จักการคำนวณดอกเบี้ยเงินฝากและสินเชื่อ ผลตอบแทนจากการลงทุนที่เหมาะสมกับวัย มีภูมิคุ้มกันทางการเงิน และสามารถใช้ทักษะของตนในการหารายได้ ช่วยเหลือครอบครัว และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน อันจะนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (กมลชนก สกนธวัฒน์, 2565)

นอกจากนั้นความฉลาดรู้ทางการเงินยังถือเป็นหนึ่งในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบันซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว (ไสว พักขาว, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับรองศาสตราจารย์ เกศินี วิฑูรชาติ อธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่กล่าวว่า ความฉลาดรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) เป็นสิบสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน ที่คนรุ่นใหม่ต้องมีติดตัว กล่าวคือ คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ต้องการใช้ชีวิตอิสระ มากกว่างานประจำทำให้รายได้ไม่แน่นอน และขาดสวัสดิการมั่นคง นิยมหาเงินเพื่อใช้มากกว่าเก็บ อัตราการเป็นหนี้สูงขึ้นตั้งแต่อายุยังน้อย จึงต้องรู้จักหลักบริหารการเงินให้ดี เข้าใจหลักความเสี่ยงกับผลตอบแทนรู้ทันการหลอกลวง เช่น เงินดิจิทัลปลอม และในปัจจุบันนี้ความรู้เรื่องทางการเงินเป็นเรื่องใหญ่ที่รัฐบาลกำลังให้ความสำคัญ เนื่องจากระบบสวัสดิการสังคมของรัฐกำลังเผชิญแรงกดดันเชิงโครงสร้างเป็นประวัติการณ์ จากภาระหนี้สาธารณะ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมผู้สูงอายุ และพัฒนาการใหม่ๆ ในตลาดการเงินซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์ซับซ้อนเข้าใจยากกว่าที่แล้ว มาทุกสมัย ปัจจุบันรัฐบาลหลายประเทศ อาทิ ออสเตรเลีย แคนาดา ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ ก็มีโครงการให้ความรู้ทางการเงินระดับชาติด้วยเช่นกัน (สฤณี อาชวานันทกุล, 2556)

สำหรับความหมายของความฉลาดรู้ทางการเงินนั้นหมายถึงความรู้ความเข้าใจ แนวคิด ที่เกี่ยวกับการเงิน ความเสี่ยงทางการเงิน ทักษะ แรงจูงใจ และความเชื่อมั่นที่จะใช้ความรู้และความเข้าใจเหล่านี้ในการตัดสินใจทางการเงินที่มีประสิทธิผล ภายใต้อิทธิพลของความหลากหลายของบริบททางการเงิน เพื่อปรับปรุงความอยู่ดีมีสุขทางการเงินของบุคคลและสังคม (OECD, 2018) ดังนั้นการมีความฉลาดรู้ทางการเงินที่ดีจึงนำไปสู่การประสบความสำเร็จทางการเงิน ช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาทางการเงินและความยากจน อีกทั้งยังส่งผลต่อเศรษฐกิจฐานรากของบุคคล ในด้านของภาระหนี้สิน การชำระหนี้ การออมเงิน และการจัดการทางการเงินที่ดีในอนาคต (Eberle, 2016; Swiecka, 2020) และความฉลาดรู้ทางการเงินเป็นผลมาจากหลายปัจจัยตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึง

ระดับสังคม ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึงระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน โดยปัจจัยในระดับนักเรียนเป็นผลมาจากการปลูกฝังด้านการเงินผ่านครอบครัว พ่อแม่ หรือเพื่อน ซึ่งจะช่วยให้เด็กนักเรียนมีความฉลาดรู้ทางการเงินที่ดีในอนาคต (Garg & Singh, 2018; Lyons, 2006; OECD, 2018; Paul Ali, 2016; Singh, 2020; Swiecka, 2020) ปัจจัยในระดับห้องเรียน เช่น การสอนทางการเงินโดยให้นักเรียนเผชิญสถานการณ์ทางการเงินจริงได้ฝึกการแก้ปัญหาและอภิปรายร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนจะส่งผลต่อความฉลาดรู้ทางการเงิน (Sawatzki & Sullivan, 2017) และปัจจัยในระดับโรงเรียนซึ่งในหลายประเทศได้มีการส่งเสริมและพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินโดยกำหนดหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร และโครงการให้ความรู้ทางการเงินระดับชาติแก่ประชาชน อาทิ ออสเตรเลีย แคนาดา ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ (World Economic Forum, 2015)

แม้จะตระหนักถึงความสำคัญของความฉลาดรู้ทางการเงิน แต่จากผลการสำรวจและรายงานวิจัยในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความฉลาดรู้ทางการเงินของเด็กและเยาวชนที่ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ เช่น ผลการประเมิน PISA ปี 2018 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนด้านความฉลาดรู้ทางการเงินต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ถึง 70 คะแนน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564) ขณะเดียวกันงานวิจัยของกมลชนก สกนธวัฒน์ (2562, น. 68-71) ได้ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมทางการเงินที่เป็นปัญหาของเยาวชนไทย 7 ประการ คือ การมีพฤติกรรมการบริโภคเกินตัวและตามกระแส ขาดความสามารถในการเลือกผลิตภัณฑ์ทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการวางแผนการเงินและการออมเงิน ขาดการบริหารจัดการเงินที่ดี ขาดวินัยทางการเงิน และขาดการไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนก่อนซื้อสินค้า อีกทั้งเมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมดังกล่าวเทียบกับกรอบความฉลาดรู้ทางการเงินในระดับเยาวชนขององค์การความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) พบว่า ปัญหาพฤติกรรมความฉลาดรู้การเงินของเยาวชนไทยมีความสอดคล้องกับมิติการวางแผนและการจัดการการเงิน (Financial Planning and Management) คือ 1) การวางแผนทางการเงินในการจัดการทรัพยากรทางการเงินเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเงิน ทั้งการสำรวจสถานะและตั้งเป้าหมายทางการเงิน รวมทั้งการวางแผน การปฏิบัติตามแผนทางการเงินอย่างมีวินัย 2) การจัดการการเงิน คือมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติตามแผนการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสถานะของบุคคล ได้แก่ การรู้จักหา รู้จักการออม และรู้จักใช้เงิน ตลอดจนการรู้จักขยายผลตอบแทน นอกจากนี้จากการศึกษาของธนาคารแห่งประเทศไทยร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2563) ยังพบว่ามีเพียงร้อยละ 38 ของประชาชนที่มีเงินสำรองเพียงพอหากต้องหยุดงานกะทันหัน แสดงให้เห็นถึงการขาดภูมิคุ้มกันทางการเงินในระดับครัวเรือน ซึ่ง

รากเหง้าของปัญหานี้มีจุดเริ่มต้นมาจากการไม่ได้รับการปลูกฝังความรู้ทางการเงินที่เพียงพอในวัยเด็ก

ภายในสถานการณ์ปัจจุบันที่นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้เงินอย่างไม่เห็นคุณค่า ไม่มีเหตุผล ฟุ่มเฟือย กลุ่มหลงในค่านิยมทางวัตถุ และเทคโนโลยีทั้งที่ยังไม่สามารถหารายได้ด้วยตนเอง จึงส่งผลให้พ่อแม่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูมากขึ้น นอกจากนั้นนักเรียนขาดการเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต จึงทำให้เมื่อถึงเวลาจำเป็นที่จะต้องใช้เงินไม่สามารถหาเงินได้ ทำให้พ่อแม่ต้องเดือดร้อนเราจึงควรปลูกฝังการออมเงินตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อสร้างวินัยทางการเงินที่ดีในอนาคต(โรงเรียนวัดดวงแข, 2563) แต่จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าการพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดเรียนการสอนเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงินในโรงเรียนในประเทศไทยที่เป็นรูปธรรมนั้นยังมีน้อยมาก เช่น โรงเรียนรุ่งอรุณที่มีหลักสูตรวิชาการเงินที่เน้นสอน ใหู้้จักต้นทุนค่าใช้จ่าย การสร้างผลิตภัณฑ์สินค้า และเริ่มรู้การวางแผนทางการเงิน โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนที่สอนเกี่ยวกับ การหารายได้และการลงทุน และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากรที่มีหลักสูตรสอนการเงิน ชื่อวิชา “เส้นทางนักลงทุน” โดยศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการลงทุน วิเคราะห์ความเสี่ยงและผลตอบแทนของการลงทุนแต่ละรูปแบบ ซึ่งทั้งหมดนี้ถูกจัดขึ้นในระดับชั้นมัธยมศึกษา แต่จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น การเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินนั้นควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะวัยประถมศึกษา เพราะเด็กไทยส่วนใหญ่ขาดความรู้ทางการเงิน

ดังนั้นจากปัญหาดังกล่าวและจากการที่โลกยุคปัจจุบันขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจที่ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว "ความฉลาดรู้ทางการเงิน" (Financial Literacy) จึงได้กลายเป็นหนึ่งในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของพลเมือง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ความฉลาดรู้ทางการเงินหมายถึงความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมที่นำไปสู่การตัดสินใจทางการเงินที่มีประสิทธิภาพภายใต้บริบททางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (OECD, 2018; Swiecka, 2020) การมีทักษะเหล่านี้ตั้งแต่วัยเด็กจะส่งผลต่อความมั่นคงทางการเงิน ความสามารถในการบริหารจัดการรายได้ ค่าใช้จ่าย การออม และการลงทุนในอนาคต (Eberle, 2016) ซึ่งนอกจากจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตในระดับปัจเจกแล้ว ยังเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับประเทศอย่างยั่งยืนอีกด้วย

หากปล่อยให้สถานการณ์ดังกล่าวดำเนินต่อไปโดยปราศจากการแก้ไข ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อทั้งระดับบุคคลและระดับสังคม เด็กที่ขาดความฉลาดรู้ทางการเงินมีแนวโน้มที่จะใช้เงินอย่างไม่เหมาะสม ขาดการออม และมีพฤติกรรมบริโภคฟุ่มเฟือยซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะ

หนี้สินตั้งแต่อายุน้อย ความไม่เข้าใจระบบการเงินยังส่งผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจที่ผิดพลาด เช่น การเป็นเหยื่อของการลงทุนหลอกลวง การกู้ยืมเงินเกินตัว และการขาดแผนการเงินในระยะยาว (Lyons, 2006; Paul Ali, 2016) ด้วยเหตุนี้ การเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายที่ชัดเจน โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมต่อการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีและการเรียนรู้เชิงบูรณาการผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีระบบ การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมและมีศักยภาพในการตอบโจทยปัญหาดังกล่าว

การส่งเสริมให้เด็กไทยมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางการเงินตั้งแต่เด็กถือเป็นเรื่องสำคัญ รู้ก่อนไปได้ไวก่อนและวัยเด็กเป็นวัยที่สามารถปลูกฝังและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ง่ายกว่าช่วงวัยอื่น การเสริมความรู้จึงถือเป็นช่วงเวลาที่ดีและจำเป็นเป็นอย่างมาก (สถาบันสอนการเงินสำหรับเด็ก เลิร์น เอ็ดดูเคชั่น, 2566) ดังนั้นจึงควรแก้ปัญหาด้วยการพัฒนาหลักสูตรความฉลาดทางการเงินด้วยการบูรณาการกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความฉลาดรู้ทางการเงินในระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อให้นักเรียนรู้จักบริหารจัดการการใช้เงิน มีทักษะและเป้าหมายที่ชัดเจนในการออม เห็นคุณค่าของการออม มีทักษะในการบริหารงบประมาณ รู้จักคุณค่าของเงินและสิ่งของ มีวิธีคิดที่จะพิจารณาในการใช้เงิน รู้จักการออมและกระบวนการออมเงิน สามารถนำกระบวนการต่างๆดังกล่าวข้างต้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมกับวัย รู้จักการใช้เงินให้เป็นประโยชน์มากที่สุด อันจะส่งผลให้การดำเนินชีวิตในอนาคตเป็นคนที่มีคุณภาพ ซึ่งเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวสอดคล้องกับคำกล่าวของนายณัฐพล ทีปสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ที่กล่าวว่า กระทรวงศึกษาธิการได้วางแนวทางการศึกษาจากกระทรวงการคลัง เรื่องความรอบรู้ด้านการเงิน หรือ Financial Literacy เข้ามาปรับปรุงเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษา ซึ่งแม้จะมีอยู่แล้วในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาแต่กระทรวงศึกษาธิการจะนำมาปฏิบัติให้เกิดการขับเคลื่อนเชิงรุกในรูปแบบทันสมัยมากขึ้น เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจเรื่องการออม สัมผัสกับการออมและเข้าใจถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่ง“ความรอบรู้ด้านการเงินจะเป็นมาตรการหนึ่งที่ทำให้ต้องพยายามจัดทำสื่อที่ถ่ายทอดความเข้าใจและถ่ายทอดความสนใจของเด็กด้วย อันจะส่งผลให้เด็กกล้า ตัดสินใจเรื่องการเงินด้านต่างๆได้มากขึ้นในอนาคต (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2564) ซึ่งการสร้างหลักสูตรที่สามารถส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความสามารถทางการเงินจึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน

หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เป็นรายวิชาที่สถานศึกษาเปิดสอนเพิ่มเติมจากสิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง ฯ เพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้น ความต้องการและความถนัดของผู้เรียน หรือ ความต้องการของท้องถิ่น โดยกำหนดผลการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในรายวิชา เพิ่มเติมต่างๆซึ่งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะทาง อาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัด ความสนใจ ความสามารถ ของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลักษณะต่างๆ ของอาชีพ และค้นพบความต้องการของตัวเองเพื่อ เป็นแนวทางในการเลือกอาชีพที่เหมาะสม การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ฝึกทักษะ และเตรียมคุณลักษณะที่จำเป็นของอาชีพต่าง ๆ อย่าง หลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและสามารถตัดสินใจ วางแผน เพื่อศึกษาต่อหรือออกไป ประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561)

แม้จะมีแนวทางหลากหลายในการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน อาทิ การจัดกิจกรรมเสริม การใช้สื่อเทคโนโลยี หรือการจัดค่ายการเงิน แต่การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมถือเป็นแนวทางที่มีความยั่งยืนและสามารถบูรณาการเข้าสู่ระบบการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม หลักสูตรดังกล่าวสามารถกำหนดจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย เนื้อหา และกระบวนการเรียนรู้ อย่างชัดเจน และสามารถออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในแต่ละระดับได้อย่างยืดหยุ่น อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพยายามในระดับนโยบายจากภาครัฐและสถาบันการศึกษาในการบูรณาการความรู้ทางการเงินเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ แต่พบว่าส่วนใหญ่ยังเน้นในระดับมัธยมศึกษา ตัวอย่างเช่น โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร ต่างมีหลักสูตรส่งเสริมความรู้ทางการเงินเฉพาะกลุ่มเป้าหมายระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น ในขณะที่ในระดับประถมศึกษาขาดหลักสูตรเฉพาะทางที่เน้นพัฒนาทักษะการเงินในเชิงลึก ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่มุ่งส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินในระดับประถมศึกษาจึงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญเร่งด่วน อีกทั้งยังเป็นการเติมเต็มช่องว่างของการจัดการศึกษาในปัจจุบันให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ดังนั้นหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้และทักษะทางการเงินให้กับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา โดยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมมีลักษณะยืดหยุ่น สามารถออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning) ซึ่งเหมาะกับการพัฒนาทักษะทางการเงินในชีวิตจริงได้เป็นอย่างดี การบรรจุหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมในระดับ

ประถมศึกษาจึงเป็นทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของระบบการศึกษาไทย และสามารถพัฒนาให้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินเพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ความรู้หรือทักษะทางการเงินเพื่อการตัดสินใจทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการเงินภายใต้บริบททางการเงินส่วนบุคคลที่เหมาะสมมากขึ้นในอนาคตและสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามการวิจัยไว้ดังนี้

1. ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นมีองค์ประกอบและตัวบ่งชี้อะไรบ้าง
2. หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นควรมีลักษณะอย่างไร
3. หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นมีประสิทธิผลเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

สมมติฐานการวิจัย

หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่พัฒนาขึ้น สามารถส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้หลักฐานตรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น
2. ได้พัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ให้มีความสามารถในการใช้ทักษะทางการเงิน เพื่อการตัดสินใจทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการเงินภายใต้บริบททางการเงินส่วนบุคคลที่เหมาะสม
3. ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) กรุงเทพมหานคร กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 8 ห้องเรียน รวม 240 คน ซึ่งโรงเรียนจัดห้องเรียนแบบละความสามารถของนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) กรุงเทพมหานคร กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 30 คน ได้มาด้วยวิธีการ สุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ หลักสตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของหลักสตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

เนื้อหาในการวิจัย

หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่พัฒนาขึ้นเป็นการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) คือ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการเงิน ประกอบด้วย การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning) และการจัดการเงิน (Financial Management) 2) ทักษะทางการเงิน (Financial Skills) คือ กระบวนการทางปัญญาที่สำคัญในการจัดการข้อมูลทางการเงินเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (Identify Financial Information) การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน (Analysis Information) การประเมินข้อมูลทางการเงิน (Evaluate Financial Issues) และการตัดสินใจทางการเงิน (Financial Decision) 3) เจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) คือ ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นส่วนบุคคลที่นำมาสู่แรงจูงใจในการวางแผนและจัดการเงิน โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน และมิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน 4) พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) คือ แนวโน้มทางพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นผู้วางแผนและจัดการเงิน ได้แก่ พฤติกรรมการวางแผนทางการเงินและพฤติกรรมการจัดการเงิน

ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ภาคเรียนที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2567

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น หมายถึง ระดับความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติและพฤติกรรมทางการเงินมาใช้ในการวางแผนและจัดการทางการเงินอย่างเหมาะสมกับบริบทในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ทางการเงิน วัดโดยแบบทดสอบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ 2) ทักษะทางการเงิน วัดโดย แบบทดสอบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ 3) เจตคติทางการเงินวัดโดยแบบประเมิน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ และ 4) พฤติกรรมทางการเงิน วัดโดยแบบประเมิน แบบมาตราส่วน ประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

2. หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น หมายถึง เอกสารแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับหลักการของ Active Learning มีโครงสร้างหลักสูตรที่ครอบคลุม 6 องค์ประกอบ

ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ออกแบบให้เหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษา และบริบทการเรียนรู้ในสถานศึกษา

3. การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น หมายถึง กระบวนการตามรูปแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ในการสร้าง ทดลองใช้ ประเมินและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่ประกอบด้วย 4 ระยะ ได้แก่ 1) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การออกแบบหลักสูตร 3) การทดลองใช้ หลักสูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 4) การปรับปรุงหลักสูตร โดยมีการสร้างคู่มือแผนการจัดการเรียนรู้และ เครื่องมือวัดผลเพื่อประเมิน ผลลัพธ์ของหลักสูตร

4. ความเหมาะสมของหลักสูตร หมายถึง ระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยหลักสูตรถือว่า มีความเหมาะสม เมื่อคะแนนเฉลี่ยรวมของแต่ละองค์ประกอบมีค่ามากกว่า 3.50 ขึ้นไป

5. ประสิทธิภาพของหลักสูตร หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่พัฒนาโดยประเมินผ่านผลคะแนน ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรม ทางการเงิน จากเครื่องมือวัด 4 ฉบับ คือ 1) แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ด้านความรู้ทางการเงินที่เป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อยและ 4 ตัวชี้วัด 2) แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ด้านทักษะทางการเงินที่เป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อยและ 7 ตัวชี้วัด 3) แบบประเมินความฉลาดรู้ด้านเจตคติทางการเงินที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อยและ 2 ตัวชี้วัด และ 4) แบบประเมินความฉลาดรู้ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 3 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อยและ 3 ตัวชี้วัด โดยเปรียบเทียบ ผลคะแนนก่อนและหลังเรียน เพื่อพิจารณาความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ

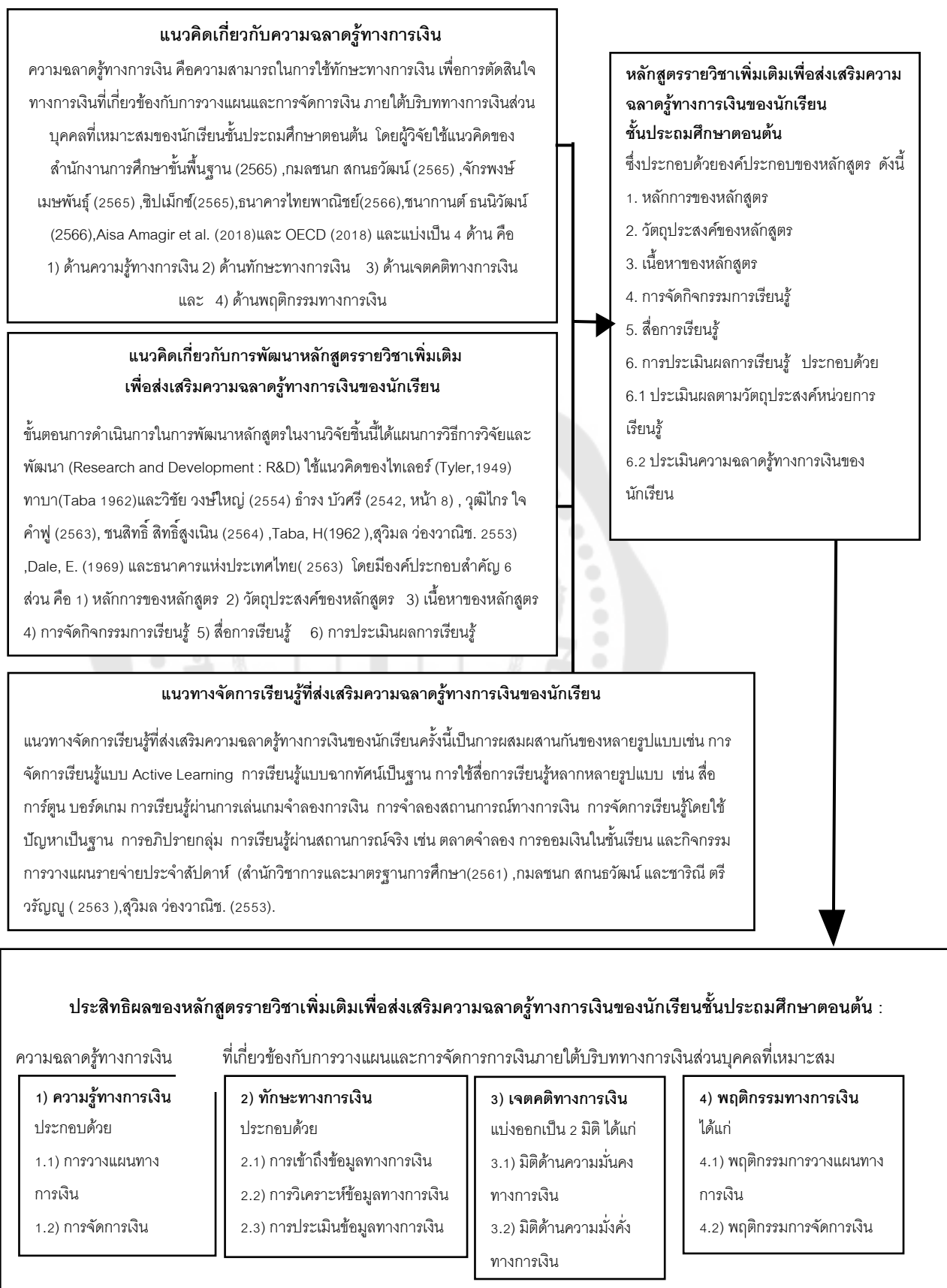
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการสังเคราะห์แนวคิดของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) และองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD, 2018) ,กมลชนก สกนธวัฒน์ (2565) ,จักรพงษ์ เมษพันธุ์ (2565) ,ชิปเม็กซ์(2565),ธนาคารไทยพาณิชย์(2566),ชนากานต์ ธนนิวัฒน์ (2566),Aisa Amagir et al. (2018) สรุปเป็นองค์ประกอบความฉลาดรู้ทางการเงิน 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ทางการเงิน 2) ด้านทักษะทางการเงิน 3) ด้านเจตคติทางการเงิน และ 4) ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ตลอดจนการสังเคราะห์หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตร และทฤษฎีการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ในการดำเนินงานวิจัยพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ใช้แผนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) และใช้แนวคิดของไทเลอร์ (Tyler, 1949) ทาบา (Taba 1962) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) โดยมีองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร 4 ส่วน คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหา 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และ 4) การประเมินผล และจากการศึกษาเอกสารเพิ่มเติมผู้วิจัยพบว่ามีองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกันจากการศึกษาของนักการศึกษาหลายท่าน ที่ได้เสนองค์ประกอบสำคัญอีก 2 ประการคือ หลักการ และสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ อ่าง บัวศรี (2542, หน้า 8) ,พัชรพร ศุภกิจ (2562),ภรณ์ ศิริวิศาลสุวรรณ (2562) ,ฤกษ์ฤดี นาควิจิตร (2563),วุฒิไกร ใจคำฟู (2563) ,ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564) และสุทธาสินี ทองจันทร์ (2564) ,Taba, H(1962) ,สุวิมล ว่องวาณิช. 2553) ,Dale, E. (1969) และธนาคารแห่งประเทศไทย (2563) ดังนั้นในการสร้างหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น และออกแบบโครงสร้างหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพัฒนาการและทักษะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผู้วิจัยจึงสรุปรวมองค์ประกอบของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ไว้ 6 ประการดังนี้ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) เนื้อหาของหลักสูตร โดยมีเนื้อหาสอดคล้องกับความรู้ทางการเงิน ทักษะทางการเงิน เจตคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงิน 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อการเรียนรู้ 6) การประเมินผล มีกระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียนภายหลังการจัดการเรียนรู้ การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของหลักสูตร มีการวัดผลทั้งก่อน และหลังเรียน เพื่อประเมินพัฒนาการของผู้เรียนมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปปรับปรุง

หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลครอบคลุมทุกองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงิน

นอกจากนั้นผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยคำนึงถึงหลักการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การลงมือปฏิบัติจริง และการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เป็นการผสมผสานกันของหลายรูปแบบเช่น การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning การใช้สื่อการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ เช่น สื่อการ์ตูน บอร์ดเกม การเรียนรู้ผ่านการเล่นเกมจำลองการเงิน การจำลองสถานการณ์ทางการเงิน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การอภิปรายกลุ่ม การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง เช่น ตลาดจำลอง การออมเงินในชั้นเรียน และกิจกรรมการวางแผนรายจ่ายประจำสัปดาห์

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยที่สอดคล้องกับความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน รายละเอียดของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ประกอบด้วย 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) เนื้อหาของหลักสูตร 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อการเรียนรู้ 6) การประเมินผล ดังภาพประกอบ 1



บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอเป็นหัวข้อตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

- 1.1 ความหมายของหลักสูตร
- 1.2 ความสำคัญของหลักสูตร
- 1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
- 1.4 รูปแบบของหลักสูตร
- 1.5 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
- 1.6 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร
- 1.7 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร
- 1.8 หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม
- 1.9 การประเมินคุณภาพหลักสูตร
- 1.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

2. ความฉลาดรู้ทางการเงิน

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงิน
- 2.2 ความหมายของความฉลาดรู้ทางการเงิน
- 2.3 ประโยชน์และความสำคัญของความฉลาดรู้ทางการเงิน
- 2.4 องค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงิน
- 2.5 แนวทางการพัฒนา/การเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงิน
- 2.6 แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ของนักเรียน
- 2.7 วิธีการสอนความฉลาดรู้ทางการเงินให้กับผู้เรียน
- 2.8 ความฉลาดรู้การเงินในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.9 หลักสูตรการสอนการเงินในโรงเรียนของประเทศไทย
- 2.10 การวัดและประเมินผลความฉลาดรู้ทางการเงิน
- 2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดรู้ทางการเงิน

มีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

คำว่า "หลักสูตร" หรือในภาษาอังกฤษใช้คำว่า " Curriculum " ได้มีนักวิชาการทางการศึกษาได้ให้คำนิยามหรือความหมายของหลักสูตรไว้หลายทัศนะดังนี้

ธำรง บัวศรี (2542, น. 71) ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละ โปรแกรมการศึกษา เพื่อผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, น. 1272) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลวิชา และกิจกรรมต่างๆที่กำหนดไว้ในสถานศึกษา เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551, น. 47) ได้กล่าวสรุปว่า หลักสูตรเป็นเนื้อหาสาระสำคัญและกิจกรรมต่างๆ ที่สนองวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่พึงประสงค์

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, น. 6) ได้ให้ความหมายหลักสูตร ใน 2 ความหมาย คือ ความหมายแคบของหลักสูตร คือ วิชาที่สอน ส่วนความหมายที่กว้างของหลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้ผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งเป็นทั้งทางตรงและทางอ้อม

เอกราช โฆษิตพิมานเวช (2562, น. 5) ได้ให้ความหมายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดทำหลักสูตรโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดแบบบูรณาการ และสอดแทรกด้านคุณธรรม จริยธรรมหลากหลายรูปแบบ นำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ตามความสนใจของตนเอง เป็นผู้มีความประพฤติดี มีคุณธรรม ระเบียบ วินัย รักการอ่าน โรงเรียนมีสื่อและแหล่งเรียนรู้ มีการประเมินผลการเรียนอย่างเป็นระบบ มีสอนซ่อมเสริมและรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ

ทาบา (Taba, 1962, p. 10) กล่าวว่า "หลักสูตร" หมายถึง เอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายใหม่ที่วางไว้

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 128) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรว่า เป็นสิ่งที่เด็กจะต้องเรียนรู้ทั้งหมด โดยมีโรงเรียนเป็นผู้วางแผนและกำกับเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของการศึกษา

แทนเนอร์และแทนเนอร์ (Tanner & Tanner, 1980, p. 43) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นการสร้างความรู้และประสบการณ์โดยพัฒนาขึ้นมาอย่างเป็นระบบภายใต้การดูแลของโรงเรียนวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเพิ่มการควบคุมความรู้ และประสบการณ์

เซย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส (Saylor, Alexander and Lewis, 1981, p. 8) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า เป็นแผนการเรียนการสอนที่จัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลที่ได้รับการศึกษา

โพสเนอร์ (Posner, 1992, p. 23) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 2 แนว คือ 1. หลักสูตร คือ เนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ดี ยุทธวิธีการเรียนการสอนที่ครูวางแผนใช้ตามความแตกต่างด้านแนวคิดขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างหลักสูตรในฐานะเป้าหมายของการศึกษา เช่น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ และหลักสูตรในฐานะเป็นวิธีที่คาดหวังทางการศึกษา 2. หลักสูตร คือ สภาพที่แท้จริงของนักเรียนมากกว่าที่จะเป็นวิธีการที่วางแผนเอาไว้หรือเป็นประสบการณ์หรือการเรียนรู้

มาร์ช และวิลลิส (Marsh & Willis, 1995, p. 35) กล่าวถึงความหมายว่า หลักสูตรเป็นความสัมพันธ์เกี่ยวกับแผนการและประสบการณ์เพื่อผู้เรียนอันเป็นการดำเนินการด้วยการชี้นำแนวทางของสถานศึกษา

โอลิวา (Oliva, 2009, p. 3) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตร ซึ่งแบ่งเป็นการให้นิยามโดยยึดจุดประสงค์ บริบทหรือสภาพแวดล้อม และวิธีดำเนินการหรือยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การให้นิยามโดยยึดจุดประสงค์ (Purpose) หลักสูตรจึงมีภาระหน้าที่ที่จะทำให้ผู้เรียนควรจะเป็นอย่างไร หรือมีลักษณะอย่างไร หลักสูตรในแนวคิดนี้จึงมีความหมายในลักษณะที่เป็นวิธีการที่นำไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายนั้น เช่น หลักสูตร คือ การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม หลักสูตร คือ การพัฒนาทักษะการคิดผู้เรียน เป็นต้น

2. การให้นิยามโดยยึดบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Contexts) นิยามของหลักสูตรในลักษณะนี้จึงเป็นการอธิบายถึงลักษณะทั่วไปของหลักสูตรซึ่งแล้วแต่ว่าเนื้อหาสาระของหลักสูตรนั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น หลักสูตรที่ยึดเนื้อหาวิชา หรือหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติสังคม เป็นต้น

3. การให้นิยามโดยยึดวิธีดำเนินการหรือยุทธศาสตร์ (Strategies) เป็นการให้นิยามในเชิงวิธีดำเนินการที่เป็นกระบวนการ ยุทธศาสตร์หรือเทคนิควิธีการในการจัดการเรียนการสอน เช่น หลักสูตร คือ กระบวนการแก้ปัญหา , หลักสูตร คือ การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การทำงานกลุ่ม หลักสูตรคือ การเรียนรู้เป็นรายบุคคล หลักสูตร คือ โครงการหรือแผนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า หลักสูตร เป็นการจัดมวลความรู้หรือมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียน โดยพัฒนาขึ้นมาอย่างเป็นระบบ มีการระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีโรงเรียนเป็นผู้วางแผนและกำกับเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของการศึกษา

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

วิไลลักษณ์ เจริญทรัพย์ (2555) กล่าวว่า หลักสูตรเปรียบเสมือนแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและเป็นแนวทางสำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดสำคัญของมาตรฐานการศึกษาในแต่ละประเทศ ทั้งนี้เพราะการศึกษาของแต่ละประเทศจะดีหรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ที่สำคัญ หลักสูตรยังมีความสำคัญอีกประการหนึ่งต่อการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน กล่าวคือ การสอนจะใช้หลักสูตรเป็นเสมือนแม่แบบในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่หลงทางและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างครบถ้วนสำหรับความสำคัญของหลักสูตรกับผู้เรียน หากหลักสูตรนั้นเป็นหลักสูตรที่ดีจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงสร้างทักษะอื่นๆทั้งการเคารพสิทธิมนุษยชนและสามารถยอมรับในความหลากหลายของผู้คนได้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, น. 7) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาของประเทศในระดับและประเภทต่างๆ ตั้งแต่การจัดการศึกษาผู้เรียนก่อนวัยเรียน การประถมศึกษา การมัธยมศึกษา การศึกษานอกระบบ การศึกษาประเภทอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษา รวมทั้งการฝึกอบรมทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ทำให้ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศมีประสิทธิภาพ ความสำคัญของหลักสูตรสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตามความมุ่งหมายและนโยบาย

2. หลักสูตรเป็นหลักหรือแนวทางในการวางแผนวิชาการ การจัดการและการบริหาร การศึกษา การสรรหาและการพัฒนาบุคลากร การจัดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรม การเรียน การสอน งบประมาณ อาคารสถานที่ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับความคาดหวังของหลักสูตร

3. หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามนโยบายแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการ ของแต่ละท้องถิ่น

4. หลักสูตรเป็นเครื่องมือบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมของประเทศ

5. ระบบหลักสูตรจะกำหนดความมุ่งหมาย ขอบข่ายเนื้อหา แนวทางการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้การสอน แหล่งทรัพยากร และการประเมินผล สำหรับการจัดการศึกษาของ ผู้สอนและผู้บริหาร

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า หลักสูตรมี ความสำคัญในการจัดการศึกษา 3 ระดับ คือ

1. ระดับประเทศ เป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาโดยภาพรวมและ เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นแนวโน้มสังคมกับการจัดการศึกษาในอนาคต

1.1 หลักสูตรจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็น เครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มี ประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

1.2 หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล หรือเป็น ธรรมนูญในการจัดการศึกษา เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

1.3 หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนใน สถานศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ

1.4 หลักสูตรเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานนโยบายการจัดการศึกษาของ รัฐบาล

1.5 หลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดลักษณะรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่า จะเป็นไปในรูปใด

1.6 หลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังคนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

2. ระดับสถานศึกษา ซึ่งนับได้ว่าหลักสูตรเป็นหัวใจและจุดเด่นของการจัดการ เรียนการสอนในสถานศึกษานั้นๆ

2.1 หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอำนวยความสะดวกและความคุ้มค่า ดูแลติดตามให้เป็นไปตามคุณภาพมาตรฐานหลักสูตร

2.2 หลักสูตรกำหนดกรอบคุณภาพมาตรฐานผู้เรียน โครงสร้างเวลาเรียน เนื้อหาวิชา กิจกรรม และแนวทางการวัดประเมินผลสำหรับสถานศึกษานำไปปรับให้สอดคล้องกับ บริบทของสถานศึกษาและความต้องการของท้องถิ่น

3. ระดับห้องเรียน หลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อ จัดการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนโดยตรง

3.1 หลักสูตรเป็นเอกสารที่ให้รายละเอียดและเอกสารประกอบที่กำหนด แนวทางว่าจะสอนในเรื่องใด เพื่ออะไร

3.2 หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการ ประเมินผลไว้เป็นแนวทางการปฏิบัติ

3.3 หลักสูตรกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่น และผาสุก

3.4 หลักสูตรกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะ และเจตคติในอันที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศ

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวอาจสรุปความสำคัญของหลักสูตรได้ว่า ความสำคัญของหลักสูตรระดับชาติ เป็นหลักสูตรแม่บทที่ใช้เป็นแนวทางและเกณฑ์มาตรฐานทาง การศึกษาสำหรับควบคุมการเรียนการสอนในแต่ละระดับการศึกษาและเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญ ของชาติ ความสำคัญของหลักสูตรระดับสถานศึกษา เป็นเครื่องมือในการแปลงจุดมุ่งหมายและ นโยบายทางการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของ สถานศึกษาและท้องถิ่นนั้นๆ ในการกำหนดกรอบคุณภาพมาตรฐานผู้เรียน โครงสร้างเวลาเรียน เนื้อหาวิชา กิจกรรม และแนวทางการวัดประเมินผล ส่วนความสำคัญของหลักสูตรระดับห้องเรียน หรือระดับการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนใน

การจัดเนื้อหาสาระและมวลงประกอบที่ผู้เรียนจะต้องจัดการเรียนการสอนอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรระดับสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์หรือสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของการศึกษาของชาติ หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการพัฒนาหลักสูตรในระดับห้องเรียนเพื่อจัดการเรียนรู้และสร้างมวลงประกอบที่ให้กับผู้เรียนโดยตรง

1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่มีความสอดคล้อง และมีความสัมพันธ์กัน

เคอร์ (Ketr, 1976, pp. 16 -17) ได้นำเสนอองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 ส่วน ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ ประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล

ทาบ (Taba, 1962, p. 10) ที่ได้เสนอองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรไม่ว่าจะสร้างขึ้นในลักษณะใด ย่อมประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมและรูปแบบการเรียนการสอน และการประเมินผล

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2533) กล่าวว่า หลักสูตรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดหรือใช้กับกลุ่มเป้าหมายใดจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง คุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนรู้จบหลักสูตรประกอบด้วยความรู้ในเนื้อหาสาระ ทักษะกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดขั้นสูง และคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์

2. เนื้อหาสาระ หมายถึง สาระการเรียนรู้ วิชาความรู้ รวมทั้งประสบการณ์ต่างๆ ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้มีความรู้ความสามารถตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้

3. การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการใช้หลักสูตรกับผู้เรียนในเชิงบูรณาการซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระต่างๆ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งมีทักษะในการเรียนรู้ มีกระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพและมีพฤติกรรมที่งดงาม

4. การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียนภายหลังการจัดการเรียนรู้ การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 8) กล่าวว่า หลักสูตรต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 9 ประการ ได้แก่ 1) เป้าประสงค์และนโยบายของการศึกษา 2) จุดหมายของหลักสูตร 3) รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตรวิธีสอนและการดำเนินการ 4) จุดประสงค์ของวิชา 5) เนื้อหา 6) จุดประสงค์ของการเรียนรู้ 7) ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน 8) การประเมินผล และ 9) วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

ชนันท์ ธาตุทอง (2552, น. 9-13) ระบุองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 องค์ประกอบ คือ ความมุ่งหมาย (Objectives) เนื้อหาวิชา (Content) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) ได้แก่ วิธีการจัดการเรียนรู้และวัสดุประกอบหลักสูตร และการประเมินผล (Evaluation)

พัชรพร ศุภกิจ (2562) กล่าวว่า องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของหลักสูตรประกอบไปด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ สาระสำคัญและเนื้อหา กิจกรรม ระยะเวลา สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินผล

ภรณ์ ศิริวิศาลสุวรรณ (2562) กล่าวว่า องค์ประกอบด้านการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ 6 องค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างเนื้อหา 4) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล

ฤกษ์ฤดี นาควิจิตร (2563) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรในการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการออกแบบการเรียนรู้ตามแนวสเต็มศึกษา (STEAM Education) บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย หลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระและ กิจกรรม และการประเมินผลหลักสูตร

วุฒิไกร ใจคำฟู (2563) ได้ระบุองค์ประกอบของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมไว้ 7 หัวข้อ ได้แก่ 1) เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่ออุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล

ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้าง เนื้อหา และเวลา 4) แนวทางการจัดกิจกรรม 5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 6) แนวการวัดและประเมินผล

สุทธาสินี ทองจันทร์ (2564) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้ 1) หลักการ 2) จุดประสงค์ 3) แนวทางการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ 4) แนวทางการวัดและประเมินผล 5) คำอธิบายรายวิชา 6) ผลการเรียนรู้ 7) โครงสร้างรายวิชา และ 8) แผนการจัดการเรียนรู้

ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรจากแนวคิดของนักการศึกษา

นักการศึกษา/ องค์ประกอบ หลักสูตร	ทาบ (Taba, 1962, p. 10)	เคอร์ (Keir, 1976, pp. 16-17)	ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p. 41 อ้าง ในสัจด์ อุทรานันท์, 2530,	วิทย์ วงษ์ใหญ่. (2533)	ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 8)	บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 10)	สมโภช ธาตุทอง (2552, น. 9-13)	พัชรพร คูภักจ (2562)	ภรณ์ ศิริวิศาลสุวรรณ (2562)	ฤกษ์ฤดี นาควิจิตร (2563)	วุฒิไกร ใจคำฟู (2563)	ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564)	สุทธาสิณี ทองจันทร์ (2564)
หลักการ เหตุผลและ ความจำเป็น					/			/	/	/	/	/	/
เป้าประสงค์และ นโยบายการศึกษา					/								
จุดมุ่งหมาย/ วัตถุประสงค์	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
คำอธิบายรายวิชา											/		/
โครงสร้างเนื้อหาสาระ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
กิจกรรมและรูปแบบ การเรียนการสอน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
สื่อประกอบการเรียนรู้					/		/	/	/		/	/	
การประเมินผล	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
จุดประสงค์ของวิชา					/								

ตาราง 1 (ต่อ)

นักการศึกษา/ องค์ประกอบ หลักสูตร	ทาบ (Taba, 1962, p. 10)	เคอร์ (Ker, 1976, pp. 16-17)	ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p. 41 อ้าง ในสังกัด อุทรานันท์, 2530,	วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533)	ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 8)	บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 10)	สมันท์ ธาตุทอง (2552, น. 9-13)	พัชรพร ศุภกิจ (2562)	ภรณ์ ศิริวิศาลสุวรรณ (2562)	ฤกษ์ดี นาควิจิตร (2563)	บุษไมกร ใจคำฟู (2563)	ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564)	สุทธาสินี ทองจันทร์ (2564)
จุดประสงค์ของการ เรียนรู้				/									
ยุทธศาสตร์การเรียน การสอน				/									
ระยะเวลา							/				/		

จากข้อมูลในตาราง 1 และจากการศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตร ตามที่นักการศึกษาได้กำหนดไว้ สรุปว่า การพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่สมบูรณ์ ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้ การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างครอบคลุมและชัดเจน เนื่องจากหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่กำหนดทิศทาง วิธีการจัดการเรียนการสอนให้สนองตอบตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาเอกสารพบว่ามีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรไว้สอดคล้องกัน โดยผู้วิจัยยึดจาก คำถามสำคัญ ของ ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p. 41 อ้างในสังกัด อุทรานันท์, 2530, น. 83-84) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักสูตรที่นักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศเสนอไว้ ได้แก่ สมิตร์ คุณานุกร (2523), สัจด์ อุทรานันท์ (2532), แก้วตา คณะวรรณ (2535), ธวัชชัย ชัยจิรยธายากุล (2540), ธำรง บัวศรี (2542), วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554), ทาบ (Taba, 1962), โบแชมพ์ (Beauchamp, 1981), สตาร์ค และ แลตทูกา (Stark and Lattuca, 2009) นักการศึกษาได้เสนอ 4 คำถามสำคัญในการพิจารณาองค์ประกอบหลักสูตร ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ (Objective)
2. เนื้อหา (Subject Matter)
3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Experience of Learning)
4. การประเมินผล (Evaluation)

แต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน ในการพัฒนาหลักสูตร Tyler ได้กล่าวไว้ว่าหากกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้ชัดเจนจะทำให้การพัฒนางค์ประกอบอื่นๆ ของหลักสูตรมีได้ชัดเจนและง่ายต่อการออกแบบ และประการสำคัญแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรต้องมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ (Objective) มีความสำคัญอย่างมากเนื่องจากเป็นความมุ่งหวังที่จะให้เกิดผลแก่ผู้เรียนภายหลังการใช้หลักสูตร หรือสิ่งที่กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะให้เกิดแก่ผู้เรียนเป็นพฤติกรรม ที่สามารถวัดและประเมินได้ วัตถุประสงค์ยังเป็นแนวทางของการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนรู้ว่าต้องสอนเนื้อหาอะไร สอนใคร สอนทำไม และจะมีวิธีการสอนและประเมินผลอย่างไร การกำหนดวัตถุประสงค์ในหลักสูตรแต่ละระดับควรสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สังคม และสภาพความเป็นจริง สามารถนำไปปฏิบัติได้ครอบคลุมและมีความสมดุลระหว่าง ความรู้ เจตคติและทักษะ

2. เนื้อหาสาระ (Subject Matter) เป็นสาระของความรู้ และประสบการณ์สำคัญที่นำมาเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และเกิดคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ รายละเอียดของเนื้อหาสาระความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ที่นำมากำหนดในหลักสูตร

ควรพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

- 2.1 เนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงและกระบวนการ
- 2.2 เนื้อหาที่เป็นความคิดพื้นฐาน
- 2.3 เนื้อหาที่เป็นมโนทัศน์
- 2.4 เนื้อหาที่เป็นระบบความคิด

โดยมีเกณฑ์พิจารณาเนื้อหา คือ มีแก่นสาระที่เชื่อถือได้ มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ มีความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึก สมองวัตถุประสงค์ได้หลายอย่างสอดคล้องกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน และสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

การจัดเนื้อหาควรพิจารณาดังนี้

1. จัดลำดับจากง่ายไปยาก
2. จัดตามความจำเป็นต้องเรียนก่อนเรียนหลัง
3. จัดตามลำดับของกาลเวลา
4. จัดตามหัวข้อเรื่อง

5. จัดจากส่วนรวมไปส่วนย่อยหรือจากส่วนย่อยไปส่วนรวม

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Experience of Learning) เป็นการแปลง

วัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระของหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะตามจุดประสงค์ของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ภายนอกที่ผู้เรียนมีปฏิริยาต่อการเรียนรู้ เกิดจากสิ่งที่ผู้เรียนกระทำมิใช่ครูกระทำจะเห็นว่าวัตถุประสงค์และเนื้อหาเป็นจุดหมายปลายทาง (End) แต่กิจกรรมการเรียนรู้หรือประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นเป็นวิธีการ (Mean) ที่จะบรรลุจุดหมายปลายทาง การเลือกกิจกรรมการเรียนรู้หรือประสบการณ์การเรียนรู้ควรพิจารณาดังนี้

3.1 สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

3.2 สนองความต้องการของผู้เรียน

3.3 มีความหมายต่อผู้เรียน

3.4 เหมาะสมกับวุฒิภาวะ

3.5 ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว

3.6 มีความหลากหลาย

4. การประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่า

ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นได้ผลเป็นที่พึงพอใจหรือมากน้อยเพียงใด และเป็นการเสนอข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือเลือกวิธีการใหม่ การประเมินจะต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการสร้างหลักสูตรทั้งระดับชาติจนถึงระดับห้องเรียน จึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหา 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และ 4) การประเมินผล ซึ่งจะขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้และนอกจากองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการนี้แล้วจากการสังเคราะห์เอกสารตามตาราง 1 ผู้วิจัยพบว่ามีองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกันจากการศึกษาของนักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอองค์ประกอบสำคัญอีก 2 ประการคือ หลักการ และสื่อการเรียนรู้ (ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 8) , พัทธพร ศุภกิจ (2562), ภรณ์ ศิริวิศาลสุวรรณ (2562) , ฤกษ์ฤดี นาควิจิตร (2563), วุฒิไกร ใจคำฟู (2563), ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน (2564) และสุทธาสินี ทองจันทร์ (2564)) ดังนั้นในการสร้างหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น และ

ออกแบบโครงสร้างหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพัฒนาการและทักษะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผู้วิจัยจึงสรุปรวมองค์ประกอบของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ไว้ 6 ประการดังนี้

1) หลักการของหลักสูตร เป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักการควรมีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร สามารถนำไปสู่แนวทางการจัดทำหลักสูตรได้อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับบริบทของนักเรียนระดับประถมต้น และความต้องการด้านการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน (Taba, H. 1962 ,สุวิมล ว่องวานิช. 2553)

2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการกำหนดคุณลักษณะและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เมื่อผ่านกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตร จุดมุ่งหมายควรมีความชัดเจน ครอบคลุมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ สอดคล้องกับหลักการของหลักสูตร และตอบสนองต่อปัญหาหรือความจำเป็นของผู้เรียน รวมทั้งสามารถวัดผลได้ (Tyler, R. W. .1949 ,สุวิมล ว่องวานิช. 2553)

3) โครงสร้างเนื้อหาและโครงสร้างเวลาเรียน เป็นการกำหนดกิจกรรมและกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายมีเนื้อหาจำแนกตามหัวข้อการเรียนรู้ ดังนี้ (1) ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) (2) ทักษะทางการเงิน (Financial Skills) (3) เจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) (4) พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) ซึ่งแต่ละหัวข้อการเรียนรู้จะประกอบด้วย คำอธิบายหัวข้อการเรียนรู้, จุดประสงค์การเรียนรู้, เนื้อหาสาระการเรียนรู้ และการจัดเนื้อหาให้เป็นระบบ ลำดับเหมาะสมต่อพัฒนาการของนักเรียน รวมทั้งเวลาเรียนที่กำหนดมีความเหมาะสมกับปริมาณเนื้อหาและความสามารถของผู้เรียน (OECD. 2014, ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2563)

4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จะเป็นการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสอดคล้องกับหลักการของ Active Learning ใช้การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ทฤษฎีและการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานหลากหลายวิธี และมีความเหมาะสมกับวัยและลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนประถม (Bruner, J. S. .1960,สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.2556)

5) สื่อการเรียนรู้ ใช้สื่อประกอบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนในสถานการณ์จำลอง ใบงาน หรือการปฏิบัติกิจกรรม โดยสื่อการเรียนรู้ควรมีความน่าสนใจ เหมาะสมกับวัย และส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเงิน สามารถกระตุ้นการคิด วิเคราะห์ การลงมือปฏิบัติ และสามารถนำมาใช้ได้จริงในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตประจำวัน (Dale, E. 1969 , ธนาคารแห่งประเทศไทย.2563)

6) การวัดและประเมินผล มีกระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียนภายหลังการจัดการเรียนรู้ การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของหลักสูตร มีการวัดผลทั้งก่อน ระหว่าง และ หลังเรียน เพื่อประเมินพัฒนาการของผู้เรียนมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปปรับปรุงหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลครอบคลุมทุกองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงิน (Nitko, A. J. 2001 ,สุวิมล ว่องวาณิช. 2553)

1.4 รูปแบบของหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอประเภทหรือรูปแบบของหลักสูตรไว้หลายแนวทาง ดังนี้

Taba (1962, pp. 384-412) ได้รวบรวมรูปแบบของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรแบบราชาวิชา (The Subject Organization)
2. หลักสูตรแบบหมวดวิชา (The Broad Fields Curriculum)
3. หลักสูตรที่ยึดกระบวนการทางสังคมและการดำเนินชีวิต (Curriculum Based on Social Processes and Life Functions)
4. หลักสูตรที่ยึดกิจกรรมและประสบการณ์ (The Activity or Experience Curriculum)
5. หลักสูตรแบบแกน (The Core Curriculum)

สจัด อุทรานันท์ (2530, หน้า 118-157) ได้นำเสนอรูปแบบของหลักสูตรที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรไว้ 9 รูปแบบดังนี้

1. หลักสูตรแบบเน้นเนื้อหาวิชา (Subject Matter Curriculum) เป็นรูปแบบที่เก่าแก่ที่สุดใช้ในการสอนศาสนา อาจเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่าเป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาเป็นศูนย์กลาง (Subject Centered Curriculum) ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการสอนของครูที่ใช้การบรรยาย
2. หลักสูตรแบบหมวดวิชา (Broad Field Curriculum) เป็นหลักสูตรที่กำหนดเนื้อหาวิชาไว้กว้างๆโดยนำความรู้ในกลุ่มวิชามาสผสมผสานกันเข้าเป็นหมวดวิชาเดียวกัน

เช่น หมวดสังคมศึกษารวมเอาวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศีลธรรมเข้าด้วยกัน การสอนจะเน้นการผสมผสานเนื้อหาวิชาเข้าด้วยกัน มักจะเป็นการสอนแบบหน่วยหรือการสอนแบบบูรณาการ ครูผู้สอนต้องได้รับฝึกฝนมาอย่างดี มีเอกสารประกอบการเรียนที่สอดคล้องกัน

3. หลักสูตรที่ยึดกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิต (Social Process and Life Function Curriculum) เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นโดยยึดสังคมเป็นหลัก โดยคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นพื้นฐาน ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. หลักสูตรแบบแกนกลาง (The Core Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติเพื่อนำไปพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น โดยกำหนดให้มีวิชาแกนซึ่งทุกคนจำเป็นต้องเรียน

5. หลักสูตรที่ยึดกิจกรรมและประสบการณ์ (The Activity and Experience Curriculum) เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชา โดยไม่คำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียน การจัดหลักสูตรนี้ยึดหลักการที่ว่า ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่คำนึงถึงประสบการณ์ที่มีประโยชน์ และมีการวางแผนร่วมกัน การทำกิจกรรมเน้นการแก้ปัญหา ผู้เรียนจะต้องรู้จักวิธีการแก้ปัญหา ลงมือกระทำ วางแผนด้วยตนเอง เป็นการเรียนโดยการกระทำ (Learning by doing) เหมาะสำหรับเด็กระดับชั้นประถมศึกษา

6. หลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่รวมประสบการณ์ในการเรียน โดยผู้ทำหลักสูตรคัดเลือกตัดตอนมาจากหลายๆ สาขาวิชา มาจัดเข้าเป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต และต่อพัฒนาการของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตรนี้เป็นที่ตัวผู้เรียนและปัญหาสังคมเป็นหลัก

7. หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (Correlate Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กันในหมวดวิชา คือ ครูผู้สอนแต่ละวิชาจะนำวิชามาคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกันว่าจะจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใดจึงจะก่อประโยชน์ และให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด

8. หลักสูตรแบบเอกกัตบุคคล (Individualized Curriculum) เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถและอัตราความเร็วของแต่ละคน มีโอกาสเลือกได้มาก ทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนมีความรับผิดชอบ

9. หลักสูตรแบบส่วนบุคคล (Personalized Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ครูและนักเรียนวางแผนร่วมกันตามความเหมาะสมและความสนใจของผู้เรียน และดึงเอาศักยภาพของผู้เรียนออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทำให้เกิดความยุติธรรมทางการศึกษามากขึ้น ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน มีทางเลือกกิจกรรมการเรียนหลายด้านเป็นการศึกษาที่ประกันได้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริง สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถ ความสนใจของตนเองและชุมชน

อานาจ จันทรแป้น (2532, หน้า 90-94) กล่าวถึงประเภทของหลักสูตรว่าขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ผู้เรียน สิ่งที่จะเรียน และสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ซึ่งสามารถจัดหลักสูตรได้ 3 ประเภทคือ

1. หลักสูตรเนื้อหาวิชา (Subject curriculum) เป็นการจัดหลักสูตรที่แบ่งวิชาความรู้ออกเป็นวิชา เช่น ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ ฟิสิกส์ และอื่นๆ ซึ่งอาจจัดได้หลายแบบ เช่น หลักสูตรรายวิชา หลักสูตรสัมพันธ์วิชา หลักสูตรรวมวิชา และหลักสูตรหมวดวิชา

2. หลักสูตรแกน (Core curriculum) เป็นการจัดหลักสูตร โดยการจัดเนื้อหาวิชาต่างๆ ให้มีความสัมพันธ์กัน และมีความผสมผสานกันมากขึ้น มีจุดประสงค์ที่จะสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้แบบกระฉับกระเฉง สิ่งที่จะเรียนจะมีความสัมพันธ์กับความเป็นจริงในชีวิต

3. หลักสูตรกิจกรรม (Activity curriculum) เป็นหลักสูตรที่ยึดกิจกรรมหรือประสบการณ์เป็นหลักเป็นซึ่งสามารถจะแก้ไขข้อบกพร่องของการเรียนแบบเฉื่อยชาและข้อบกพร่องความไม่คำนึงถึงความต้องการและความสนใจของนักเรียน

ชนันท ธาตุทอง (2550ค, หน้า 12) ได้แบ่งหลักสูตรออกเป็นรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (Subject Curriculum or Subject Centered Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาความรู้เป็นหลัก ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่สำคัญได้แก่ความคิดรวบยอด ทักษะ กฎเกณฑ์ หลักเกณฑ์ต่างๆ เน้นที่ผลการเรียนจากเนื้อหาสาระอย่างเดียว ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนกัน ไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ได้เน้นความสนใจหรือความต้องการของผู้เรียน แต่เน้นทฤษฎีและการถ่ายทอดเนื้อหาวิชามากกว่าการนำไปใช้ ดังนั้นการทำข้อสอบจึงมีความสำคัญมากกว่าการนำไปใช้ในชีวิตจริง

2. หลักสูตรรวมวิชา (Broad-Field Curriculum) เป็นหลักสูตรที่รวบรวมศาสตร์และวิชาต่างๆ ที่มีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกันเข้าไว้ในหมวดวิชาใหญ่ เช่น หมวดวิชาภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเข้าด้วยกัน ประกอบด้วย วรรณคดี การอ่าน การสื่อสาร การใช้ภาษา

3. หลักสูตรแกนวิชา (Core Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ผสมผสานเนื้อหาวิชาต่างๆ ที่ใกล้เคียงกันอยู่เป็นหมวดหมู่เดียวกัน เน้นวิธีการแก้ปัญหา โดยครูเป็นผู้คอยแนะนำ เป็นที่ปรึกษา จัดการเรียนการสอนแบบหน่วยและมีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้หลายๆ หน่วยที่เน้นการบูรณาการ

4. หลักสูตรสัมพันธ์วิชา (Correlated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กันในหมวดวิชาหรือระหว่างวิชา มีความสอดคล้องต่อเนื่อง เชื่อมโยงกันไม่ขาดตอน เช่น วรรณคดีกับประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

5. หลักสูตรประสบการณ์ (Experience Curriculum) หรือหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญหรือหลักสูตรยึดการดำรงชีวิต เป็นหลักสูตรที่มีการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการดำรงชีวิต โดยผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ และตรงกับจุดหมายในหลักสูตร ลักษณะการรวมกิจกรรมจะต้องอยู่บนพื้นฐานความถนัด ความสนใจของผู้เรียน เรียนรู้ด้วยการแก้ปัญหาและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

6. หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่รวมประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งคัดเลือกมาจากหลายวิชา แล้วจัดเป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ของประสบการณ์ เป็นการบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์สัมพันธ์และต่อเนื่องมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงาม

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2533) ได้จัดรูปแบบของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (Subject Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสาระซึ่งจัดหมวดหมู่ในรูปของรายวิชา ซึ่งสิ่งที่ถูกนำมาจัดหมวดหมู่ได้แก่ความคิดรวบยอด ทักษะหลักเกณฑ์หรือกฎเกณฑ์ต่างๆ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานที่กำหนดจากการเรียนรู้รายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

2. หลักสูตรสัมพันธ์วิชา (Correlated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ออกแบบเนื้อหาสาระในแต่ละกลุ่มวิชาหรือหมวดวิชา มีความสอดคล้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันตลอดหลักสูตร

3. หลักสูตรประสบการณ์ (Experience Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ ความถนัดและความสนใจ การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล มีความมุ่งหมายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิต ผู้เรียนมีบทบาทในการคัดสรรประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่ต้องการภายใต้กรอบความมุ่งหมายของหลักสูตร

4. หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ผสมผสานเนื้อหาสาระและประสบการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างสมดุลแล้วจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม

5. หลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard - based Curriculum) เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจนได้แก่ มาตรฐานของเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ (Content Standard) และมาตรฐานของความสามารถในการปฏิบัติงานหรือสิ่งที่ผู้เรียนสามารถที่จะทำได้ (Performance Standard) ผู้เรียนจะจบหลักสูตรก็ต่อเมื่อมีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตร

6. หลักสูตรเสริม (Enrichment Curriculum) เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงมีระยะเวลาในการใช้หลักสูตรไม่มากนัก เน้นการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานในหน้าที่ หรือพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนเฉพาะด้าน

จากการศึกษาประเภทหรือรูปแบบของหลักสูตรของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า นักวิชาการแต่ละท่านได้จัดรูปแบบของหลักสูตรตามไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งถ้าพิจารณาตามบริบทและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบของหลักสูตรได้ 3 ประเภทคือ หลักสูตรรายวิชาพื้นฐาน หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมและหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน

1.5 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

มีนักการศึกษาให้ความหมายของคำว่า “ การพัฒนาหลักสูตร ” ไว้ดังนี้

สัจด อุทรานันท์ (2532, น. 30) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น และ 2) การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน ด้วยเหตุนี้การพัฒนาหลักสูตรจึงมีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือสมบูรณ์ขึ้น กับการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานเลย

ทาบ (Taba, 1962) ได้กล่าวไว้ว่า “ การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลและอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่

จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบกระเทือนทางด้านความคิด และความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐาน หรือรูปแบบของหลักสูตร "

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความเห็นว่า " การพัฒนาหลักสูตรเกิดได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่ง เพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียน,ระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอน รวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่าเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่ "

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974, p. 7) ให้ความหมายว่า " การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตร อาจหมายรวมถึงการสร้างเอกสารอื่นๆ สำหรับนักเรียนด้วย "

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้สามารถอธิบาย สรุปความหมายของการพัฒนาหลักสูตรได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) หมายถึง การจัดทำหลักสูตร การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม

1.6 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

มีนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรหลายท่านได้ให้ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร (Models of Curriculum Development) ไว้หลายรูปแบบ ซึ่งมีความคล้ายคลึง และแตกต่างกันบ้าง ดังรูปแบบการพัฒนาของนักการศึกษาต่างประเทศ ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler)

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของราล์ฟ ไทเลอร์ (Ralph Tyler) เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในวงการพัฒนาหลักสูตร แนวคิดในการวางกรอบโครงสร้างหลักสูตรของไทเลอร์ใช้วิธีการที่เรียกว่าเทคนิควิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Technical – Scientific Models) ไทเลอร์ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ชื่อว่า Basic Principles of Curriculum and Instruction

หลักการพัฒนาหลักสูตรของ ไทเลอร์ เริ่มด้วยการหาคำตอบจาก คำถามพื้นฐาน 4 ประการคือ(Ornstein and Hunkins. 1993, p. 267)

คำถามที่ 1 มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรที่โรงเรียนควรจะบรรจุและกำหนด

คำถามที่ 2 จะมีวิธีเลือกประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร จึงจะเกิดประโยชน์บรรลุตามวัตถุประสงค์

คำถามที่ 3 จะดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร เพื่อจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

คำถามที่ 4 ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะถูกประเมินอย่างไร

จากคำถามพื้นฐานทั้ง 4 ข้อนี้ แสดงถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอนและการพัฒนาหลักสูตรในแต่ละขั้นตอนต้องคำนึงถึง การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดประสบการณ์ทางการศึกษา การจัดประสบการณ์ทางการศึกษาให้ผู้เรียน และการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556, น. 84) กล่าวว่าจากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทยเลอรรีอธิบายรายละเอียดในแต่ละประเด็นได้ดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554 ; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556)

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Identify General Objectives) เป็นการคัดเลือกวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ก่อนจะกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรจะต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานจาก 3 แหล่ง คือ แหล่งข้อมูลด้านเนื้อหาวิชา แหล่งข้อมูลทางด้านสังคม ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ ดำรงชีวิตในสังคม โครงสร้างที่สำคัญในสังคม และความมุ่งหวังทางสังคม และแหล่งข้อมูลด้านตัวผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการความสนใจ ความสามารถและคุณลักษณะผู้เรียนที่ประเทศชาติต้องการ แล้วนำข้อมูลนั้นมาประมวลเข้าด้วยกันจนเป็นจุดมุ่งหมายอย่างกว้างๆของหลักสูตรหรือวัตถุประสงค์ชั่วคราว (Tentative General Objectives) เมื่อเลือกได้แล้วต้องนำมาถกเถียงโดยใช้เกณฑ์การพิจารณา 2 ด้าน คือ ปรัชญาการศึกษาของโรงเรียน ปรัชญาทางสังคมและจิตวิทยาการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ที่ผ่านการถกเถียงแล้วจะได้วัตถุประสงค์ที่เจาะจงมากขึ้น ซึ่งไทเลอร์เรียกว่า วัตถุประสงค์การเรียนการสอน (Instructional Objectives)

2. การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection Of Educational Experiences) การเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนที่คาดหวังจะให้ผู้เรียนมีประสบการณ์อย่างไร กิจกรรมที่จัดทั้งในการเรียนการสอน และส่วนเสริมหลักสูตรนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไป เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ไทเลอร์ได้เสนอเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ไว้ ดังนี้

2.1 ผู้เรียนควรมีโอกาสฝึกพฤติกรรมและเรียนรู้เนื้อหาตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์

2.2 กิจกรรมและประสบการณ์ นั้นควรจะทำให้ผู้เรียนพึงพอใจที่จะปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์

2.3 กิจกรรมและประสบการณ์นั้นควรจะอยู่ในขอบข่ายความพอใจที่พึงปฏิบัติได้

2.4 กิจกรรมและประสบการณ์หลายๆ ด้านของการเรียนรู้อาจนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงข้อเดียว

2.5 กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้เพียงหนึ่งอย่างอาจตอบสนองวัตถุประสงค์หลายๆ ข้อได้

นอกจากนั้น ไทเลอร์ ยังเน้นเกี่ยวกับการพิจารณาการจัดประสบการณ์เรียนรู้ว่าต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ในด้านเวลาต่อเวลา และเนื้อหาต่อเนื้อหา เรียกว่าเป็นความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง (Vertical) กับแนวนอน (Horizontal) ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1. ความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความสัมพันธ์ในแนวตั้งขององค์ประกอบของตัวหลักสูตรจากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่งที่สูงขึ้นไป เช่น ในวิชาทักษะต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะในกิจกรรมและประสบการณ์บ่อยๆ และต่อเนื่องกัน

2. การจัดช่วงลำดับ (Sequence) หมายถึง ความสัมพันธ์ในแนวตั้งของส่วนองค์ประกอบของตัวหลักสูตรจากสิ่งที่เกิดก่อนไปสู่สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังหรือจากสิ่งที่มีความง่ายไปสู่สิ่งที่มีความยาก ดังนั้นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์มีการเรียงลำดับก่อนหลังก็เพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3. การบูรณาการ (Integration) หมายถึง ความสัมพันธ์ในแนวตั้งของส่วนองค์ประกอบของตัวหลักสูตร จากหัวข้อเนื้อหาหนึ่งไปยังอีกหัวข้อเนื้อหาหนึ่งของรายวิชาเพิ่มเติมหรือจากรายวิชาอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน การจัดประสบการณ์จึงเป็นลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความคิดเห็นและได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องเนื้อหาที่เรียนเป็นการเพิ่มพูนความสามารถทั้งหมดของผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันประสบการณ์เรียนรู้จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (Integration) ระหว่างผู้เรียนกับประสบการณ์แวดล้อม

4. การจัดเรียงลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of Learning Experiences) เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เรียงตามลำดับ

ขั้นตอน ต้องมีเนื้อหาครบทุกด้านทั้งด้านความคิด หลักการ ค่านิยม และทักษะ ต้องมีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน และธรรมชาติของเนื้อหาที่มีความแตกต่างกัน

5. การประเมินผล เพื่อที่จะตรวจสอบว่าการจัดการเรียนการสอนได้บรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ สมควรจะมีการปรับแก้ไขในส่วนใดบ้าง ควรพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

5.1 กำหนดจุดประสงค์ที่จะวัดและพฤติกรรมที่คาดหวัง

5.2 วัดและวิเคราะห์สถานการณ์ที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเหล่านั้น

5.3 สัมภาษณ์ข้อมูลเพื่อสร้างเครื่องมือที่จะวัดพฤติกรรมเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม

อย่างเหมาะสม

5.4 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้เกณฑ์การพิจารณาจากความเป็นปรนัย ความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรง

5.5 การพิจารณาการประเมินให้เป็นประโยชน์เพื่ออธิบายผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม การอธิบายถึงส่วนดีของหลักสูตรหรือสิ่งที่ต้องปรับแก้ไขเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นจากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ เขาได้ใช้ข้อมูลที่หลากหลายในการคัดเลือกวัตถุประสงค์ โดยอาศัยข้อมูลด้านเนื้อหาวิชา ข้อมูลทางด้านสังคม และข้อมูลด้านตัวผู้เรียนมาช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ชั่วคราวแล้วมีการกลั่นกรองด้วยข้อมูลด้านปรัชญาการศึกษา และจิตวิทยาการเรียนรู้ อีกครั้งเพื่อกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของหลักสูตร ต่อมาจึงดำเนินการเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้หลักความต่อเนื่องจากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่งที่สูงขึ้น จากสิ่งที่เกิดก่อนไปสู่สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง หรือจากสิ่งที่มีความง่ายไปสู่สิ่งที่มีความยากและบูรณาการและมีการประเมินผลโดยยึดหลักการใช้เครื่องมือที่มีความเป็นปรนัย มีความเชื่อมั่นได้และความเที่ยงตรง

2. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba)

ทาบา (Taba, 1962, p. 12 อ้างใน รุจิร ภูสาระ, 2546, น. 61-64) เป็นนักการศึกษาอีกผู้หนึ่ง ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่เรียกว่าวิธีการจากล่างสู่บน (Grass-Roots Approach) เป็นการพัฒนาหลักสูตรจากระดับปฏิบัติ แล้วเสนอขึ้นไปสู่ระดับผู้บริหาร ทาบา กล่าวว่า

ครูเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ จึงควรเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร มีวิธีการขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรคล้ายรูปแบบของไทเลอร์ ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน

(Taba, 1962, p. 438 อ้างใน วิชัย วงษ์ใหญ่, 2545 น. 50) อธิบายรายละเอียดในแต่ละประเด็นได้ดังนี้ (Taba, 1962, p. 12 อ้างใน รุจิร ภู่อาระ, 2546 และ ศศิธร ชันติธรางกูร, 2554)

ขั้นที่ 1 การวินิจฉัยความต้องการ (Diagnosis of Needs) เป็นการตรวจสอบสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคมและผู้เรียน เนื่องจากหลักสูตรเป็นการออกแบบเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ดังนั้นเมื่อเด็กแต่ละคนมีภูมิหลังที่แตกต่างกันจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องวินิจฉัยความแตกต่าง ข้อบกพร่องและความแตกต่างของภูมิหลังของเด็ก การวินิจฉัยดังกล่าวจะทำให้สามารถกำหนดหลักสูตรให้เหมาะสมกับเด็กที่จะเรียนจากหลักสูตรนั้นได้

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดประสงค์ (Formulation of Objective) เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนหลังจากได้ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแล้ว ในขั้นนี้ทาบาอธิบายว่านอกเหนือจากการวินิจฉัยความต้องการของเด็กเพื่อนำมากำหนดเป็นจุดประสงค์ของหลักสูตรแล้วสิ่งที่นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียดคือการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สังคม วัฒนธรรม ทฤษฎีพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กและธรรมชาติของความรู้ ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวจะทำให้สามารถกำหนดเป้าหมายทั่วไปซึ่งโรงเรียนควรจะได้นำมาพิจารณาจำแนกแยกแยะอย่างเข้าใจแล้วกำหนดเป็นจุดประสงค์ของหลักสูตรที่จะเป็นจริงและเหมาะสมได้ก็ต้องอาศัยข้อมูลตามระดับของความสามารถเฉพาะของเด็กแต่ละกลุ่มจุดเน้นที่จำเป็นตามประสบการณ์เด็ก

ขั้นที่ 3 การเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of content) เป็นขั้นตอนการกำหนดเลือกเนื้อหาซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญและเป็นองค์ประกอบส่วนใหญ่ของหลักสูตร ทาบากล่าวว่าจุดประสงค์ที่กำหนดอย่างชัดเจนและกว้างขวางครอบคลุมจะเป็นตัวพิจารณาตัดสินใจและช่วยเหลือในการเลือกเนื้อหาสาระ ซึ่งนอกจากจะต้องให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ วัยและความสามารถของผู้เรียนแล้วยังต้องมีความเชื่อถือและมีความสัมพันธ์ต่อผู้เรียนด้วย

ขั้นที่ 4 การจัดเนื้อหาสาระ (Organization of Content) เป็นขั้นตอนการพิจารณาความต่อเนื่องและการจัดลำดับการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่าเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรจะต้องนำมาจัดลำดับ โดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง ความยากง่าย วุฒิภาวะ ความสามารถ ความสนใจ รวมถึงความหลากหลายของความสามารถที่จะเรียนรู้ของเด็ก

ขั้นที่ 5 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) เป็นการเลือกประสบการณ์ที่มีความหมายมากกว่าการนำเอาหลักการเรียนรู้ไปใช้ ซึ่งทาบอธิบายว่าครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์ของหลักสูตร

ขั้นที่ 6 การจัดประสบการณ์เรียนรู้ (Organization of Learning Experiences) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ ขั้นตอนนี้ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องแปลงเนื้อหาไปสู่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถหรือแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร

ขั้นที่ 7 การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล (Determination of What to Evaluate and of the Ways and Means of Doing it) เป็นการตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไรเพื่อตรวจสอบว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินอย่างไร

ทาบได้ตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตร เช่น จะประเมินคุณภาพของการเรียนรู้ได้อย่างไรว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ ประสบผลสำเร็จ จะแน่ใจได้อย่างไรว่าจุดหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกันและเด็กได้บรรลุผลตามจุดหมายและจุดประสงค์นั้นๆ เพื่อให้การจัดหลักสูตรเป็นไปเพื่อให้โอกาสที่ดีที่สุดแก่เด็กทุกคนตามเป้าหมายของแต่ละคน

จากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบ เป็นการจัดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรที่ครอบคลุมองค์ประกอบหลักสูตร ซึ่งให้ความสำคัญการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนก่อน ดำเนินการกำหนดจุดประสงค์ และมีการกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

1.7 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

ทาบ (Taba, 1962, p. 12) ได้กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ตามความเชื่อที่ว่าผู้เรียนมีพื้นฐานแตกต่างกัน โดยกำหนดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. วินิจฉัยความต้องการ : สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่างๆ ของสังคม และผู้เรียน

2. กำหนดจุดมุ่งหมาย : หลังจากได้วินิจฉัยความต้องการของสังคมและผู้เรียนแล้วจะกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ชัดเจน

3. คัดเลือกเนื้อหาสาระ : จุดมุ่งหมายที่กำหนด แล้วจะช่วยในการเลือกเนื้อหา สาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ้วย ความสามารถของผู้เรียน โดยเนื้อหาต้องมีความเชื่อถือได้ และสำคัญต่อการเรียนรู้

4. จัดเนื้อหาสาระ : เนื้อหาสาระที่เลือกได้ ยังต้องจัดโดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง และความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน

5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ : ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือก ประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ : ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึง เนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง

7. กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล : ตัดสินใจว่าจะต้องประเมิน อะไรเพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธี ประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

สงัด อุทรานันท์ (2532) มีความเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรมีความครอบคลุมถึงการ ร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นด้วย การใช้หลักสูตรและการ ประเมินหลักสูตรนั้น เป็นกระบวนการอันหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร โดยได้จัดลำดับขั้นตอนของ การพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือ ข้อมูลทางด้านความต้องการ ความจำเป็นและ ปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ตลอดจนนโยบายทางการศึกษาของรัฐ ข้อมูลทางด้านจิตวิทยา ปรัชญาการศึกษา ความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนวิเคราะห์หลักสูตร เดิม เพื่อพิจารณาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คณะกรรมการดำเนินงานจะต้องร่วมกัน พิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน โดยจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรจะระบุคุณสมบัติของผู้ที่จบหลักสูตรนั้นๆ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิต พิสัย และทักษะพิสัย โดยกำหนดทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ แต่ละรายวิชา เพิ่มเติม ซึ่งจะเน้นการปฏิบัติมากขึ้น โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางร่างกาย และจิตใจ ตลอดจน พฤติกรรมนิสัยที่ดีงาม เพื่อให้เป็นพลเมืองดี

3. การกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ หลังจากได้กำหนด จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว ก็ถึงขั้นการเลือกสาระความรู้ต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เพื่อความสมบูรณ์ให้ได้วิชาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม

กระบวนการขั้นนี้ จึงครอบคลุมถึงการคัดเลือกเนื้อหาวิชาแล้วพิจารณาจัดลำดับเนื้อหาเหล่านั้นว่า เนื้อหาสาระใดควรเป็นพื้นฐานของเนื้อหาใดบ้าง ควรให้เรียนอะไรก่อนอะไรหลัง แล้วแก้ไขเนื้อหา ที่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งแง่สาระและการจัดลำดับที่เหมาะสม ตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้

4. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นของการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งเป็น ขั้นตอนที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับครูผู้สอน หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนจะต้องศึกษาทำความเข้าใจ และมีความชำนาญในการใช้ หลักสูตร ซึ่งครอบคลุมถึงการเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อม ต่างๆ ภายในโรงเรียนเพื่อเสริมหลักสูตร การนิเทศการศึกษา และการบริหารการบริการหลักสูตร ฯลฯ นอกจากนี้ในขั้นนี้ยังครอบคลุมถึงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ก่อนนำไปเผยแพร่ด้วย

5. การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรว่าเมื่อได้นำ หลักสูตรไปใช้แล้วนั้น ผู้ที่จบหลักสูตรนั้นๆ ไปแล้ว มีคุณสมบัติ มีความรู้ความสามารถตามที่ หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ การประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการ ปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณค่าสูงขึ้น อันเป็นผลในการนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ วางไว้ การประเมินหลักสูตรควรทำให้ครอบคลุมระบบหลักสูตรทั้งหมด และควรประเมินให้ ต่อเนื่องกัน ดังนั้นการประเมินหลักสูตร ประกอบด้วยการประเมินดังต่อไปนี้ คือ

5.1 การประเมินเอกสาร หลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ว่ามีความเหมาะสมดี และถูกต้องตามหลักการพัฒนาหลักสูตรเพียงใด หากมีสิ่งใดบกพร่องก็จะ ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนจะได้นำไปประกาศใช้ในโอกาสต่อไป

5.2 การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตร สามารถ นำไปใช้ได้ดีในสถานการณ์จริงเพียงใด มีส่วนไหนที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้หลักสูตร โดยมากหาก พบข้อบกพร่องในระหว่างการใช้หลักสูตรก็มักได้รับการแก้ไขโดยทันที เพื่อให้การใช้หลักสูตร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร โดยทั่วไปจะดำเนินการหลังจากได้ มีผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรไปแล้ว การประเมินหลักสูตร ในลักษณะนี้มักจะทำการติดตาม ความก้าวหน้าของผู้สำเร็จการศึกษาว่าสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานเพียงใด

5.4 การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรในลักษณะที่มี ความสมบูรณ์และสลับซับซ้อนมาก กล่าวคือ การประเมินระบบหลักสูตรจะมีความเกี่ยวข้องกับ องค์ประกอบอื่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย เช่น ทรัพยากรที่ต้องใช้ ความสัมพันธ์ของ

ระบบหลักสูตร กับระบบบริหาร โรงเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอน และระบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น

6. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากได้ผ่านกระบวนการประเมินผลหลักสูตรแล้ว ซึ่งเมื่อมีการใช้หลักสูตรไประยะหนึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมและสังคม จนทำให้หลักสูตรขาดความเหมาะสม จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) ได้สรุปแนวคิดและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร โดยรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจะเป็นฐานคิดในการพัฒนาหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ใช้ข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม มากำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการและโครงสร้าง และออกแบบหลักสูตร โดยปรึกษาผู้เชี่ยวชาญประกอบ

2. ยกร่างเนื้อหาสาระ แต่ละกลุ่มประสบการณ์ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ และแต่ละรายวิชาเพิ่มเติม โดยปรึกษาหารือผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชา คณะกรรมการฯ ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชาเป็นผู้กำหนดผลการเรียนรู้ จุดประสงค์ เชิงพฤติกรรมหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ วางแผนการสอน ทำบันทึก ผลิตสื่อการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. ทดลองใช้หลักสูตรในสถานศึกษานำร่อง และแก้ไขข้อบกพร่อง

4. อบรมผู้สอน ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจหลักสูตรใหม่

5. ปฏิบัติการสอน กิจกรรมการใช้หลักสูตรใหม่มี 4 ประการ คือ

5.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน คือจัดทำวัสดุ สื่อการสอน

5.2 ผู้บริหารจัดเตรียมสิ่งต่างๆ เช่น บุคลากร (ครู) วัสดุหลักสูตร และบริการ

ต่างๆ

5.3 การสอน ผู้สอนประจำการ ทำหน้าที่ดำเนินการสอน

5.4 การประเมินผล ประเมินทั้งผลการเรียนและหลักสูตร แล้วนำไปแก้ไข

กระบวนการการพัฒนาหลักสูตร

จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมากขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงใหม่กว่ามีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยเพียงใด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการพัฒนาหลักสูตรจะต้องใช้เวลาเป็นปีขึ้นไป ในการเตรียมการ

และการดำเนินงานจำเป็นต้องใช้กำลังคน และงบประมาณมากพอสมควร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลในการพัฒนาเยาวชนของชาติต่อไป

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร ทั้งปัญหาและความต้องการของผู้เรียน กับแนวคิดและการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน 2) กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) คัดเลือกเนื้อหาของหลักสูตร 4) คัดเลือกและจัดประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) กำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 6) นำหลักสูตรไปใช้และประเมิน ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

1.8 หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม

1.8.1 ความหมายของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมไว้ดังนี้

สงัด อุทรานันท์ (2552, หน้า 64) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม หมายถึง หลักสูตรที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 105) กล่าวว่า หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษา หรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า ข) ได้กล่าวว่าหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงระดับขั้นตอนและมวลประสบการณ์ที่ดีที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคมและโลกอย่างมีความสุข ดังนั้นหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมจึงประกอบด้วยการเรียนรู้และประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐาน และรายวิชาที่ต้องเรียนเป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละปีหรือภาค และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมมีความสำคัญต่อการช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน สามารถชี้แนะผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้พยายามจัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม

จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ บรรลุตามจุดหมายการศึกษา สถานศึกษาและทำงานร่วมกับครอบครัวของชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดผลตามจุดหมายของหลักสูตร 2 ประการ ดังนี้

1) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นการสร้างกำลังใจและเร้าให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้มากที่สุดควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญๆ ในการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ใช้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมให้อยากรู้อยากเห็นและมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตใจ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม เน้นหลักการจำแนกแหว่งถูกผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตนเอง ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่าง หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาคุณธรรมและช่วยผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ สามารถพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมมีความเสมอภาค พัฒนาความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับโลก

สนันท์ ธาตุทอง (2551, หน้า 209) กล่าวว่า หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมหมายถึงสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

ชนิตพร ทศคร (2560) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดทำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมว่า หมายถึง การให้ครูผู้สอนและชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม หมายถึง หลักสูตรการเรียนรู้เพิ่มเติมที่สถานศึกษาสร้างขึ้นเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและสังคมนั้นๆ ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาศักยภาพของตน รวมถึงการจัดมวลงประสพการณ์ที่ดีที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสพความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความฉลาดรู้ทางการเงิน เพื่อจะได้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและพฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวมต่อไป

1.8.2 กระบวนการจัดทำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 29 - 49) ได้กล่าวว่าการจัดทำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ถือเป็นภารกิจที่สำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงาน และภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมทุกๆ ด้านแล้วสถานศึกษาจึงจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทาง ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

1.1 วิสัยทัศน์เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไว้ข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิดในการพัฒนา

1.2 ภารกิจ จะแสดงวิธีการดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

1.3 เป้าหมาย กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนด และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม

2. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดเวลาแต่ละสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายภาค หรือรายปี

3. การจัดทำสาระของหลักสูตร ประกอบด้วย กำหนดผลการเรียนรู้รายภาค หรือรายปี กำหนดสาระการเรียนรู้รายภาคหรือรายปี กำหนดเวลาและกำหนดหน่วยกิจ จัดทำคำอธิบายรายวิชา

4. การออกแบบการเรียนรู้ มีการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล

5. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

6. กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานทางการศึกษา

7. พัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ คือ การพัฒนากระบวนการแนะแนว การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การพัฒนาเครือข่ายวิชาการ

8. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม

1.8.3 ลักษณะการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติม

นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมไว้ดังนี้

พนัท ธาตุทอง (2551. หน้า 210) กล่าวถึงลักษณะของการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมว่ามีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. มีการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ ในกรณีที่ผู้เรียนได้จัดเป็นรายวิชาที่ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างต่อเนื่องในช่วงนั้นๆ ควรมีการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงนั้นๆ ก่อน แต่หากจัดเป็นรายวิชาเพียงปีใดปีหนึ่งของช่วงชั้น ก็สามารถกำหนดการเรียนรู้รายปี หรือผลการเรียนรู้รายภาค

2. มีการกำหนดเวลา หรือจำนวนหน่วยกิต ไม่ว่าจะเป็นการจัดในลักษณะใด ที่เป็นหน่วยการเรียนรู้ โครงการ กิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้หรือจัดเป็นรายวิชาใหม่ รายวิชาในระดับทั้งชั้นไป วิชาเลือกเฉพาะทางต้องกำหนดเวลาเรียน เป็นชั่วโมง หรือเป็นคาบตามความเหมาะสม

3. การจัดทำสาระการเรียนรู้ เป็นการกำหนดเนื้อหาที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เพื่อให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ หรือผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

4. ต้องมีชื่อที่สื่อความหมายชัดเจน ในกรณีที่จัดทำรายวิชาเพิ่มเติมเพิ่มเติมซึ่งสถานศึกษา ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ สถานศึกษาต้องจัดทำคำอธิบายรายวิชาที่สื่อความหมายได้ชัดเจน

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ลักษณะการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมประกอบด้วย การจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ การกำหนดเวลา การจัดทำสาระการเรียนรู้และต้องมีชื่อที่สื่อความหมายชัดเจน

1.8.4 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติม

ชนิตพร ทศคร (2560) ได้ระบุกระบวนการหรือขั้นตอนพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3) จัดทำโครงสร้างหลักสูตร 4) กำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้รายปี 5) การ

ออกแบบการเรียนรู้ 6) การกำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน 7) เรียบเรียงเป็นหลักสูตร รายวิชาเพิ่มเติม

1.9 การประเมินคุณภาพหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร เพราะการประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของหลักสูตรที่ได้รับการออกแบบพัฒนาขึ้นและค้นหาข้อบกพร่องของหลักสูตรว่ามีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเมื่อมีการประเมินตรวจสอบหลักสูตรแล้วจะสามารถตอบคำถามได้ว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นสามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่เพียงใดและผลที่เกิดขึ้น จากการใช้หลักสูตรนั้นจะเป็นอย่างไรบรรลุตาม จุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรนี้จะเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งต่อการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

ความหมายของการประเมินหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523, น. 192) ให้ความหมาย “การประเมินหลักสูตร ว่าเป็น การพิจารณาคุณค่าของหลักสูตรโดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลจากการวัดในแง่มุม ต่างๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มานั้นเป็นอย่างไรมีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใดหรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ มี ส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข”

สัจด์ อุทรานันท์ (2532, น. 279) สรุปว่าการประเมินหลักสูตรจะทำให้รู้คุณค่า ของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร สามารถจะนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ผลที่ได้จากการใช้หลักสูตรเป็น อย่างไร ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้มี คุณค่าสูงขึ้น

รุจิร ภูสาระ (2545, น. 143) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่าหมายถึง ประเด็นต่อไปนี้ 1) การวัดผลการปฏิบัติของผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในเชิงปริมาณ 2) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติของผู้เรียนกับมาตรฐาน 3) การอธิบายและการตัดสินใจ เกี่ยวกับหลักสูตร 4) การอธิบายการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการเลือกการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับการตัดสินใจเรื่องหลักสูตร 5) การใช้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพในการตัดสินใจเกี่ยวกับการ นำหลักสูตรไปใช้ของหลักสูตรต่อผู้เรียนว่ามีมากน้อยเพียงใด หลักสูตรสามารถพัฒนาผู้เรียนให้ บรรลุจุดมุ่งหมายได้จริงหรือไม่ซึ่งข้อมูลการประเมินหลักสูตรจะไปสู่การตัดสินใจที่จะปรับปรุง แก้ไขหลักสูตรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร เป็นการพิจารณาคุณค่าของหลักสูตรต่อผู้เรียนว่ามีมากน้อยเพียงใด หลักสูตรสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้จริงหรือไม่ซึ่งข้อมูลการประเมินหลักสูตรจะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

นักวิชาการที่มีชื่อเสียงในสาขาหลักสูตร หลายท่าน กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, น. 218-219) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรโดยทั่วไปจะมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตร โดยตรวจสอบดูว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมา นั้นสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่
2. เพื่อวัดผลดูว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบระบบของหลักสูตร รวมทั้งวัสดุประกอบหลักสูตร การบริหารและบริการหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่
3. การประเมินผลจากผู้เรียนเอง หรือการประเมินผลผลิตเพื่อตรวจสอบดูว่ามีลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด

จิตทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, น. 192) กล่าวว่า โดยทั่วไปการประเมินหลักสูตรใดๆ ก็ตามจะมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่คล้ายคลึงกันดังนี้ คือ

1. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรการประเมินผลในลักษณะนี้มักจะดำเนินการในช่วงการพัฒนาหลักสูตรยังคงดำเนินอยู่ เพื่อที่จะพิจารณาว่าองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร เช่น จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การวัดผล เป็นต้น ว่าเป็นความสอดคล้องและเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำมาปฏิบัติในช่วงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้หรือในขณะที่ใช้หลักสูตรกระบวนการเรียนการสอนกำลังดำเนินอยู่เล็กน้อยเพียงใด หรือได้ผลเพียงใดและมีปัญหาอุปสรรคอะไร จะได้เป็นประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตรและผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้นได้ทันที

2. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแลการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้ จะได้ช่วยปรับปรุงหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีกหรือควรยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วน หรือยกเลิกทั้งหมด การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่งแล้วจึงประเมินสรุปผลตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดี บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด สนองความต้องการของสังคมเพียงใด และเหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อหรือไม่

4. เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่า มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตรหลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วหรือไม่ อย่างไร การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการนำหลักสูตรไปใช้หรือหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่งก็ได้ การประเมินหลักสูตรทำให้ทราบถึงคุณค่าหรือคุณภาพของหลักสูตรที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาขึ้นซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีการประเมินหลักสูตรโดยเมื่อนำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้หลักสูตรเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนโดยถ้าคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าคะแนนก่อนได้รับการใช้หลักสูตร แสดงว่าหลักสูตรส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนมีประสิทธิภาพ แต่หากผลที่ได้คือคะแนนหลังการใช้หลักสูตรน้อยกว่าก่อนการใช้หลักสูตร นั่นคือหลักสูตรมีข้อบกพร่องหรือไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ต้องทำการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์มากขึ้นและนำไปทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพต่อไป

1.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

สมพร หลิมเจริญ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 และประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรเสริม ฯ ผลการดำเนินการศึกษาได้องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในครั้งนี้ประกอบด้วยคุณลักษณะ 2 มิติ คือ 1) มิติด้านการคิด ได้แก่ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และ ความคิดริเริ่มและ 2) มิติด้านจิตใจและบุคลิกภาพ ได้แก่ความอยากรู้อยากเห็น และ ความเชื่อมั่นในตนเอง หลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้เป็นหลักสูตรที่ไม่ยึดเนื้อหาเป็นหลัก (content free) มีสาระสำคัญประกอบด้วย แนวคิดหลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ทั้งสองมิติ ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรไปเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีโครงสร้างเนื้อหา 4 หน่วยการเรียนรู้ และใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 29 ชั่วโมง กิจกรรมหลักที่ใช้

ในการจัดการเรียนรู้ใช้เทคนิคการระดมพลังสมอง และกิจกรรมการสอนสืบสวนสอบสวนแบบอิง อริยสัจสี่ การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร ผู้วิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แผน แบบการทดลอง แบบ randomized pretest-posttest control group design กับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบบังเอิญโดยมีห้องเรียนเป็น หน่วยการสุ่ม กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนห้องเรียนละ 30 คน กำหนดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้วิธีการสุ่ม ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูง กว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียน กลุ่มทดลองมีระดับ ความคิดเห็นต่อหลักสูตรเสริมอยู่ในระดับดีมาก ผลการประเมินหลักสูตรเสริมพบว่า มี ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด หลังการทดลองผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแผนการสอน ด้าน ระยะเวลา และด้านภาษาในคำชี้แจงในแผนการสอนบางหน่วยเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แล้วจัดทำ เป็นหลักสูตร เสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์

อวัศยา แสงทอง (2564) วิจัยการพัฒนานหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนวัดจันทรา วาส (ศุขประสารราษฎร์) โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ เพื่อทราบ 1) การพัฒนานหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียนวัดจันทราวาส(ศุขประสารราษฎร์) และ 2) แนวทางการพัฒนานหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรโรงเรียนวัด จันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) จำนวนทั้งสิ้น 80 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือรอง ผู้อำนวยการจำนวน 2 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือหัวหน้างานจำนวน 30 คน และครู จำนวน 48 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบบันทึกการ สันทนาการกลุ่ม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนานหลักสูตรสถานศึกษาของ โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียง ตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย คือ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ การเลือกเนื้อหา สาระการจัดประสบการณ์เรียนรู้ การจัดเนื้อหาสาระ การสำรวจความต้องการ การประเมินผลและ วิธีการประเมินผล และการกำหนดวัตถุประสงค์ 2. แนวทางการพัฒนานหลักสูตรสถานศึกษาของ โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ประกอบด้วย 7 ด้าน 19 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการ สำรวจความต้องการ มีสามแนวทาง คือ (1) สำรวจความต้องการของชุมชนและผู้เรียน (2) จัด ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา (3) จัดตั้งคณะทำงาน และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ 2) ด้าน การกำหนดวัตถุประสงค์ มีสองแนวทาง คือ (1) จัดอบรมครูเกี่ยวกับการหนดวัตถุประสงค์ (2) ครู กำหนดจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับวัยของผู้เรียน 3) ด้านการเลือกเนื้อหาสาระ มีสี่แนวทาง คือ

(1) จัดทำหน่วยการเรียนรู้โดยบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ (2) กำหนดโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสม (3) ผู้บริหารสนับสนุนการทำหลักสูตรแบบบูรณาการ (4) ครูจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน 4) ด้านการจัดเนื้อหาสาระ มีสองแนวทาง คือ (1) จัดทำสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจผู้เรียน (2) จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย 5) ด้านการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ มีสองแนวทาง คือ (1) ผู้บริหารจัดให้ครูได้เข้าสอนตรงตามสาขาวิชาของตนเอง (2) จัดอบรมเพื่อพัฒนาการสอนของครู 6) ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีสามแนวทาง คือ (1) จัดให้มีสื่อการเรียนรู้เพียงพอตามความต้องการ (2) ผู้บริหารสนับสนุนการใช้สื่อการเรียนรู้ของครู (3) ครูสร้างและพัฒนาสื่อการสอนที่เหมาะสม 7) ด้านการประเมินผลและวิธีการประเมินผล มีสามแนวทาง คือ (1) จัดอบรมเกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินผล (2) จัดประชุมคณะครู และเน้นย้ำการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (3) จัดตั้งคณะกรรมการประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

จริยา ทองหอม (2560) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยมีความมุ่งหมายคือ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม และ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม โดย มีขั้นตอนการดำเนินการ 3 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนา(ร่าง) หลักสูตรออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) การทดลองใช้หลักสูตรออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม ขั้นตอน ที่ 1 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา โดยการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์จากเอกสาร การทดลอง การบันทึกผลระหว่างการทดลอง บันทึกพฤติกรรมผู้เรียนและการนำเสนอ ผลงานของผู้เรียนผลการวิจัยทำให้ได้หลักสูตรออนไลน์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ วิศวกรรม และแนวทางการพัฒนาทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน ตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรออนไลน์โดยใช้แบบแผนการทดลอง แบบ One Group Pretest-Posttest Design ทำการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 40 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุดมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.66 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.38

ค่าที (t-test แบบ Dependent) เท่ากับ 9.81 ผลการประเมินหลักสูตรออนไลน์ พบว่ามีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนด หลังจากการทดลองผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นและจัดทำเป็นหลักสูตรออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรมฉบับสมบูรณ์

ปิยวรรณ ทองสุข (2557) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง การเตรียมความพร้อมในการเผชิญภัยพิบัติน้ำท่วม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง การเตรียมความพร้อมในการเผชิญภัยพิบัติน้ำท่วมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง การเตรียมความพร้อมในการเผชิญภัยพิบัติน้ำท่วม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมาลาสวรรค์พิทยา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง การเตรียมความพร้อมในการเผชิญภัยพิบัติน้ำท่วมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมาลาสวรรค์พิทยา จังหวัดนครนายก และ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเฉลี่ยทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง การเตรียมความพร้อมในการเผชิญภัยพิบัติน้ำท่วม ประกอบด้วย แนวคิด หลักการ จุดหมาย ผลการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม โครงสร้างรายวิชาเพิ่มเติม ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ เวลาเรียน แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง การเตรียมความพร้อมในการเผชิญภัยพิบัติน้ำท่วมสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุวิจักขณ์ อธิคมกุลชัย (2554) ทำการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง โครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง โครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง โครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 3) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง โครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 4) เพื่อประเมินผล

และปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง โครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับ ผลการเรียนรู้เรื่อง โครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น ความสามารถในการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น เจตคติทางวิทยาศาสตร์ และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร โดยทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมจำนวน 28 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 เป็นเวลา 20 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องโครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ แบบประเมินความสามารถในการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น แบบประเมินเจตคติทางวิทยาศาสตร์ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและต้องการให้การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นคาดหวังให้นักเรียนได้ศึกษาเรื่องราว แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนเอง โดยมีผู้นำในท้องถิ่นร่วมจัดการเรียนรู้และประเมินผล 2) ผลการพัฒนาหลักสูตร พบว่าหลักสูตรประกอบด้วย แนวคิด หลักการ จุดหมาย

กมลกลัย สดาร์ตน์ (2563) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ 16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูด โดยการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ 16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศ 2) ศึกษาผลการนำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ 16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศไปใช้ ดังนี้ 2.1) ผลการพัฒนาความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ ที่เรียนตามการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ 16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศ ให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป 2.2) ผลการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษที่เรียนตามการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ 16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศ ให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ 16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและการพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย มีดังนี้

1) แบบสอบถามความต้องการพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) 2) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศ 4) แผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน จำนวน 16 แผน เวลา 40 ชั่วโมง 5) แบบทดสอบทักษะการฟังแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 6) แบบทดสอบทักษะการพูด 7) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ16201 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศ เพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูด โดยการจัดการเรียนรู้รูปแบบสมองเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้ 10 องค์ประกอบ ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

พรทิพย์ อ้นเกษม (2566) ได้ศึกษาผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ พบว่า ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา ได้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม จำนวน 5 รายวิชา โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ โครงสร้างรายวิชา เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การประเมินผล การเรียนรู้ และแผนระยะยาว และผลการประเมินความเหมาะสมหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม จำนวน 5 รายวิชา พบว่า 1) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง การพัฒนาทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก 2) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง สร้างสรรค์ทรัพยากรท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ในชุมชน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง STOP BULLYING โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 4) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง สืบสานประเพณีข้าวหลามดีหัวสำโรงโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก และ 5) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง มารยาทไทยหัวใจสามัคคี โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก

ชนิตพร ทศคร (2560) ทำการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การจัดสวนในภาชนะกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การจัดสวนในภาชนะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจ สอบความถูกต้องและประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่สร้างขึ้นพบว่ามีความ

เหมาะสมมากที่สุดสามารถนำไปใช้ได้ 2) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การจัดสอนในภาชนะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.38/86.89 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 3) นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพิ่มเติม มีทักษะการปฏิบัติงานการจัดสอนในภาชนะ มีค่าอยู่ในระดับดีมาก 5) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อยู่ในระดับมาก

วุฒิไกร ใจคำฟู (2566) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า ผู้เรียนมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมคิดเป็นร้อยละ 115.75 ระดับคะแนนคุณภาพมากที่สุด และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการเรียนรู้หลักสูตรอยู่ในระดับมาก

โสธยา อ่วมเมือง (2566) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมและการทำงานเป็นทีม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองชุมพล จำนวน 19 คน มีผลการศึกษาดังนี้ 1.ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมสะเต็มศึกษา พบว่าผู้เกี่ยวข้องมีความต้องการให้มีองค์ประกอบสอดคล้องกับบริบทโรงเรียน ระบุความเป็นสะเต็มชัดเจน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เน้นให้นักเรียนมี โอกาสร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานฝึกทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมและทักษะการทำงานเป็นทีม 2.ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมสะเต็มศึกษา พบว่ามีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายรายวิชา 4) ผลการเรียนรู้ 5) เนื้อหาสาระ 6) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อการเรียนรู้ 8) แนวทางการวัดและประเมินผล 9) โครงสร้างรายวิชา และ 10) แผนการจัดการเรียนรู้ มีคุณภาพระดับมากที่สุด ($M = 4.78$, $SD = 0.34$) 3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมสะเต็มศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชา เพิ่มเติมสะเต็มศึกษารวมเวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ 2 หน่วยการเรียนรู้ และ 4. ผลการประเมินหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมสะเต็มศึกษา พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนรู้ หลังใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมสะเต็มศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยผลการ

เรียนรู้หลังการใช้สูงกว่าก่อนใช้ และนักเรียนมีทักษะการสร้างสรรค์และทักษะการทำงานเป็นทีม นวัตกรรมอยู่ในระดับดี รวมทั้งมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด

มะลิวรรณ งามยิ่ง (2563) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) พัฒนาหลักสูตร ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของ หลักสูตรความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน การวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงอย่างมี จุดมุ่งหมาย จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบประเมินความเหมาะสม ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา หลักสูตรความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา แบบประเมิน ประสิทธิภาพโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ แบบบันทึกผลความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ แบบทดสอบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และแบบประเมิน ความพึงพอใจต่อหลักสูตร ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรมี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร และประเมินประสิทธิภาพของโครงร่างหลักสูตรโดย ผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความสอดคล้อง IOC ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้และการประเมินผลหลักสูตร นำหลักสูตรไปทดลองกับกลุ่ม ตัวอย่างเป็นเวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง และทดสอบหลังเรียน 1 ชั่วโมง รวมใช้เวลาทดลองทั้งสิ้น 25 ชั่วโมง และประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงหลักสูตรวิจัยนำผลที่ได้จากการทดลอง ในขั้นตอนที่ 4 มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้หลักสูตรฉบับสมบูรณ์พร้อมนำไปเผยแพร่ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 10 องค์ประกอบย่อยและ 10 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 เนื้อหาคณิตศาสตร์มี 2 องค์ประกอบย่อย 2 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ทักษะและกระบวนการทาง คณิตศาสตร์มี 4 องค์ประกอบย่อย 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 สถานการณ์บริบทมี 4 องค์ประกอบย่อย 4 ตัวบ่งชี้ 2) หลักสูตรความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียน

ประถมศึกษา ประกอบด้วยเอกสาร 2 ชุด ได้แก่ เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ผลการประเมินประสิทธิภาพในด้านความเหมาะสมของหลักสูตรและความสอดคล้องของ องค์ประกอบ ในหลักสูตรพบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากและองค์ประกอบของ หลักสูตรมีความสอดคล้องกัน 3) ประสิทธิภาพของหลักสูตรความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับ นักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่านักเรียนมีผลการประเมินความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์จากการ บัณฑิตผลความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ระหว่างเรียนของทุกหน่วยการเรียนรู้เฉลี่ยในระดับดี จาก การทดสอบหลังเรียนโดยแบบทดสอบปรกฏว่าคะแนนที่ได้จากการทดสอบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.46 ซึ่งมีค่ามากกว่าคะแนนจุดตัด(6.00) และผลการประเมิน ความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในเกณฑ์ดี มีค่าเฉลี่ย 4.75 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.73

Daley and Loahy (2003, p. 13; ชนิตพร ทศคร. 2560) ได้ศึกษานักเรียนกลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 126 คน อายุระหว่าง 8-9 ปี ที่มีส่วนร่วมในกรรมเสริมหลักสูตรพลศึกษา 1 ครั้งต่อ สัปดาห์ในช่วงเวลาพักกลางวันหรือหลังเลิกเรียนและนักเรียนกลุ่มตัวอย่างอีก 1 กลุ่มจำนวน 63 คน ที่ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมพลศึกษาเป็นปกติ สม่าเสมอมีการรับรู้ตนเองสูงกว่าคนที่ไม่ร่วม บุคลิกลักษณะเป็นไปในเชิงบวกซึ่งสอดคล้องกับ นักวิจัยหลายท่านที่พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรในหลายรูปแบบทำให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมมีการรับรู้ตนเองเป็นไปในเชิงบวก การได้สร้างความสัมพันธ์กับคนอื่น ความเชื่อมั่นในการ เข้าสังคม รวมทั้งการมีความผูกพันกับองค์กร

Cose. E.(2007, p. 29; ชนิตพร ทศคร. 2560) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง กิจกรรมเสริมหลักสูตรกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับนักเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 70 คนที่มี อายุตั้งแต่ 9 ถึง 15 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 10.9 ปี ผลการวิจัยพบว่า 1) มีความสัมพันธ์ในเชิง บวกระหว่างการมีความสุขกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมี นัยสำคัญระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมต่อสัปดาห์และภาพรวมทั้งหมดของการมีความสุขแต่ไม่มี ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Wison, N. (2009.p. 112; ชนิตพร ทศคร. 2560) ได้วิจัยเรื่อง การให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริม หลักสูตรโดยทั่วไปจะมีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพในหลายด้าน รวมไปถึงการมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงขึ้น การคงอยู่ในโรงเรียน การเข้าชั้นเรียนปกติ การนับถือตนเองอยู่ในระดับสูงกว่า

นอกจากนี้จะเป็นการฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสำเร็จทางการเรียนและเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตของชุมชน

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในประเทศ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งที่จำเป็น และต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาหลักสูตรที่ดีจึงต้องมีบุคคลหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ข้อค้นพบจากงานวิจัยอีกประการหนึ่ง คือการพัฒนาหลักสูตรมีขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนาหลักสูตร 3) ทดลองใช้หลักสูตร 4) ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

2. ความฉลาดรู้ทางการเงิน

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงิน

ความฉลาดรู้ทางการเงินมีการกล่าวถึงครั้งแรกในศตวรรษที่ 20 โดย Lou Haverty นักวิเคราะห์ด้านการเงินผู้ริเริ่มโครงการ "Financial Analyst Insider" ในปัจจุบันประเทศไทยมีหลายองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้ความรู้และรายงานผลเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติ อาทิ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน (TSI) OECD's Programme for International Student Assessment ได้มีการเพิ่มข้อสอบเกี่ยวกับการเงินเข้าไปการทดสอบโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) เพื่อวัดระดับทักษะทางการเงินเข้าไปในแบบการสำรวจเดิมในปี ค.ศ. 2012

ซึ่งความฉลาดรู้ทางการเงินเป็นหนึ่งในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงินนี้ ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน (French & McKillop, 2016; Garg & Singh, 2018; Lusardi, 2019; Potrich, Vieira, & Mendes-Da-Silva, 2016; Swiecka, 2020) ความฉลาดรู้ทางการเงินเป็นความรู้เฉพาะทางที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจทางการเงิน จัดการรายได้ ค่าใช้จ่าย และการออมได้อย่างปลอดภัย (Delavande, 2008) ซึ่งประกอบด้วยความรู้ในเรื่อง ดอกเบี้ยการลงทุน ความเสี่ยงและผลตอบแทน เงินเฟ้อ ค่าของเงินในอนาคต และความรู้พื้นฐานการคิดคำนวณพฤติกรรมทางการเงินเป็นความสามารถในการใช้ความรู้พื้นฐานทางการเงินมาช่วยในการจัดการทางการเงินเพื่อให้ประสบความสำเร็จทางการเงิน (Xiao & Porto, 2017) ประกอบด้วย พฤติกรรมการออม การวางแผนทางการเงิน การจัดการทางการเงิน และการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทัศนคติทางการเงิน คือ ทัศนคติต่อการจัดการทางการเงิน มีมุมมองการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสมและมีการ

กำหนดแผนการออมเงิน (Ho & Lee, 2020; Potrich et al, 2016; Sholevar, 2019) ซึ่งประกอบด้วยทัศนคติต่อการจัดการทางการเงิน มุมมองการวางแผนทางการเงิน และการกำหนดแผนการออมเงิน ปัจจัยระดับนักเรียน Moreno-Herrero, Salas-Velasco, and Sanchez-Campillo (2018) และ Sohn, Joo, Grable, Lee, and Kim (2012) ระบุว่า ประสิทธิภาพทางการเงินของนักเรียน ประกอบด้วย การทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบดิจิทัล การใช้จ่ายส่วนบุคคล การออม การมีบัญชีเป็นของตนเอง และการตระหนักถึงคุณค่าของเงิน โดยนักเรียนที่มีบัญชีเป็นของตนเองและนักเรียนที่สนใจเข้าถึงสื่อทางการเงิน จะตระหนักถึงคุณค่าของเงินและมีแนวโน้มที่จะมีความฉลาดรู้ทางการเงินสูงขึ้น ดังนั้นงานวิจัยที่เกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงินจึงมักจะบ่งชี้ประกอบของประสิทธิภาพทางการเงินของนักเรียนว่าประกอบด้วย การจัดการใช้จ่ายส่วนบุคคล การออมเงิน การทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบดิจิทัล และการรับรู้สื่อเกี่ยวกับการเงิน (Kagotho, Nabunya, Ssewamala, Mwangi, & Njenga, 2017; Moreno-Herrero et al., 2018; Paul Ali, 2016) การสนับสนุนหรือเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายเกี่ยวกับการเงิน ในครอบครัว เปิดโอกาสให้ทำธุรกรรมการเงินเบื้องต้นจะช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ทางการเงิน และส่งผลให้มีความฉลาดรู้ทางการเงินเพิ่มขึ้น (Moreno-Herrero et al., 2018; Son & Park, 2018; Swiecka, 2020; Zameer & Devasagayam, 2015) และการได้รับการปลูกฝังด้านการเงินจากครอบครัว

2.2 ความหมายของความฉลาดรู้ทางการเงิน

ความฉลาดรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ แนวคิด ที่เกี่ยวกับการเงิน ความเสี่ยงทางการเงิน ทักษะ แรงจูงใจ และความเชื่อมั่นที่จะใช้ความรู้และความเข้าใจเหล่านี้ในการตัดสินใจทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้ความหลากหลายของบริบททางการเงิน เพื่อปรับปรุงความอยู่ดีมีสุขทางการเงินของบุคคลและสังคม (OECD, 2018)

กมลชนก สกนธวัฒน์ (2562) ความฉลาดรู้ทางการเงิน หมายถึง ความสามารถในการใช้ทักษะทางการเงินเพื่อการตัดสินใจทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการการเงิน โดยอาศัยความรู้ทางการเงิน เจตคติทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงิน ภายใต้บริบททางการเงินในระดับบุคคลที่เหมาะสม

ราชบัณฑิตยสถาน (2562) ได้ให้ความหมายของความฉลาดรู้การเงิน (Financial Literacy) กล่าวคือ ความรู้ทักษะ และเจตคติที่ทำให้บุคคลสามารถตัดสินใจด้านทรัพยากรการเงินได้อย่างรอบรู้จากข้อมูลรอบด้าน มีประสิทธิภาพ เกิดความมั่นคงและความอยู่ดีมีสุขของบุคคลและ

สังคม โดยความฉลาดรู้การเงิน ประกอบด้วย ความฉลาดรู้การเงินส่วนบุคคล และความฉลาดรู้การเงินสถาบันการเงิน ความฉลาดรู้การเงินส่วนบุคคล คือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ด้านการออม การลงทุน การประกัน การใช้จ่ายด้านอสังหาริมทรัพย์ การศึกษา การจัดทำงบประมาณ การวางแผนภาษีและการเกษียณ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับมูลค่าของเงินในอนาคต ส่วนความฉลาดรู้การเงินสถาบันการเงิน คือ ความรู้และทักษะด้านเศรษฐกิจโลก การมีงานทำ การว่างงานและการเป็นผู้ประกอบการ การจัดการศึกษาให้บุคคลมีความฉลาดรู้การเงินจะต้องทำให้บุคคลเข้าใจ การทำหน้าที่ของเงินสามารถกำหนดเป้าหมายหรือเป้าประสงค์ทางการเงินและทำให้บรรลุผล รวมทั้งมีความสามารถในการบริหารจัดการ ความท้าทายทางการเงินที่เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

สฤณี อาชวานันทกุล (2556) กล่าวถึง “ความฉลาดทางการเงิน” ว่าคนอาจเข้าใจผิดว่า เป็นแค่การรู้จักวิธีวางแผนการลงทุนและวิธีใช้ผลิตภัณฑ์ของสถาบันการเงินเท่านั้น แต่จริงๆ แล้วมันมีความหมายกว้างกว่านี้มาก และสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้เลย จะต้องเริ่มต้นจากทักษะขั้นพื้นฐาน อาทิ ความเข้าใจความแตกต่างระหว่าง “สิ่งที่จำเป็น” (need) กับ “สิ่งที่อยากได้แต่ไม่จำเป็น” (want) การบันทึกรายรับรายจ่าย ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องค่าของเงินผ่านกาลเวลา ความเสี่ยงที่ส่งผลต่อฐานะทางการเงิน ฯลฯ ในแง่หนึ่ง การให้การศึกษาทางการเงินที่เริ่มต้นเรื่องการออมเพื่อลงทุนกับการใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงิน เปรียบได้กับการสอนหลักสูตรปริญญาโทให้กับเด็กที่ยังเรียนไม่จบประถมปีที่หก นอกจากนี้ยังเสี่ยงว่าผู้สอนจะ “นิยาม” ความรู้เรื่องทางการเงินอย่างคับแคบเกินไป เช่น ดีความ “การออมเงินเป็น” ว่าหมายถึง “การมีบัญชีเงินฝากกับธนาคาร และมาฝากเงินอย่างสม่ำเสมอ” ทั้งที่คนไทยหลายล้านคนออมเงินไว้กับตัวเองหรือสถาบันการเงินนอกระบบทางการ เช่น สัจจะลดรายจ่าย สหกรณ์ออมทรัพย์ บัญชี 2 ในกองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ การไม่มีบัญชีธนาคาร ไม่ได้หมายความว่าคนคนนั้นไม่รู้เรื่องทางการเงินแล้ว “ความรู้เรื่องทางการเงิน” ปัจจุบันคำนี้หมายถึง “ชุดทักษะและความรู้ที่ช่วยให้ปัจเจกสามารถจัดการทรัพยากรทางการเงินของตัวเองทั้งหมดได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีข้อมูลครบถ้วน” ตั้งแต่เรื่องการหารายได้ การออม การลงทุน การจัดทำงบประมาณรายรับรายจ่าย การจัดการหนี้ และการวางแผนทางการเงิน และสฤณี อาชวานันทกุล. (2556) ยังกล่าวอีกว่า ในการจัดสอบของPISAเกี่ยวกับ“ความรู้เรื่องทางการเงิน” ประจำปี 2012 คณะผู้จัดทำข้อสอบชุดนี้ นิยาม“ความรู้เรื่องทางการเงิน” ไว้ว่า หมายถึง ความรู้และความเข้าใจแนวความคิดที่เกี่ยวกับการเงิน ความเสี่ยงทางการเงิน รวมถึงทักษะแรงจูงใจ และความเชื่อมั่นที่จะใช้ความรู้และความเข้าใจเหล่านี้ในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ ใน

หลากหลายบริบททางการเงิน เพื่อปรับปรุงความอยู่ดีมีสุขทางการเงินของปัจเจกและสังคม และช่วยให้สามารถมีส่วนร่วมในชีวิตทางเศรษฐกิจ

บทความจากเว็บไซต์ของธนาคารไทยพาณิชย์ (2566) ระบุว่า Financial Literacy หรือความฉลาดรู้ด้านการเงินคือ ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเงิน รวมทั้งมีทักษะในการบริหารจัดการ เช่น การจัดงบประมาณการใช้จ่ายเงินในหมวดหมู่ต่างๆ การลงทุน การกู้ยืม ภาษี และการบริหารจัดการเรื่องการเงินส่วนตัวในภาพรวม การมีความรู้ทางการเงินเบื้องต้นทำให้สามารถเตรียมการ วางแผนเรื่องการเงินในการดำเนินชีวิตได้ราบรื่น ลดโอกาสในการมีปัญหาเรื่องการเงินในอนาคต การมีความรู้เรื่องการเงินกลายเป็นสิ่งจำเป็นในยุคปัจจุบันเพราะชีวิตกับเงินนั้นต้องเดินเคียงคู่กันอยู่ตลอดเวลาหรือพูดง่ายๆ ว่าเงินเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินชีวิตราบรื่นตามต้องการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้ในชีวิตประจำวัน เป้าหมายการเงินในอนาคตทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว การใช้บัตรเครดิตให้เกิดประโยชน์ การกู้เงินเพื่อซื้อบ้าน การลงทุนเพื่อให้เงินงอกเงย หรือแม้กระทั่งการทำประกันชีวิตหรือทำประกันสุขภาพเพื่อเป็นหลักประกันในชีวิต

บริษัท ซิปเม็กซ์ (ซิปเม็กซ์, 2565) ซึ่งดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการขายสินทรัพย์ดิจิทัลกล่าวว่า Financial literacy หรือความฉลาดรู้ทางการเงิน คือ ความรู้และทักษะทางการเงินหลากหลายรูปแบบ ซึ่งรวมเอาทั้งเรื่องจัดสรรการเงินส่วนบุคคล การทำความเข้าใจการทำงาน of credit ทางการเงิน การวางแผนการเงินสำหรับชีวิตหลังเกษียณ ตลอดจนเข้าใจเครื่องมือทางการเงินต่าง ๆ เช่น หุ้น อนุพันธ์ การลงทุนอื่น ๆ เป็นต้น

จักรพงษ์ เมษพันธุ์ (2565) จาก The Money Coach กล่าวว่า ความฉลาดทางการเงิน คือ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาทางการเงินของตัวเอง" เช่น คนเคยมีรายได้น้อย แล้วเพิ่มพูนศักยภาพตัวเอง จนมีรายได้เพิ่มได้ คนเคยมีหนี้ อดทนกัดฟัน ควบคุมค่าใช้จ่ายหารายได้เสริม จนค่อยๆ ปลดหนี้ได้ คนไม่เคยเก็บออมเงินได้ เริ่มเก็บออมเงิน ใช้วิธีเก็บออมแบบอัตโนมัติ เริ่มจัดการเงินได้ไม่รั่วไหล คนที่เคยขาดทุนจากการลงทุน หันมาศึกษาพื้นฐานการลงทุน ศึกษาหุ้นแต่ละบริษัทอย่างจริงจัง เริ่มลงทุนเป็น ลงทุนแล้วนอนหลับฝันดี ดังนั้น"ความฉลาดทางการเงินของคนเรา จะพัฒนาไปได้ดีและเร็ว เมื่อเราพยายามที่จะเรียนรู้แก้ไขปัญหาที่พบด้วยตัวเอง เพราะฉะนั้น "ความฉลาดทางการเงิน" จึงไม่ใช่แค่รู้ แต่ต้องลงมือทำ และทำให้ชีวิตดีขึ้นด้วย

จากการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า ความฉลาดรู้ทางการเงิน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการใช้ทักษะทางการเงินเพื่อการตัดสินใจทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการ

วางแผนและจัดการการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความรู้ทางการเงิน เจตคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงิน ภายใต้บริบททางการเงินในระดับบุคคลที่เหมาะสม

2.3 ประโยชน์และความสำคัญของความรู้ทางการเงิน

ธนาคารไทยพาณิชย์ (2566) ได้ตีพิมพ์บทความจากเว็บไซต์ของธนาคารว่า Financial Literacy หรือความรู้ทางการเงินในเรื่องการเงิน มีความสำคัญ เพราะถ้าขาดความรู้ความเข้าใจจะก่อให้เกิดนิสัยในการใช้เงินแบบผิด ๆ บริหารเงินไม่เป็น ติดตัวไปตลอดชีวิต จนถึงขั้นชีวิตล้มละลายไม่สามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ เป็นภาระครอบครัว ภาระสังคมแบบไม่รู้จบ

วารสารกบข (2561, สิงหาคม) อธิบายคำว่า Financial Literacy ว่าเป็น "ศัพท์ใหม่" สำหรับประเทศไทย และเริ่มให้ความสำคัญกันอย่างจริงจังเมื่อไม่กี่ปีมานี้ ยังมีคำแปลเป็นไทยที่ใช้กันอยู่หลายคำ เช่น การอ่านออกเขียนได้ทางการเงิน ความฉลาดทางการเงิน ความรู้และทักษะทางการเงิน ตอนนี้ Financial Literacy เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากสำหรับการใช้ชีวิต โดยเฉพาะในยุคนี้ และเหตุผลที่ต้องมีความฉลาดทางการเงิน (Financial Literacy) เพราะวันนี้โลกมีการเปลี่ยนแปลง มีความซับซ้อนมากขึ้น ชีวิตไม่ง่ายเหมือนในอดีต และการรู้ข้อมูลไว้จะทำให้ไม่โดนหลอก สามารถเตรียมพร้อมเพื่ออนาคตได้ดีขึ้น รับมือกับปัญหาให้ถูกวิธี ส่งต่อความรู้ให้ลูกหลาน ช่วยยกระดับเศรษฐกิจและสังคม แม้ว่าการมีความรู้ทางการเงินจะเป็นเรื่อง"ส่วนตัว" แต่เชื่อหรือไม่ว่าจริงๆ แล้ว นี่คือ "ประโยชน์ส่วนรวม" เพราะถ้าเรามีความรู้ ประเทศจะได้ประโยชน์จากความรู้ของเราด้วยกัน เพราะถ้าเราและครอบครัวสามารถบริหารจัดการเงินได้ดี มีเงินออม มีการลงทุนที่เหมาะสม เตรียมความพร้อมรับมือกับความเสี่ยงต่างๆ ในอนาคตได้ดี อย่างน้อยที่สุดก็จะเป็นภาระแก่ภาครัฐ ไม่มีปัญหาสังคม รัฐสามารถจัดสรรงบประมาณไปใช้ในการสร้างความมั่นคงมั่นคงทางเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ ต่อประเทศได้มากขึ้น และเหตุผลที่ทำให้ต้องมีความฉลาดทางการเงิน (Financial Literacy) คือ

1. เพราะโลกซับซ้อนขึ้นทุกวัน ทุกวันนี้โลกเราซับซ้อนมากขึ้น มีเรื่องที่ต้องบริหารจัดการ ต้องตัดสินใจมากขึ้น ทั้งเรื่องการออมที่เพียงแค่การฝากเงินกินดอกเบี้ยคงไม่พอ การลงทุนที่ให้ผลตอบแทนที่น่าพอใจแบบไม่เสี่ยงเกินไปการบริหารจัดการภาษีทำอย่างไรให้ประหยัดและถูกต้อง จะทำประกันก็มีหลากหลายรูปแบบ การมีความรู้ทางการเงินจะทำให้สามารถตัดสินใจเลือกสิ่งๆ ที่ถูกต้องและเหมาะสมได้

2. การใช้ชีวิตไม่ง่ายเหมือนในอดีต เนื่องจากทุกวันนี้ชีวิตเร่งรีบ ยิ่งทำงานประจำ ยิ่งจะหาเวลาไปปลูกผัก เลี้ยงไก่ เป็นอาหารในครัวเรือนทำได้ยากมากขึ้น นอกจากนี้รายได้ยังโตไม่ทันรายจ่าย เงินเดือนเพิ่มไม่ทันเงินเฟ้อ รายได้ทางเดียวน่าจะไม่พอต้องมีอาชีพ

เสริม (ที่ไม่กระทบงานประจำ) เพราะชีวิตง่าย ๆ ในฝันอาจจะทำได้ยากมากขึ้น แถมผลตอบแทนที่เคยได้ง่าย ๆ จากการฝากเงินก็ไม่มีแล้วต้องออกแรงมากขึ้น มีความรู้มากขึ้น เพราะถ้ายังทำแบบเดิม ความรู้เท่าเดิมคงทำให้ชีวิตยิ่งยากมากขึ้นอีก

3. รู้ไว้จะได้ไม่โดนหลอก เพราะยิ่งโลกพัฒนาไปมากเท่าไร มิจฉาชีพก็พัฒนากลอุบายให้ทันสมัยตามไปด้วย ซึ่งบางครั้งก็มาในรูปแบบการหลอกลวงเดิม ๆ คือ ใช้ผลตอบแทนสูง ๆ มาล่อใจให้เข้าไปลงทุน โดยอาจจะอ้างว่าเป็นเงินฝากแบบพิเศษ กองทุน ประกัน ที่บอกความจริงไม่ครบ ทำให้ดูดีเกินจริง ไปจนถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เราแทบจะไม่เคยได้ยินมาก่อน เช่น คริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) หรือ เงินตราเข้ารหัสลับ เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งออกแบบให้เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน ที่ใช้วิทยาการเข้ารหัสลับเพื่อรับประกันธุรกรรม แต่ถ้าเรามีความรู้ทางการเงิน เป็นเกราะป้องกัน ก็จะทำให้รอดพ้นจากมิจฉาชีพเหล่านั้นได้

4. เตรียมพร้อมเพื่ออนาคตได้ดีขึ้น เพราะชีวิตคือการวางแผน และหนึ่งในนั้นคือการวางแผนทางการเงินในด้านต่างๆ ซึ่งหากไม่มีความรู้ทางการเงินอาจจะทำให้เราวางแผนโดยมองผลลัพธ์ที่สูงเกินจริง เช่น วางแผนการลงทุนโดยคาดหวังผลตอบแทนสูงเกินจริง หรืออาจจะประเมินความเป็นไปได้ต่ำเกินจริง เช่น การเตรียมเงินไว้น้อยเกินไปสำหรับวัยเกษียณ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการรับมือความเสี่ยงต่างๆ ในชีวิต เพราะถ้าเรารู้ว่ามีความเสี่ยงอะไรอยู่ และจะรับมือกับความเสี่ยงเหล่านั้นได้อย่างไรโดยเฉพาะการเตรียมรับมือวัยเกษียณ ที่ครอบครัวเล็กลง มีลูกแค่ 1-2 คน หรือไม่มีลูก ไปจนถึงเกษียณโสด ทำอย่างไร วางแผนการเงินแบบไหนถึงจะทำให้เกษียณอย่างมีความสุขและมีพอกินพอใช้ไม่เดือดร้อนใคร

5. เพื่อจะสามารถรับมือกับปัญหาให้ถูกวิธี แม้จะเตรียมรับมือกับปัญหาทางการเงินที่จะเกิดขึ้นไว้อย่างดีแล้ว แต่ก็ไม่มีใครรู้ว่า อนาคตจะเกิดอะไรที่ไม่คาดคิดขึ้นได้อีก แต่ถ้ามีความรู้ทางการเงินเป็นภูมิคุ้มกันก็จะทำให้ สามารถรับมือกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกวิธี ไม่สร้างปัญหาซับซ้อน ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุด คือ การสร้างหนี้ใหม่เพื่อชำระหนี้เก่าโดยเฉพาะการก่อหนี้ในระบบเพื่อจ่ายหนี้ในระบบ ที่ยิ่งทำให้ปัญหาลึกซึ้งขึ้น เมื่อมีความรู้ทางการเงินจะทำให้มั่นใจ ในการแก้ปัญหาทางการเงินว่าจะไม่เดินไปผิดทาง

6. เพื่อส่งต่อความรู้ให้ลูกหลานเพราะขนาดในช่วงชีวิตของเรายังยากขนาดนี้ แล้วรุ่นลูก รุ่นหลานเราจะยากขนาดไหน เพราะฉะนั้นจึงเป็น "หน้าที่" ของเราที่จะต้องส่งต่อความรู้ทางการเงินที่ถูกต้องให้ลูกหลานเพื่อให้พวกเขาสามารถรับมือกับอนาคตที่ซับซ้อนมากขึ้นได้ และการส่งต่อที่ดีที่สุด คือ การทำให้เห็น การเป็นตัวอย่างที่ดี

7. ช่วยยกระดับเศรษฐกิจและสังคม แม้ว่าการมีความรู้ทางการเงินจะเป็นเรื่อง "ส่วนตัว" แต่เชื่อหรือไม่ว่าจริงๆ แล้ว นี่คือ "ประโยชน์ส่วนรวม" เพราะถ้าเรามีความรู้ ประเทศจะได้ประโยชน์จากความรู้ของเราด้วยกันเพราะถ้าเราและครอบครัวสามารถบริหารจัดการเงินได้ดี มีเงินออม มีการลงทุนที่เหมาะสม เตรียมความพร้อมรับมือกับความเสี่ยงต่างๆ ในอนาคตได้ดี อย่างน้อยที่สุดก็จะเป็นภาระแก่ภาครัฐ ไม่มีปัญหาสังคม รัฐสามารถจัดสรรงบประมาณไปใช้ในการสร้างความมั่นคงมั่นคงทางเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ ต่อประเทศได้มากขึ้น

วารสารกบข (2561) กล่าวถึงประโยชน์ของการมีความฉลาดทางการเงิน (Financial Literacy) ว่าจะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตและทำให้การเงินมั่นคงขึ้น โดยในภาพรวมการมีความรู้ในเรื่องการเงินมีประโยชน์ดังนี้

1. สร้างนิสัยการใช้จ่ายที่ถูกต้อง
2. ทำให้การตัดสินใจในการทำธุรกรรมทางการเงินดีขึ้น
3. บริหารเงินและบริหารหนี้ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. เป็นเครื่องมือให้สามารถไปสู่เป้าหมายทางการเงินที่ตั้งไว้ได้สำเร็จ
5. ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นหรือก่อนที่จำเป็น
6. ลดความเครียดที่เกิดจากปัญหาทางการเงิน
7. จัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายในแต่ละหมวดอย่างมีประสิทธิภาพและสมดุล
8. ลดปัญหาจากการบริหารเงินไม่เป็น ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถเลี้ยงดูตัวเองได้
9. เพิ่มคุณภาพชีวิตและการเงินมั่นคงขึ้น

เดอะ บริดจ์ เอ็ดดูเคชั่น (2565) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการออมตั้งแต่วัยเด็ก ไว้ดังนี้

- 1) ตระหนักถึงประโยชน์ของการออม
 - สามารถจัดการและควบคุมค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปได้
 - ช่วยสร้างนิสัยและวินัยในการออมเงิน
 - ช่วยวางแผนค่าใช้จ่ายและการเงินในอนาคต
 - รู้จักใช้เงินได้อย่างเหมาะสมจากการบันทึกรายรับ-รายจ่าย
- 2) ประโยชน์ของการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายและวิธีการจดบันทึก
 - เลือกสมุดที่ชอบเพื่อช่วยกระตุ้นและดึงดูดในการจดบันทึก
 - บันทึกบัญชีทุกครั้งที่มีการใช้จ่ายช่วยให้สามารถตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

ออกไปได้

- ทำเป็นประจำต่อเนื่องทุกวันเพื่อสร้างนิสัยและกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน

3) ประโยชน์และวิธีการเลือกใช้ออปพลิเคชันเพื่อเป็นตัวช่วยในการออม เช่น แอป ACMO ME ของธนาคารออมสิน

- ช่วยจัดการบัญชีบันทึกรายรับ-รายจ่าย และวางแผนทางการเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ

- สามารถตั้งค่ารายรับ รายจ่าย พร้อมแจ้งเตือน

- สามารถตั้งเป้าหมายการออมได้ เช่น ต้องการเก็บเงินซื้อคอนโด เก็บเงินเพื่อไปเรียนต่อปริญญาโท เป็นต้น

ธชธร สมใจวงศ์ (2565) ได้อธิบายถึงความสำคัญของความฉลาดรู้ทางการเงิน และแนวทางการสอนเด็กในช่วงวัยต่างๆ ไว้ดังนี้

วัยเด็กเป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการหล่อหลอมคุณลักษณะ ความเป็นตัวตน ทักษะความสามารถ ที่จะส่งผลการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ทักษะทางการเงินเป็นสิ่งสำคัญที่ยังไม่มีการกำหนดรูปแบบการสอนและพัฒนาอย่างเด่นชัดในสถานศึกษาในประเทศไทยเมื่อเทียบกับทักษะความรู้ด้านอื่นๆ พ่อแม่และคนในครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้ลูกในด้านนี้

จากรายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทยปี 2559 โดยธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่าเยาวชนในยุค “เจนเนอเรชั่น Z” ซึ่งเกิดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นไป มีความรู้ทางการเงินพื้นฐานยังไม่ดีนัก ปัญหาสำคัญคือ การมุ่งเน้นเพียงการหาเงินมาเพียงแค่นี้ให้กับค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน โดยไม่เห็นความสำคัญของการเก็บออม ยังไม่มีวิธีการเก็บออมที่เหมาะสม มองข้ามความสำคัญของการตั้งเป้าหมายทางการเงินระยะยาว และยังขาดทักษะในการเปรียบเทียบข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ ไม่ทราบแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมในการศึกษาหาข้อมูล การวางแผนทางการเงินลูกเรื่องเงิน ให้สอดคล้องกับการพัฒนาของเด็กในแต่ละวัย จะช่วยเสริมสร้างความรู้ทางการเงิน ให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจเรื่องเงินได้อย่างเหมาะสม

ช่วงก่อนวัยเรียน : สอนเด็กให้เข้าใจความแตกต่างระหว่างสิ่งของที่ต้องใช้เพราะ ‘จำเป็น’ กับสิ่งที่เป็นความ ‘ต้องการ’ พ่อแม่อาจใช้สถานการณ์ระหว่างการเลือกและตัดสินใจซื้อของ พูดคุยกับเด็กให้เข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของการซื้อสิ่งของที่ไม่จำเป็น ซึ่งจะส่งผลให้ใช้เงินไปกับสิ่งที่ไม่คุ้มค่า และอาจขาดโอกาสสำหรับการซื้อของที่จำเป็น สอนให้ลูกเลือกระหว่างการซื้อ

ของทันทีกับการสะสมเงิน เพื่อได้ของที่จำเป็นหรือคุ้มค่ากว่าในภายหลัง ให้ลูกได้รู้จักเปรียบเทียบ ฝึกความอดทน และรู้จักการรอคอย

ช่วงวัยประถม : ผู้ใหญ่อาจใช้วิธีชมเชยอย่างจริงใจ และในบางครั้งอาจมีการให้ค่าขนมเพิ่มเติมหรือรางวัลเล็กน้อยแก่เด็กเมื่อเด็กช่วยทำงานบ้านที่เหมาะสมกับวัย หรือแบ่งเบาภาระการงาน โดยกำหนดปริมาณค่าตอบแทนจากความซับซ้อน และความสม่ำเสมอของการทำงาน ดังกล่าว สิ่งเหล่านี้จะสอนให้เด็กเข้าใจว่า เงินเป็นสิ่งตอบแทนจากการลงมือทำอะไรบางอย่าง และช่วยฝึกเรื่องความมีวินัยที่เป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จ เริ่มสอนให้ลูกรู้จักการเปรียบเทียบราคาต่างๆ ก่อนใช้จ่าย ชวนลูกตั้งเป้าหมายทางการเงิน รวมถึงสอนการแบ่งเงินเพื่อใช้ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่แตกต่างกัน เช่น การออม การใช้จ่ายทั่วไป และการบริจาค โดยอาจมีกระปุกเก็บเงินหรือบัญชีเงินฝากที่แตกต่างกันสำหรับแต่ละวัตถุประสงค์ ให้ลูกแบ่งเงินสำหรับการออมก่อนที่จะใช้จ่ายอย่างอื่น พาลูกไปทำกิจกรรมเพื่อสังคม เปิดโอกาสให้ลูกเห็นความเป็นอยู่ของคนที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้เข้าใจผลกระทบจากการจัดการเรื่องเงินที่สามารถจะเกิดขึ้นกับชีวิตแต่ละชีวิตได้

ช่วงวัยมัธยม : สอนให้เด็กรู้จักการตั้งงบประมาณการใช้จ่าย บริหารการใช้จ่ายเงินที่เกิดขึ้นจริงให้ไม่เกินงบประมาณที่ตัวเองตั้งไว้ พ่อแม่อาจจะให้เงินสำหรับการใช้จ่ายของเด็กเป็นรายเดือน เพื่อให้ลูกได้ฝึกบริหารการใช้จ่ายของตัวเองในระยะเวลาที่ยาวขึ้น ส่งเสริมให้ลูกมีความเป็นตัวของตัวเอง เชื่อมมั่นในตัวเอง ไม่ค่อยไปกับการใช้จ่ายเงินตามกระแสสังคม โดยเฉพาะการอุดหนุนรูปแบบการใช้ชีวิตที่เกินจริงจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ เริ่มอธิบายให้เด็กเข้าใจเรื่องดอกเบี้ยของการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต รวมถึงค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่สถาบันทางการเงินเรียกเก็บ ให้ลูกวางแผนและลงมือเก็บออมสำหรับค่าใช้จ่ายบางอย่างเช่น เงินสำหรับใช้จ่ายระหว่างการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

การปลูกฝังความรู้ และพัฒนาทักษะด้านการบริหารเงินตั้งแต่วัยเด็ก จะเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยนำไปสู่การใช้ชีวิตในอนาคตที่ลดความเสี่ยงเรื่องการเงิน มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน และมีความสามารถในการช่วยเหลือแบ่งปันต่อสังคมโดยรวมด้วย

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ความฉลาดรู้ทางการเงินมีความสำคัญคือ ถ้าขาดความรู้ความเข้าใจก็จะก่อให้เกิดนิสัยในการใช้เงินแบบผิด ๆ บริหารเงินไม่เป็นติดตัวไปตลอดชีวิต จนถึงขั้นชีวิตล้มละลายไม่สามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ เป็นภาระครอบครัว ภาระสังคมแบบไม่รู้จบ ดังนั้นการสอนความรู้ทางการเงินที่ถูกต้องให้เยาวชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้พวกเขาสามารถ

รับมือกับอนาคตที่ซับซ้อนมากขึ้นได้ ไม่เป็นหนี้สินและยังสามารถช่วยยกระดับเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมได้อีกด้วย

2.4 องค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงิน

ธนาคารไทยพาณิชย์ (2566) ระบุองค์ประกอบหลักของ ความฉลาดทางการเงิน (Financial Literacy) ว่าประกอบด้วยความรู้และทักษะทางการเงินหลายด้านรวมกัน ซึ่งจะช่วยให้แต่ละบุคคลสามารถบริหารจัดการทั้งเงินและหนี้สินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบหลักดังนี้

1. การจัดทำงบประมาณการใช้จ่าย

โดยการจัดทำงบประมาณส่วนบุคคลประกอบด้วย 4 ส่วนหลักคือ งบค่าใช้จ่าย งบในการลงทุน งบในการออม และงบในการให้ การบริหารงบประมาณในแต่ละส่วนอย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้งบประมาณในภาพรวมเกิดความสมดุล ซึ่งจะช่วยให้สถานะทางการเงินมีความมั่นคง วิธีการเบื้องต้นคือใช้เงินในการจ่ายหนี้ก่อน เงินที่เหลือนำมาใช้ เก็บออมและลงทุนตามลำดับ

2. การลงทุน

การลงทุนเป็นอีกเรื่องสำคัญที่ต้องเรียนรู้ องค์ประกอบสำคัญของการลงทุนที่ต้องรู้ประกอบด้วย อัตราดอกเบี้ย ระดับราคา การกระจายการลงทุน การกระจายความเสี่ยงและดัชนีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การเรียนรู้เรื่องการลงทุนจะช่วยให้สามารถบริหารจัดการเงินที่มีอยู่อย่างชาญฉลาดและซึ่งนำไปสู่การเพิ่มรายได้ ทำให้เงินงอกเงย

3. การกู้ยืม

คนส่วนใหญ่จะต้องมีโอกาสดักครั้งในชีวิตที่จะต้องกู้ยืมเงินจากคนอื่น เพื่อให้แน่ใจว่าการกู้ยืมนั้นมีประสิทธิภาพ ความรู้เรื่องดอกเบี้ยต่างๆ เช่น ดอกเบี้ยทบต้น ดอกเบี้ยลอยตัว ดอกเบี้ยคงที่ ข้อตกลงในการกู้ยืม คุณค่าของเงินตามระยะเวลา และระยะเวลาการจ่ายหนี้คืนเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องรู้ก่อนตัดสินใจกู้ยืม การมีความรู้ในการกู้ยืมก่อนตัดสินใจมีหนี้จะทำให้เราก่อนหน้านี้ที่มีคุณภาพและลดความเครียดจากการมีหนี้ได้มาก

4. เรื่องภาษี

ความรู้ในเรื่องการจ่ายภาษี การคำนวณภาษีเงินได้ทั้งเงินได้จากงานประจำหรือเงินได้จากทางอื่น เช่น รายได้จากการให้เช่า รายได้ที่ได้มาโดยไม่คาดคิด เช่น การได้รางวัลต่างๆ รวมทั้งภาษีประเภทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาษีที่ดิน ภาษีมรดก เป็นความรู้ทางด้านการเงิน

ที่จำเป็นต้องรู้ รวมทั้งต้องรู้สิทธิในการลดหย่อนภาษีต่างๆ เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้อย่างเต็มที่ ทำให้มีเงินเหลือเก็บมากขึ้น

5. การบริหารการเงินส่วนบุคคล

ความสามารถในการบริหารการเงินส่วนบุคคลให้มีประสิทธิภาพเกิดจากความรู้ในองค์ประกอบทั้ง 4 ที่กล่าวมาข้างต้น การมีความมั่นคงทางการเงินเกิดจากการมีความรู้ในองค์ประกอบทั้ง 4 และนำมาปรับใช้ในชีวิตอย่างเหมาะสม เช่น การเพิ่มเงินออมและการลงทุน และจำกัดการมีหนี้ให้เหลือน้อยที่สุด หรือการรู้จักหาที่พักเงินเก็บสำรองฉุกเฉินที่ได้ผลตอบแทนมากกว่าและความเสี่ยงในการสูญเสียเงินต้นต่ำ เช่น แทนที่จะเก็บเงินสำรองฉุกเฉินจำนวนมากไว้ในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ก็นำไปลงทุนในกองทุนรวมตลาดเงิน (Money Market) แทนซึ่งถึงแม้ว่าผลตอบแทนจะต่ำแต่ก็ดีกว่าผลตอบแทนจากบัญชีออมทรัพย์ ในขณะที่ความเสี่ยงต่ำและมีสภาพคล่องสูง การรีไฟแนนซ์บ้านทุก 3 ปีเพื่อให้ได้อัตราดอกเบี้ยที่ถูกลง หรือการโปะเงินผ่อนบ้านเรื่อยๆ ในช่วงที่ธนาคารให้ดอกเบี้ยคงที่ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเป็นต้น

จักรพงษ์ เมษพันธุ์ (2565) กล่าวถึง ความฉลาดทางการเงินว่าประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การหารายได้ การใช้จ่าย การออม และการลงทุน ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) การหารายได้ (Earning) ซึ่งถือเป็นทักษะแรกที่สำคัญที่คนเราทุกคนต้องมี เพราะก่อนที่จะบริหารจัดการเงินได้นั้น เราต้องมีเงินรายได้ก่อน ซึ่งโดยปกติแล้วรายได้ก็จะมาจากความรู้ความสามารถของเรา ทักษะในการสร้างหรือหารายได้ วัดกันที่ความสามารถในการหาเงินให้เพียงพอใช้จ่ายตามรูปแบบชีวิต ของแต่ละบุคคล เพราะฉะนั้น การหาได้มาก ใช่ว่าจะมีทักษะในการหารายได้ได้ดี มันต้องมีตัววัดเปรียบเทียบกับ ซึ่งตัวชี้วัดหนึ่งที่ใช้วัดความสามารถในการหารายได้ก็คือ แหล่งที่มาของรายได้ ซึ่งหากพิจารณาจากวิธีสร้างรายได้ เราสามารถแบ่งแหล่งของรายได้ออกเป็น 2 แหล่งสำคัญคือ

1.1) รายได้จากการทำงาน (Active Income) คือ รายได้ที่เราต้องอุทิศเวลาของเราทำงานเพื่อแลกผลตอบแทน เช่น เงินเดือน คอมมิชชั่น โบนัส ค่าจ้าง ฯลฯ

1.2) รายได้จากทรัพย์สิน (Passive Income) คือ รายได้ที่เกิดจากการทำงานเพื่อครอบครองทรัพย์สิน แล้วให้ทรัพย์สินสร้างรายได้ให้กับเราอีกต่อหนึ่ง ถือเป็นรายได้ที่ช่วยผ่อนแรงให้กับเราได้เป็นอย่างดี

โดยสรุป ทักษะในการหารายได้ วัดกันที่ปริมาณเงินที่หาได้เทียบกับรูปแบบชีวิตที่ต้องการ และช่องทางสร้างรายได้ประกอบกัน โดยคนที่มีความสามารถในการหารายได้ที่สูง ก็จะหาเงิน

ได้เพียงพอกับความต้องการ และหาเงินได้หลายช่องทาง โดยมีส่วนหนึ่งเป็นรายได้ที่มาจากทรัพย์สินด้วย

2) การใช้จ่าย ตราบใดที่ยังมีชีวิต ก็ยังมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายและใช้เงิน ใช้จ่ายบางอย่างเป็นรายจ่ายที่ต้องจ่ายทุกวัน (อาทิ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ฯลฯ) ใช้จ่ายบางอย่างอาจต้องมีการเตรียมการและวางแผนกันล่วงหน้าเป็นปี (อาทิ จ่ายเรื่องการแต่งงาน ไปเรียนต่อ ฯลฯ) ใช้จ่ายบางอย่างเป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว (อาทิ ค่าใช้จ่ายทองเที่ยว และสังสรรค์ ฯลฯ) ในขณะที่รายจ่ายบางอย่างเกิดขึ้นต่อเนื่องยาวนาน (เช่น รายจ่ายจากหนี้สินต่างๆ) คนที่ไม่รู้ไม่เข้าใจ สุดท้ายก็มักจะประสบปัญหาทางการเงินจากการใช้จ่ายของตนเอง ซึ่งหัวใจสำคัญของการบริหารการใช้จ่ายก็คือ การบริหารสิ่งที่เรียกว่า “สภาพคล่อง” หรือพูดให้ง่ายก็คือ บริหารเงินให้เพียงพอในแต่ละเดือน และมีเหลือสะสมไว้สำรองใช้จ่าย รวมถึงต่อยอดในอนาคต ซึ่งเครื่องมือสำคัญในการช่วยบริหารจัดการค่าใช้จ่ายก็คือ การจัดทำงบการเงิน ทั้งในส่วนของการประมาณการและการจดบันทึก ตัวชี้วัดทักษะในการใช้จ่ายก็คือ เงินคงเหลือต่อเดือน (Bottom Line) โดยถ้าเป็นบวก แสดงว่ามีเงินเหลือจากการใช้จ่าย ก็ถือเป็นเรื่องดี แต่ถ้าติดลบหรือไม่มีเหลือเลย ก็ถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องปรับปรุง

3) การออม เหตุผลที่การออมเป็นหนึ่งในทักษะที่สำคัญทางการเงิน ก็เพราะความร่ำรวยหรือความ มั่งคั่งนั้น เป็นเรื่องของการสะสม (หรือสั่งสม) มิใช่เรื่องที่เกิดขึ้นเพียงชั่วข้ามคืน ดังนั้น คนที่อยากรวย ต้องรู้จักวิธีการสะสมเงินให้เป็นสังเกตได้จากมหาเศรษฐีทุกคนบนโลกที่ล้วนแล้วแต่มีนิสัยการออมเป็นพื้นฐานทั้งสิ้น คนที่หาเงินได้เท่าไรก็ใช้หมด ต่อให้หาได้มากขึ้น ก็จะใช้หมดอยู่ดี ดังนั้น หากมุ่งหวังความมั่งคั่ง ต้องเริ่มที่จะรู้จักออม โดยสร้างนิสัย ออมก่อนใช้จ่าย แทนจะใช้จ่ายให้เหลือแล้วค่อยออม และออมให้ได้ขั้นต่ำอย่างน้อย 10% ของรายรับ ก่อนหักค่าใช้จ่าย และถ้าจะให้ดีควรทำให้เป็นอัตโนมัติด้วยวิธีการผูกบัญชีรายได้กับบัญชีเงินออม และตัดเข้าบัญชีทันทีในวันที่ได้รับเงินเข้ามา แล้วค่อยใช้จ่ายในส่วนที่เหลือ

4) การลงทุน การลงทุนถือเป็นทักษะที่สำคัญเพราะเป็นการสร้างพลังทวี (Leverage) ให้เงินออมของเราออกงอกงอกพูนเพื่ออนาคตในวันข้างหน้า เหตุผลที่คนในยุคปัจจุบันหลีกเลี่ยงการลงทุนไม่ได้ เป็นเพราะอัตราดอกเบี้ยตอบแทนเงินฝากที่ลดลงอย่างมาก จากดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ที่ระดับ 5% และฝากประจำที่ระดับ 10-13% ในยุคปี พ.ศ. 2536-2540 ซึ่งสามารถทำให้คนประสบความสำเร็จทางการเงินได้อย่างง่ายดาย เพียงแค่ฝากเงินเพียงอย่างเดียว ลดระดับลงเหลือประมาณ 0.25-0.5% ในปัจจุบัน (ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 8 มีนาคม 2565) นั่นคือเหตุผลที่คนยุคใหม่จะหลีกเลี่ยงการลงทุนไม่ได้ หัวใจสำคัญของการลงทุน

ให้ประสบความสำเร็จ เราต้องมีความรู้และความเข้าใจในแต่ละเครื่องมือการลงทุนเป็นอย่างดีด้วย และต้องรู้จักตัวเอง รู้จักเป้าหมายทางการเงินของตัวเอง เข้าใจระดับความเสี่ยงที่ตัวเองยอมรับได้ และการรู้จักของตัวเองต่อเครื่องมือการลงทุนประเภทต่างๆ ยิ่งรู้จักและเข้าใจสิ่งที่ลงทุนมากเท่าไร โอกาสสร้างผลตอบแทนจากการลงทุนยิ่งมาก ดังนั้น ก่อนที่จะเริ่มลงทุนในเครื่องมือหรือทรัพย์สินใด สิ่งแรกที่คุณลงทุน ทุกคนควรทำก็คือ ศึกษาหาความรู้ในเครื่องมือชิ้นนั้นเป็นอันดับแรก โดยตัวชี้วัดทักษะด้านการลงทุนก็คือ การบริหารอัตราผลตอบแทนให้เป็นไปตามแผนการลงทุนที่วางไว้ ซึ่งแน่นอนว่า มีทั้งในเรื่องการจัดสรรเงินลงทุน จัดสรรผลตอบแทน และการบริหารจัดการความเสี่ยงจากการลงทุนของตัวเอง

บริษัท ซิปเม็กซ์ (ซิปเม็กซ์, 2565) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงิน 5 ด้าน คือ

1) เข้าใจที่มารายได้ (Earn) ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำอันดับแรก เพื่อช่วยให้วางแผนจัดสรรเงินที่มีอยู่ในมือไปใช้และต่อยอดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด อาจเริ่มจากดูว่าแต่ละเดือนได้รับรายรับเข้ามาเท่าไร ในกรณีที่ได้รับเงินเดือนประจำก็จะยิ่งง่ายขึ้น ส่วนผู้ทำงานอิสระอาจจะนับตัวเลขรายรับต่อเดือนเฉลี่ยออกมาแทน เพื่อให้ได้ตัวเงินที่เป็นรายได้สุทธิหลังหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้ว

2) จัดสรรการใช้จ่าย (Spend) ผู้เริ่มต้นจัดสรรการใช้จ่ายควรเริ่มทำงบการเงินส่วนบุคคลหรือ Personal budget เพื่อให้รู้ว่าตนใช้จ่ายเงินอย่างไร อีกทั้งช่วยให้ประสบความสำเร็จในการทำตามเป้าหมายทางการเงินที่ตั้งไว้ได้ โดยอาจแจกแจงรายจ่ายของแต่ละเดือน และดูว่าสิ่งที่เสียเงินเป็นประจำนั้นมีอะไรบ้าง เช่น ค่าเช่าที่อยู่อาศัย ค่าผ่อนรถ ค่าน้ำค่าไฟ ค่าบัตรเครดิต เป็นต้น วิธีนี้จะช่วยให้เห็นตัวเลขของเงินที่จ่ายไปได้ชัดเจนขึ้น จากนั้นจึงจัดสรรงบการเงิน ซึ่งมักยึดกฎ 50-30-20 สำหรับคุมเงินใช้จ่ายแต่ละส่วน แบ่งเป็น ค่าใช้จ่ายจำเป็น 50% ค่าใช้จ่ายส่วนตัว 30% และเงินเก็บสำรอง 20% ทั้งนี้ อาจปรับสัดส่วนได้ตามความเหมาะสม

3) วางแผนทางการเงิน (Save) โดยทั่วไปแล้ว การวางแผนทางการเงินที่สำคัญคือ เก็บออมเงินสำรอง ซึ่งขึ้นอยู่กับเป้าหมายทางการเงินที่วางไว้ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการเก็บเงินสำรองเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน วางแผนหลังเกษียณ เตรียมซื้อของสำคัญชิ้นใหญ่ ปิดหนี้ต่าง ๆ และยังมีวิธีวางแผนทางการเงินอื่นที่ช่วยให้เก็บเงินสำรอง รวมทั้งต่อยอดเงินที่มีอยู่ให้งอกเงยในระยะยาวได้ เช่น

- การออมเงินทั่วไป ทำได้หลายวิธี ทั้งเก็บสำรอง 10% ของรายได้ ฝากเงินกินดอกเบี้ยกับธนาคาร และอื่น ๆ

- ออมเงินฉบับคริปโตเคอร์เรนซี ประยุกต์ใช้หลักการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล รวมทั้งเลือกใช้บริการช่องทางที่เอื้อให้ได้ผลตอบแทนเสริมมากขึ้น

- Dollar-Cost Averaging (DCA) คือ การแบ่งเงินลงทุนในสินทรัพย์ใดสินทรัพย์หนึ่งแบบถัวเฉลี่ยเป็นประจำ ข้อดีคือ ไม่ต้องเคร่งกับการตามตลาดตลอดเวลา รวมทั้งสร้างวินัยการออมได้ทางหนึ่ง

- ออมทอง เป็นวิธีฝากเงินไว้กับสินทรัพย์ที่น่าสนใจอีกทาง ปัจจุบันมีแพลตฟอร์มให้บริการออมทองมากมาย รวมทั้งเลือกใช้แนวทางการออมได้จากตารางออมทองอีกด้วย

- ซื้อกองทุน เป็นวิธีลงทุนขั้นพื้นฐานที่เริ่มต้นได้ง่ายสำหรับมือใหม่ โดยควรเริ่มศึกษารายละเอียดกองทุนแต่ละตัว หรือหาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนน่าซื้อเพิ่มเติมได้

- เล่นหุ้น หากไม่มีประสบการณ์มาก่อน อาจเริ่มจากการทำความเข้าใจการเริ่มต้นเล่นหุ้น แล้วค่อยลองมาฝึกสนามจริงในแอปเทรดหุ้นได้

- เทรดเหรียญคริปโตฯ ผู้สนใจลงทุนคริปโตฯ อาจเริ่มจากการเทรดเหรียญที่น่าสนใจได้ เช่น Bitcoin (BTC), Ethereum (ETH), Ripple (XRP), Cardano (ADA), Solana (SOL), Avalanche (AVAX)

- ลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลอื่น เช่น สะสมงานศิลปะ NFT, Staking ใน DeFi, เล่นเกม Play to Earn หรือ Move to Earn, เล่นเกม NFT เป็นต้น

4) สร้างเครดิตทางการเงิน (Borrow) การกู้ยืมหรือสร้างหนี้ดีถือเป็นอีกทางสร้างสุขภาพทางการเงินที่ดี เพราะช่วยให้บริหารจัดการเงินสำหรับใช้จ่ายของขึ้นใหญ่มาครอบครองได้ง่ายขึ้น โดยไม่ต้องใช้เวลาเก็บออมนานเพื่อให้ได้มา เช่น ช้อบบ้านหลังแรก ซื้อรถคันแรก เป็นต้น การกู้ยืมให้กู้ผ่านนั้นผู้กู้ก็ต้องมีเครดิตทางการเงินหรือ Credit scoring อยู่ในเกณฑ์ที่ดี เพื่อให้สถาบันการเงินหรือธนาคารที่ทำเรื่องยื่นกู้ขอสินเชื่อเชื่อมั่นว่าผู้กู้จะจ่ายคืนหนี้ครบถ้วนและตรงเวลา ยิ่งความน่าเชื่อถือสูงเท่าไร ก็มีโอกาaskู้ผ่านมากเท่านั้น วิธีสร้างเครดิตทางการเงินหรือ Credit Scoring สูงนั้น ทำได้โดย จ่ายหนี้คืนตรงเวลาทุกงวดสม่ำเสมอ จ่ายเต็มจำนวนทุกครั้ง เลี่ยงจ่ายขั้นต่ำ เลี่ยงเปิดบัตรเครดิตหลายใบพร้อมกัน

5) สร้างความมั่นคงยามเกิดเหตุไม่คาดฝัน (Protect) เมื่อจัดสรรการใช้จ่ายรวมทั้งวางแผนการเงินได้รอบด้านแล้ว อีกสิ่งคือการมองหาความมั่นคงระยะยาวให้กับเงินและสินทรัพย์ของตน เพื่อป้องกันทรัพย์สินสูญหายจากการถูกโจรกรรมรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งช่วยรับมือเหตุไม่คาดฝันได้ ซึ่งทำได้หลายทาง ดังนี้

- ตรวจสอบบัญชีฝากสินทรัพย์ ควรตรวจสอบบัญชีเงินฝากธนาคารอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งอัปเดตรายการธุรกรรมเป็นประจำ

- เก็บข้อมูลสำคัญในที่ปลอดภัย ควรเก็บชื่อผู้ใช้งานและรหัสผ่านของบัญชีธุรกรรมต่าง ๆ ไว้ในที่ปลอดภัย เสี่ยงต่อการถูกเจาะข้อมูลได้น้อยที่สุด ผู้เปิดบัญชีสินทรัพย์ดิจิทัลอาจเลือกใช้อุปกรณ์ช่วยรักษาความปลอดภัยของข้อมูลอย่าง Trezor ได้ รวมทั้งตั้งค่าสร้างการยืนยันตัวตนสองชั้นในกรณีที่ต้องล็อกอินใช้งานจากอุปกรณ์อื่น

- รู้เท่าทันการโจมตีทุกรูปแบบ หมั่นอัปเดตข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลโกงรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการทำธุรกรรมออนไลน์และสินทรัพย์ดิจิทัล ผู้ใช้งานต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาชญากรรม คริปโตฯ เพื่อหาวิธีป้องกันได้ทันทุกที่

- ซื่อปรักัน ครอบครัวทั้งปรักันชีวิต ปรักันบ้าน และสินทรัพย์อื่น ๆ เพื่อช่วยรับมือในกรณีเกิดเหตุไม่คาดฝัน

สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565; กรมธนารักษ์, 2565) กล่าวว่า ความฉลาดรู้การเงิน มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1. ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) ประกอบด้วย 1) การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning) คือ กระบวนการในการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินสู่การบรรลุเป้าหมายทางการเงิน ประกอบด้วย การประเมินสถานะทางการเงิน การตั้งเป้าหมายทางการเงิน การจัดทำงบประมาณการเงินส่วนบุคคล และการปรับเปลี่ยนแผนทางการเงิน 2) การจัดการเงิน (Financial Management) คือ การจัดการเงินที่สัมพันธ์กับแผนทางการเงินประกอบด้วย การตรวจสอบรายได้และค่าใช้จ่าย การจำแนกความแตกต่างระหว่างความจำเป็น (Need) กับความต้องการ (Want) การลำดับความสำคัญของการใช้จ่ายตามความจำเป็น การรู้เท่าทันโฆษณา และการมีวินัยทางการเงินที่ดี

2. ทักษะทางการเงิน (Financial Skills) คือ กระบวนการทางปัญญาที่สำคัญในการจัดการข้อมูลทางการเงิน เพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย

1) การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (Identify financial information) การค้นหาและเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการเงินของแต่ละบุคคล และสามารถระบุหรือตระหนักถึงความเกี่ยวข้องของข้อมูลทางการเงินที่มีต่อตนเองได้ ข้อมูลทางการเงิน เช่น โฆษณา ข้อมูลผลิตภัณฑ์ทางการเงิน แผนภูมิ หรือสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคำศัพท์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเงิน อาทิ อัตราดอกเบี้ย ภาวะเงินเฟ้อ เป็นต้น

2) การวิเคราะห์ทางการเงิน (Analyse information) ความรู้ความเข้าใจในการตีความเปรียบเทียบและสังเคราะห์ข้อมูลที่กำหนด เช่น การเปรียบเทียบเงื่อนไขที่เสนอโดยสัญญาโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่แตกต่างกันจากการโฆษณาที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง เป็นต้น

3) การประเมินทางการเงิน (Evaluate financial issues) การสร้างเหตุผลและคำอธิบายทางการเงินโดยอาศัยความรู้ทางการเงินและความเข้าใจในบริบทที่กำหนด

4) การตัดสินใจทางการเงิน (Financial decision) การเลือกทางการเงินโดยอาศัยความรู้ทางการเงินมาประยุกต์ เพื่อให้สามารถยืนยันถึงการเลือกทางการเงินที่ดีและเหมาะสมกับบริบททางการเงินของตนเอง

3. เจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นส่วนบุคคลที่นำมาสู่แรงจูงใจในการวางแผนและจัดการเงิน โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน และมิติด้านการสร้างความมั่งคั่งทางการเงิน มีรายละเอียด ดังนี้

1) มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน มุมมองต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงิน ที่สะท้อนผ่านความรู้สึกไร้ความกังวลทางการเงิน ได้แก่ มีความมั่นใจต่อแผนการเงินที่สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงิน มีความมั่นใจต่อผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ใช้ มีความมั่นใจในการใช้จ่ายเงิน และการตระหนักถึงประโยชน์ในการออมเงินระยะยาว

2) มิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน มุมมองต่อความต้องการที่จะสร้างความมั่งคั่งทางการเงิน ได้แก่ มีแรงจูงใจในการประหยัดค่าใช้จ่าย ชะลอการตัดสินใจใช้จ่ายในปัจจุบันเพื่อผลประโยชน์ทางการเงินในอนาคต มีแรงจูงใจในการบริหารจัดการเงินซึ่งเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีทางการเงิน ชะลอการตัดสินใจ ใช้จ่ายในปัจจุบันเพื่อผลประโยชน์ทางการเงินในอนาคต และมีความสนใจและระมัดระวังในผลิตภัณฑ์ทางการเงินและบริการทางการเงินอันนำไปสู่การส่งเสริมความมั่งคั่งทางการเงิน

4. พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) แนวโน้มทางพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นผู้วางแผนและจัดการเงิน ดังนี้

1) พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน ได้แก่ การตั้งเป้าหมายทางการเงิน การพัฒนาแผนการเงินที่ช่วยในการออมเงิน วางแผนสำหรับการใช้จ่ายล่วงหน้า การเลือกและใช้เครื่องมือในการจัดท่างบประมาณ มีเงินเก็บ การคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของราคาและค่าของเงิน คำนวณจำนวนเงินออมระยะเวลาเก็บออมกับรายได้และค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน การเลือกบริการทางการเงินที่ช่วยให้เป้าหมายทางการเงินประสบความสำเร็จและการเลือกวิธีการออมเงินที่เหมาะสม

2) พฤติกรรมการจัดการเงิน ได้แก่ การตัดสินใจอย่างมีข้อมูลก่อนการใช้จ่าย และการออมการหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายที่เกินตัว การชำระค่าใช้จ่ายตรงเวลา การไม่กู้เงินเมื่อไม่พอใช้ และการติดตามค่าใช้จ่ายและปรับเปลี่ยนเมื่อจำเป็น

ชนากานต์ ธนนิวัฒน์ (2566) ได้พัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยระบุตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้การเงิน 14 ตัวบ่งชี้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงินของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 1) เงินและธุรกรรมทางการเงิน
 - 2) การวางแผนและการจัดการทางการเงิน
 - 3) ความเสี่ยงและผลตอบแทน
 - 4) ภูมิทัศน์ทางการเงิน
2. องค์ประกอบด้านเจตคติทางการเงินของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 1) เจตคติต่อการใช้จ่ายและเก็บออมในระยะยาว
 - 2) เจตคติต่อฐานะทางการเงินในปัจจุบันและอนาคต
 - 3) เจตคติต่อการใช้เงินเพื่อตอบสนองความต้องการ
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมทางการเงินของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 1) การไตร่ตรองก่อนซื้อ
 - 2) การดูแลการเงินส่วนบุคคลอย่างรอบคอบ
 - 3) การตั้งเป้าหมายระยะยาวและมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
 - 4) การตัดสินใจทางการเงินและจัดสรรเงินก่อนใช้
 - 5) การออมหรือการลงทุนที่เหมาะสม
 - 6) การศึกษาข้อมูลก่อนการตัดสินใจ
 - 7) การเปรียบเทียบข้อมูลก่อนซื้อ

Aisa Amagir et al. (2018) กล่าวว่า ความฉลาดรู้ทางการเงินที่กำหนดในลักษณะนี้หมายถึงวิธีที่แต่ละบุคคลเข้าใจ จัดการ และวางแผนการเงินส่วนบุคคลของตน การศึกษาความฉลาดรู้ทางการเงินสามารถนิยามได้ว่าเป็นการสอนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่ความรู้ทางการเงินในความหมายที่กว้างกว่าที่ระบุโดยOECD เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาทางการเงินคือการให้อำนาจและกระตุ้นให้ผู้คนเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน เช่น กระตุ้นให้พวกเขาตัดสินใจทางการเงิน

เงินอย่างรอบคอบ ดังนั้นจึงแบ่งองค์ประกอบคำจำกัดความของความฉลาดรู้ทางการเงินได้ 3 ประการ คือ

1) ความรู้ความเข้าใจ (Knowledge and understanding) เพื่อให้ทราบวิธีปฏิบัติ จำเป็นต้องได้รับการแจ้งอย่างเพียงพอเกี่ยวกับโดเมนที่อ้างอิงถึงพฤติกรรมที่ตั้งใจไว้ อย่างไรก็ตาม ผลของความรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่อนข้างจำกัด ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงอีกสองด้าน (Hilgert et al., 2003; Perry and Morris, 2005 ; Aisa Amagir et al ,2018)

2) ทักษะและพฤติกรรม (Skills and behavior) เพื่อให้สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองได้ จำเป็นต้องเชี่ยวชาญทักษะการปฏิบัติงานซึ่งอ้างอิงถึงโดเมน เช่น การจัดการกับการจัดทำงบประมาณ

3) ทศนคติและความมั่นใจ (Attitudes and confidence)เพื่อให้สามารถใช้บางสิ่งที่ยอยู่นอกบริบทที่ได้เรียนรู้มา จำเป็นต้องมีการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Bandura, 1997, 2006 ; Aisa Amagir et al ,2018) และพัฒนาแรงจูงใจที่จำเป็นเพื่อที่จะทำเช่นนั้น

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงินได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงิน

องค์ประกอบของ ความฉลาดรู้ ทางการเงิน	กมลชนก สกลธวัฒน์ (2565)	จักรพงษ์ เมษพันธุ์ (2565)	ชิปเม็กซ์ (2565)	ธนาคารไทย พาณิชย์ (2566)	ชนากานต์ ธนนิวัฒน์ (2566)	Aisa Amagir et al. (2018)
1. ความรู้ทาง การเงิน (Financial Knowledge)	✓		✓	✓	✓	✓
2. ทักษะการจัด การเงิน (Financial Management)	✓	✓	✓	✓		✓
3. เจตคติทาง การเงิน (Financial Attitude)	✓			✓	✓	✓
4. พฤติกรรมทาง การเงิน (Financial Behavior)	✓	✓	✓		✓	✓

จากการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบความฉลาดรู้ทางการเงินตามตาราง 2 และผู้วิจัยได้ผสมผสานกับแนวคิดของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) และองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (The Organization for Economic Cooperation and Development : OECD) ได้สรุปเป็นองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ความรู้ทางการเงิน แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบย่อย คือ 1.1) การวางแผนทางการเงิน 1.2) การจัดการเงิน 2) ทักษะทางการเงิน แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบย่อย คือ 2.1) การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน 2.2) การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน 2.3) การประเมินข้อมูลทางการเงิน 2.4) การตัดสินใจทางการเงิน 3) เจตคติทางการเงิน แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบย่อย คือ 3.1) มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน 3.2) มิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน และ 4) พฤติกรรมทางการเงิน แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบย่อย คือ 4.1) พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน 4.2) พฤติกรรมการจัดการเงิน

2.5 แนวทางการพัฒนา/การเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงิน

จาก Framework ขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) แล้ว การสร้าง Financial Literacy ไม่ได้มีแค่ "ความรู้ทางการเงิน" เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ การสร้างเจตคติทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงินหลาย ๆ ประเทศได้ศึกษาเพิ่มเติมและสำรวจทักษะทางการเงินของประชาชนในประเทศ ซึ่งการศึกษามีการกำหนดนิยาม แบบสอบถาม และแนวทางการประมวลผลที่แตกต่างกันไป แต่ก็มีโครงสร้าง ตัวแปรและปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ที่บ่งบอกลักษณะของผู้มีทักษะทางการเงินที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ FSA

สำหรับในประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการศึกษาเช่นเดียวกัน โดยได้ยึดกรอบนิยาม แบบสอบถาม และ แนวทางการประมวลผลสำรวจตามแบบของ The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) ซึ่งเป็นนิยามสากล นิยามหนึ่งและมีแนวทางการประมวลผลการวัดทักษะทางการเงินหรือความฉลาดรู้ทางการเงิน ที่ยอมรับในหลายประเทศ โดยการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ตามแบบของ OECD แบ่งโครงสร้างการวัดเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน และด้านเจตคติทางการเงิน แต่ละด้านมีคะแนนสูงสุด 7 คะแนน 9 คะแนน และ 5 คะแนน ตามลำดับ และทั้ง 3 ด้านรวมกันเป็นคะแนนทักษะหรือความฉลาดรู้ทางการเงิน ทางการเงิน ซึ่งมีคะแนนเต็ม 21 คะแนน องค์ประกอบแต่ละด้านมีคำถามย่อยซึ่งเป็นปัจจัยที่จะส่งผลต่อทักษะทางการเงินของบุคคล โดยผลการสำรวจปี 2563 ในภาพรวมแสดงให้เห็นว่าคนไทยมีพัฒนาการระดับทักษะหรือความฉลาดรู้ทางการเงินดีขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 71.0 ซึ่งสูงขึ้นกว่าการสำรวจครั้งก่อนในปี 2561 (ร้อยละ 66.2) และ

สูงกว่าค่าเฉลี่ยการสำรวจทักษะหรือความฉลาดรู้ทางการเงิน ครั้งล่าสุดของ OECD ในปี 2563 (ร้อยละ 60.5) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงินทั้ง 3 ด้าน พบว่าคนไทยมีพัฒนาการดีขึ้นในทุกด้าน โดยความรู้ทางการเงินอยู่ที่ร้อยละ 62.9 (ร้อยละ 55.7 ในปี 2561) ปรับตัวดีขึ้นในทุกหัวข้อแต่ยังต้องเร่งส่งเสริมหัวข้อที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้แก่ การคำนวณดอกเบี้ยเงินฝากทบต้น การกระจายความเสี่ยงในการลงทุน และมูลค่าเงินตามเวลา ด้านพฤติกรรมทางการเงินอยู่ที่ร้อยละ 71.1 (ร้อยละ 67.8 ในปี 2561) โดยหัวข้อการบริหารจัดการเงินเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเงินไม่พอใช้มีคะแนนลดลง ซึ่งอาจสะท้อนผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ด้านทัศนคติทางการเงินอยู่ที่ร้อยละ 82.0 (ร้อยละ 78.0 ในปี 2561)

เมื่อพิจารณาระดับทักษะหรือความฉลาดรู้ทางการเงิน ทางการเงินตามมิติช่วงวัย พบว่าทุกวัยมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกด้านสอดคล้องกับภาพรวมของประเทศ โดย Gen Y มีระดับทักษะหรือความฉลาดรู้ทางการเงินดีที่สุดเมื่อเทียบกับวัยอื่นเนื่องจากมีคะแนนด้านความรู้และพฤติกรรมทางการเงินสูง แต่มีเจตคติทางการเงินค่อนข้างต่ำ รองลงมาคือ Gen X โดยเจตคติทางการเงินเป็นหัวข้อที่มีคะแนนสูงสุดเมื่อเทียบกับช่วงวัยอื่น Gen Z มีระดับทักษะหรือความฉลาดรู้ทางการเงิน ค่อนข้างต่ำ โดยมีคะแนนด้านพฤติกรรมและเจตคติทางการเงินน้อยที่สุดในทุกช่วงวัย แต่มีพัฒนาการของระดับทักษะหรือความฉลาดรู้ทางการเงิน ดีขึ้นมากเมื่อเทียบกับคะแนนปี 2561 โดยเฉพาะด้านความรู้และพฤติกรรมทางการเงิน และ Gen Baby Boomer ขึ้นไป มีระดับทักษะหรือความฉลาดรู้ทางการเงินต่ำที่สุดโดยมีคะแนนด้านรู้น้อยกว่าช่วงวัยอื่น

โดยธนาคารแห่งประเทศไทย ใช้ชุดคำถามมาตรฐานของ OECD ฉบับล่าสุด ปี 2561 ในการสำรวจทักษะหรือความฉลาดรู้ทางการเงินของไทยปี 2563 เพื่อให้การวัดความฉลาดรู้ทางการเงินเป็นไปตามมาตรฐานสากล และสามารถเปรียบเทียบผลสำรวจของไทยกับประเทศอื่นที่เข้าร่วมการสำรวจกับ OECD ได้โดยได้ปรับปรุงคำถามและตัวเลือกคำตอบในหัวข้อพฤติกรรมทางการเงินของปี 2563 ให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทปัจจุบันยิ่งขึ้น โดยยังคงการคิดคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงินเช่นเดียวกับฉบับ ปี 2558 กล่าวคือมีคะแนนรวมทั้งสิ้น 21 คะแนน จากองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ความรู้ทางการเงิน 7 คะแนน พฤติกรรมทางการเงิน 9 คะแนน และทัศนคติทางการเงิน 5 คะแนน (รายละเอียดตามตารางที่ 1)

นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย ยังเพิ่มชุดคำถามบริบทไทยเพื่อความต่อเนื่องในการศึกษาและติดตามพฤติกรรมออม การจัดสรรเงิน และพฤติกรรมการจ่ายชำระหนี้บัตรเครดิตหรือบัตรเครดิตเงินสด เพื่อให้เข้าใจรูปแบบพฤติกรรมทางการเงินของคนไทยในสถานการณ์

ปัจจุบัน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ กำหนดแนวทางด้านการส่งเสริมความรู้ทางการเงินที่มีประสิทธิผลเพื่อให้คนไทยสามารถก้าวผ่านความท้าทายด้านเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันได้

ตาราง 3 ชุดคำถามแบบสำรวจความฉลาดรู้ทางการเงินปี 2563

ความรู้ทางการเงิน (7 คะแนน)	ทัศนคติทางการเงิน (5 คะแนน)	พฤติกรรมทางการเงิน (9 คะแนน)
1. การหาร (ไม่คิดคะแนน)	1. มีชีวิตอยู่เพื่อวันนี้และไม่ได้คิด	1. ตัดสินใจทางการเงินและจัดสรรเงินก่อนใช้
2. มูลค่าของเงินตามกาลเวลา	2. มีความสุขในการใช้เงินมากกว่าเก็บออมเพื่ออนาคต	2. เลือกวิธีการออมที่เหมาะสม
3. คำนวณดอกเบี้ยสินเชื่อ	3. มีเงินต้องใช้จ่ายอย่างเต็มที่	3. ไตร่ตรองก่อนซื้อ
4. คำนวณเงินต้นและดอกเบี้ยเงินฝาก		4. ชำระค่าใช้จ่ายตรงเวลา
5. คำนวณดอกเบี้ยเงินฝากทบต้น		5. ดูแลการเงินของตนเองอย่างใกล้ชิด
6. นิยามเงินเฟ้อ		6. ตั้งเป้าหมายระยะยาว
7. ความเสี่ยงและผลตอบแทน		7. เปรียบเทียบข้อมูลก่อนการซื้อและศึกษาข้อมูลจากแหล่งที่เหมาะสมก่อนตัดสินใจ
8. การกระจายความเสี่ยงในการลงทุน		8. ไม่กู้เมื่อเงินไม่พอใช้

จากการศึกษาของธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่า ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge: FK) มีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้อยู่ที่ 4.4 คะแนน จากคะแนนเต็ม 7 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 62.9 ซึ่งปรับตัวดีขึ้นจากปี 2561 (ร้อยละ 55.7) เนื่องจากคนไทยมีความเข้าใจเรื่องการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน (Diversification) และความเสี่ยงและผลตอบแทน (High risk, High return) มากขึ้น ทั้งนี้ หัวข้อที่คนไทยมีความเข้าใจที่ดีที่สุดคือ การคำนวณดอกเบี้ยสินเชื่อ และหัวข้อที่เป็นจุดอ่อนซึ่งคนไทยได้คะแนนน้อยที่สุด 3 อันดับแรก คือ การคำนวณดอกเบี้ยเงินฝากทบต้น การกระจายความเสี่ยงในการลงทุน (Diversification) และมูลค่าเงินตามเวลา และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ย OECD พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของคนไทยยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD โดยเฉพาะในเรื่องนิยามเงินเฟ้อ ความเสี่ยงและผลตอบแทน (High risk, High return) และการคำนวณดอกเบี้ยสินเชื่อ สำหรับพฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior: FB) มีคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมอยู่ที่ 6.4 คะแนน จากคะแนนเต็ม 9 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.1 ซึ่งปรับตัวดีขึ้นจากปี 2559 (ร้อยละ 62.2) และ ปี 2561 (ร้อยละ 67.8) รวมทั้งสูงกว่าค่าเฉลี่ย OECD ค่อนข้างมาก (ร้อยละ 59.2) โดยพฤติกรรมที่คนไทยทำได้ดีที่สุด คือ การตัดสินใจทางการเงินด้วยตนเอง ส่วนหัวข้อที่คนไทยทำคะแนนได้น้อยที่สุด 3 อันดับแรก คือการเปรียบเทียบข้อมูล

ผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการเงินเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเงินไม่พอใช้ และการจัดสรรเงินก่อนใช้โดย ปัญหาเงินไม่พอใช้ยังเป็นหัวข้อที่คนไทยได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD10 ด้วยส่วนเจตคติทางการเงิน (Financial Attitude: FA) มีคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติอยู่ที่ 4.1 คะแนนจากคะแนนเต็ม 5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.0 ซึ่งปรับตัวดีขึ้นจากปี 2559 (ร้อยละ 76.0) และปี 2561 (ร้อยละ 78.0) รวมทั้งยังมีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย OECD11 ค่อนข้างมาก (ร้อยละ 59.2) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คนไทยมีเจตคติทางการเงินดีในทุกหัวข้อโดยเฉพาะเรื่องการคิดก่อนใช้

ดลิตา อมร همانนท์ และแสงอรุณ อิศระมาลัย (2561) กล่าวว่า จากการศึกษา ทักษะหรือความฉลาดรู้ทางการเงินกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร กรณีศึกษาจังหวัด ตรัง พบว่าระดับทักษะหรือความฉลาดรู้ทางการเงินมีผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคคล โดย ปัจจัย ด้านพฤติกรรมทางการเงินมีผลต่อระดับทักษะทางการเงินมากที่สุดผ่านทางองค์ประกอบด้าน ทัศนคติ ทางการเงิน ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือความรู้ทางการเงินที่มีมาก ขึ้นไม่ได้ช่วยให้ บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นี่อาจเป็นเหตุผลว่าเพราะเหตุใดการส่งเสริมและ ผลักดันนโยบายให้ความรู้ ทางการเงินของภาครัฐในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยกลับไม่ได้มี ผลทำให้ระดับทักษะหรือความฉลาดรู้ทางการเงินของคนสูงขึ้น ดังนั้นหากต้องการยกระดับทักษะ หรือความฉลาดรู้ทางการเงิน ภาครัฐต้องมีความคาดหวังว่าเมื่อประชากรมีความรู้เข้าใจทาง การเงินแล้ว บุคคลต้องปรับเจตคติความเชื่อของตนจนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อีกทั้ง ต้องสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้จริงดังคำกล่าวที่ว่า “เรียนรู้จนเข้าถึง จึงนำไปใช้อย่างได้ผล”

จากการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาและการเสริมสร้างความ ฉลาดรู้ทางการเงินของคนไทยนั้นควรจัดให้มีการพัฒนาและเสริมสร้างอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเงินและส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

2.6 แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ของนักเรียน

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการศึกษาที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน ของนักเรียนพบว่ามึนักการศึกษาเสนอไว้หลายแนวทางดังนี้

เดอะ บริดจ์ เอ็ดดูเคชั่น (2565) กล่าวถึงหลักสูตรการเรียนรู้ความฉลาดรู้ ทางการเงินของการศึกษาเอกชน พบว่ามีการออกแบบ คอร์สเรียนให้สอดคล้องกับหลักการ Evidence Based Education ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาที่ยึดถือหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่พิสูจน์ ได้ โดย Mike Bell (Mike Bell, 2020) ได้กล่าวถึง 5 ขั้นตอนของวงจรการเรียนรู้ (A Five-Step

Model to put the Research Evidence into Practice) ซึ่งมีเป้าหมายคือการสร้างทักษะทางการเงินอันมีค่าให้กับเด็กๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ความรู้เดิม (Prior Knowledge) ความรู้เดิมคือความรู้ที่นักเรียนมีก่อนที่จะเริ่มหัวข้อ ความเข้าใจของเราเกี่ยวกับวิธีที่สมองสร้างความทรงจำบอกเรานักเรียนของคุณสามารถเข้าใจสิ่งที่คุณกำลังบอกได้ก็ต่อเมื่อพวกเขาสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งที่พวกเขาเรียนรู้แล้วซึ่งหมายความว่ากระบวนความรู้เดิมของนักเรียนเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญเพื่อให้แน่ใจว่าคำพูดของคุณไม่ 'สูญหาย' หากคุณพบว่าความรู้เดิมขาดหายไป การซ่อมแซมนี้เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญในการเรียนรู้ของพวกเขา

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอเนื้อหาใหม่ (Presenting new material) ขั้นตอนนี้รวมถึงวิธีการและข้อควรพิจารณาที่สำคัญที่จะใช้เมื่อนำเสนอเนื้อหาใหม่แก่นักเรียน เหล่านี้รวมถึง

1. ตระหนักถึงขีดจำกัดของ Working Memory (ความจำเพื่อใช้งาน คือ กระบวนการทำงานของสมองส่วนหน้า ทำหน้าที่จัดจำข้อมูล จัดระบบแล้วเก็บรักษาข้อมูลไว้ในคลังสมอง เมื่อถึงเวลาที่เรต้องการใช้งาน สามารถนำข้อมูลในสมองออกมาใช้งานได้อัตโนมัติ เป็นความจำที่เรียกข้อมูลกลับมาเพื่อใช้อย่างถูกต้องที่ถูกต้องเวลา) เพื่อให้แน่ใจว่าครูจะไม่ทำให้นักเรียนได้รับข้อมูลใหม่มากเกินไปในคราวเดียว

2. การเชื่อมโยงกับความรู้เดิมเพื่อช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงซึ่งนำไปสู่ความทรงจำระยะยาวที่ดี

3. การใช้ประสาทสัมผัสหลายส่วนเพื่อใช้ประโยชน์จากสมองส่วนอื่นๆ ของนักเรียนเพื่อการเรียนรู้

4. มอบการนำเสนอโน้ตค้นคว้าล่วงหน้า(Advanced Organizer เพื่อการเรียนรู้ที่มีความหมาย (meaningful verbal learning) การเรียนรู้จะมีความหมายเมื่อสิ่งที่เรียนรู้สามารถเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของผู้เรียน ดังนั้นในการสอนสิ่งใหม่ สาระความรู้ใหม่ ผู้สอนควรวิเคราะห์หาความคิดรวบยอดย่อย ๆ ของสาระที่จะนำเสนอ จัดทำผังโครงสร้างของความคิดรวบยอดเหล่านั้นแล้ววิเคราะห์หาโน้ตค้นคว้าหรือความคิดรวบยอดที่กว้างครอบคลุมความคิดรวบยอดย่อย ๆ ที่จะสอน หากครูนำเสนอโน้ตค้นคว้าที่กว้างดังกล่าวแก่ผู้เรียนก่อนการสอนเนื้อหาสาระใหม่ ขณะที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้สาระใหม่ ผู้เรียนจะสามารถ นำสาระใหม่นั้นไปเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงบกับโน้ตค้นคว้าที่ให้ไว้ล่วงหน้าแล้ว ทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนให้กับนักเรียนเพื่อช่วยให้พวกเขามองเห็นภาพใหญ่ของหัวข้อในขณะที่ครูสอนรายละเอียด

ขั้นตอนที่ 3 การเชื่อมโยงแนวคิดที่เป็นนามธรรมกับตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดที่ยากขึ้นที่ครูสอน วิธีเหล่านี้คือวิธีกำหนดงานของนักเรียนซึ่งน่าจะทำให้การเรียนรู้เนื้อหาใหม่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

1. หากต้องการทราบว่างานคืออะไร ผู้สอนสามารถใช้แบบจำลอง (Modeling) และตัวอย่างเฉลยข้อสอบ (Worked Examples) เพื่อแสดงว่าคำตอบหรือผลิตภัณฑ์ที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร
2. ผู้สอนสามารถตั้งคำถามที่ไม่ใช่แค่คำตอบโดยการตั้งคำถามกราฟิกและงานที่ไม่ใช่ภาษาอื่น
3. ผู้สอนสามารถให้นักเรียนปรับปรุงการวางแผน การติดตามและประเมินผลโดยใช้อภิปัญญา
4. หากนักเรียนทำงานกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการร่วมมือหรือร่วมมือจะส่งเสริมการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ
5. งานการคิด เช่น การแก้ปัญหาและการทดสอบสมมติฐาน สามารถเพิ่มพูนความรู้ของนักเรียนให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นและรวบรวมการคิดแบบผิวเผิน

ขั้นตอนที่ 4: ข้อเสนอแนะ (Feedback) คือวิธีการแสดงให้นักเรียนเห็นว่าควรปรับปรุงอย่างไร สังเกตความสำคัญที่พวกเขา นำคำติชมไปใช้ ไม่ใช่แค่รับมา ไม่มีวิธีที่ 'ดีที่สุด' ในการให้ (และรับ) คำติชม คุณจะบอกด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ นักเรียนจะได้รับคำติชมโดยทำเครื่องหมายงานของตนเอง (หรือของนักเรียนคนอื่น)

ขั้นตอนที่ 5 การทำซ้ำ (Repetition) วิธีการเหล่านี้เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาความทรงจำระยะยาวโดยทบทวนเนื้อหาใหม่เมื่อเวลาผ่านไป หลักฐานทั้งจากห้องเรียนและจากประสาทวิทยาศาสตร์คือการทำซ้ำแบบเว้นระยะมีความสำคัญต่อการสร้างความทรงจำระยะยาว ซึ่งหมายความว่าไม่ใช่วิธีการสอนแบบรายบุคคลที่สำคัญมากนัก แต่เป็นการพิจารณาว่านักเรียนได้ผ่านวงจรการเรียนรู้หรือไม่

กาญจนา ไผ่สอาด (2557) ได้พัฒนาโมเดลการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง “เงินทองของมีค่า” ใช้วิธี การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based Learning) โดยใช้วิธีการ ออกแบบกิจกรรมเชื่อมประสาทรับรู้หลายด้าน (ภาพ เสียง สัมผัส) การสร้างสถานการณ์จริง และกระตุ้นการตั้งคำถามระหว่างเรียนพบว่าผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้และการคิดเชิงมีโนทัศน์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และนักเรียนแสดงความพึงพอใจสูง

กมลชนก สกนธวัฒน์ และซารินี ตริวรัญญ (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่าเพิ่มความฉลาดรู้ทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีวิธีการนำไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาได้โดยการสร้างสถานการณ์จำลอง เช่น ครอบครัวเงินไม่พอต้องแก้ไขอย่างไรหรือให้เด็กแสดงบทบาทสมมติในการแก้สถานการณ์ และสะท้อนการเรียนรู้

จริยา กล้าหาญและคณะ (2563) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเศรษฐศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ในการสอนเศรษฐศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสร้างจิตวิทยาสถานการณ์ชีวิตจริง เช่น วางแผนจ่ายเงินเดือน โดยให้นักเรียนทำเป็นกลุ่ม อภิปรายและเสนอแนวทางแก้ปัญหาพบว่าความรู้และทักษะคิดวิเคราะห์พัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

พยอม กุลสงและวนิทร พูนไพบูลย์พิพัฒน์ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติโดยใช้งานทางคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาสมรรถนะคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน เรื่อง เงินและบันทึกรายรับรายจ่าย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเน้นการใช้คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันเรื่องเงิน ผสมผสานกับการจัดสมุดรายรับ-รายจ่ายและฝึกบูรณาการตัวเลขกับสถานการณ์ในชีวิตจริง พบว่านักเรียนพัฒนาด้านสื่อสารข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา และการบวกลบคูณหารเงินได้ดีขึ้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติโดยใช้งานทางคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาสมรรถนะคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน เรื่อง เงินและบันทึกรายรับรายจ่าย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

กิตติพันธ์ วิบูลศิลป์ (2563) ได้ศึกษาผลของการใช้ซีเรียสเกมที่มีต่อความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ Game-Based ในการเล่นเกมจำลองการเงินพบว่าช่วยพัฒนา financial literacy ผ่านการลองผิดลองถูก ซึ่งถ้านำวิธีการนี้ไปใช้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา อาจใช้ในลักษณะเกมบอร์ดจำลองร้านค้า แข่งขันสวมบทบาทการซื้อขายหรือเป็นเกมสถานการณ์ให้ตัดสินใจเลือกลงทุนหรือออมเงิน และสะท้อนผลลัพธ์ที่ได้

จิตาภา วงษ์จันนาและ เอี่ยมพร หลินเจริญ (2567) ได้ศึกษาการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่อง ประหยัดแบบมีสไตล์ สบายแบบมีสไตล์ เพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้การเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการบูรณาการ (Integrated) เชื่อมโยงความรู้จากหลายวิชา ทำให้เข้าใจภาพรวมทางการเงิน และการใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน (Scenario) สร้าง

สถานการณ์จริงให้นักเรียนฝึกคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา กับ 5E Model ในการเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สะท้อนการเรียนรู้จากประสบการณ์ รวมทั้งการใช้ Active Learning โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผู้เรียนได้ลงมือคิด ทำ ตัดสินใจ และสะท้อนการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียน 87% ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงิน และมีคะแนนเฉลี่ยรวมหลังเรียนเท่ากับ 78.8% (สูงกว่าเกณฑ์)

จากการศึกษาข้างต้นพบว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ความฉลาดรู้ทางการเงิน (financial literacy) ในระดับประถมศึกษา เน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการผสมผสานหลายรูปแบบ เช่น การใช้วิธีการบูรณาการ ใช้ปัญหาเป็นฐาน การใช้สื่อที่หลากหลาย และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นเนื่องจากมีแนวทางและกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นและยังมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายอีกด้วย

ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher order thinking) กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาพร พงศพิศกุล, 2558) ซึ่งนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไว้ดังนี้

Bonwell (2003) กล่าวว่า Active Learning หมายถึง การเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติและสร้างความรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงในระหว่างการเรียนรู้การสอน ส่งผลให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

Prince (2004) กล่าวว่า การเรียนเชิงรุก หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ได้ใช้ทักษะการพูด ฟัง อ่านเขียน และไตร่ตรองความคิด

Felder and Brent (2009) กล่าวว่า Active Learning หมายถึง กิจกรรมใดๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาที่ผู้เรียนทุกคนได้ถูกเรียกให้ทำสิ่งต่างๆ นอกเหนือจากการนั่งดู ฟัง และจดบันทึกอย่างเดียว

Gikins (2015) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาในรูปแบบใดๆ ที่สามารถแสดงความคิดผ่านกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้หรือผ่านกระบวนการจัดทำข้อมูลเพื่อกระตุ้นความคิดเกี่ยวกับเนื้อหาแทนที่จะถ่ายทอดข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่เป้าหมายคือ การพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การอภิปราย การประยุกต์ใช้หลักการเพื่อส่งเสริมความคิดขั้นสูงการคิดเชิงวิเคราะห์

Tara Smith. (2018) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ หมายถึงการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมสิ่งต่างๆ มากมาย ตั้งแต่นักเรียนที่เป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่กระตุ้นการคิดอย่างลึกซึ้ง ไปจนถึงการจัดสภาพห้องเรียนที่สามารถปรับเปลี่ยนเคลื่อนย้ายได้ และครูที่สวมบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก นักเรียนอาจเรียนรู้ผ่านเกม โครงการ การอภิปราย พูดคุยกับเพื่อน กรณีศึกษา การสอนแบบ ณ เวลานั้น (JiTT – Just-in-time-teaching) หรือการสาธิตสั้นๆ ตามด้วยการอภิปรายในชั้นเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ที่ได้กล่าวโดยสรุปว่า Active Learning หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยการร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ในการนี้ครูต้องลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง แต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น และอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยการพูด การเขียน การอภิปรายกับเพื่อนๆ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จทางด้านวิชาการ เกิดทักษะทางด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน มีการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดไปสู่ในระดับที่สูงขึ้น เกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนและเกิดแรงจูงใจต่อการเรียน

จิตณรงค์ เอี่ยมสำอาง (2558) ได้กล่าวว่า Active Learning คือ แนวทางหรือวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยให้ผู้เรียนได้คิดและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ แสดงความคิดเห็นของตนเองตามความเข้าใจ ตลอดจนร่วมรับผิดชอบในผลของการปฏิบัติ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ

โดยผสมผสานเทคนิคการสอนที่หลากหลายที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้จากห้องเรียนสู่การปฏิบัติในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในห้องเรียนและในโลกแห่งความเป็นจริง

ดิเรก พรสีมา (2559) มีความเห็นว่า Active Learning คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะทำให้ผู้เรียนแต่ละคนกระตือรือร้น คิดค้นหาความรู้และคำตอบอยู่ตลอดเวลา (ActiveLearner) โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลทำให้เกิดคำว่า Work-based Learning หรือ Work-integrated Learning หรือ Site-based Learning จะเป็นผลทำให้นักเรียนและครูค้นพบความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และสร้างนวัตกรรมใหม่ได้ ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากการแก้ปัญหาจากการลงมือกระทำด้วยตนเอง

มหาวิทยาลัยทักษิณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (2561: 1) ได้ให้ความหมายของการเรียนเชิงรุก (Active Learning) คือ การเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า ไม่เพียงแต่ฟัง ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ถามคำถาม อภิปรายร่วมกันและลงมือปฏิบัติจริง โดยต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

วารินทร์พร พันเพ็ญ (2562: 135) สรุปว่า การจัดการเรียนรู้ Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ชี้แนะกระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน และการนำเสนอข้อมูล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562: 4) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือ การเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า ไม่เพียงแต่เป็นผู้ฟัง ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถามและถาม อภิปรายร่วมกัน ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ว่า เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือ

ปฏิบัติ เรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ หรืออำนวยความสะดวก โดยผสมผสานเทคนิคการสอนที่หลากหลายที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน และการนำเสนอข้อมูล

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไว้ดังนี้

ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ (2555) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของการเรียนเชิงรุก ที่เสนอโดย Alaska Pacific University; Oklahoma University ไว้ดังต่อไปนี้

- 1) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาด้วยตนเองเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงกับการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง (Authentic Situation)
- 2) การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้กำหนดแนวคิด วางแผน ยอมรับ ประเมินผลและนำเสนอผลงานร่วมกัน
- 3) การบูรณาการเนื้อหารายวิชาเพื่อเชื่อมโยงความเข้าใจวิชาต่างๆ ที่แตกต่างกัน
- 4) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน (Collaboration)
- 5) ใช้กลวิธีของกระบวนการกลุ่ม (Group Processing)
- 6) การจัดให้มีการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment)

เยาวเรศ ภักดีจิตร (2557) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) เป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะความคิด ระดับสูงอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินข้อมูลในสถานการณ์ใหม่ได้ดีในที่สุด จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจจนสามารถชี้นำตลอดชีวิตในฐานะผู้ฝึกฝนการเรียนรู้ ธรรมชาติของการเรียนรู้แบบ Active Learning ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ

- 1) เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งลดการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนให้น้อยลง และ พัฒนาทักษะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
- 2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนโดยลงมือกระทำมากกว่านั่งฟังเพียงอย่างเดียว
- 3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น อ่าน อภิปราย และเขียน
- 4) เน้นการสำรวจเจตคติและคุณค่าที่มีอยู่ในผู้เรียน

5) ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดระดับสูงในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินผลการนำไปใช้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนรับข้อมูลย้อนกลับจากการสะท้อนความคิดได้อย่างรวดเร็ว

Stanford Teaching Commons. (2015) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ สำเร็จนั้นมีหลายวิธี แต่ Active Learning สามารถทำให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการ จัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเหตุผลหลายๆประการ ได้แก่

1) Active Learning ส่งเสริมการมีอิสระทางด้านความคิดและการกระทำ ของผู้เรียน การมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนจะมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติจริงและมีการใช้วิจารณญาณในการคิดและตัดสินใจในการปฏิบัตินั้น โดยครูเป็นผู้ดูแล ให้ คำปรึกษาและกระตุ้น ซึ่งอาจใช้การถามหรือเทคนิคการสอนต่างๆ ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิด การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในการปฏิบัติงานหรือในการเรียนรู้อย่าง สร้างสรรค์

2) Active Learning สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างมี ประสิทธิภาพ ซึ่งความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มจะนำไปสู่ความสำเร็จในภาพรวม

3) Active Learning ทำให้ผู้เรียนทุ่มเทในการเรียน จูงใจในการเรียนและทำ ให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความสามารถ เมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติอย่าง กระตือรือร้น ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ผู้เรียนจะมีความทุ่มเทเพื่อบรรลุความสำเร็จของงาน และมีความรับผิดชอบเช่นเดียวกันถ้าผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเขาก็จะทุ่มเทมุ่งเรียนรู้และ ใช้ความรู้อย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562: 4-5) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไว้ดังนี้

1) Active Learning ส่งเสริมการมีอิสระทางด้านความคิดและการกระทำ ของผู้เรียน การมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนจะมีโอกาส มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ จริงและมีการใช้วิจารณญาณในการคิดและตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น มุ่งสร้างให้ผู้เรียน เป็นผู้กำกับทิศทางการเรียนรู้ ค้นหาสไตล์การเรียนรู้ของตนเอง สู่การเป็นผู้รู้คิด รู้ตัดสินใจด้วย ตนเอง (Metacognition) เพราะฉะนั้น Active Learning จึงเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดขั้นสูง (Higher order thinking) ในการมีวิจารณญาณ การ วิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การประเมินตัดสินใจ และการสร้างสรรค์

2) Active Learning สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันอย่างมี ประสิทธิภาพ ซึ่งความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มจะนำไปสู่ความสำเร็จในภาพรวม

3) Active Learning ทำให้ผู้เรียนทุ่มเทในการเรียน จูงใจในการเรียน และทำให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความสามารถ เมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างกระตือรือร้นในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ผ่านการใช้กิจกรรมที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ อย่างหลากหลาย ผู้เรียนเลือกเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง เกิดความรับผิดชอบและทุ่มเทเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ

4. Active Learning ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเชิงบวกทั้งตัวผู้เรียนและตัวครู เป็นการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสได้เลือกใช้ความถนัด ความสนใจความสามารถที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) สอดรับกับแนวคิดพหุปัญญา(Multiple Intelligence) เพื่อแสดงออกถึงตัวตนและศักยภาพของตัวเอง ส่วนครูผู้สอนต้องมีความตระหนักที่จะปรับเปลี่ยนบทบาท แสวงหาวิธีการ กิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน สิ่งเหล่านี้จะทำให้ครูเกิดทักษะในการสอนและมีความเชี่ยวชาญในบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ เป็นการพัฒนาดน พัฒนางาน และพัฒนาผู้เรียนไปพร้อมกันนอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ Active Learning มีประโยชน์ ดังนี้ (Center For Teaching Innovation, 2562)

1) พัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้เรียนให้คิดและทำตลอดจนพัฒนาความคิดและทักษะ

2) มีการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนาของผู้เรียน

3) ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้เรียน

4) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด และพูดในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียน และได้ฝึกปฏิบัติจริง

5) สร้างเครือข่ายระหว่างบุคคลรวมถึงสื่ออุปกรณ์ในการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิด

ความสนใจในการเรียนรู้

6) มุ่งฝึกฝนทักษะสำคัญให้กับผู้เรียน เช่น การร่วมมือร่วมใจในการทำงาน การทำงานร่วมกับผู้อื่น

7) ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการนำเสนอผลงานของตนเอง

8) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยการสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สำหรับวารินทร์พร พันเพ็ญ (2562: 139) สรุปว่า การจัดการเรียนรู้ Active Learning มีข้อดีคือ ผู้สอนใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลากหลายในการจัดการเรียนรู้ครั้งหนึ่งๆ ซึ่งเป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยผู้สอนเป็นผู้กำกับและอำนวยความสะดวก รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรงให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงและตอบ ผู้เรียนถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการเรียน รวมทั้งเกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมในการทำงานกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interaction) ทำให้ปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ผู้เรียนถูกกระตุ้นให้มีความกระตือรือร้น (Active) ผู้เรียนเกิดการชอบเรียน ต้องการเรียนรู้และต้องการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ (Meaningful Learning) นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ Active Learning ยังสามารถทำให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผลเป็นลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) กระบวนการเรียนรู้ Active Learning ทำให้ผู้เรียนสามารถรักษาผลการเรียนรู้ให้อยู่คงทนได้มากและนานกว่ากระบวนการเรียนรู้ Passive Learning เพราะกระบวนการเรียนรู้ Active Learning สอดคล้องกับการทำงานของสมองที่เกี่ยวข้องกับความจำ โดยสามารถเก็บและจำสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ได้ผ่านการปฏิบัติจริง จะสามารถเก็บจำในระบบความจำระยะยาว (Long Term Memory) ทำให้ผลการเรียนรู้ ยังคงอยู่ได้ในปริมาณที่มากกว่า ส่วนกระบวนการเรียนรู้ Active Learning นั้น ส่งผลต่อการเรียนรู้ดังนี้

- การให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ จนเกิดความรู้ความเข้าใจ นำไปประยุกต์ใช้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าหรือสร้างสรรค์สิ่งต่างๆและพัฒนาตนเองเต็มความสามารถ รวมถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เขาได้มีโอกาสร่วมมืออภิปรายให้มีโอกาสฝึกทักษะการสื่อสาร ทำให้ผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้น 70%

- การนำเสนองานทางวิชาการ เรียนรู้ในสถานการณ์จำลอง ทั้งมีการฝึกปฏิบัติในสภาพจริง มีการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผลการเรียนรู้เกิดขึ้นถึง 90%

ลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning)

มีผู้กล่าวถึงลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning)ไว้หลายลักษณะดังนี้

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2553) กล่าวว่าลักษณะของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learningเป็นดังนี้

- 1) เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

2) เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด

3) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน

5) ผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

6) เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พุด ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

7) เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง

8) เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศ และหลักการความคิดรวบยอด

9) ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง

10) ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทบทวนของผู้เรียน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางของ Active Learning อาจารย์ผู้สอนควรมีบทบาทดังนี้ (ณัชนัน แก้วชัยเจริญกิจ, 2550) จัดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน กิจกรรมต้องสะท้อนความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนและเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน

1) สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน

2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมรวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

3) จัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน

4) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้รับวิธีการสอนที่หลากหลาย

5) วางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหา และกิจกรรม

6) ครูผู้สอนต้องใจกว้าง ยอมรับในความสามารถในการแสดงออก และความคิดของผู้เรียน

สถาพร พฤษพิบูล (2558) ได้ยกตัวอย่างเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ไว้ดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน รวมทั้งสามารถใช้ได้กับนักเรียนทุกระดับ ทั้งการเรียนรู้เป็นรายบุคคล การเรียนรู้แบบกลุ่มเล็ก และการเรียนรู้แบบกลุ่มใหญ่ McKinney (2008) ได้เสนอตัวอย่างรูปแบบหรือเทคนิค การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้ดี ได้แก่

1) การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair-Share) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับประเด็นที่กำหนดแต่ละคน ประมาณ 2-3 นาที (Think) จากนั้นให้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนอีกคน 3-5 นาที (Pair) และนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด (Share)

2) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning group) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยจัดเป็นกลุ่มๆ ละ 3-6 คน

3) การเรียนรู้แบบทบทวนโดยผู้เรียน (Student-led review sessions) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้และพิจารณาข้อสงสัยต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูจะคอยช่วยเหลือกรณีที่มีปัญหา

4) การเรียนรู้แบบใช้เกม (Games) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนนำเกมเข้าบูรณาการในการเรียนการสอน ซึ่งใช้ได้ทั้งในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน การสอน การมอบหมายงาน และหรือขั้นการประเมินผล

5) การเรียนรู้แบบวิเคราะห์วิดีโอ (Analysis or reactions to videos) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ดูวิดีโอ 5-20 นาที แล้วให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น หรือสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ดู อาจโดยวิธีการพูดโต้ตอบกัน การเขียน หรือ การร่วมกันสรุปเป็นรายการกลุ่ม

6) การเรียนรู้แบบโต้เถียง (Student debates) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์และการเรียนรู้ เพื่อยืนยันแนวคิดของตนเองหรือกลุ่ม

7) การเรียนรู้แบบผู้เรียนสร้างแบบทดสอบ (Student generated exam questions) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างแบบทดสอบจากสิ่งที่ได้เรียนรู้อยู่มาแล้ว

8) การเรียนรู้แบบกระบวนการวิจัย (Mini-research proposals or project) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่อิงกระบวนการวิจัย โดยให้ผู้เรียนกำหนดหัวข้อที่ต้องการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ เรียนรู้ตามแผน สรุปความรู้หรือสร้างผลงาน และสะท้อนความคิดในสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรืออาจเรียกว่าการสอนแบบโครงงาน (project-based learning) หรือ การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning)

9) การเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Analyze case studies) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้อ่านกรณีตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จากนั้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแนวทางแก้ปัญหาภายในกลุ่ม แล้วนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด

10) การเรียนรู้แบบการเขียนบันทึก (Keeping journals or logs) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ ที่ได้พบเห็น หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน รวมทั้งเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับบันทึกที่เขียน

11) การเรียนรู้แบบการเขียนจดหมายข่าว (Write and produce a newsletter) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนร่วมกันผลิตจดหมายข่าว อันประกอบด้วยบทความ ข้อมูลสารสนเทศ ข่าวสาร และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วแจกจ่ายไปยังบุคคลอื่นๆ

12) การเรียนรู้แบบแผนผังความคิด (Concept mapping) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนออกแบบแผนผังความคิด เพื่อนำเสนอความคิดรวบยอด และความเชื่อมโยงกันของกรอบความคิด โดยการใช้เส้นเป็นตัวเชื่อมโยง อาจจัดทำเป็นรายบุคคลหรือรวมกลุ่ม แล้วนำเสนอผลงานต่อผู้เรียนอื่นๆ จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคนอื่นได้ซักถามและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562:26) และ วารินทร์พร พันเพ็ญฟู. (2562:143) ได้สรุปไว้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมที่สะท้อนการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ใน

ชีวิตจริง โดยการสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมและการเจรจาโต้ตอบ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน ลดบทบาทการสอนและการให้ความรู้โดยตรง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดระบบการเรียนรู้ แสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นพลวัต (มีการเคลื่อนไหว/การขับเคลื่อน) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นพบความสำเร็จในการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ โดยเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน วางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน รวมถึงเนื้อหาและกิจกรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ท้าทาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากวิธีการสอนที่หลากหลาย เปิดใจกว้างยอมรับในความสามารถ การแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอนควรทราบว่าผู้เรียนมีความถนัดที่แตกต่างกัน และทราบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในการเรียน ให้ผู้เรียนกล้าพูด กล้าตอบและมีความสุขในการเรียนรู้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ Active Learning ให้สำเร็จที่สำคัญคือ ครู จะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ให้คำแนะนำ ผู้ช่วยเหลือ ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในด้านต่างๆ และควรเริ่มต้นจากจุดเล็ก (Start Small โดยเริ่มจากเทคนิคง่ายๆ และบางห้องเรียนที่รับผิดชอบ ควรคำนึงถึงการอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือผู้เรียนในแต่ละกระบวนการขั้นตอน ให้การจัดการเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ ประสบความสำเร็จทั้งด้านกิจกรรม อุปกรณ์ เวลา ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมกลุ่มย่อย มีการสรุปทบทวนความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม ที่สำคัญคือต้องให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม ผลที่เกิดจากการเรียนรู้แบบ Active Learning จะทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองซึ่งแสดงถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน นำไปสู่การเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน มีความสามารถในการสื่อสาร มีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ เป็นไปตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

สุทัศน์ ภูมิภาค. (2563) กล่าวว่า Active Learning คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป เป็นการจัดการกิจกรรมเรียนรู้ภายใต้สมมติฐาน 2 ประการคือการเรียนรู้เป็นความพยายามโดยธรรมชาติของมนุษย์และแต่ละคนมีแนวทางในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ความรู้ที่ได้เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว เกิดการเรียนรู้จากการ

อ่าน การเขียน การโต้ตอบ และการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

รูปแบบ/วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

รูปแบบ/วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Active Learning) ครอบคลุมวิธีการจัดการเรียนรู้หลากหลายวิธี ได้แก่

1) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยนำกิจกรรมเป็นที่ตั้งเพื่อที่จะฝึกหรือพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด

2) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) หรือการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เชิงประจักษ์ เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมหรือการปฏิบัติซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเชิงนามธรรมโดยผ่านการสะท้อนประสบการณ์ การคิดวิเคราะห์ การสรุปเป็นหลักการ ความคิดรวบยอด และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง

3) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐาน สาเหตุและกลไกของการเกิดปัญหานั้น รวมถึงการค้นคว้าความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาต่อไป

4) การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยจัดประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้เรียนเหมือนกับการทำงานในชีวิตจริงอย่างมีระบบเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา วิเคราะห์หาความรู้ความจริงอย่างมีเหตุผล ได้ทำการทดลอง ได้พิสูจน์สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง รู้จักการวางแผนการทำงาน ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ตลอดจนได้พัฒนากระบวนการคิดโดยเฉพาะการคิดขั้นสูง และการประเมินตนเอง

5) การเรียนรู้แบบใช้เกม (Games) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยผู้สอนนำเกมเข้ามาบูรณาการในการเรียนการสอน ซึ่งใช้ได้ทั้งในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นการสอน การมอบหมายงานและขั้นการประเมินผล

6) การเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Analyze Case Studies) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้อ่านกรณีตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จากนั้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์และ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแนวทางแก้ปัญหาภายในกลุ่ม แล้วนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด

7) การเรียนรู้แบบแสดงบทบาทสมมติ (Anchored Instruction) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยผู้สอนได้แบ่งกลุ่มและกำหนดสถานการณ์ให้ และให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็นหาข้อมูลในสถานการณ์ที่ได้และออกมาแสดงท่าทาง ใช้บทสนทนา รวมถึงเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นความรู้สึกต่อสถานการณ์นั้นด้วย

8) การสอนแบบใช้คำถาม (Questioning Method) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยผู้สอนตั้งคำถามในลักษณะต่างๆ ที่เป็นคำถามเชิงท้าทาย มุ่งเน้นพัฒนาความคิดของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ผู้ที่สนับสนุนแนวคิดนี้จึงเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยการลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา และการทำงานเป็นกลุ่ม มากกว่าการนั่งฟังผู้สอนในห้องเรียน

จากการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากการฟังบรรยายอย่างเดียว หรือสร้างประสบการณ์ผ่านการลงมือทำ การสังเกต ได้สนทนากับตนเองและผู้อื่นผ่านรูปแบบหรือเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่หลากหลาย โดยผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ทั้งรายบุคคลหรือแบบกลุ่มโดยพิจารณาให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ เวลา และผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง

กระบวนการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562: 5) ได้เสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

- 1) จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
- 2) จัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด จัดให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 3) จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน สร้างร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน
- 4) จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในภารกิจต่างๆ

- 5) จัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พูด ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 6) จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง
- 7) จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล ข่าวสาร หรือสารสนเทศและหลักการความคิดรวบยอด
- 8) ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
- 9) จัดกระบวนการสร้างความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (active ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง โดยความตื่นตัวนี้ควรเป็นไปทั้งทางร่างกาย (physically active) ทางความคิดและสติปัญญา (intellectually active) ทางอารมณ์และจิตใจ (emotionally active) และทางสังคม (socially active) การเรียนรู้ที่มีความตื่นตัวทั้ง 4 ด้าน จะส่งผลให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดี ซึ่งจะต่างจากการเรียนรู้เชิงรับ (passive learning) ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้รับที่ไม่มีบทบาท หรือมีบทบาทน้อยในกระบวนการสร้างความเข้าใจในเรื่องที่เรียนรู้ ทำให้ความตื่นตัวที่จะเรียนรู้ให้เข้าใจมีน้อย จึงส่งผลให้การเรียนรู้ขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น กลยุทธ์ (Strategies) ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกก็คือ การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างตื่นตัว ทั้งทางกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ กล่าวคือ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ดังนี้

1) ได้เคลื่อนไหวทางร่างกาย (physically active) อย่างเหมาะสมตามวัย และความสนใจของตน เพื่อช่วยให้ประสาทการรับรู้ มีความตื่นตัวสามารถรับข้อมูล ความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ ได้อย่างดีและรวดเร็ว ดังนั้นในการจัดกิจกรรมต่างๆ ควรให้มีลักษณะหลากหลายเพื่อให้ ผู้เรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถ และสามารถคงความสนใจของผู้เรียนไว้ได้ ซึ่งเรื่องนี้จะมีความสำคัญเป็นพิเศษ สำหรับผู้เรียนในระดับปฐมวัย และประถมศึกษาตอนต้น

2) ได้เคลื่อนไหวทางสมองหรือสติปัญญา (intellectually active) ซึ่งก็คือการคิดนั่นเองผู้เรียนจะตื่นตัวถ้าได้ใช้ความคิด การคิดเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้อยู่ การคิดในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ ประเด็นท้าทาย ประเด็นที่มีความหมายต่อตนเองจะทำให้ผู้เรียนมีความผูกพันในการคิดและการกระทำ(engagement) ในเรื่องที่เรียน ส่งผลให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) ได้เคลื่อนไหวทางทางสังคม (socially active) คือได้มีโอกาสนำเสนอความคิดของตนต่อผู้อื่น ได้รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้อื่น ได้รับข้อมูลย้อนกลับ ได้ตรวจสอบความคิดของตน ได้ขยายความคิดของตนเอง ได้เรียนรู้จากผู้อื่น กระบวนการต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวในการเรียนรู้สามารถรับรู้และเกิดการเรียนรู้ได้ดี

4) ได้เคลื่อนไหวทางทางอารมณ์ ความรู้สึก และจิตใจ (emotionally active) ซึ่งหมายถึงกิจกรรมและประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนนั้น ควรกระทบต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียนในทางที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียน กิจกรรมใดกระทบต่อความรู้สึกของผู้เรียน กิจกรรมนั้นมักมีความหมายต่อผู้เรียน และจะส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย

การออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ต้องพิจารณาว่ากิจกรรมที่ออกแบบเป็นกิจกรรมลักษณะใด อาจจะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของแต่ละวิชาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมเสริมทักษะอื่นๆ โดยผู้ออกแบบพิจารณาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการศึกษาเอกสารต่างๆ ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษา โดยการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างตื่นตัวใน 4 ด้านคือ 1) ได้เคลื่อนไหวทางร่างกาย (physically active) 2) ได้เคลื่อนไหวทางสมองหรือสติปัญญา (intellectually active) 3) ได้เคลื่อนไหวทางทางสังคม (socially active) 4) ได้เคลื่อนไหวทางทางอารมณ์ ความรู้สึก และจิตใจ (emotionally active) ซึ่งเมื่อพิจารณาจากความเหมาะสมด้านวัย อายุ และความสนใจของผู้เรียนแล้ว ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่ 1) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) 2) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) หรือการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เชิงประจักษ์ 3) การเรียนรู้แบบใช้เกม (Games) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยผู้สอนนำเกมเข้ามาบูรณาการในการเรียนการสอน และ 4) การสอนแบบใช้คำถาม (Questioning Method) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยผู้สอนตั้งคำถามในลักษณะต่างๆ ที่เป็นคำถามเชิงท้าทาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยการลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา และการทำงานเป็นกลุ่ม มากกว่าการนั่งฟังผู้สอนในห้องเรียน นอกจากนี้ยังมีแอปพลิเคชันหรือโปรแกรมออนไลน์ที่ช่วยส่งเสริมและสร้างความสนใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ดี หลายโปรแกรม เช่น โปรแกรม Wordwall โปรแกรม Kahoot

จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยคำนึงถึงหลักการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การลงมือปฏิบัติจริง และการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยการผสมผสานการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ เช่น สื่อการ์ตูน บอร์ดเกม การเรียนรู้ผ่านการเล่นเกมจำลองการเงิน การจำลองสถานการณ์ทางการเงิน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การอภิปรายกลุ่ม การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง เช่น ตลาดจำลอง การออมเงินในชั้นเรียน และกิจกรรมการวางแผนรายจ่ายประจำสัปดาห์

2.7 วิธีการสอนความฉลาดรู้ทางการเงินให้กับผู้เรียน

อริป กิรติพิชญ์ (2565) วิทยากรด้านการลงทุนให้กับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และสถาบันการเงินชั้นนำ กล่าวว่าความเข้าใจเรื่องเงินคือหนึ่งใน “ภูมิชีวิตที่ควรสอนให้กับเด็ก และการสอนเด็กเรื่องเงินควรครอบคลุมอย่างน้อย 4 เรื่องสำคัญ ได้แก่ออมเงินได้ (Saving) ใช้เงินเป็น (Spending) หาเงินเก่ง (Earning) และต่อเงินงอกเงย (Investing) ซึ่งความรู้เรื่องการเงิน 4 ด้านที่สำคัญที่สุดที่จะปลูกฝังความรู้พื้นฐานต่าง ๆ ให้กับลูกหลาน สามารถสอนผ่านการปลูกฝังเป็นขั้นตอนตั้งแต่วัยอนุบาลถึงมหาวิทยาลัย โดยตั้งเป้าหมายเมื่อลูกเรียนจบมหาวิทยาลัย เขาจะได้รับความรู้พื้นฐานด้านการเงินมาผนวกกับวิชาในสายอาชีพที่เรียนมาจากมหาวิทยาลัย เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพที่พร้อมดูแลชีวิตของตนเองอย่างมั่นใจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ออมเงินได้ (Saving) คือการสอนให้เด็กรู้ว่า จงอย่ารีบใช้เงินทั้งหมดที่มีในทันที เราสามารถเก็บออมมันไว้สำหรับอนาคต และมันเป็นเรื่องดีงามที่ลูกมีเงินออม เราเริ่มสร้างความเข้าใจพื้นฐานให้กับลูกตั้งแต่วัยอนุบาล ด้านการมัธยัสถ์อดออม รู้คุณค่าของเงิน เช่น พ่อแม่สอนให้เด็กเล็กเริ่มนำเหรียญหยอดกระปุกและเก็บรักษากระปุกนั้นให้ดีด้วยตัวเอง ดูเหมือนจะไม่มีอะไร ไม่ได้สอนอะไร ... แต่ที่จริงแล้วมันมีความหมายทางการเงินสูงกว่านั้น และเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีเพราะเด็กเล็กจะเริ่มเรียนรู้และจดจำว่า เงินเป็นสิ่งมีคุณค่า กระปุกคือทรัพย์สินชิ้นใหญ่ของเขา และกระปุกที่หนักขึ้นเรื่อย ๆ คือทรัพย์สินที่เพิ่มมูลค่า การออมเงินหยอดเหรียญลงกระปุกคือการสร้างคุณค่า สร้างได้ทุกวันและเห็นความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรม นี่คือการวินัยการออมเริ่มต้น ที่ควรเริ่มจากที่บ้านและเมื่อลูกโตขึ้นสู่วัยประถม พ่อแม่ควรแนะนำ “ธนาคาร” ให้ลูกรู้จัก พาลูกไปเปิดบัญชีออมทรัพย์ที่ธนาคาร ให้เขาแคะกระปุก นับเหรียญ แลกแบงก์ แล้วยื่นฝาก

เงินเอง การได้เห็นสมุดบัญชีเงินฝากที่มีตัวเงินเพิ่มขึ้น จะให้ความรู้สึกก้าวหน้า สร้างความภูมิใจ และยังสอนเรื่องของการเก็บเงินฝากได้อีกทางหนึ่งด้วย

2) ใช้เงินเป็น (Spending) คือการสอนให้ลูกรู้ว่า การใช้เงินคือการนำเงินสด ไป แลกสินค้า/บริการกลับมา ในเมื่อเงินเป็นสิ่งที่มีความหมาย ดังนั้น สินค้า/บริการ ที่ลูกตัดสินใจซื้อต้องมี คุณค่าและเหมาะสมคุ้มค่าต่อการใช้จ่าย มีความละเอียดในการใช้เงิน เช่น พ่อแม่เปรียบเทียบ ราคาสินค้าทุกครั้งก่อนซื้อ ใช้คูปองลดราคาอย่างชาญฉลาด มีการนับเงินทอนทุกครั้งก่อนเก็บใส่ กระเป๋า สิ่งเหล่านี้คือความละเอียดพื้นฐานในการใช้เงินทั้งสิ้น และอย่าใช้เงินเกินตัว ไม่ใช่อยาก ได้อะไรแล้วพ่อแม่ต้องซื้อให้ทั้งหมด และแน่นอนว่า เด็กเล็กอาจจะยังไม่เข้าใจ ว่าของเล่นที่เขา อยากได้ ทำไมพ่อแม่ไม่ซื้อให้ ดังนั้นการสอนเรื่อง “รู้จักการยับยั้งชั่งใจ” เป็นสิ่งจำเป็น พ่อแม่ อาจจะต้องอธิบายถึงความไม่คุ้มค่าในการซื้อของชิ้นนั้น หรืออาจจะสร้างทางเลือกในการใช้ เช่น อาจจะเล่นของเล่นชิ้นอื่นที่มี หรืออาจจะแลกเปลี่ยนของเล่นที่มีกับเพื่อน ๆ ลูกต้องเห็นภาพของทางเลือก ต่าง ๆ แทนการใช้เงินแก้ปัญหา รวมถึงประโยชน์ของการใช้เงินอย่างมีคุณค่า และลองให้เด็ก บริหารเงินเอง” เมื่อเด็กโตขึ้นสู่วัยประถมปลายถึงมัธยม การให้เงินเด็กใช้เป็นรายสัปดาห์หรือราย เดือนเป็นอีกวิธีหนึ่งในการสอนเรื่องการบริหารและความรับผิดชอบทางการเงิน เมื่อเขาได้ตัดสินใจ ใช้เงินนี้ไปกับอาหารกลางวัน ขนม การ์ตูน กิฟต์ หรือของเล่นหน้าโรงเรียน พ่อแม่ควรสอนแนะนำ ลูกถึงความคุ้มค่าไปพร้อม ๆ กัน และเมื่อลูกอยากได้ของชิ้นใหญ่อะไรซักอย่าง เราอาจให้เขาทำ แผนการใช้จ่ายเงินว่าจะใช้เงินอย่างไรให้เหมาะสม ที่จะมีเงินเหลือเก็บออมไว้ซื้อของที่ต้องการได้

3) หาเงินเก่ง (Earning) คือการสอนให้ลูกรู้ว่า ถ้าการใช้เงินคือการนำเงินสดไป แลกสินค้า/บริการ การหาเงินก็คือการที่ตัวเองต้องทำงานสร้างสินค้า/บริการที่มีผู้ต้องการ ไป ขายเพื่อแลกเงินกลับมาเช่นกัน เด็กเล็กต้องเรียนรู้ตั้งแต่เนิ่น ๆ ว่าเงินไม่ใช่สิ่งที่ออกได้เองบนต้นไม้ และไม่ได้ไหลออกมาจากตู้ ATM แต่เงินเป็นสิ่งที่ต้องทำงานสร้างสินค้าและบริการขึ้นมาขายแลก เงิน หมอบให้บริการทางการแพทย์ ทุนความให้บริการทางกฎหมาย วิศวกรโยธาให้บริการสร้าง บ้าน เชฟสร้างสินค้าที่เป็นอาหาร ฯลฯ มีอาชีพเป็นร้อยเป็นพันอาชีพที่สร้างเงินได้ บางอาชีพต้อง ใช้วุฒิการศึกษา บางอาชีพไม่ต้องใช้ บางอาชีพได้เงินน้อย บางอาชีพได้เงินมาก บางอาชีพคือเท รนด่อนาคต บางอาชีพกำลังถูกดิสรัปชัน ฯลฯ ให้ข้อมูลลูกเรื่องการหาเงินและอาชีพการงานไว้ สุดท้ายเขาจะเชื่อมโยงความสนใจกับการศึกษาและเลือกในสิ่งที่ต้องการได้ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ พ่อ แม่เล่าให้ลูกฟังได้เสมอ

4) ต่อเงินออกเงย (Investing) คือการสอนให้ลูกรู้ว่า การลงทุนคือการวางเงินลงในสินทรัพย์ที่มีโอกาสเพิ่มมูลค่าในระยะยาว การลงทุนที่ดีจะช่วยผ่อนแรงในการสร้างมั่งคั่งได้คนสมัยก่อน เมื่อมีเงินออมจำนวนหนึ่งเขาจะนำไปลงทุนซื้อ “ทองคำ” เก็บเอาไว้ เพราะทองคำเป็นสินทรัพย์ที่เพิ่มมูลค่าในระยะยาว และยังสามารถใช้งานเป็นเครื่องประดับได้อีกด้วย เราจะเห็นชุมชนเก่าหลายแห่งมักจะมีร้านขายทองตั้งอยู่กลางชุมชนเลย และวันเงินเดือนออก คือ วันที่คนแน่น และในสมัยต่อมา เมื่อมีเงินออมมากขึ้นจำนวนหนึ่งเขาจะนำไปลงทุนซื้อ “ที่ดิน” เก็บเอาไว้ เพราะที่ดินเป็นสินทรัพย์ที่เพิ่มมูลค่าในระยะยาว และยังสามารถใช้งานต่อยอดสร้างเป็นโกดังให้เช่า หรืออพาร์ทเมนต์ให้เช่า ระบายได้เป็นเงินไหล (Passive Income) ได้อีกทางหนึ่งด้วยส่วนในยุคสมัยนี้ สินทรัพย์เพื่อการลงทุนมีมากมาย นอกจากทองคำและอสังหาฯ ก็ยังมีหุ้นไทย หุ้นต่างประเทศ หุ้นอิมเทคโนโลยี หุ้นอิมการแพทย์ กองโครงสร้างพื้นฐาน ฯลฯ ในวัยมัธยมถึงมหาวิทยาลัย พ่อแม่สามารถปลูกฝังไอเดียเดียวในการลงทุน โดยเริ่มจากสิ่งที่เข้าใจง่ายและเป็นหลักการขั้นพื้นฐาน เช่น การมีทัศนคติที่ดีต่อการลงทุน ไม่เน้นเก็งกำไรในสินทรัพย์เสี่ยงสูง แต่ให้เน้นทยอยลงทุนระยะยาวในสินทรัพย์ที่เติบโต เข้าใจเรื่องอัตราดอกเบี้ยทบต้น เข้าใจเรื่องเงินปันผลที่ได้จากหุ้นและกองทุน เข้าใจเรื่องความเสี่ยงของสินทรัพย์ลงทุนชนิดต่าง ๆ ฯลฯ โดยที่ยังไม่เน้นการนำเงินจริงไปลงทุนก็ได้เช่นกัน

เดอะ บริดจ์เอดดูเคชั่น (2565) ได้กล่าวว่ามิจานวิจัยจากมหาวิทยาลัย Wisconsin-Madison ที่สรุปว่าเด็กในวัย 3 ขวบเข้าใจแล้วว่าเงินเอาไว้ใช้แลกเปลี่ยนเป็นสิ่งที่เราต้องการ และยิ่งไปกว่านั้น งานวิจัยจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ได้สรุปไว้ว่า นิสัยต่างๆ ที่จะช่วยให้ลูกบริหารการเงินของตนเองได้นั้นได้ถูกหล่อหลอมเสร็จสิ้นแล้วเมื่อเด็กอายุ 7 ขวบดังนั้นเมื่อเด็กอยู่ในวัยอนุบาลและประถม จึงเป็นช่วงเวลาที่ดีมากที่จะเริ่มปลูกฝังทัศนคติและสร้างนิสัยที่ดีทางการเงินให้กับเด็ก ซึ่งวิธีสอนเด็กเรื่องเงินสำหรับเด็กประถมที่ทำได้ง่ายๆ มีดังนี้

1. ดึงดูดใจให้เด็กออมเงิน พูดคุยกับเด็กถึงความสำคัญของการออม โดยอาจพูดถึงเป้าหมายในการออมเงินระยะสั้น ระยะยาว และการออมเงินเพื่อสถานการณ์ฉุกเฉินโดยอาจยกตัวอย่างว่า คุณพ่อคุณแม่ออมอย่างไรสำหรับเป้าหมายแต่ละอย่าง ให้เด็กตั้งเป้าหมายในการออมด้วยตัวเอง โดยอาจเป็นการออมเพื่อซื้อสิ่งของที่ต้องการ หรือเป็นการออมระยะยาวก็ได้ถ้าเด็กอยากทำ และถ้าหากเด็กๆ มีบัญชีธนาคารแล้วก็สามารถออมในบัญชี แต่ถ้าหากยังไม่มีก็สามารถออมในกระปุกโดยแนะนำให้เป็กระปุกใส่เพื่อให้เด็กได้เห็นเงินออมที่มากขึ้นทุกวัน เพื่อดึงดูดใจในการออม อาจนำเสนอ incentive หรือเพิ่มเงินให้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด เช่น ถ้าหาก

เด็กสามารถหยอดกระปุกได้ทุกวันอย่างสม่ำเสมอเป็นเวลา 1 เดือน คุณพ่อคุณแม่จะเพิ่มเงินให้อีก 20% เป็นต้น

2. ชวนเด็กคุยเรื่องความต้องการและความจำเป็นในการใช้เงินสอนให้เด็กๆ รู้จักความแตกต่างระหว่างความต้องการและความจำเป็น สอนให้เด็กๆ รู้จักสำรวจที่มาของความต้องการซื้อสินค้าบางอย่างของตนเอง โดยอาจจะตั้งคำถามง่ายๆ ว่า “ทำไมหนูถึงอยากได้ของชิ้นนี้ หนูเห็นเพื่อนใช้ หรือเห็นจากโฆษณา” เมื่อเด็กขอซื้อของบางอย่างที่คุณพ่อคุณแม่มองว่าไม่จำเป็น และสอนให้ลูกรู้ว่าเป็นเรื่องปกติที่เราจะอยากได้สิ่งต่างๆ อยู่เสมอ แต่เราต้องรู้ว่าสิ่งนั้นจำเป็นหรือไม่ รู้จักจัดลำดับความสำคัญของการใช้จ่าย และไม่ใช้เงินทั้งหมดที่มีไปกับสิ่งที่มีความต้องการ

3. ให้เด็กฝึกบริหารงบประมาณ ลองให้เด็กๆ บริหารงบประมาณแบบง่ายๆ ด้วยการให้เด็กเป็นคนตัดสินใจซื้อของตามงบประมาณที่จำกัด เมื่อไปร้านสะดวกซื้อ เราอาจจะให้โจทย์เด็กว่าต้องการซื้ออะไรบ้างในจำนวนเงินที่กำหนดและให้เด็กเป็นคนเลือกแบรนด์ต่างๆ ของสินค้าเหล่านั้นให้อยู่ในงบประมาณเพื่อให้เด็กได้ฝึกการเปรียบเทียบสินค้าและตัดสินใจ

4. ให้โอกาสเด็กในการบริหารเงินของตัวเองเด็กจะรู้จักการบริหารเงินได้หากเขามีเงินมากพอ คุณพ่อคุณแม่ควรให้ค่าขนมในจำนวนที่เห็นว่าครอบคลุมค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในแต่ละวันและสามารถเหลือเก็บได้เล็กน้อย โดยไม่นำส่วนที่เหลือจากวันนี้ไปหักออกจากค่าขนมของวันถัดไป (เช่นคุณพ่อคุณแม่ให้ค่าขนมวันละ 40 บาท วันนี้ลูกใช้เงินเหลือ 10 บาท วันถัดไปคุณพ่อคุณแม่จึงให้เงิน 30 บาทเพื่อเติมให้ครบ 40 บาท) เพราะจะทำให้เด็กๆ ขาดแรงจูงใจในการออม สิ่งที่เราควรทำคือช่วยเด็กดูแลเงินที่เหลือในแต่ละวันโดยอาจจะหยอดกระปุกและช่วยลูกจดบันทึกเงินออม

5. เป็นตัวอย่างที่ดีทางการเงินให้กับลูกท้ายที่สุดเด็กๆ เรียนรู้เรื่องการเงินมากที่สุดจากพฤติกรรมการใช้เงินของคนในครอบครัว ถ้าหากเด็กได้เห็นคุณพ่อคุณแม่ใช้จ่ายอย่างไม่ยั้งคิด เด็กก็จะมองว่านั่นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ในทางกลับกันหากเด็กได้เห็นคุณพ่อคุณแม่ออมเงินอย่างมีเป้าหมาย คิดก่อนใช้จ่าย หรือพูดถึงการลงทุนอยู่เสมอ เด็กๆ ก็จะซึมซับพฤติกรรมเหล่านั้นอย่างเป็นธรรมชาติ

ธนาคารออมสิน (2566) ได้กล่าวว่าการปลูกฝังการออมเงินตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อสร้างวินัยทางการเงินที่ดีในอนาคตสามารถเริ่มได้จาก

1. ปลูกฝังนิสัยการออมตั้งแต่เนิ่น ๆ เช่น ให้รู้จักคุณค่าของเงินไม่ว่าจะ 5 บาท 10 บาท ก็สามารถออมเงินได้เหมือนกัน

2. สร้างกฎกติกาในการออมเพื่อให้รู้จักคุณค่าของเงิน เช่น กวาดบ้าน ล้างจาน พับผ้า แล้วให้ค่าขนมแลกกับการทำงานบ้าน

3. เปิดบัญชีออมทรัพย์ฝากธนาคาร เช่น บัญชีเงินฝากเผื่อเรียก , บัญชีเงินฝาก Youth Savings เป็นต้น

4. สอนให้รู้จักการบันทึกรายรับ-รายจ่ายที่ถูกต้อง เช่น ช่วยควบคุมรายจ่ายให้อยู่ในแผนการเงินที่กำหนด

บริษัท เดอะ บริดจ์ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด (2565) ได้อธิบายถึงการเรียนการเงินสำหรับเด็กอย่างได้ผล ด้วยวิธีการสอนโดยการตั้งคำถาม โดย“วิธีการสอนโดยการตั้งคำถาม” (Teaching by Asking Questions) เป็นวิธีการที่ได้รับการพิสูจน์ในการทดลองหลายครั้งว่าเป็นวิธีที่ให้ผลการเรียนรู้ดีกว่าการสอนแบบบอกเล่า เช่นในงานวิจัยของ Janis Bulgren จาก University of Kansas ที่ได้ทำการทดลองใช้วิธีการสอนด้วยการตั้งคำถามกับนักเรียนเกรด 7 ในสหรัฐอเมริกาได้สรุปไว้ว่าการสอนโดยการตั้งคำถามนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับการสอนด้วยวิธีดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นวัดผลในด้านความรู้ในข้อเท็จจริง ความเข้าใจในหัวข้อที่เรียนหรือการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับหัวข้อนั้นๆ

ยิ่งไปกว่านั้น การสอนโดยการตั้งคำถามยังใช้ได้ดีกับนักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำ กลาง หรือสูง โดยคำถามที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้นมักจะเป็นคำถามที่ผู้เรียนต้องอธิบายเช่น คำถามที่ขึ้นต้นด้วย “เพราะเหตุใด” “สิ่งนี้ทำงานอย่างไร” หรือ “ถ้าหากว่า...จะเป็นอย่างไร” การตั้งคำถามเป็นวิธีการที่ทำให้เด็กๆ มีโอกาสพิจารณา ถึงเนื้อหาในหัวข้อนั้นๆ ฝึกการคิดวิเคราะห์ และสร้างข้อสรุปได้ด้วยตนเอง โดยมีคุณครูคอยเช็คความเข้าใจของนักเรียน และเมื่อตอบคำถามเด็กๆ ก็ยังได้เรียบเรียงสิ่งที่คิดออกมาเป็นคำพูดด้วยตัวเอง กระบวนการนี้จะทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น เข้าใจและจดจำสิ่งที่เรียนได้ดีกว่าการเรียนด้วยการฟังสิ่งที่ครูพูดเพียงอย่างเดียว โดยนักเรียนมีโอกาสดำเนินการพิจารณาเนื้อหาและตกตะกอนความคิดของตนเองในชั้นเรียน เด็กๆ กำลังจะเติบโตขึ้นในโลกที่ห้อมล้อมด้วยการเงิน การตัดสินใจทางการเงินที่จะเกิดขึ้นในอนาคตล้วนเป็นผลมาจากพฤติกรรมทางการเงินที่เด็กๆ สร้างในวันนี้ ทักษะทางการเงินที่ดีเท่านั้นที่จะช่วยให้เด็กๆ บริหารเงินและสร้างความมั่นคงทางการเงินในอนาคตได้ ดังนั้นเด็กๆ จึงควรเรียนรู้เรื่องการบริหารเงินส่วนบุคคล และเหตุผลที่เด็กควรมีทักษะการบริหารเงิน เพื่อ

- สร้างนิสัยการออมตั้งแต่เด็ก โตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีเงินเก็บ
- รู้จักคุณค่าของเงิน ใช้เงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- บริหารเงินเป็นตั้งแต่เด็ก โอกาสผิดพลาดทางการเงินในอนาคตน้อยกว่า
- รู้จักการลงทุนเร็ว เริ่มลงทุนได้เร็วกว่า มีเวลาให้เงินลงทุนได้เติบโตมากกว่า
- การเงินที่ดี ทำให้สุขภาพจิตดี

การบริหารเงินส่วนบุคคลเป็นหนึ่งในทักษะชีวิต ที่ไม่ถูกสอนที่โรงเรียน ทั้งให้เด็กๆ ส่วนใหญ่เติบโตขึ้นมาโดยไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเงิน คนส่วนใหญ่ต้องเรียนรู้ด้วยตัวเอง หลังจากประสบความสำเร็จหรือผิดพลาดในการบริหารเงินแล้ว การปลูกฝังนิสัยทางการเงินที่ดีให้กับเด็กๆ ไม่ใช่เพียงแค่ "เรียนเพื่อรู้" แต่ยังเรียนเพื่อ "สร้างพฤติกรรม" ทางการเงินที่ดีให้เกิดขึ้น และคงอยู่ตลอดไป

โดยการเรียนการเงินสำหรับเด็กสามารถเรียนรู้ผ่านสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. เรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติจากเรื่องใกล้ตัวด้วยการกระตุ้นด้วยบทสนทนาและกิจกรรมทางการเงินอย่างสม่ำเสมอโดยเริ่มจากเรื่องในชีวิตประจำวันของเด็กๆ เอง เด็กๆ จะได้สร้างแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นออมเงินด้วยตัวเอง เรียนรู้คุณค่าของเงินและใช้เงินอย่างคุ้มค่าจนเป็นนิสัย ยิ่งกว่านั้นยังได้เรียนรู้เรื่องหลักการพื้นฐานในการลงทุนจากสิ่งใกล้ตัว เพื่อให้เด็กๆ มีความพร้อมที่จะลงทุนเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินได้ตั้งแต่อายุยังน้อย

2. เรียนรู้ผ่านกระบวนการที่มีประสิทธิภาพโดยผ่านทั้งทฤษฎี ปฏิบัติจริง และอภิปราย กับผู้ปกครองและครูผู้สอน จากคำถามก่อนและหลังชั้นเรียนและการทำกิจกรรมประจำสัปดาห์ เด็กๆ จะได้สัมผัสประสบการณ์ในการบริหารเงิน ได้เจออุปสรรคในการทำกิจกรรมเหล่านั้นซึ่งจะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

บริษัท เดอะ บริดจ์ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด (2565) อ้างอิงจากเว็บไซต์ของ Money As You Grow เรื่องการให้ความรู้แก่พ่อแม่ในการส่งต่อความฉลาดรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) ให้เด็กๆ ในแต่ละช่วงวัยเอาไว้ดังนี้

- ช่วงอายุ 3-5 ปี บทเรียนที่สำคัญคือ การรอคอย การสอนให้เด็กรู้จักความอดทน และควบคุมความต้องการของตัวเอง
- ช่วงอายุ 6-10 ปี เด็กเริ่มมีโอกาสได้ใช้เงินด้วยตัวเอง ควรเรียนรู้ในการตัดสินใจตั้งเป้าหมายในการใช้จ่าย
- ช่วงอายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป สามารถทำความเข้าใจเรื่องดอกเบี้ยเงินฝาก และความรู้เรื่องการเงินที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น สินทรัพย์ต่างๆ เพื่อการลงทุนได้

นรินทร์ เอกวงศ์วิริยะ (2564) กล่าวถึง 10 วิธี เพื่อให้เด็กๆ รู้จักการใช้เงิน การออมเงิน และเข้าสู่โลกการลงทุนในสินทรัพย์ต่างๆ ไว้ดังนี้

1. ปลุกฝังการออมและการแบ่งสัดส่วนค่าใช้จ่าย การออมเงินที่ถูกต้อง คือ การออมก่อนแล้วค่อยใช้ เมื่อเด็กๆ เริ่มได้รับเงินค่าขนมของตัวเองเป็นครั้งแรก คุณพ่อคุณแม่ควรสอนให้เด็กเริ่มแบ่งสัดส่วนเงินของตัวเอง ง่ายที่สุดคือ ส่วนที่ไว้สำหรับใช้จ่าย และส่วนที่เอาไว้เก็บออม หรือหากเด็กโตขึ้นมาหน่อย อาจแบ่งสัดส่วนให้ละเอียดขึ้นได้ เช่น เงินใช้จ่าย เงินออม และเงินแบ่งปันผู้อื่น เป็นต้น

2. เพิ่มเติมความสนุกให้กับการออมเงินของเด็ก สร้างเกมเพื่อชาเลนจ์การสะสมเงิน เช่น การเก็บเงินทุกครั้งเมื่อได้รับเงินทอนเป็นธนบัตรใบละ 50 บาท เก็บเงินเท่าราคาขนมหรือน้ำอัดลมที่ซื้อ รวมไปถึงการปลุกฝังการใช้จ่ายเงิน หรือแนวคิดการลงทุนในบอร์ดเกมต่างๆ เช่น เกมเศรษฐี (Monopoly)

3. สอนให้เด็กรู้จักการรอคอยและอดทน คุณคงเคยเห็นคลิปวิดีโอเด็กต่างชาตินั่งเฝ้าขนมที่ชอบ เพราะพ่อกับแม่บอกว่า ถ้ากลับมาแล้วขนมนี้ยังอยู่ จะได้เงินเพิ่ม หรือภารกิจ Rainnie Can Do จาก Little Monster อดทนต่อความอยากกินทุเรียนที่พ่อกับแม่บอกว่าเป็นของคุณยาย เรื่องราวเหล่านี้ คือบทเรียนแห่งการรอคอยและอดทน เหมือนสุภาษิตที่ว่า อดเปรี้ยวไว้กินหวาน การรอคอยและอดทน เพื่อเป้าหมายที่หวังไว้ หรือรางวัลที่ต้องการ เช่นเดียวกับการฝากเงินเพื่อดอกเบี้ยที่สูง หรือผลตอบแทนทบต้นจากการลงทุนระยะยาว

4. เปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจจัดสรรรายจ่ายด้วยตัวเอง เรื่องเงินทองเป็นเรื่องของทุกคน ไม่ควรทำให้พวกเขามีทัศนคติที่ว่า เรื่องเงินทองเป็นเรื่องไกลตัว คุณอาจจะเริ่มจากใจที่ย่อยๆ กำหนดงบประมาณการซื้อขนมเมื่อไปร้านสะดวกซื้อ หรือให้เขาได้ตัดสินใจว่าจะใช้เงินก้อนนี้อย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นการสอดแทรกให้เด็กเข้าใจเรื่องคุณค่าของเงินอีกด้วย

5. ทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อตรวจสอบเงินคงเหลือ เมื่อลูกของคุณโตขึ้นจนสามารถให้เขาบริหารเงินก้อนได้ คุณสามารถปรับการให้ค่าขนมเขาจากรายวัน เป็นรายสัปดาห์ หรือรายเดือนได้ พร้อมๆ กับสนับสนุนให้ทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อให้เขาเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นว่าแต่ละเดือนเขาใช้จ่ายอย่างไร มีเงินคงเหลือแค่ไหน

6. อยากได้อะไร ให้เก็บเงินซื้อเอง ฟังดูอาจจะใจร้ายกับเด็กๆ แต่จริงๆ แล้ว เป็นการปลุกฝังการตั้งเป้าหมายในการเก็บออมให้กับพวกเขา ให้เข้าใจถึงความลำบากและเห็นคุณค่าของสิ่งของที่ซื้อได้ด้วยเงินที่เก็บออมเอง ซึ่งเป็นวิธีที่ได้ผลมาก

7. ใช้เงินลงทุนต่างกัน เมื่อคุณสอนพื้นฐานการออมเงินให้กับเด็กๆ แล้ว สิ่งต่อมา ก็คือ ให้เขาเห็นความสำคัญเรื่องการลงทุนด้วย สอนให้เขาเข้าใจว่า ทำไมออมเงินอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ การลงทุนคืออะไร และสินทรัพย์แบบไหนที่ควรลงทุน เน้นย้ำเรื่องความ

แตกต่างของผลตอบแทนและเงินที่ออกเงยขึ้นมา แต่ก็อย่าลืมพูดถึงความเสี่ยงที่พวกเขาอาจจะเจอ เมื่อเริ่มลงทุนแล้วด้วย

8. เริ่มให้ลูกเข้ามาในวงสนทนาเรื่องการเงิน รู้จักค่าใช้จ่ายภายในบ้าน เด็กๆ มักชอบฟังเรื่องราว เรื่องเล่าของผู้ใหญ่ เรื่องเงินไม่จำเป็นต้องเป็นบทสนทนาที่เคร่งเครียด แต่เป็นการบอกเล่าประสบการณ์ หรือถ่ายทอดบทเรียนจากเรื่องจริงให้พวกเขาได้ เปิดโอกาสให้เขาตั้งคำถาม ให้เห็นถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในบ้าน หรือค่าใช้จ่ายในอนาคตที่เขาอาจจะต้องเจอเมื่อเติบโตขึ้น ให้เขาเห็นว่า การวางแผนทางการเงินที่ดีควรเป็นอย่างไร

9. สร้างพอร์ตลงทุนให้กับลูก หรือลงทุนร่วมกับลูก คุณอาจเปิดพอร์ตลงทุนให้กับลูกของคุณอยู่แล้ว ถือเป็นโอกาสที่ดีที่เขาจะได้เห็นหรือเรียนรู้จากบทเรียนจริง เป็นภาคปฏิบัติ คุณอาจจะคอยบอก หรืออัปเดตมูลค่าพอร์ตให้เขาเข้าใจไปพร้อมๆ กัน หรือหากเด็กอยากมีส่วนร่วมในการลงทุน แม้เป็นเงินเพียงเล็กน้อย ก็ให้เขามีส่วนร่วมได้

10. ลงทุนเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็ก อย่าลืมนะ เด็กๆ เฝ้ามองผู้ใหญ่เพื่อที่จะเรียนรู้บางอย่างอยู่เสมอ การปฏิบัติตัวให้เห็นสำคัญยิ่งกว่าคำบอกเล่าหรือคำสอนต่างๆ บอกให้เด็กๆ สะสมเงินลงทุน ผู้ใหญ่เองก็ควรทำอย่างเดียวกัน

สตาร์ฟิชคาเฟ่มีแหล่งเรียนรู้ชุมชนออนไลน์ (2565) ได้เสนอวิธีสอนลูกออมเงินไว้ดังนี้

1) เปลี่ยนการออมให้เป็นเกม “บิงโกการออม” หยอดครบตามช่องเมื่อไหร่ ได้รางวัล โดยเริ่มจากการเตรียมกระดาษ แล้วทำตาราง 9 ช่องพร้อมเขียนตัวเลขที่ไม่ซ้ำกันลงไปในแต่ละช่อง หลังจากนั้นในแต่ละวัน หรือแต่ละสัปดาห์ ให้เด็ก ๆ เลือกหยอดกระปุกตามตัวเลขในตาราง จนกว่าจะบิงโก ซึ่งถ้าบิงโกเมื่อไรอาจจะให้รางวัลเป็นโบนัสที่เพิ่มขึ้น พาไปทานเมนูอร่อย ๆ หรือให้รางวัลอื่น ๆ ที่เด็กชอบ

2) นักสะสมด้วยง โดยการชักชวนให้เด็กสะสมเหรียญ ทำให้เหมือนเป็นกิจกรรมยามว่างโดยพ่อแม่ผู้ปกครองสามารถเริ่มจากการให้เด็กเลือกว่าอยากเก็บสะสมเหรียญอะไร แล้วหากกระปุกสำหรับสะสมเหรียญนั้นมาให้เด็ก ๆ จากนั้นตกลงกันว่า ถ้าเจอเหรียญนี้แล้วจะไม่นำไปใช้จ่าย แต่จะเก็บไว้หยอดกระปุกแทน ซึ่งอาจจะเป็นเหรียญ 5 เหรียญ 2 บาท เหรียญ 1 บาท หรือแม้แต่เหรียญ 25 สตางค์ ซึ่งวิธีการนี้นอกจากจะง่าย ทำได้บ่อย ๆ แล้ว ยังช่วยฝึกวินัยการออมในระยะยาวได้อีกด้วย เพราะเด็ก ๆ จะเคยชินกับการเก็บเหรียญชนิดเดิมจนเป็นนิสัย แถมพวกเขาจะไม่ได้รู้สึกว่าจะต้องออมเงินก้อนใหญ่อีกด้วย

3) “เงิน” แลก “เงิน” เมื่อเด็กออมได้เท่าไร คุณพ่อคุณแม่ช่วยออมเพิ่มให้อีก 1 เท่า ซึ่งวิธีนี้เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เด็กอยากสะสมเงิน เพื่อนำมาแลกกับเงินก้อนใหญ่ขึ้น เช่น ถ้าเด็กออมได้ 8 บาทให้นำมาแลกกับ 10 บาท ออมได้ 25 บาท นำมาแลก 30 บาท หรือเงื่อนไขอื่น ๆ ตามความสะดวกของพ่อแม่ วิธีนี้จะช่วยให้เด็ก ๆ มีแรงจูงใจและสร้างนิสัยการมีวินัย อดทน เก็บออมให้ได้ตามเป้าหมายนั่นเอง

4) เพิ่มขึ้นตอนการจัดระเบียบ ใช้แอปพลิเคชันสวย ๆ สนุก ๆ ทำบัญชีรายรับรายจ่าย การทำรายรับรายจ่ายเป็นวิธีการเลี้ยงลูกให้รู้จักออมเงินที่จะทำให้เด็ก ๆ ได้รู้จัก และเข้าใจพฤติกรรมการใช้เงินของตัวเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการวางแผนการเงินในอนาคต แต่ในยุคที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยี การทำรายรับรายจ่ายเป็นเล่ม สำหรับเด็ก ๆ อาจจะเป็นเรื่องยากเพราะต้องพกสมุด เขียนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งใช้เวลานาน และอาจจะทำสมุดหายได้ เราเลยแนะนำให้ใช้แอปพลิเคชัน เช่น แอปฯ Fortune City ที่ไม่ได้มีแค่บันทึกค่าใช้จ่าย แต่ยังผสมผสานกับเกมสร้างเมือง ทำให้การบันทึกรายรับรายจ่ายของผู้ใช้งานกลายเป็นเรื่องสนุก และท้าทายมากยิ่งขึ้น

5) ออมอย่างสนุกสนานและต่อเนื่อง เลือกออมในทุก ๆ วัน ตามจำนวนเลขวันที่ หรือเลขลงท้ายของวันที่ วิธีนี้ขึ้นอยู่กับรายรับ และความชอบของเด็ก ๆ โดยพ่อแม่ผู้ปกครองอาจจะเพิ่มลูกเล่นเป็นปฏิทินน่ารัก ๆ ใ้ให้เขาขีดฆ่าหรือติดช่องวันที่หยอดกระปุกไปแล้ว เหมือนกับการได้ฉลองความสำเร็จ และได้เห็นความสม่ำเสมอในการออมของตัวเองอย่างเป็นรูปธรรม

6) ได้ระดับความสนุกและเร้าใจ หยอดเท่าไรดี? ให้การเสี่ยงทายเฉลย คือถ้าเด็กชอบอะไรที่เซอร์ไพรส์ หรือได้ลุ้นอย่างตื่นเต้น การสุ่มตัวเลขก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้เด็ก ๆ กระตือรือร้นอยากจะหยอดกระปุก โดยพ่อแม่ผู้ปกครองสามารถเริ่มจากเขียนฉลากตัวเลขที่ต้องออม อาจจะมีตั้งแต่ตัวเลขหลักเดียว สองหลัก หรือมีใบที่เขียนว่าไม่ต้องออม และใบที่เขียนว่าได้โบนัสเพิ่ม เพื่อให้เขารู้สึกอยากจะทำลุ้นในรอบต่อไป และมีแรงจูงใจมากยิ่งขึ้น เพราะไม่ได้ออมเพียงอย่างเดียว แต่มีโอกาสลุ้นว่าอาจจะได้โบนัสเพิ่มไปในตัวด้วย

7) 31 วันออมเงินไม่ซ้ำกัน โดยเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละวันจนครบเดือน เพื่อให้รู้สึกสนุก เร้าใจ และท้าทายมากกว่าการค่อย ๆ ได้ระดับของจำนวนการออม ซึ่งเทคนิคนี้จำนวนการออมจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละวัน เช่น หากวันที่ 1 เริ่มที่ 5 บาท วันที่ 2 ก็อาจเริ่มที่ 10 บาท และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงวันสุดท้ายของเดือน วิธีนี้ถือเป็นวิธีการออมที่มักใช้กันอย่างแพร่หลายในผู้ใหญ่ เพราะถือว่าเป็นเทคนิคที่ไม่เพียงสนุกสนานและเร้าใจแต่ยังช่วยให้ได้เงินออมก้อนใหญ่เมื่อครบเดือน ในเด็กเล็ก ๆ ผู้ปกครองอาจจะเริ่มต้นวันแรกที่ 1 บาทก่อน ไม่จำเป็นต้อง

ให้ท้าทายหรือยากเหมือนกับผู้ใหญ่ ขอแค่ให้มีการไต่ระดับขึ้นในทุก ๆ วัน มีแรงจูงใจ มีระดับของความท้าทายเพิ่มขึ้นอย่างคงที่

George Morris (2023) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน, Pre-K, อนุบาล และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ไว้ และการจัดกิจกรรมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับนักเรียนเกรด 3-6 ไว้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน, Pre-K, นักเรียนชั้นอนุบาล และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 สามารถมาทำได้ดังนี้

1) การตัดสินใจใช้จ่าย (Making Spending Decisions) คือการให้เด็ก ๆ สามารถทำการเลือกใช้จ่ายเงินในเรื่องง่ายๆ ได้ด้วยตนเอง หากปล่อยให้เด็กเลือกเรื่องง่ายๆ ได้ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก การตัดสินใจด้วยตัวเองเมื่อโตขึ้นก็จะยากน้อยลง บทเรียนนี้แนะนำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเงินและการตัดสินใจสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนและโรงเรียนอนุบาล

2) แผนการใช้จ่าย (Spending Plans) คือการฝึกให้เด็ก ๆ สามารถเรียนรู้การวางแผนการใช้จ่ายอย่างง่าย การฝึกอบรมการจัดหมวดหมู่เงินแต่ละเงินๆ จะเป็นการสร้างรูปแบบสำหรับพฤติกรรมจัดการเงินในอนาคต และแนะนำให้เด็ก ๆ รู้จักกับแนวคิดของการแบ่งเงินออกเป็นประเภท ได้แก่ "ประหยัด" "ใช้จ่าย" และ "แบ่งปัน" นำเสนอกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็ก ๆ เข้าใจว่าเงินมีจำนวนจำกัดและต้องแบ่งเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน

3) การหาเงิน (Earning Money) คือการสอนให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้การได้มาของเงินและเงินไม่ได้มาฟรีๆ การฝึกหาเงินจำนวนเล็กน้อยซึ่งจะปูพื้นฐานและเข้าใจงานและเงินเชื่อมโยงกัน เด็ก ๆ สามารถทำงานบ้านเพิ่มเติมเพื่อหาเงินสำหรับแผนการใช้จ่ายของพวกเขา และพวกเขาจำเป็นต้องแยกความแตกต่างระหว่างความรับผิดชอบร่วมกันในฐานะสมาชิกในครอบครัวและความรับผิดชอบที่สร้างรายได้ให้พวกเขา ควรให้เด็ก ๆ รู้จักกับกิจกรรมและแนวคิดในการหาเงิน เงินที่ได้รับช่วยให้เด็ก ๆ บรรลุเป้าหมายทางการเงิน ซึ่งเป้าหมายทางการเงินสำหรับเด็กคือการที่เด็กได้เรียนรู้แนวคิดที่ว่าเงินคือรางวัลในการทำงาน

4) เงินคืออะไร? (What is Money?) คือการสอนให้เด็ก ๆ มีความรู้ที่เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการส่วนใหญ่ เหรียญและเงินกระดาษต่างก็มีค่าต่างกัน เด็ก ๆ ต้องการความสามารถในการจดจำชื่อและมูลค่าของเหรียญและธนบัตรต่างๆ ที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ควรมีกิจกรรมที่ฝึกให้เด็ก ๆ ระบุชื่อเหรียญและเข้าใจค่าสัมพัทธ์ในแง่ของกำลังซื้อ อาจนำเสนอในรูปแบบเกมและกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กได้รับความรู้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 สามารถทำได้ดังนี้

1) เบี้ยเลี้ยงและแผนการใช้จ่าย (Allowances and Spending Plans) สำหรับเด็กในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 6 สามารถจัดการเงินจำนวนเล็กน้อยได้ พวกเขาสามารถแบ่งเงินออกเป็นหลายประเภท รวมถึง “ใช้จ่าย” “ประหยัด” และ “ให้” ในขณะเดียวกันก็สามารถใช้จ่ายเงินและบันทึกสิ่งที่ใช้จ่ายไป บทเรียนนี้ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเบี้ยเลี้ยงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 6 ค่าเผื่อเป็นขั้นตอนแรกในการทำความเข้าใจแผนการใช้จ่ายหรืองบประมาณที่เป็นลายลักษณ์อักษร ด้วยคำแนะนำในการจัดการค่าใช้จ่ายในวัยเด็ก เด็ก ๆ สามารถเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบทางการเงินได้ ผู้ใหญ่ที่มีทักษะด้านงบประมาณที่มีประสิทธิภาพจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและมีส่วนร่วมในการสร้างเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งขึ้น

2) ความรับผิดชอบเรื่องเงิน (Money Responsibility) คือการจัดการเงินที่ประสบความสำเร็จรวมถึงการเก็บบันทึกการใช้จ่าย ซึ่งรวมถึงการมีทักษะที่จะรู้ว่ามีเงินอยู่เท่าไร ใช้เงินไปเท่าไร และต้องออมเงินไว้ใช้ในอนาคตเท่าไร บทเรียนนี้แนะนำเด็กวัยประถมให้รู้จักแนวคิดของการรับผิดชอบในการจัดการเงินผ่านการเก็บบันทึกที่ถูกต้อง จัดเตรียมกิจกรรมและแบบฝึกหัดที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการรับผิดชอบต่อวิธีที่พวกเขาใช้จ่ายและประหยัดเงิน (Saving and Investing)

3) การออมและการลงทุน ส่วนหนึ่งของการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเงิน รวมถึงการรู้ว่าจะนำเงินออมไปไว้ที่ไหน มูลค่าของเงินออมจะเพิ่มขึ้นแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับการจัดการเงิน การออมเงินในสิ่งทีนอกเหนือจากบัญชีออมทรัพย์เป็นการแนะนำนักเรียนให้รู้จักโลกของการลงทุน เมื่อพวกเขาโตเป็นผู้ใหญ่ นักเรียนเหล่านี้จะสามารถควบคุมได้ว่าพวกเขาจะนำเงินไปลงทุนที่ไหนเพื่อการเกษียณ สิ่งสำคัญคือพวกเขาต้องเข้าใจวิธีการเติบโตที่ดีที่สุดสำหรับเงินของพวกเขา ในขณะเดียวกัน พวกเขาจำเป็นต้องเข้าใจถึงโอกาสในการสูญเสียเงินจำนวนนั้นในการลงทุน บทเรียนนี้จะแนะนำนักเรียนให้รู้จักพื้นฐานของการเติบโตของเงินผ่านการออมและการลงทุน แนะนำแนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงทางการเงินและอัตราผลตอบแทน

4) การช้อปปิ้งแบบเปรียบเทียบ (Comparison Shopping) คือการแนะนำนักเรียนเกี่ยวกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบการซื้อและการเลือกตัวเลือกที่ดีที่สุด แนะนำให้นักเรียนรู้จักความแตกต่างระหว่างความจำเป็นกับความต้องการ นักเรียนยังจะได้เรียนรู้ที่จะกลั่นกรองโฆษณาเพื่อค้นหาข้อความที่อาจส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของพวกเขา

Diccon Hyatt (2023) ได้เสนอวิธีการเริ่มต้นสำหรับการเป็นผู้มีความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1) อธิบายสิ่งที่ผู้ปกครองกำลังทำ พ่อแม่หรือผู้ปกครองสามารถช่วยให้เด็กเข้าใจว่าการเงินในครัวเรือนทำงานอย่างไรโดยให้พวกเขามีส่วนร่วมในการเงินของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการไปซื้อของหรือจ่ายบิลต่างๆ ผู้ปกครองสามารถแนะนำเด็กๆ เกี่ยวกับการตัดสินใจที่กำลังทำอยู่ได้และยังสามารถให้เด็กๆ ฟังการสนทนาของผู้ปกครองกับนายธนาคาร นักบัญชี และผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินอื่นๆ

2) สอนให้เด็กๆ ทำงานบ้านหาเงิน แทนที่จะซื้อของเล่นให้เด็กทันที พ่อแม่สามารถใช้เทคนิคในการให้เด็กหาเงินจากการทำงานบ้าน ด้วยวิธีนี้ พวกเขาเรียนรู้ความเชื่อมโยงระหว่างแรงงานและรายได้ พิจารณาให้เด็กๆ นำเงินจากงานบ้านบางส่วนไปเป็นค่าบ้านเมื่อโตขึ้น

3) พาเด็กๆ เข้าสู่อการสนทนาด้านอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความสนใจของพวกเขา การมีรายได้เป็นส่วนสำคัญของการมีการเงินที่ดี และเด็ก ๆ จะเลียนแบบความสนใจในอาชีพของพวกเขาจากงานที่พวกเขาเคยสัมผัส สิ่งนี้อธิบายได้ว่าทำไมเด็กจำนวนมากถึงอยากเป็นครูหรือผู้มีอิทธิพลบน YouTube ผู้ใหญ่สามารถช่วยเด็กๆ ขยายขอบเขตอันไกลโพ้นด้วยการให้พวกเขาพูดคุยกับคนที่ทำงานอื่น โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับความสนใจของพวกเขา ตัวอย่างเช่น หากเด็กสนใจการขี่จักรยาน ผู้ปกครองสามารถพาพวกเขาเข้าร่วมการแข่งขันและขอให้ผู้ขายอธิบายสิ่งที่พวกเขาทำ คนส่วนใหญ่มักยินดีที่จะพูดคุยกับเด็ก

4) จัดสรรเวลาเพื่อสอนพื้นฐานเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินให้กับเด็กๆ โดยพิจารณาแนวคิดพื้นฐานที่เหมาะสมแก่พวกเขา บทเรียนควรเหมาะสมกับวัย ตัวอย่างเช่น หัวข้อ FICO Scores อาจจะสูงเกินไปสำหรับเด็กอายุ 4 ขวบ แต่พวกเขาอาจเข้าใจแนวคิดของการยืมและคืน

จากการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอนเด็กเรื่องเงิน พอสรุปได้ว่า ควรสร้างความเข้าใจและสร้างมวลประสบการณ์ให้แก่เด็กและเยาวชนตามสภาพความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบัน สอนให้เด็กได้ปฏิบัติจริงในการใช้จ่ายและเก็บออมเงิน รวมทั้งมีความฉลาดรู้ในความเข้าใจเรื่องเงิน การตัดสินใจใช้เงินอย่างมีเหตุผลและรู้จักเก็บออมเงินอย่างถูกวิธีและมีเจตคติที่ถูกต้องต่อเงิน อันจะส่งผลให้แสดงพฤติกรรมในการวางแผนและจัดการการเงินอย่างเหมาะสมต่อไป

2.8 ความฉลาดรู้ทางการเงินในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนความฉลาดรู้ทางการเงินในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มีเนื้อหาสาระครอบคลุมในเรื่องการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ จำนวน 2 มาตรฐาน ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551).

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

การเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระสำคัญของเศรษฐศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ดังนี้

ตาราง 4 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐาน ส 3.1

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. ระบุทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	* ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในครอบครัวและโรงเรียน เช่น ดินสอและกระดาษที่ผลิตจากไม้ รวมทั้งเครื่องจักรและแรงงานการผลิต * ผลของการใช้ทรัพยากรในการผลิตที่หลากหลายที่มีต่อราคา คุณค่าและประโยชน์ของสินค้าและบริการรวมทั้งสิ่งแวดล้อม
2. บอกที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว	* การประกอบอาชีพของครอบครัว * การแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม * รายได้และรายจ่ายในภาพรวมของครอบครัว * รายได้และรายจ่ายของตนเอง

ตาราง 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
3. บันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเอง	* วิธีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอย่างง่าย ๆ * รายการของรายรับที่เป็นรายได้ที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม * รายการของรายจ่ายที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม * ที่มาของรายได้ที่สุจริต * การใช้จ่ายที่เหมาะสม * ผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้ * การออมและผลดีของการออม * การนำเงินที่ออมมาใช้ให้เกิดประโยชน์เช่นการช่วยเหลือสาธารณกุศล

ตาราง 5 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐาน ส 3.2

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อธิบายการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยวิธีต่าง ๆ	* ความหมายและความสำคัญของสินค้าและบริการและการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ * ลักษณะของการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยไม่ใช้เงิน รวมทั้งการแบ่งปัน การช่วยเหลือ * ลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยการใช้เงิน
2. บอกความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย	* ความหมายและบทบาทของผู้ซื้อและผู้ขาย ผู้ผลิต และผู้บริโภคพอสังเขป * ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในการกำหนดราคาสินค้าและบริการ * ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายทำให้สังคมสงบสุขและประเทศมั่นคง

ตาราง 5 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาจากข้อมูลข้างต้นพบว่ามีการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงินในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ อยู่บ้างในเรื่องการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภค สินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันแต่ยังมีเนื้อหาสาระที่ไม่ครอบคลุมกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่สังคมมีความซับซ้อนและมีปัญหาทางการเงินที่มากขึ้น

2.9 หลักสูตรการสอนการเงินในโรงเรียนของประเทศไทย

พีรพัฒน์ อุตตะริยะ (2565) นักวางแผนการเงิน CFP® กล่าวว่า หลายๆ คนมักจะพูดว่า “การเงิน” คือเรื่องที่โรงเรียนไม่มีสอน แต่กลับเป็นวิชาที่ทุกคนต้องใช้ในชีวิตจริง ด้วยความที่โรงเรียนก็มีเรื่องที่ต้องสอนตามหลักสูตร รวมถึงความไม่พร้อมของโรงเรียน และของผู้สอน ทำให้เป็นเรื่องยากมากที่โรงเรียนจะมีสอนวิชาการเงินในโรงเรียนแต่ด้วยสาเหตุและปัจจัยที่แตกต่าง ก็มีโรงเรียนในประเทศไทย ที่สามารถดำเนินการสอน “วิชาการเงิน” ในโรงเรียนจริงๆ ได้แล้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ายกย่อง สำหรับการสร้างให้เด็กไทยมีความรู้การเงินติดตัว ได้แก่

1. โรงเรียนรุ่งอรุณ: เป็นโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เชื้อต่อการเรียนรู้โดยหลักสูตรวิชาการเงินของโรงเรียนรุ่งอรุณ แบ่งเป็น 2 ช่วงด้วยกัน คือการสอนในระดับชั้นมัธยมต้นโดยใช้ชื่อว่า “Financial Literacy Studio” เน้นสอน ให้รู้จักต้นทุนค่าใช้จ่าย การสร้างผลิตภัณฑ์สินค้า และเริ่มรู้จัก การวางแผนทางการเงิน ส่วนการสอนในระดับชั้นมัธยมปลายจะสอนเรื่องการลงทุนเป็นหลัก ด้วยหลักสูตรการลงทุน ชื่อว่า “Investment Bootcamp To The Moon วัยรุ่นพันล้าน สำเร็จได้ด้วยลงทุน แบบไม่ต้องมู” ซึ่งทาง Money Class ได้มีโอกาสเข้าไปร่วมสอนด้วย โดยมีเนื้อหาหลักสูตร ดังนี้

- 1) เรียน เล่น ด้วยบอร์ดเกมการเงิน เพื่อปลูกฝังเด็กๆ ให้ประยุกต์ใช้การลงทุนในชีวิตจริงได้
- 2) สอนให้รู้จักการลงทุนหุ้น ให้เข้าใจสินทรัพย์เพื่อการลงทุนสร้างผลตอบแทน
- 3) สอนให้รู้จักกองทุนรวม สอนวิธีการลงทุน เนื่องจากกองทุนมีหลายประเภท หลายกองทุน เราจึงต้องรู้วิธีมองหากองทุนที่เหมาะสมกับเรา
- 4) สอนการลงทุนใน Digital Asset เช่น Crypto Currency เพื่อให้ก้าวทันการลงทุนในโลกยุคใหม่
- 5) Pitching Project นำเสนอแผนการลงทุนของตนเอง เพื่อให้โค้ชผู้เชี่ยวชาญช่วยแนะนำ

2. โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน : เป็นโรงเรียนที่เริ่มมีสอนเรื่องการเงินในโรงเรียน โดยวิชาที่สอนจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับ การหารายได้และการลงทุน ซึ่งทาง Money Class ได้มีโอกาสเข้าร่วมในการสอนครั้งนี้ด้วย ชื่อหลักสูตรว่า “Young Millionaire Workshop วัยรุ่นพันล้าน” ใน

เรื่องการสอนการหารายได้เสริม เนื่องจากไม่จำเป็นต้องรอให้เป็นผู้ใหญ่ เด็กๆ ก็สามารถมีรายได้เสริมได้ ในเนื้อหานี้จะพาไปรู้จักกับเงินสี่ด้าน รวมถึงปลูกฝังมุมมองการหารายได้ตั้งแต่ยังเป็นเด็กในเรื่องการลงทุน ส่วนนี้จะเน้นไปทาง Digital Asset อย่างเช่น Crypto Currency เพื่อให้เด็กๆ ก้าวทันการลงทุนในโลกยุคใหม่ มีการฝึกผ่าน แบบจำลองการลงทุนใน Crypto และศึกษากราฟทางเทคนิคของ Crypto ด้วย

3. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร มีหลักสูตรสอนการเงิน ชื่อวิชา “เส้นทางนักลงทุน” โดยศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการลงทุน วิเคราะห์ความเสี่ยงและผลตอบแทนของการลงทุนแต่ละรูปแบบ ทั้งเงินฝาก กองทุนรวม ตราสารหนี้ ตราสารทุน อนุพันธ์ ทองคำ อสังหาริมทรัพย์ และสินทรัพย์ดิจิทัล โดยหลักสูตรนี้จะเน้นไปที่ตราสารทุนหรือหุ้น เป็นหลัก และสอนวางแผนการลงทุนที่เหมาะสมของแต่ละช่วงวัยด้วย โดยหัวข้อการเรียนจะมีดังนี้

- 1) ลักษณะพื้นฐานของหุ้น เพื่อให้นักเรียนเข้าใจลักษณะของหุ้นว่าสินทรัพย์ชนิดนี้คืออะไร ลงทุนแล้วได้รับผลตอบแทนอย่างไรบ้าง
- 2) หลักการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน เป็นการวิเคราะห์ตั้งแต่บนลงล่าง เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม บริษัท เพื่อหาหุ้นที่น่าลงทุน
- 3) วิเคราะห์งบการเงิน เป็นการอ่านงบการเงินเพื่อดูว่าบริษัทนี้ น่าสนใจลงทุนมากน้อยแค่ไหน รายได้เป็นอย่างไร กำไรเป็นเท่าไร
- 4) วิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน เป็นการวิเคราะห์ว่าบริษัทนี้มีอัตราส่วนทางการเงิน สภาพคล่องเป็นอย่างไร รวมถึงหนี้สิน และความสามารถในการทำกำไร
- 5) การวิเคราะห์ทางเทคนิค เป็นการวิเคราะห์โดยใช้ปัจจัยอดีตมาคาดการณ์อนาคต โดยใช้กราฟทางเทคนิค เพื่อหาราคาจุดเข้าซื้อ
- 6) เทคนิคการลงทุนแบบ DCA เป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับการลงทุนแบบลงทุนสม่ำเสมอ เก็บออมทุกเดือนๆ สะสมจนเป็นเงินก้อนใหญ่ การสอนให้เด็กใช้เงินให้เป็น ควรสอนสิ่งต่อไปนี้

การสอนการใช้เงินให้เป็นในที่นี้คืออยากได้อะไรก็ซื้อ แต่ต้องพิจารณาแล้วว่าอยากได้จริง ๆ ไม่ใช่อารมณ์ชั่ววูบ เป็นของที่มีคุณค่าและเหมาะสม ต้องไม่ใช่เงินกำลังที่หาได้ หรือถ้าใช้เงินเก่งก็ต้องหาเงินให้เก่ง และต้องรู้จักเก็บออมเพื่อวันข้างหน้าด้วย โดยคร่าว ๆ เราจะควรสอนเรื่องต่อไปนี้

- ออมเงิน คือเมื่อได้เงินมาแล้ว ต้องสอนให้เด็กรู้จักออมเงินก่อนใช้ ไม่ว่าจะเอาเงินไปทำอะไร จะต้องดึงเงินไว้ส่วนหนึ่งเพื่อหยอดกระปุก และอธิบายให้เด็กๆ เข้าใจว่า

เงินนี้ไม่ได้หายไปไหนและยังเป็นเงินของเขาอยู่ แต่ทำแบบนี้ไปเพื่ออะไร เงินที่เขาอุดหนุนให้แบ่งออกมาจะมีประโยชน์ต่อเขาในสถานการณ์แบบไหน แล้วทำไมจึงควรหยุดกระปุกก่อนที่จะใช้เงิน หากผู้ใหญ่สอนให้เข้าใจตั้งแต่เด็ก นิสัยรักการออมก็จะติดตัวพวกเขาไปจนโต และสร้างวินัยทางการเงินให้กับพวกเขา ดังนั้น ลองหากระปุกออมสินใบใด ๆ ที่ทำให้เขาเห็นปริมาณเงินเพิ่มขึ้น ทุกครั้งที่หยอดก็จะช่วยได้

- การแบ่งเงินเป็นส่วน ๆ ก่อนจะนำเงินไปใช้ พ่อแม่ควรสอนให้ลูกรู้จักแบ่งเงินกองเดียวออกเป็นกองเล็ก ๆ ซึ่งกองหนึ่งก็คือเงินที่ตึงไปหยุดกระปุก ส่วนกองที่เหลืออยู่ก็ให้พวกเขาได้คิดว่ากองนี้จะทำอะไร อีกกองจะทำอะไร เช่น กองนี้กินขนม กองนี้เก็บซื้อของเล่น อีกกองเอาไปโรงเรียน แนนอนว่าเงินที่เด็กได้มาคงไม่ใช่ก้อนใหญ่โตอะไร แต่ละกองก็คงไม่เก๊าท แต่การสอนให้แบ่งเงินเป็นส่วน ๆ คือ ให้พวกเขารู้จักตั้งวัตถุประสงค์ในเงินแต่ละกองที่แบ่งไว้อย่างชัดเจน การเห็นสัดส่วนที่ชัดเจนของเงินตั้งแต่ยังเด็กจะช่วยให้พวกเขารับการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อโตขึ้น เมื่อเงินในมือก้อนใหญ่ขึ้น

- เงินได้มาจากการลงมือทำ การสอนให้เด็กรู้จักที่มาของเงิน ช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าและความสำคัญของเงิน ว่ากว่าจะได้เงินมาแต่ละบาทเราต้องลงมือทำอะไรสักอย่าง เพื่อแลกเงินมา อย่างพ่อแม่ก็ต้องทำงาน ถึงมีเงิน ถ้าลูกอยากได้เงินลูกก็ต้องทำงานแลกเช่นกัน ดังนั้น นอกเหนือจากเงินที่พ่อแม่ให้เปล่า หากอยากได้เงินเพิ่มก็ต้องรู้จักทำงานแลก แต่งานที่จะให้ลูกทำเพื่อแลกเงินนั้นไม่ควรเป็นงานประเภทงานบ้านที่ทุกคนในบ้านควรช่วยกันทำเป็นหน้าที่อยู่แล้ว ไม่ใช่สิ่งที่ทำเพื่อหวังเงิน มิเช่นนั้นเด็กอาจเข้าใจผิดว่าการทำงานบ้านทั่วไปจะต้องได้เงินทุกครั้ง ถ้าไม่ได้เงินก็จะไม่ช่วยทำ

- การชะลอการซื้อ ไม่ใช่แค่เด็ก บางครั้งผู้ใหญ่อย่างเราก็แยกไม่ออกว่าซื้อเพราะอยากได้จริง ๆ หรือซื้อเพราะอารมณ์ชั่ววูบ ดังนั้น ให้ใช้วิธีชะลอการซื้อไว้ก่อน เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายที่ไร้สติ สอนให้ลูกรู้จักรอคอย และทบทวนตัวเองก่อน ถ้ายังอยากได้มาก จริง ๆ ค่อยกลับไปซื้อก็ยังไม่วาย หรือถ้าความอยากได้ลดลงกว่าเดิม แปลว่าตอนนี้อาจจะไม่ต้องการซื้อแล้ว นอกจากนี้ควรสอนให้เด็กใช้เงินไม่เกินโควตา เช่น ถ้าเด็กจะได้เงิน 100 บาททุกวัน แต่วันนี้ใช้หมดแล้ว ก็ต้องรอจนถึงพรุ่งนี้ถึงจะมีเงินซื้อ ถึงเวลานั้น ของที่เคยอยากได้เมื่อวาน วันนี้อาจไม่ อยากได้แล้วก็ได้

- บันทึกรายรับรายจ่าย การบันทึกรายรับรายจ่ายเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการสร้างวินัยทางการเงิน สร้างนิสัยที่ดีในการใช้เงิน ทั้งยังช่วยในการควบคุมการใช้จ่ายอย่างได้ผล เพราะทำให้เด็กรู้รายละเอียดการใช้เงินในแต่ละวัน ว่ารับเงินมาเท่าไรแล้วใช้จ่ายอะไรไปบ้าง เห็น

ภาพการใช้เงินชัดเจน จึงเห็นถึงรายจ่ายส่วนเกินที่ไม่จำเป็นได้ง่ายขึ้นเช่นกัน เด็กอาจจะนำเงินไปซื้อของเล่นหรือพวกขนมที่ไม่มีประโยชน์ ถ้าของที่ซื้อไม่มีประโยชน์ สอนลูกว่าค่าใช้จ่ายตรงนี้ควรตัดทิ้งนะ เพื่อให้เงินเท่านี้ยังเหลืออยู่ไว้ใช้ซื้อของอื่น ๆ ที่ลูกอยากได้มากกว่า และสอนลูกว่าอะไรที่ไม่ควรซื้อ โดยอธิบายเหตุผลให้ลูกเข้าใจ

- การมีวินัยทางการเงิน การ “มีวินัย” ทางการเงิน คือต้องมีแบบแผน และมีกฎเกณฑ์ในการใช้เงิน เรื่องนี้ควรฝึกให้ลูกตั้งแต่วัยเด็ก ๆ เพื่อให้พวกเขาคุ้นชินกับการใช้เงินที่เป็นระบบ เมื่อโตมาพวกเขาจะรู้ว่าจะต้องใช้เงินอย่างไรถึงจะเรียกว่าพอดี คือไม่ต้องอดในสิ่งที่อยากได้ แต่ก็ไม่ใช่สุรุ่ยสุร่ายหรือใช้เงินเกินตัว และที่สำคัญคือมีเงินออม ที่ต้องฝึกตั้งแต่วัยเด็กก็เพราะจะได้ติดเป็นนิสัย ไม่ต้องไปเริ่มต้นใหม่ เพราะในทางปฏิบัติจริงผู้ใหญ่หลายคนยังรู้ดีว่ามันค่อนข้างยากที่จะมีกฎเกณฑ์กับการใช้เงินของตนเอง ก็เป็นเรื่องยากเช่นกันที่จะมีวินัยทางการเงินได้

- การตัดสินใจเลือกกับโอกาสที่จะเสียไป สอนให้เด็กรู้และเข้าใจว่า บางครั้งเงินเท่าที่มีอยู่ก็ไม่สามารถซื้อได้ทุกอย่างที่อยากได้ในคราวเดียว เท่ากับว่าจะต้อง “ตัดสินใจเลือก” ว่าจะใช้เงินก้อนนี้ซื้ออะไร นั่นก็แปลว่าของอีกอย่างที่อยากได้เหมือนกันจะหลุดมือไปในครั้งนี้ การสอนลักษณะนี้คือเพื่อให้เด็กรู้จักพิจารณาและชั่งใจว่าจะใช้เงินที่มีอยู่อย่างจำกัดซื้ออะไรและต้องปล่อยอะไร ในเมื่อเงินที่มีอยู่ซื้อได้แค่อย่างเดียว รู้จักการรอคอย หรือหาเงินก้อนใหม่เพื่อซื้อของชิ้นนั้น เด็กจะเริ่มคิดว่าอะไรที่จำเป็นต้องซื้อก่อนหรือตอนนี้อยากได้อะไรมากกว่ากัน และต้องรับผิดชอบต่อตัดสินใจด้วย จะมาคร่ำครวญทีหลังไม่ได้

- การต่อเงินให้งอกเงย เมื่อลูกโตขึ้น ปลูกฝังให้รู้จักนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์ที่มีโอกาสเพิ่มมูลค่าในระยะยาว ซึ่งจะช่วยผ่อนแรงในการทำงานหาเงินเพื่อสร้างความมั่งคั่ง เนื่องจากเราไม่จำเป็นต้องเหนื่อยแรงกับมันมาก แคปล่อยให้เงินทำงานของมันเองจากสิ่งที่เราลงทุน เช่น คนสมัยก่อนจะนิยมซื้อทองคำเก็บไว้ เพราะมูลค่าทองคำมีแต่จะเพิ่มขึ้น แล้วรอจังหวะขายในช่วงที่ราคาทองสูง ๆ ถ้าไรคือส่วนต่างจากราคาที่ซื้อ หรือลงทุนในอสังหาริมทรัพย์แล้วปล่อยเช่า สามารถช่วยให้เรามีรายรับได้เพิ่มขึ้นอีกทาง ยุคนี้มีหุ้น มีกองทุน ทว่าต้องศึกษาให้ดี ๆ ก่อนด้วย เพราะการลงทุนมีความเสี่ยง

จากการศึกษาพบว่า การจัดหลักสูตรหรือการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินในโรงเรียน ยังมีน้อยมากและส่วนใหญ่จัดขึ้นในระดับมัธยมศึกษา ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาด

รู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นเพื่อให้เด็กๆ มีความฉลาดรู้ทางการเงินตั้งแต่อายุยังน้อย จะได้มีรากฐานทางการเงินที่ดีต่อไปในอนาคต

2.10 การวัดและประเมินผลความฉลาดรู้ทางการเงิน

2.10.1 ความหมายและแนวทางการวัดและประเมินผลความฉลาดรู้ทางการเงิน

ชนากานต์ ธนินิวัฒน์ (2566) กล่าวว่า ความฉลาดรู้การเงินมีพัฒนาการของการศึกษาอย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้มีการให้ความหมายและกำหนดนิยาม รวมถึงจำแนกองค์ประกอบของความฉลาดรู้การเงินไว้อย่างหลากหลาย นำไปสู่การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและแนวทางการวัดความฉลาดรู้การเงินที่

แตกต่างกันไป โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการเงิน ตลอดจนองค์กรด้านการเงิน และเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง ได้เสนอแนวทางในการวัดและประเมินผลการรู้ทางการเงินไว้ ดังนี้

Moore (2003 ; ชนากานต์ ธนินิวัฒน์. 2566) กล่าวว่า บุคคลที่ถือว่ามีความฉลาดรู้การเงินจะต้องรอบรู้และสามารถแสดงถึงการใช้ความรู้ที่นั้น ซึ่งไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่ต้องใช้การวัดโดยอ้อมจากประสบการณ์จริง และการบูรณาการความรู้

Hung et al. (2009 ; ชนากานต์ ธนินิวัฒน์. 2566) เสนอว่า ความฉลาดรู้การเงินวัดได้จากความสามารถในการใช้ความรู้ทางการเงินและทักษะทางการเงิน และในช่วง ค.ศ.1996 – 2008 พบว่า ส่วนใหญ่จะมีวิธีการวัดความฉลาดรู้การเงิน 2 แบบ ได้แก่ 1) การทดสอบ(Performance Test) เพื่อวัดความรู้ทางการเงินและทักษะทางการเงิน 2) การสอบถามจากการประเมินตนเอง (Self-Assessment) เพื่อวัดความเชื่อมั่นในความรู้ที่มีตามการรับรู้ของตนเอง โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวัดความฉลาดรู้การเงิน ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม หรืออาจเป็นแบบวัดความฉลาดรู้การเงินที่ประกอบด้วยแบบทดสอบและแบบสอบถาม

แนวทางการวัดและประเมินผลความฉลาดรู้การเงินของ OECD INFE (2011) และ Atkinson and Messy (2012) ได้เสนอแนวทางการวัดความฉลาดรู้การเงินในการดำเนินโครงการสำรวจความฉลาดรู้การเงินของประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 – 80 ปีขึ้นไปในระดับนานาชาติ โดยมีวิธีการวัดความฉลาดรู้การเงินโดยการสัมภาษณ์ทั้งแบบตัวต่อตัวและการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้วัด คือ แบบสัมภาษณ์แบบมี

โครงสร้าง ทั้งนี้มีการวางโครงสร้างการวัดตามองค์ประกอบของความฉลาดรู้การเงินที่จำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ความรู้ทางการเงิน หมายถึง ความรู้และความเข้าใจในทศน์พื้นฐานทางการเงิน และความสามารถประยุกต์ความรู้และความเข้าใจทางการเงินไปใช้บริหารจัดการเงินในสถานการณ์ต่าง ๆ

2) เจตคติทางการเงิน หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อการเงินและการบริหารจัดการเงิน ความตระหนักถึงคุณค่าของเงิน และความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการเงินในสถานการณ์ต่าง ๆ

3) พฤติกรรมทางการเงิน หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเงินในสถานการณ์ต่าง ๆ

โดยมีการกำหนดสัดส่วนคะแนนความฉลาดรู้การเงิน แบ่งออกเป็นคะแนนความรู้ทางการเงิน 8 คะแนน เจตคติทางการเงิน 5 คะแนน และพฤติกรรมทางการเงิน 9 คะแนน รวมทั้งสิ้น 22 คะแนน โดยในแต่ละด้านจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อยในประเด็นต่าง ๆ แตกต่างกันไป

แนวทางการวัดและประเมินผลความฉลาดรู้การเงินของโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) OECD (2013b; ชนากานต์ ธนนิวัฒน์. 2566) ได้เสนอแนวทางการวัดความฉลาดรู้การเงินในโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) โดยมีวิธีการวัดความฉลาดรู้การเงินโดยการทดสอบและการสอบถาม ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้วัด คือ แบบวัดความฉลาดรู้การเงิน ที่ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) แบบทดสอบทั้งแบบเลือกตอบหลายตัวเลือกและแบบเขียนตอบสั้น 2) แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง โดยมีการวางโครงสร้างการวัดความฉลาดรู้การเงินแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ทางการเงิน (Cognitive Domain) 2) พฤติกรรมและเจตคติทางการเงิน (Non – Cognitive Domain) ซึ่งมีรายละเอียดของการวัดในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1) ความรู้ทางการเงิน การบูรณาการเนื้อหา (Content) กระบวนการ (Processes) และบริบท (Contexts) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1) เนื้อหา (Content) ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับความฉลาดรู้การเงิน ประกอบด้วยความรู้ และความเข้าใจที่จำเป็นเกี่ยวกับความฉลาดรู้การเงิน และเป็นมโนทัศน์ทางการเงินที่ต้องสร้างขึ้นเพื่อจัดการกับสถานการณ์ทางการเงินโดยเฉพาะ ประกอบด้วยมโนทัศน์และเนื้อหาในการวัดการรู้เรื่องการเงิน 4 ด้าน คือ

1.1.1) การเงินและธุรกรรมทางการเงิน (Money and Transactions) เป็นเนื้อหาหลักลำดับแรกของความฉลาดรู้การเงิน ประกอบด้วย ความตระหนักรู้เกี่ยวกับรูปแบบและหน้าที่ต่าง ๆ ของเงินการจัดการและทำธุรกรรมทางการเงินพื้นฐาน เช่น การชำระเงินในชีวิตประจำวัน การใช้จ่ายเงิน ค่าของเงิน บัตรของธนาคาร เช็ค บัญชีธนาคาร และสกุลเงินต่าง ๆ โดยจะต้องแสดงให้เห็นถึงความสามารถของนักเรียน ดังต่อไปนี้

1.1.1.1) ตระหนักรู้เกี่ยวกับรูปแบบและหน้าที่ต่าง ๆ ของเงิน

1.1.1.2) สามารถจัดการและดูแลการทำธุรกรรมได้อย่างมั่นใจ

1.1.2) การวางแผนและการจัดการทางการเงิน (Planning and Managing Finances) เนื้อหาด้านนี้ครอบคลุมถึงทักษะที่จำเป็นเกี่ยวกับความฉลาดรู้การเงิน รวมไปถึงการวางแผน และการบริหารจัดการรายรับและความมั่งคั่งทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้และความสามารถในการดูแลรายรับและรายจ่าย เช่นเดียวกันกับการใช้รายรับและทรัพยากรที่มีอื่น ๆ ในการสร้างความอยู่ดีมีสุขทางการเงินซึ่งประกอบด้วยความรู้และความสามารถ ดังต่อไปนี้

1.1.2.1) ความรู้และความสามารถในการดูแลรายรับและรายจ่าย

1.1.2.2) ความรู้และความสามารถในการใช้รายรับและทรัพยากรที่มีอื่น ๆ ในการสร้างความอยู่ดีมีสุขทางการเงินในระยะสั้นและระยะยาว

1.1.3) ความเสี่ยงและผลตอบแทน (Risk and Reward) เนื้อหาด้านนี้จะรวมกันเป็นความสามารถในการระบุวิธีการในการจัดการ สร้างสมดุล และป้องกันความเสี่ยงจากทั้งการประกันภัยและผลิตภัณฑ์การออม รวมถึงความเข้าใจในผลประโยชน์ทางการเงินจะได้รับหรือเสียไปในแต่ละบริบทของผลิตภัณฑ์ทางการเงินต่าง ๆ เช่น ข้อตกลงในการให้สินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยที่แปรผันผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน เป็นต้น ดังต่อไปนี้

1.1.3.1) รู้ว่าผลิตภัณฑ์ทางการเงินรวมถึงการประกันภัยและกระบวนการ เช่นการออม สามารถใช้เพื่อจัดการและลดความเสี่ยงได้ ขึ้นอยู่กับความต้องการและสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

1.1.3.2) ประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการในการจัดการความเสี่ยง รวมถึงผลประโยชน์จากความเปลี่ยนแปลง และอันตรายจากการผิมนัดชำระในการจ่ายบิลและ ข้อตกลงทางสินเชื่อเพื่อตัดสินใจ

1.1.3.3) รู้และจัดการความเสี่ยงและผลตอบแทนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในชีวิต เศรษฐกิจและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ เช่น ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

1.1.3.4) รู้เกี่ยวกับความเสี่ยงและผลตอบแทนที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้แทนผลิตภัณฑ์ทางการเงินต่าง ๆ

1.1.4) ภูมิทัศน์ทางการเงิน (Financial Landscape) เน้นหาด้านนี้เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติและลักษณะของการเงินของโลก ครอบคลุมไปถึงการรู้เกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของผู้บริโภคในตลาดการเงินภายในบริบทแวดล้อมทางการเงินโดยทั่วไป การรู้ความหมายโดยนัยของสัญญาทางการเงินต่าง ๆ อีกทั้งยังรวมถึงความเข้าใจผลของความเปลี่ยนแปลงในเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและนโยบายสาธารณะ เช่น การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยภาวะเงินเฟ้อ การเสียภาษี และผลประโยชน์จากสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1.4.1) ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบ และความสามารถในการประยุกต์ใช้

1.1.4.2) ความรู้และความเข้าใจสภาพแวดล้อมทางการเงิน

1.1.4.3) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของการตัดสินใจทางการเงิน รวมถึงประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.1.4.4) ความรู้เกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยภายนอก

1.2) กระบวนการ (Processes) ด้านกระบวนการในความฉลาดรู้การเงินจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดที่อธิบายถึงความสามารถของนักเรียนในการรู้และประยุกต์ใช้มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องในขอบเขตที่กำหนด เพื่อให้เกิดความเข้าใจ วิเคราะห์ และให้เหตุผลประกอบ ประเมินและเสนอแนะแนวทางแก้ไข โดยประกอบด้วยกระบวนการในการวัดความฉลาดรู้การเงิน 4 ด้าน คือ

1.2.1) การระบุข้อมูลทางการเงิน (Identify Financial Information) กระบวนการนี้จะสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อมีการค้นหา และเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการเงินด้วยตนเอง และระบุหรือรู้ถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้น โดยข้อมูลอาจอยู่ในรูปของข้อความ เช่น หนังสือสัญญา การโฆษณาแผนภูมิ ตาราง แบบฟอร์มและคำแนะนำเพื่อให้นักเรียนระบุลักษณะของใบกำกับ การซื้อขายหรือใบแจ้งหนี้ หรือรู้ยอดเงินรวมจากรายการเคลื่อนไหวทางบัญชีของธนาคาร รวมถึงการค้นหาจากสัญญาที่ใช้ภาษาทางกฎหมายที่ซับซ้อนในการระบุข้อมูล

ที่อธิบายผลกระทบของการผัดขันธ์การเงินกู้ อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับการรู้ถึงศัพท์บัญญัติทางการเงิน เช่น การนิยาม “เงินเฟ้อ” ว่าเป็นภาวะที่ราคาสินค้าโดยเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าปกติ

1.2.2) การวิเคราะห์ข้อมูลตามบริบททางการเงิน (Analyze Information in A Financial Context) กระบวนการนี้จะครอบคลุมไปถึงกระบวนการคิดต่าง ๆ ที่ดำเนินไปในบริบททางการเงินรวมถึงการตีความ การเปรียบเทียบความแตกต่าง การสังเคราะห์ และการคาดการณ์จากข้อมูลที่กำหนดให้ อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับการรู้ถึงบางสิ่งที่ไม่ชัดเจน การระบุข้อสันนิษฐานโดยทั่วไป หรือความหมายโดยนัยของประเด็นตามบริบททางการเงิน ตัวอย่างเช่น การเปรียบเทียบสถานการณ์ที่กำหนดให้เกี่ยวกับสัญญาของโทรศัพท์มือถือ หรือการพิจารณาโฆษณาเกี่ยวกับการให้กู้ยืมที่อาจไม่ได้ระบุเงื่อนไขที่ชัดเจน

1.2.3) การประเมินประเด็นทางการเงิน (Evaluate Financial Issues) กระบวนการนี้จะเน้นไปที่การรู้หรือการให้เหตุผลและคำอธิบายทางการเงินที่สร้างขึ้นจากความรู้และความเข้าใจทางการเงินที่นำไปใช้ในบริบทเฉพาะ อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดต่าง ๆ เช่น การอธิบาย รวมถึงการประเมิน และการสร้างข้อสรุปโดยทั่วไป รวมถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ต้องนำมาใช้ในกระบวนการนี้ เมื่อนักเรียนต้องใช้ความรู้ ตรรกะ และการให้เหตุผลที่น่าเชื่อถือในการทำทำความเข้าใจและสร้างภาพเกี่ยวกับปัญหาที่เกี่ยวข้องทางการเงิน ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจะถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้นจากข้อคำถาม แต่นักเรียนยังจำเป็นต้องเชื่อมโยงข้อมูลไปสู่ความรู้และความเข้าใจทางการเงินเดิมของตนเอง ข้อมูลที่จำเป็นในการเข้าใจปัญหาจึงต้องสัมพันธ์กับประสบการณ์ตามช่วงวัยของนักเรียนทั้งประสบการณ์โดยตรงหรือสิ่งที่สามารถจินตนาการหรือเข้าใจได้

1.2.4) การนำความรู้และความเข้าใจทางการเงินไปใช้ (Apply Financial Knowledge and Understanding) กระบวนการนี้จะเน้นไปที่การปฏิบัติในการจัดการทางการเงิน โดยการใช้ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเงิน บริบททางการเงิน และความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางการเงิน กระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับการคำนวณและการแก้ไขปัญหา มักต้องคำนึงถึงเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น การคำนวณดอกเบี้ยการกู้ยืมในเวลา 2 ปี อีกทั้งกระบวนการนี้ยังจำเป็นต้องอาศัยการรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของความรู้เดิมในบริบทเฉพาะ เช่น การพิจารณาว่าอำนาจซื้อจะลดลงหรือเพิ่มขึ้นเมื่อราคามีการเปลี่ยนแปลงในอัตราที่กำหนดให้ โดยต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับเงินเฟ้อ

1.3) บริบท (Contexts) ด้านบริบทแวดล้อมของความฉลาดรู้การเงิน จะอ้างอิงสถานการณ์ที่ต้องใช้ความรู้ทางการเงิน ทักษะ และความเข้าใจ ตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับโลก โดยสร้างกรอบการประเมินเป็นสถานการณ์ในชีวิตโดยทั่วไป ซึ่งอาจเน้นไปที่ตัวบุคคล ครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อน ชุมชนที่อยู่อาศัย หรือแม้แต่ในระดับโลกก็ได้ โดยประกอบด้วยบริบทแวดล้อมในการวัดความฉลาดรู้การเงิน 4 ด้าน คือ

1.3.1) การศึกษาและการทำงาน (Education and Work) บริบทด้านนี้มีความสำคัญกับนักเรียนในช่วงอายุ 15 ปี เพราะแม้ว่านักเรียนส่วนใหญ่จะกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา หรือฝึกอบรมหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ แต่ก็ยังมีนักเรียนบางส่วนที่จะมุ่งเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรืออาจเข้าทำงานรับจ้างชั่วคราวนอกเหนือจากเวลาเรียน

1.3.2) บ้านและครอบครัว (Home and Family) บริบทด้านนี้ประกอบด้วย ประเด็นทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เป็นไปได้อย่างมากว่านักเรียนในช่วงอายุ 15 ปี จะอาศัยอยู่กับครอบครัวแต่บริบทด้านนี้ยังรวมไปถึงครัวเรือนซึ่งไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางครอบครัว เช่น ที่พักอาศัยร่วมกับผู้อื่นในกลุ่มวัยรุ่นมักใช้อยู่ในช่วงสั้น ๆ หลังแยกออกมาจากครอบครัว

1.3.3) ส่วนบุคคล (Individual) บริบทด้านนี้มีความสำคัญกับการเงินส่วนบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักเรียนในช่วงอายุดังกล่าว ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเงิน รวมถึงการใช้สินค้าต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่หรือคอมพิวเตอร์พกพา ซึ่งแม้จะเกี่ยวข้องและทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้แต่ก็มักมีความเสี่ยงและจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบส่วนบุคคล นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการเลือกซื้อสินค้าและบริการของบุคคลและประเด็นการทำสัญญาทางการเงิน เช่น การกู้ยืมเงิน เป็นต้น

1.3.4) สังคม (Societal) สาระสำคัญของความฉลาดรู้การเงินจะเน้นไปที่การเงินส่วนบุคคลแต่ในบริบทนี้ต้องการให้รับรู้ถึงการตัดสินใจและพฤติกรรมทางการเงินของบุคคลที่สามารถมีอิทธิพลและได้รับอิทธิพลจากภาคส่วนในสังคม ประกอบด้วยประเด็นเกี่ยวกับการการได้รับข้อมูลและความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบทางการเงินของผู้บริโภคและความเข้าใจ วัตถุประสงค์ในการเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมในท้องถิ่น

2) พฤติกรรมและเจตคติทางการเงิน แบ่งออกเป็น 4 ด้านย่อย ได้แก่

2.1) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการศึกษา (Access to Information and Education) เป็นการวัดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเงินของผู้เรียน ทั้งจากเพื่อน ผู้ปกครอง หรือ บุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับความถี่ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น

อันนำมาซึ่งการเข้าถึงประเด็นทางการเงิน ส่วนการวัดการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนจะเชื่อมโยงให้เห็นความสอดคล้องของระดับการรู้เรื่องทางการเงินกับการจัดการศึกษาทางการเงินทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน

2.2) การเข้าถึงเงินและผลิตภัณฑ์ทางการเงิน(Access to Money and Financial Product) เป็นการวัดประสบการณ์ของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องทางการเงิน นอกเหนือไปจากการวัดด้านความรู้และทักษะทางการเงินโดยผู้เรียนจะต้องตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการเงินของตนเองอย่างรอบรู้ ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้มาจากการหารายได้ของตนเอง การใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงิน เช่น บัตรเครดิตและบัตรเดบิต การติดต่อกับระบบธนาคาร เป็นต้น

2.3) เจตคติและความเชื่อมั่นต่อเงิน (Attitudes towards and Confidence about Financial Matters) เป็นการวัดเจตคติทางการเงินที่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเงินและการแสดงออก

2.4) พฤติกรรมการใช้จ่ายและการออม (Spending and Saving Behavior) เป็นการวัดพฤติกรรมตามการรับรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับการใช้จ่ายและการออมจากแนวทางการวัดความฉลาดรู้การเงินในโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ(PISA) ข้างต้น จะเห็นได้ว่าจะเน้นไปที่การวัดทักษะและความรู้ทางการเงินเป็นหลักโดยใช้แบบทดสอบ แล้วจึงวัดพฤติกรรมทางการเงินตามการรับรู้ของผู้เรียน และวัดเจตคติทางการเงินโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ครอบคลุมประกอบของความฉลาดรู้การเงิน ทั้ง 3 ด้าน จากงานวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่าแนวทางการวัดและประเมินผลความฉลาดรู้ทางการเงิน วัดได้จากความสามารถในการใช้ความรู้และทักษะทางการเงิน รวมทั้งเจตคติและพฤติกรรมทางการเงิน โดยอาจใช้วิธีการวัด จากการทดสอบ (Performance Test) เพื่อวัดความรู้ทางการเงินและทักษะทางการเงิน และการสอบถามจากการประเมินตนเอง (Self-Assessment) เพื่อวัดความเชื่อมั่นในความรู้ที่มีตามการรับรู้ของตนเอง โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวัดความฉลาดรู้การเงิน ได้แก่ แบบทดสอบ และแบบสอบถาม

2.10.2 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน

ชนากานต์ ธนนิวัฒน์ (2566) กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนไว้ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้การเงินของนักเรียน
- 2) กำหนดแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย ความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนตามองค์ประกอบ

3) สร้างข้อคำถามแบบวัดความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนจากกรอบแนวคิดเบื้องต้น

4) เลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง อย่างน้อยจำนวน 3-5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาระหว่างองค์ประกอบ/ตัวชี้วัดและนิยามกับข้อคำถาม โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญดังนี้

4.1) เป็นนักวิชาการหรืออาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอน มีความรู้เกี่ยวกับความฉลาดรู้การเงิน

4.2) เป็นนักวิชาการทางด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา

5) นำแบบวัดความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญใช้เกณฑ์คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ไปใช้ในแบบวัดฉบับจริง (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญโดยให้ครอบคลุมกับนิยามที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

6) นำแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยจำนวน 30 คน จากนั้นนำผลการทดลองใช้มาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) และคัดเลือกข้อคำถามมาสร้างเป็นแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ฉบับจริง

7) นำผลการทดลองใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตรด้วยสูตร KR20

8) จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

จากการศึกษาข้างต้น การสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้สำหรับการวัดพฤติกรรมหรือสมรรถนะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ขั้นตอนแรกเริ่มจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดที่ชัดเจนสำหรับการสร้างแบบทดสอบ จากนั้นจึงกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ครอบคลุมสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวัด ต่อมาจึงดำเนินการสร้างข้อคำถามหรือแบบประเมินในรูปแบบที่เหมาะสมกับลักษณะของพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการวัด โดยข้อคำถามเหล่านี้จะถูกแบ่งออกตามองค์ประกอบที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน เมื่อได้แบบร่างเบื้องต้นแล้ว จะนำไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิหรืออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงให้มีความเหมาะสม และถูกต้องตามหลักการวัดผล ขั้นตอน

ถัดไปคือการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้รับการคัดเลือกตามคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระและการวัดผล โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยเก็บความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในรูปแบบคะแนน +1, 0 และ -1 และใช้เกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเข้าสู่ฉบับจริง ส่วนข้อที่ได้ค่าน้อยกว่าจะถูกปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เมื่อได้แบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นแล้ว จะนำไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างโดยตรง เพื่อศึกษาคุณภาพของข้อคำถาม โดยวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (Difficulty Index) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Index) เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาคัดเลือกข้อที่มีคุณภาพเข้าสู่ฉบับจริง หลังจากนั้นจึงนำผลการทดลองใช้แบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ ซึ่งในกรณีของแบบทดสอบประเภทเลือกตอบ จะใช้สูตร KR-20 ซึ่งเหมาะสำหรับแบบทดสอบที่มีลักษณะคำตอบแบบถูก-ผิด หรือให้คะแนนเป็น 0-1 เพื่อประเมินความสอดคล้องภายในของข้อคำถามทั้งหมด เมื่อได้แบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพทั้งด้านความตรงและความเชื่อมั่นแล้ว จึงจัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป กระบวนการทั้งหมดนี้ช่วยให้แบบทดสอบที่สร้างขึ้นมีความน่าเชื่อถือ และสามารถใช้ในการประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดรู้ทางการเงิน

ชนากานต์ ธนนิวัฒน์ (2566) ได้พัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา 2) เพื่อวิเคราะห์คุณภาพแบบวัดความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ 3) เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 940 คน เครื่องมือวิจัยคือ แบบวัดความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 50 ข้อ

พบว่า 1) ความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน เจตคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงิน รายละเอียด 14 ตัวชี้วัด และรายการวัด 2 แบบ คือ แบบสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ รวมถึงแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 30 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 50 ข้อ 2)

แบบวัดมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.87 และ 3) ผลจากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงิน พบว่า นักเรียนของโรงเรียนสาธิตฯ มีค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงินสูงกว่ากลุ่มนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสพฐ. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดล พบว่า โมเดลแบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ประกายแก้ว ไกรสงคราม และ สุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย: การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพหุ โดยการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับนักเรียนของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน 2) วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อปัจจัยต่าง ๆ ในระดับห้องเรียน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย นักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งสิ้น 2,073 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามภูมิภาคและขนาดโรงเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นให้มีคุณสมบัติการวัดเชิงจิตมิติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างระดับ (3 ระดับ) ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการปลูกฝังด้านการเงินจากครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่พบว่ามีอิทธิพลทางอ้อมผ่านประสบการณ์ทางการเงินของนักเรียน เมื่อพิจารณาปัจจัยระดับห้องเรียนพบว่า ความฉลาดรู้ทางการเงินของครูมีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการเงิน แต่มีอิทธิพลของกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการเงินที่มีต่อความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังพบว่าการสนับสนุนของโรงเรียนด้านการจัดการเรียนรู้ทางการเงินซึ่งเป็นปัจจัยระดับโรงเรียนยังมีอิทธิพลต่อความฉลาดรู้ทางการเงินของครูอีกด้วย

ชาญธาดา กฤษเลิศกุล (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้ทางการเงิน แรงจูงใจทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินและการเลือกรูปแบบการออมและการลงทุน ในสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 กรณีศึกษา : ลูกค้าเอ็กซ์คลูซีฟ ธนาคาร B จำกัด (มหาชน) เขตนครปฐม1 โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความรู้ทางการเงินที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของลูกค้าเอ็กซ์คลูซีฟในสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 (2) เพื่อศึกษาแรงจูงใจทางการเงินที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของลูกค้าเอ็กซ์คลูซีฟในสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 (3) เพื่อศึกษาทัศนคติทางการเงินที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของลูกค้าเอ็กซ์คลูซีฟในสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 และ (4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์

กันระหว่างพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินกับรูปแบบการออมและการลงทุนของลูกค้ายักษ์คลูซี่ฟในสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง คือ ลูกค้ายักษ์คลูซี่ฟธนาคาร B จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดนครปฐม เขต 1 จำนวน 300 คน (9 สาขา) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ และสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า (1) ความรู้ทางการเงินส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของลูกค้ายักษ์คลูซี่ฟในสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 (2) แรงจูงใจทางการเงินส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของลูกค้ายักษ์คลูซี่ฟในสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 (3)ทัศนคติทางการเงินส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของลูกค้ายักษ์คลูซี่ฟในสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 และ (4) พฤติกรรมการวางแผนทางการเงินมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการออมและการลงทุนของลูกค้ายักษ์คลูซี่ฟในสถานการณ์วิกฤติโควิด-19

กมลชนก สกนธวัฒน์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบจากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบจากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบจากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มเป้าหมายวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเพิ่มเติม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความฉลาดรู้การเงิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบจากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยกิจกรรมจำนวน 11 กิจกรรม มีหลักการสำคัญที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติผ่านการใช้ทักษะทางการเงินที่หลากหลายในการตัดสินใจทางการเงินภายใต้จากทัศน์ในห้องเรียนที่ถูกออกแบบให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงโดยไม่ถูกตัดสินว่าถูกหรือผิด แต่นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการตัดสินใจทางการเงินที่ผิดพลาด ในแต่ละกิจกรรมมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นรับประสบการณ์ (2) ขั้นแสดง

บทบาทสมมติ (3) ชั้นเผชิญภาวะวิกฤต และ (4) ชั้นสะท้อนผล 2) นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดรู้การเงิน หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โยษิตา ป้องชัย และคณะ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เศรษฐศาสตร์โดยใช้กระบวนการโค้ชออนไลน์ในช่วงวิกฤติการณ์ COVID-19 เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้กระบวนการโค้ชออนไลน์ในช่วงวิกฤติการณ์ COVID-19 ในการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางการเงิน ก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้กระบวนการโค้ชออนไลน์ และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้กระบวนการโค้ชออนไลน์ ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา มีกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) กิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้กระบวนการโค้ชออนไลน์ 2) แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน และ 3) แบบประเมินความคิดเห็น หลังร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้กระบวนการโค้ชออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้กระบวนการโค้ชออนไลน์ในช่วงวิกฤติการณ์ COVID-19 เรื่อง การออมและการลงทุน เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประยุกต์ใช้กระบวนการโค้ชทีม 6C Model มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.56/76.30 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดรู้ทางการเงินหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้กระบวนการโค้ชออนไลน์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความคิดเห็นของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้กระบวนการโค้ชออนไลน์ พบว่านักเรียนมีความฉลาดรู้ทางการเงิน เห็นแนวทางในการนำข้อผิดพลาดมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเงินในรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพการเงินของตนเอง อีกทั้งยังตระหนักถึงความสำคัญของความฉลาดรู้ทางการเงินว่ามีความสำคัญกับตนเอง มากน้อยเพียงใด เป็นผลมาจากกิจกรรมการโค้ชที่สะท้อนให้นักเรียนเห็นว่าการตั้งเป้าหมายทางการเงินส่งผลให้บุคคลที่มีเป้าหมายนั้นประสบความสำเร็จในด้านการเงิน

Aisa Amagir et al. (2018) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการทบทวนโครงการให้ความรู้ทางการเงินสำหรับเด็กและวัยรุ่น โดยในการวิจัยครั้งนี้พิจารณาการ จัดกระทำที่มุ่งพัฒนาความรู้ทางการเงินในเด็กและวัยรุ่น เพื่อตอบคำถามว่า การศึกษาทางการเงินในโรงเรียนสามารถปรับปรุงความรู้ทางการเงินของเด็กและวัยรุ่นได้มากน้อยเพียงใด และเพิ่มขีดความสามารถของเยาวชนในฐานะพลเมืองทางเศรษฐกิจ วัตถุประสงค์ของการวิจัยมีดังต่อไปนี้: (1) เพื่ออธิบายขอบเขตที่วรรณกรรมเชิงประจักษ์แสดงหลักฐานเกี่ยวกับประสิทธิผลของโปรแกรมการศึกษาทางการเงินสำหรับเด็กและวัยรุ่น และ (2) เพื่ออธิบายลักษณะสำคัญของการออกแบบการสอนทางการเงินที่ประสบความสำเร็จ โดยจัดให้มีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับขอบเขตที่การศึกษาทางการเงินในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการศึกษาทางการเงินสำหรับเด็กและวัยรุ่นสามารถปรับปรุงความฉลาดรู้ทางการเงินของเด็กและวัยรุ่นได้และยังเพิ่มขีดความสามารถของเด็กและวัยรุ่นในฐานะพลเมืองทางเศรษฐกิจได้อีกด้วย นอกจากนี้จากการศึกษาตามองค์ประกอบของคำนิยามความฉลาดรู้ทางการเงิน พบว่า โปรแกรมการศึกษาทางการเงินในโรงเรียนสามารถช่วยปรับปรุงความรู้และทัศนคติทางการเงินของเด็กและวัยรุ่นได้ ส่วนการศึกษาที่ประเมินความตั้งใจในการปฏิบัติพฤติกรรมที่ดีและการศึกษาตามพฤติกรรมที่รายงานด้วยตนเองก็รายงานผลในเชิงบวกเช่นกัน แต่ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับผลกระทบของการศึกษาความฉลาดรู้ทางการเงินต่อพฤติกรรมทางการเงินที่แท้จริงของเด็กและวัยรุ่น เนื่องจากมีข้อจำกัดและเป็นการยากที่จะประเมินพฤติกรรมที่แท้จริงของเด็กและวัยรุ่นในเชิงระเบียบวิธี และผลการวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่าการศึกษาความรู้ทางการเงินต้องเริ่มต้นตั้งแต่ในโรงเรียนประถมและควรทำซ้ำในโรงเรียนมัธยมและวิทยาลัย เพื่อให้แน่ใจว่ามีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การศึกษาความรู้ทางการเงินควรเป็นส่วนบังคับของหลักสูตรของโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมความฉลาดทางการเงินในประเด็นต่างๆ เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาทัศนคติและแรงจูงใจในการใช้เงินของบุคคลทั่วไป การสร้างชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน และการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้กระบวนการโค้ชชิ่งออนไลน์ของนักเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการวิจัยและจัดมวลงประกอบให้แก่นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษา แต่จากการศึกษาข้อมูลของผู้วิจัยพบว่า การส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินนั้นควรเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็ก เพื่อจะเป็นรากฐานที่ดีเมื่อเติบโตขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะจัดการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน

เงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นขึ้น ให้มีความฉลาดรู้ทางการเงินตั้งแต่ระดับชั้น
ประถมศึกษาเพื่อเป็นการวางรากฐานและสร้างมวลประสบการณ์ให้แก่เยาวชนของชาติต่อไป



บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) และดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์และทาบาส์ซึ่งแบ่งการดำเนินการเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (R1) เป็นขั้นตอนในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นโดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ การศึกษาปัญหา ความต้องการของผู้เรียน แนวทางการพัฒนาหลักสูตร หลักการของหลักสูตร – ปรัชญาการศึกษา การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาของหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (D1) เป็นขั้นตอนในการยกร่างหลักสูตรโดยการนำข้อมูลพื้นฐาน เนื้อหา องค์ประกอบและตัวชี้วัดความฉลาดรู้ทางการเงินมากำหนดรายละเอียดของหลักสูตรซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดโครงสร้างของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร

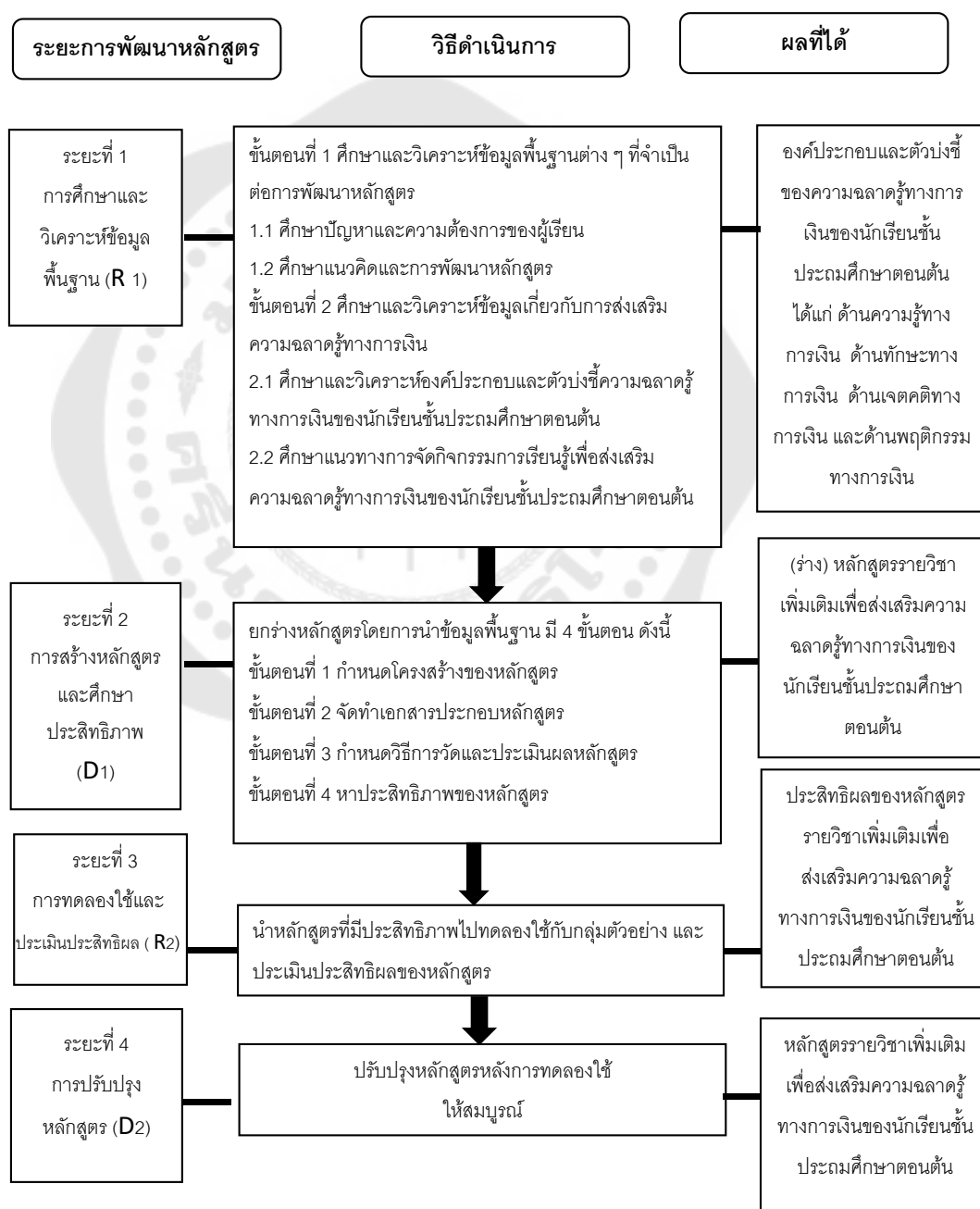
ขั้นตอนที่ 3 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 หาประสิทธิภาพของหลักสูตร

ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (R2) เป็นขั้นตอนในการนำหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) จำนวน 1 ห้องเรียน โดยใช้แบบ

แผนการวิจัยแบบ One group pretest-posttest design และประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร ซึ่งได้จากการทดสอบก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร และนำคะแนนมาหาค่าสถิติพื้นฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้การทดสอบค่า t (t-test dependent)

ระยะที่ 4 : การปรับปรุงหลักสูตร (D2) เป็นขั้นตอนในการนำผลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตรมาศึกษาประเด็นในการปรับปรุงแก้ไขและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเพื่อให้ได้หลักสูตรฉบับสมบูรณ์ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ



ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (R1)

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร เช่น ปัญหาของหลักสูตร ความต้องการของนักเรียน องค์ประกอบของหลักสูตร แนวทางการพัฒนาหลักสูตรจากบทความ งานวิจัย เอกสาร ตำรา และหนังสือที่เกี่ยวข้อง ที่มีชื่อไทย ประกอบด้วย คำว่า “ การพัฒนาหลักสูตร ” “ รายวิชาเพิ่มเติม ” ชื่อภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Curriculum Development” “Elective Course” ตั้งแต่ พ.ศ. 2560-2565 เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดและองค์ประกอบของการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ซึ่งองค์ประกอบหลักสูตรประกอบด้วย

1. หลักการของหลักสูตร เป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการกำหนดคุณลักษณะและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เมื่อผ่านกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตร
3. โครงสร้างเนื้อหาและโครงสร้างเวลาเรียน เป็นการกำหนดกิจกรรมและกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายมีเนื้อหาจำแนกตามหัวข้อการเรียนรู้ ดังนี้ (1) ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) (2) ทักษะทางการเงิน (Financial Skills) (3) เจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) (4) พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) ซึ่งแต่ละหัวข้อการเรียนรู้จะประกอบด้วย คำอธิบายหัวข้อการเรียนรู้, จุดประสงค์การเรียนรู้, เนื้อหาสาระการเรียนรู้
4. แนวทางการจัดการเรียนรู้ จะเป็นการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และใช้การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ทฤษฎีและการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานหลากหลายวิธี
5. สื่อการเรียนรู้ ใช้สื่อประกอบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานการณ์จำลอง ใบบาน หรือการปฏิบัติกิจกรรม
6. การวัดและประเมินผล กระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียนภายหลังการจัดการเรียนรู้ การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของความฉลาดรู้ทางการเงินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ทางการเงิน จากบทความ งานวิจัย เอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงิน ที่มีชื่อไทยประกอบด้วย คำว่า “ความฉลาดรู้ทางการเงิน” “การจัดการเรียนรู้” ชื่อภาษาอังกฤษใช้คำว่า “financial literacy” “Learning” ตั้งแต่ พ.ศ. 2560-2565 เพื่อให้ได้กรอบแนวคิด และองค์ประกอบในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาสรุปโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น องค์ประกอบและตัวชี้วัดความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ได้ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงิน ดังตาราง

ตาราง 6 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ความฉลาดรู้ทางการเงิน	นิยาม	ตัวชี้วัด
1 ด้านความรู้ทางการเงิน	ความเข้าใจและความสามารถในการวางแผนและจัดการเงินของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยความรู้ในด้าน การวางแผนทางการเงิน และ การจัดการเงิน	1. การวางแผนทางการเงิน 2. การจัดการเงิน
2 ด้านทักษะทางการเงิน	กระบวนการทางปัญญาที่สำคัญในการจัดการข้อมูลทางการเงินเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม	1. การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน 2. การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน 3. การประเมินข้อมูลทางการเงิน 4. การตัดสินใจทางการเงิน
3 ด้านเจตคติทางการเงิน	ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นส่วนบุคคลที่นำมาสู่แรงจูงใจในการวางแผนและจัดการเงิน	1. ความมั่นคงทางการเงิน 2. ความมั่งคั่งทางการเงิน
4 ด้านพฤติกรรมทางการเงิน	แนวโน้มทางพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นผู้วางแผนและจัดการเงิน	1. พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน 2. พฤติกรรมการจัดการเงิน

จากตารางจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการใช้ทักษะทางการเงินเพื่อการตัดสินใจทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความรู้ทางการเงิน เจตคติทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงิน ภายใต้บริบททางการเงินในระดับบุคคลที่เหมาะสมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยแบ่งองค์ประกอบออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการเงิน ประกอบด้วย 1) การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning) และ 2) การจัดการเงิน (Financial Management)

องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะทางการเงิน (Financial Skills) คือ กระบวนการทางปัญญาที่สำคัญในการจัดการข้อมูลทางการเงินเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย 1) การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (Identify Financial Information) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน (Analysis Information) 3) การประเมินข้อมูลทางการเงิน (Evaluate Financial Issues) 4) การตัดสินใจทางการเงิน (Financial Decision)

องค์ประกอบที่ 3 ด้านเจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) คือ ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นส่วนบุคคลที่นำมาสู่แรงจูงใจในการวางแผนและจัดการเงิน โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน 2) มิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน มุมมองต่อความต้องการที่จะสร้างความมั่งคั่งทางการเงิน

องค์ประกอบที่ 4 ด้านพฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) แนวโน้มทางพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นผู้วางแผนและจัดการเงิน ได้แก่ 1) พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน 2) พฤติกรรมการจัดการเงิน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 3 คน และด้านความฉลาดรู้ทางการเงิน จำนวน 2 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ด้านความรู้ ประสบการณ์และผลงานทางวิชาการ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและผู้เกี่ยวข้อง

- 1) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านหลักสูตรและการสอน
- 2) มีความรู้หรือประสบการณ์ในการทำงานมีความเชี่ยวชาญและมีชื่อเสียง เป็นผู้มีผลงานวิชาการ ในด้านหลักสูตรและการสอน ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

2. คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้ทางการเงิน

- 1) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทหรือเอกด้านการเงิน
- 2) มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานมีความเชี่ยวชาญและมีชื่อเสียง เป็นผู้มีผลงานวิชาการ ในด้านการเงิน ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์
2. แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์
 - 1.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - 1.2 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
 - 1.3 สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
 - 1.4 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามที่ต้องการประเมิน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+1 มีความคิดเห็นว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้อง

0 มีความคิดเห็นว่า ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้อง

-1 มีความคิดเห็นว่า แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้อง

- 1.5 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.67-1.00 มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงข้อคำถามให้ครอบคลุมองค์ประกอบขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ควรเพิ่มแนวทางในการจัดการกิจกรรมความฉลาดรู้ทางการเงิน

- 1.6 นำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์

1.7 จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ต่อไป

2. แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความฉลาดรู้ทางการเงิน
นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงิน จาก
เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาองค์ประกอบและตัว
บ่งชี้

2.2 ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างแบบประเมินความ
เหมาะสมจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการสร้าง
แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้

2.3 สร้างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความ
ฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบประเมินแบบ
มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) ให้ครอบคลุมตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่
กำหนดไว้ แล้วนำไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
ครอบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสม ชัดเจนของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตาม
คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.4 นำแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความ
ฉลาดรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ปรับปรุงแก้ไขตาม
คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน
ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้ทางการเงิน
จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความ
สอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence:
IOC) ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีของความสอดคล้อง (IOC) พบว่า 0.80 - 1.00 โดยมี
ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ในการปรับข้อความที่ซ้ำซ้อนออกและจัดลำดับความสำคัญตาม
องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงิน

2.5 จัดพิมพ์แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของ
ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญฉบับสมบูรณ์
เพื่อนำไปเก็บข้อมูลโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนารองคูประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญแล้วมารับหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตามวันและเวลาที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนด

2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ พร้อมกับแบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

3. นัดหมายแจ้งการสัมภาษณ์

4. การตรวจสอบข้อมูลของแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบข้อคำถามให้ครบถ้วนตรงประเด็นที่กำหนด

5. ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้ทางการเงิน จำนวน 2 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

6. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาสรุปโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น องค์ประกอบและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผลการสัมภาษณ์ ทำให้ได้แนวคิดที่หลากหลายจากผู้ให้สัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดในการสัมภาษณ์ คือ ความหมายนิยามศัพท์ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ในด้านความรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน และด้านพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการสัมภาษณ์และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมไปเป็นข้อมูลในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรต่อไป

7. นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้ทางการเงิน จำนวน 2 ท่าน ประเมินความเหมาะสม

ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงิน โดยใช้ แบบประเมินความเหมาะสมของ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

8. นำแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้รับคืนจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ฉบับ มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมไว้ตามเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 105-106) ดังนี้

4.50 - 5.00 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 - 4.49 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก

2.50 - 3.49 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยความเหมาะสมตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้อยู่ที่ค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป หรือมีความเหมาะสมระดับมาก จึงจะถือว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมและนำไปใช้ได้

3.9 ปรับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นให้เหมาะสมสมบูรณ์ และนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้รับคืนจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ฉบับ มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมไว้ตามเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 105-106) ดังนี้

4.50 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

3.50 - 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมาก

2.50 - 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

โดยความเหมาะสมตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้อยู่ที่ค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป หรือมีความเหมาะสมระดับมากจึงจะถือว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมและนำไปใช้ได้

2. ปรับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นให้เหมาะสมสมบูรณ์ และนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (D1)

ในการสร้างหลักสูตรและศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรผู้วิจัย ได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตรเป็นแบ่ง 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเค้าโครงของหลักสูตร กำหนดรายละเอียดของพื้นฐานหลักสูตร เพื่อสร้างเป็นหลักสูตรการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน ประกอบด้วย

1) หลักการของหลักสูตร เป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการกำหนดคุณลักษณะและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เมื่อผ่านกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตร

3) โครงสร้างเนื้อหาและโครงสร้างเวลาเรียน เป็นการกำหนดกิจกรรมและกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายมีเนื้อหาจำแนกตามหัวข้อการเรียนรู้ ดังนี้ (1) ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) (2) ทักษะทางการเงิน (Financial Skills) (3) เจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) (4) พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) ซึ่งแต่ละหัวข้อการเรียนรู้จะประกอบด้วย คำอธิบายหัวข้อการเรียนรู้, จุดประสงค์การเรียนรู้, เนื้อหาสาระการเรียนรู้

4) แนวทางการจัดการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และใช้การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ ทฤษฎีและใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

5) สื่อการเรียนรู้ ซึ่งสื่อประกอบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในสถานการณ์จำลอง ใบงาน เกม แอปพลิเคชันต่าง หรือการปฏิบัติกิจกรรม

6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กำหนดวิธีการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ว่าสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย

(1) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

(2) คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 4 หาประสิทธิภาพหลักสูตร

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทตรวจสอบและเสนอแนะปรับปรุงแล้วนำหลักสูตรฉบับร่างที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 3 คน และด้านความฉลาดรู้ทางการเงิน จำนวน 2 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้ประสบการณ์ และผลงานวิชาการ เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นและคู่มือการใช้หลักสูตร
2. แบบประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างและประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นและคู่มือการใช้หลักสูตรและแบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นมีขั้นตอน ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น และคู่มือการใช้หลักสูตรมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบ

แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

1.2 สร้างหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นและคู่มือการใช้หลักสูตร (ฉบับร่าง) แล้วนำไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสม ชัดเจนของภาษาที่ใช้ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินหาประสิทธิภาพต่อไป

2. แบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักการแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างแบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นจากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร

2.2 สร้างแบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นสำหรับผู้เชี่ยวชาญ (ฉบับร่าง) แล้วนำไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสม ชัดเจนของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.3 นำแบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นสำหรับผู้เชี่ยวชาญ (ฉบับร่าง) ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์แล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากนั้นนำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า แบบประเมินคุณภาพหลักสูตรเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน มีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8-1.0 มีข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยปรับข้อคำถามให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด ลดความซ้ำซ้อนในบางคำถามให้และให้มีความกระชับ

2.4 จัดพิมพ์แบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นสำหรับผู้เชี่ยวชาญฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิภาพต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ แล้วมารับหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตามวันและเวลาที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนด
2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ พร้อมกับแบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ไปขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร แล้วนัดหมายผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอรับแบบประเมินคืน
3. รับแบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน สำหรับผู้เชี่ยวชาญ คือจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลการแบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน มีขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้รับคืนทั้ง 5 ฉบับ มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ตามเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 105-106) ดังนี้

- 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้อยู่ที่ค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป หรือมีประสิทธิภาพระดับมาก

2. พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นให้มีความสมบูรณ์ และนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (R2)

ขั้นตอนการทดลองใช้หลักสูตร มีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

1. เตรียมการก่อนทดลองใช้หลักสูตร โดยการเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตรซึ่งประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบก่อนเรียน และเอกสารประกอบการสอนตามจำนวนนักเรียน

2. กำหนดแบบแผนการวิจัย แบบ one group pretest-posttest design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538, น. 249) เนื่องจากเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) ซึ่งแสดงแบบแผนการวิจัยเป็นแผนภาพดังนี้

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group pretest-posttest design) ตามแบบแผนการทดลองดังนี้

ก่อนเรียน	ทดลอง	หลังเรียน
O_1	X	O_2

เมื่อกำหนดให้

O_1	คือ	การทดสอบก่อนเรียน (เพื่อประเมินความฉลาดรู้ทางการเงิน)
X	คือ	กลุ่มทดลองในการใช้หลักสูตรเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน
O_2	คือ	การทดสอบหลังเรียน (เพื่อประเมินความฉลาดรู้ทางการเงิน)

ประชากรที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน สาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) กรุงเทพมหานคร กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 8 ห้องเรียน รวม 240 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) กรุงเทพมหานคร กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นและคู่มือการใช้หลักสูตร
2. แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
3. แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
4. แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
5. แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
6. แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอน ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

1.2 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 20 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง ให้ครอบคลุมตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แล้วนำไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสมชัดเจนของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้ทางการเงิน จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากนั้นนำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8-1.0 และปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยปรับการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกถึงส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินให้ชัด เพราะสะดวกในการประเมินผล อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนควรกำหนดขั้นตอนในการใช้สื่อประกอบการสอน หรือให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งควรกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลให้ชัดเจน

1.4 จัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินด้านความรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักการแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ในระยะที่ 1 เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบทดสอบ วัดความฉลาดรู้ทางการเงิน

2.2 สร้างแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 20 ข้อ เพื่อใช้จริง จำนวน 10 ข้อ ซึ่งเป็นแบบ ปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ โดยกำหนดตัวอย่างสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามองค์ประกอบและ ตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงิน ให้ครอบคลุมตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แล้วนำไป เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมของเนื้อหา และ ความเหมาะสม ชัดเจนของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ ปรึกษาปริญญาโทให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.3 นำแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญา โทแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้ทางการเงิน จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำมาพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการประเมินพบว่า ค่าดัชนีความ สอดคล้องของแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ฉบับนี้อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ถือว่ามีความสอดคล้องนำไปใช้ได้ พร้อมกับนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ มีข้อเสนอแนะ ควรแก้ไขข้อคำถามให้เป็นปรนัย ชัดเจน เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป

2.4 นำแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำผลการทดลองใช้มาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่า อำนาจจำแนก (r) และคัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยาก (p) ระหว่าง 0.40 - 0.63 และข้อที่มี ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.04 – 0.52 คัดเลือกแบบทดสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ ได้จำนวน 10 ข้อ มาสร้างเป็นแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนต้นฉบับจริง

2.5 นำผลการทดลองใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตรด้วยสูตร KR20 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.62 แสดงว่าแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน มีความเชื่อมั่นสูง

2.6 จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาหลักการแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ในระยะที่ 1 เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน

3.2 สร้างแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 20 ข้อ เพื่อใช้จริง จำนวน 10 ข้อ ซึ่งเป็นแบบ ปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ โดยกำหนดตัวอย่างสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงิน ให้ครอบคลุมตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แล้วนำไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสม ชัดเจนของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.3 นำแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้ทางการเงิน จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำมาพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการประเมินพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ฉบับนี้อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ถือว่ามีความสอดคล้องนำไปใช้ได้ พร้อมกับนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

3.4 นำแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำผลการทดลองใช้มาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) และคัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยาก (p) ระหว่าง 0.36 - 0.63 และข้อที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.24 - 0.58 คัดเลือกแบบทดสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ ได้จำนวน 10 ข้อ มาสร้างเป็นแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นฉบับจริง

3.5 นำผลการทดลองใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตรด้วยสูตร KR20 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.55 แสดงว่าแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับพอใช้ได้

3.6 จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

4.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน จากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4.2 กำหนดวัตถุประสงค์ของแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน

4.3 สร้างแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน โดยมีคุณลักษณะความรู้สึกรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นส่วนบุคคลที่นำมาสู่แรงจูงใจในการวางแผนและจัดการเงิน โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน มุมมองต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงินที่สะท้อนผ่านความรู้สึกรู้ความกังวลทางการเงิน 2) มิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน มุมมองต่อความต้องการที่จะสร้างความมั่งคั่งทางการเงิน แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ (ฐศรี วงศ์รัตนะ, 2560) มีการประเมินคุณลักษณะ จำนวน 10 ข้อ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินนักเรียน และได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลดังนี้

2.51 – 3.50 มีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยมากที่สุด

1.51 – 2.50 มีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยปานกลาง

1.00 – 1.50 มีความคิดเห็นว่า ไม่ค่อยเห็นด้วย

4.4 นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา

4.5 แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้ทางการเงิน จำนวน 2 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามที่ต้องการประเมิน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

+1 มีความคิดเห็นว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้อง

0 มีความคิดเห็นว่า ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้อง

-1 มีความคิดเห็นว่า แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้อง

4.6 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบวัดเจตคติทางการเงินสำหรับนักเรียนมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นเลือกข้อที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์

4.7 แก้ไขตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ควรกำหนดหัวข้อในการวัดให้ครอบคลุมการวางแผนและจัดการเงิน ความมั่นคงทางการเงิน ด้านความมั่งคั่งทางการเงิน และเขียนข้อคำถามให้มีลักษณะในเชิงปฏิบัติการ สามารถสังเกตพฤติกรรมได้ กำหนดข้อคำถามให้เหมาะสมกับกิจกรรมและวัยของผู้เรียน

4.8 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและนำไปใช้ต่อไป

5. แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

5.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน จากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

5.2 กำหนดวัตถุประสงค์ของแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน

5.3 สร้างแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน โดยมีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นผู้วางแผนและจัดการเงิน ได้แก่ พฤติกรรมการวางแผนทาง

การเงิน การตั้งเป้าหมายทางการเงิน การพัฒนาแผนการเงินที่ช่วยในการออมเงิน วางแผนสำหรับการใช้จ่ายล่วงหน้า และ พฤติกรรมการจัดการเงิน การตัดสินใจอย่างมีข้อมูลก่อนการใช้จ่ายและการออมการหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายที่เกินตัว แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2560) มีการประเมินคุณลักษณะ จำนวน 10 ข้อ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินนักเรียน และได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลดังนี้

2.51 – 3.50 มีความคิดเห็นว่า เป็นประจำ

1.51 – 2.50 มีความคิดเห็นว่า นาน ๆ ครั้ง

1.00 – 1.50 มีความคิดเห็นว่า ไม่เคยทำ

5.4 นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา

5.5 แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านความฉลาดรู้ทางการเงิน จำนวน 2 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามที่ต้องการประเมิน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

+1 มีความคิดเห็นว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้อง

0 มีความคิดเห็นว่า ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้อง

-1 มีความคิดเห็นว่า แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้อง

5.6 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นเลือกข้อที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์

5.7 แก้ไขตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ควรกำหนดหัวข้อในการวัดให้ครอบคลุมพฤติกรรมกรวางแผนทางการเงิน พฤติกรรมการจัดการเงิน และเขียนข้อคำถามให้มีลักษณะในเชิงปฏิบัติการ สามารถสังเกตพฤติกรรมได้ กำหนดข้อคำถามให้เหมาะสมกับกิจกรรมและวัยของผู้เรียน

5.8 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและนำไปใช้ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองใช้และศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือขออนุญาตหน่วยงานต้นสังกัดในการเก็บข้อมูล และหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย แล้วมารับหนังสือดังกล่าวตามวันและเวลาที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนด
2. นำหนังสือหนังสือขออนุญาตหน่วยงานต้นสังกัดในการเก็บข้อมูลไปติดต่อกับโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) เพื่อขออนุญาตและแจ้งให้โรงเรียนทราบ จากนั้นนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและดำเนินการวิจัย
3. นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ไปหาคุณภาพ (IOC) โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ และหาความยากง่ายค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น
4. นำแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น พัฒนาขึ้นไปหาคุณภาพ (IOC) โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม
5. นำแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น พัฒนาขึ้นไปหาคุณภาพ (IOC) โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม
6. นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น พัฒนาขึ้นไปหาคุณภาพ (IOC) โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม
7. นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น พัฒนาขึ้นไปหาคุณภาพ (IOC) โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม
8. ดำเนินการขอจริยธรรมในมนุษย์ในการทดลองกับนักเรียน ได้ใบรับรองโครงการวิจัย SWUEC-682050 ณ วันที่ 16 มีนาคม 2568
9. ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรตามขั้นตอนของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น และจัดการเรียนรู้ตามแผนจำนวน 20 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง

ตาราง 7 กำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน

หน่วยที่	องค์ประกอบ	กิจกรรม	เวลา (ชม.)
1. ความรู้ทางการเงิน	1.1 การวางแผนทางการเงิน	1. กล่อง 3 ใบ	1
		2 . ซื้ออะไรดีจ๊ะ?	1
	1.2 การจัดการเงิน	3. ร่ำรวยMarket	1
		4. กล่องแห่งการตัดสินใจ	1
2. ทักษะทางการเงิน	2.1 การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน	5. รู้ไว้ได้ประหยัด	1
	2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน	6. เปรียบเทียบราคาน้ำผลไม้	1
		7. จับคู่ความคุ้มค่า	1
	2.3 การประเมินข้อมูลทางการเงิน	8. เลือกอะไรดีนะ	1
		9. ใช้เงินในวันหยุด	1
	2.4 การตัดสินใจทางการเงิน	10. ของขวัญวันเกิด	1
		11. ร้านค้าเลือกได้	1
	3. เจตคติทางการเงิน	3.1 มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน	12. กระจุกหมูของโต
13. ออมเงิน..ออมเงิน			1
3.2 มิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน		14. ล่าหุ้มทรัพย์ความรู้ทางการเงิน	1
		15. ราชาของป่าใหญ่	1
		4. พฤติกรรมทางการเงิน	4.1 พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน
17. ของขวัญที่ฉันอยากได้	1		
4.2 พฤติกรรมการจัดการเงิน	18. ค่าขนมของฉัน		1
	19. สะสมเหรียญทองคำ		1
	20. หนูนินักประหยัด		1

10. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน

11. ผู้วิจัยแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เกณฑ์การวัดและประเมินผล บทบาทผู้เรียน บทบาทผู้สอนเรียน ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้วางไว้

12. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 20 แผน กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน

13. ระหว่างเรียนในแต่ละแผนการเรียนรู้ ให้นักเรียนร่วมกิจกรรม ทำใบงาน
14. หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินผู้เรียนด้วยแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินด้านความรู้ทางการเงิน แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินด้านทักษะทางการเงิน แบบวัดเจตคติทางการเงิน แบบวัดพฤติกรรมทางการเงิน
15. นำข้อมูลที่ได้จากการแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน มาตรวจให้คะแนน เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ย โดยใช้การทดสอบ T-test (Dependent sample)
16. นำผลที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยนำแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรมาตรวจให้คะแนน จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. นำค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร มาเปรียบเทียบโดยใช้สถิติทดสอบค่า t-test แบบ dependent
3. นำข้อมูลที่ได้จากความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นมาสรุปเป็นประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ระยะที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (D2)

ผู้วิจัยได้ทดลองใช้และศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในระยะที่ 3 นำผลทดลองใช้ ประสิทธิผล ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดที่ค้นพบมา จึงได้นำมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นให้สมบูรณ์ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ระยะ ตามความมุ่งหมายการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการศึกษารายองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2. ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2. ผลประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ระยะที่ 3 ผลการศึกษาระสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

1. ผลการทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2. ผลการทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

3. ผลการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

4. ผลการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

จากการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์มีดังนี้

1. ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการใช้ทักษะทางการเงินเพื่อการตัดสินใจทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความรู้ทางการเงิน เจตคติทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงิน ภายใต้บริบททางการเงินในระดับบุคคลที่เหมาะสมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยแบ่งองค์ประกอบออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการเงิน ได้แก่

1. การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning) หมายถึง กระบวนการในการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเงิน ได้แก่ การประเมินสถานะทางการเงิน การตั้งเป้าหมายทางการเงิน การวางแผนในการใช้จ่ายเงิน การวางแผนการออมเงิน และการวางแผนการลงทุน

2. การจัดการเงิน (Financial Management) หมายถึง ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติตามแผนทางการเงินอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสถานะของบุคคล ได้แก่ การจำแนกการใช้จ่ายตามความจำเป็นกับ ความต้องการการลำดับความสำคัญของการใช้จ่ายเงิน การใช้จ่ายเงินตามความจำเป็น การติดตามการใช้จ่ายเงินและการปรับเปลี่ยนแผนทางการเงิน

องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะทางการเงิน (Financial Skills) เป็นกระบวนการทางปัญญาที่สำคัญในการจัดการข้อมูลทางการเงินเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม ได้แก่

1. การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (Identify Financial Information) คือ การค้นหาและเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการเงินของแต่ละบุคคล สามารถระบุถึงความเกี่ยวข้องของข้อมูลทางการเงินที่มีต่อตนเอง หรือสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคำศัพท์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเงิน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน (Analysis Information) ความรู้ความเข้าใจในการตีความเปรียบเทียบและสังเคราะห์ข้อมูลที่กำหนด

3. การประเมินข้อมูลทางการเงิน (Evaluate Financial Issues) การสร้างเหตุผลและคำอธิบายทางการเงินโดยอาศัยความรู้ทางการเงิน เจตคติทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงินและความเข้าใจในบริบททางการเงินอย่างสมเหตุสมผลและเหมาะสมกับบริบททางการเงินของตนเอง

4. การตัดสินใจทางการเงิน (Financial Decision) การเลือกทางการเงินโดยอาศัยความรู้ทางการเงิน เจตคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงินมาประยุกต์ เพื่อให้สามารถยืนยันถึงการเลือกทางการเงินที่ดีและเหมาะสมกับบริบททางการเงินของตนเอง

องค์ประกอบที่ 3 ด้านเจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) เป็นความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นส่วนบุคคลที่นำมาสู่แรงจูงใจในการวางแผนและจัดการเงิน โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติ ได้แก่

1. มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน มุมมองต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงินที่สะท้อนผ่านความรู้สึกไว้ความกังวลทางการเงิน
2. มิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน มุมมองต่อความต้องการที่จะสร้างความมั่งคั่งทางการเงิน

องค์ประกอบที่ 4 ด้านพฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) เป็นแนวโน้มทางพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นผู้วางแผนและจัดการเงิน ได้แก่

1. พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน ได้แก่ การตั้งเป้าหมายทางการเงิน การพัฒนาแผนการเงินที่ช่วยในการออมเงิน วางแผนสำหรับการใช้จ่ายล่วงหน้า การเลือกและใช้เครื่องมือในการจัดทางงบประมาณ มีเงินเก็บ การคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของราคาและค่าของเงิน คำนวณจำนวนเงินออมระยะเวลายกเก็บออม กับรายได้และค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน การเลือกบริการทางการเงินที่ช่วยให้เป้าหมายทางการเงินประสบความสำเร็จและการเลือกวิธีการออมเงินที่เหมาะสม

2. พฤติกรรมการจัดการเงิน ได้แก่ การตัดสินใจอย่างมีข้อมูลก่อนการใช้จ่าย และการออมการหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายที่เกินตัว การชำระค่าใช้จ่ายตรงเวลา การไม่กู้เงินเมื่อไม่พอใช้ และการติดตามค่าใช้จ่ายและปรับเปลี่ยนเมื่อจำเป็น

2. ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งใช้เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ในการประเมิน ผลปรากฏดังตาราง 8

ตาราง 8 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงิน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นสำหรับผู้เชี่ยวชาญ (n= 5)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. องค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงิน			
1.1 การวางแผนทางการเงิน			
1.1.1 มีความเข้าใจและสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินเบื้องต้น	4.8	0.45	มากที่สุด
1.1.2 มีความรู้ในการวางแผนการใช้จ่ายและการออมเงินเบื้องต้นได้ เหมาะสมกับวัย	4.8	0.45	มากที่สุด
1.2 การจัดการเงิน			
1.2.1 มีความรู้ในการวางแผนงบประมาณส่วนตัวและการเก็บออมเงิน อย่างมีเป้าหมาย	4.8	0.45	มากที่สุด
1.2.2 มีความรู้ในการจัดการรายรับและรายจ่ายในชีวิตประจำวันได้ อย่างมีระเบียบ	3.4	0.55	ปานกลาง
1.2.3 มีความรู้ในการแยกแยะรายจ่ายที่จำเป็นและไม่จำเป็น	4.8	0.45	มากที่สุด
2. องค์ประกอบด้านทักษะทางการเงิน			
2.1 การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน			
2.1.1. ทักษะการทำความเข้าใจข้อมูลทางการเงินเบื้องต้น	3.8	1.1	มาก
2.1.2 ทักษะการค้นหาและจัดการข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวข้อง	3.4	0.55	ปานกลาง
2.1.3 ทักษะการระบุและเลือกแหล่งข้อมูลทางการเงินที่น่าเชื่อถือ	3.0	0.71	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน			
2.2.1 ทักษะการวิเคราะห์และทำความเข้าใจข้อมูลการเงินที่ได้รับ	3.4	1.14	ปานกลาง
2.2.2 ทักษะการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการใช้จ่าย	4.8	0.45	มากที่สุด
2.2.3 ทักษะการเปรียบเทียบราคาสินค้าและข้อมูลทางการเงิน	4.8	0.45	มากที่สุด
2.3 การประเมินข้อมูลทางการเงิน			
2.3.1 ทักษะการตัดสินใจโดยอิงจากข้อมูลทางการเงินที่มีอยู่	4.8	0.45	มากที่สุด
2.3.2 ทักษะการวิเคราะห์ผลกระทบของการตัดสินใจทางการเงินต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง	3.6	1.14	มาก
2.3.3 ทักษะการประเมินสถานการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน	4.8	0.45	มากที่สุด
2.4 การตัดสินใจทางการเงิน			
2.4.1. ทักษะการตัดสินใจในเรื่องการเงินที่เหมาะสม	4.8	0.45	มากที่สุด
2.4.2 ทักษะการเปรียบเทียบและตัดสินใจเลือกใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล	4.8	0.45	มากที่สุด
2.4.3 ทักษะการคำนึงถึงผลกระทบหรือผลระยะยาวในการใช้จ่ายทางการเงิน	3.2	0.45	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
3. องค์ประกอบด้านเจตคติทางการเงิน			
3.1 มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน			
3.1.1 มีทัศนคติเชิงบวกและตระหนักถึงความสำคัญของการมีเงินออม	4.8	0.45	มากที่สุด
3.1.2 ตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างความมั่นคงทางการเงินในอนาคต	4.8	0.45	มากที่สุด
3.2 มิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน			
3.2.1 มีเป้าหมายในการสร้างความมั่งคั่งในอนาคต	3.6	1.14	มาก
3.2.2 มีความเข้าใจถึงความสำคัญเกี่ยวกับการลงทุนและการสร้างรายได้เพิ่มเติม	3.6	1.14	มาก
3.2.3 มีความอยากรู้และสนใจในการเรียนรู้เรื่องการเงิน	4.8	0.45	มากที่สุด
4. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมทางการเงิน			
4.1 พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน			
4.1.1. มีพฤติกรรมในการวางแผนใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ	4.8	0.45	มากที่สุด
4.1.2 มีพฤติกรรมการบันทึกรายรับ-รายจ่ายอย่างสม่ำเสมอ	3.6	1.14	มาก
4.2 พฤติกรรมการจัดการเงิน			
4.2.1 มีพฤติกรรมการแบ่งเงินออกมาก่อนใช้จ่าย	4.4	0.89	มาก
4.2.2 มีพฤติกรรมจัดสรรเงินในการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล	4.4	0.89	มาก
4.2.3 มีพฤติกรรมในการประหยัดเงินและไม่ใช้จ่ายเกินความจำเป็น	4.8	0.45	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.27	0.65	มาก

จากตาราง 8 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นสำหรับผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ความคิดเห็นโดยรวมของผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.65) นอกจากนั้น ผู้เชี่ยวชาญยังมีความคิดเห็นว่า ควรแก้ไขข้อความให้กระชับเข้าใจง่ายและในบางตัวบ่งชี้ที่มีความคล้ายคลึงกันให้ยุบรวม ปรับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นดังนี้ ตัวชี้วัดย่อยที่ 7 จากทักษะการตัดสินใจโดยอิงจากข้อมูลทางการเงินที่มีอยู่ เป็นทักษะการตัดสินใจเลือกใช้เงินได้อย่างเหมาะสม โดยดูจากข้อมูลหรือราคาที่มีอยู่ เพื่อให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และปรับปรุงตัวชี้วัดย่อยขององค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงิน องค์ประกอบย่อยการจัดการเงิน ข้อ 3 จากมีความรู้ในการวางแผนงบประมาณส่วนตัวและการเก็บออมเงินอย่างมีเป้าหมาย เป็นมีความรู้ในการวางแผนการใช้เงินส่วนตัวและการเก็บออมเงินอย่างมีเป้าหมาย และปรับปรุงตัวชี้วัดย่อยขององค์ประกอบพฤติกรรมการจัดการเงิน ข้อ 4 การมีพฤติกรรมการแบ่งเงินออมก่อนใช้จ่าย และ ข้อ 5 มีพฤติกรรมจัดสรรเงินในการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล สรุปรวมเป็นข้อเดียวคือ มีพฤติกรรมการแบ่งเงินออมก่อนใช้จ่ายและใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล และสำหรับตัวบ่งชี้บางตัวนั้นอาจมีความซับซ้อนเกินไปสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ควรทำการตัดออก

จากนั้นผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาประมวลปรับปรุงวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท จนได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น 4 องค์ประกอบหลัก 10 องค์ประกอบย่อยและ 16 ตัวบ่งชี้ ดังตาราง 9

ตาราง 9 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้
1. องค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงิน	1.1 การวางแผนทางการเงิน	1.1.1 นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินเบื้องต้นได้
		1.1.2 นักเรียนมีความรู้ในการวางแผนการใช้จ่ายและการออมเงิน

		เบื้องต้นได้เหมาะสมกับวัย
	1.2. การจัดการเงิน	1.2.1 นักเรียนมีความรู้ในการวางแผนการใช้จ่ายเงินส่วนตัวและการเก็บออมเงินอย่างมีเป้าหมาย
		1.2.2 นักเรียนมีความรู้ในการแยกแยะรายจ่ายที่จำเป็นและไม่จำเป็น
2. องค์ประกอบด้านทักษะทางการเงิน	2.1 การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน	2.1.1 นักเรียนมีทักษะการทำความเข้าใจข้อมูลทางการเงินเบื้องต้นได้
	2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน	2.2.1 นักเรียนมีทักษะการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการใช้จ่ายได้
		2.2.2 นักเรียนมีทักษะการเปรียบเทียบราคาสินค้าและข้อมูลทางการเงินได้
	2.3 การประเมินข้อมูลทางการเงิน	2.3.1 นักเรียนมีทักษะการตัดสินใจเลือกใช้จ่ายเงินได้อย่างเหมาะสม โดยดูจากข้อมูลหรือราคาที่มีอยู่
		2.3.3 นักเรียนมีทักษะการประเมินสถานการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้
	2.4 การตัดสินใจทางการเงิน	2.4.1 นักเรียนมีทักษะการ

		ตัดสินใจในเรื่องการเงินที่เหมาะสม
		2.4.2 นักเรียนมีทักษะการเปรียบเทียบและตัดสินใจเลือกใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล
3. องค์ประกอบด้านเจตคติทางการเงิน	3.1 มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน	3.1.1 นักเรียนมีทัศนคติเชิงบวกและตระหนักถึงความสำคัญของการมีเงินออม
	3.2 มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน	3.2.1 นักเรียนมีความอยากรู้และสนใจในการเรียนรู้เรื่องการเงิน
4. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมทางการเงิน	4.1 พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน	4.1.1 นักเรียนมีพฤติกรรมในการวางแผนใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ
	4.2 พฤติกรรมการจัดการเงิน	4.2.1 นักเรียนมีพฤติกรรมการแบ่งเงินออกก่อนใช้จ่ายและใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล
		4.2.3 นักเรียนมีพฤติกรรมในการประหยัดเงินและไม่ใช้จ่ายเกินความจำเป็น

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

จากการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ได้ผลการพัฒนาดังนี้

1. ได้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยออกแบบโครงสร้างหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพัฒนาการและทักษะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) เนื้อหาของหลักสูตร 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังมีรายละเอียดดังนี้

หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

1. หลักการของหลักสูตร

ความฉลาดรู้ทางการเงินเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่ช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความมั่นคงทางการเงินและคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจและการทดสอบต่างๆ ชี้ให้เห็นว่าคนไทยยังมีความรู้และทักษะทางการเงินในระดับต่ำ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและปัญหาสำคัญที่พบในเยาวชนไทย ได้แก่ การขาดการวางแผนทางการเงิน การใช้จ่ายเกินตัว การขาดวินัยในการออม และการไม่สามารถเลือกผลิตภัณฑ์ทางการเงินได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว ดังนั้นการพัฒนาคความฉลาดรู้ทางการเงินควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา เนื่องจากเป็นวัยที่สามารถปลูกฝังและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ง่าย อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนด้านการเงินในโรงเรียนประถมศึกษาของไทยยังมีน้อยและไม่เป็นรูปธรรม

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีในการจัดการการเงินส่วนบุคคล สามารถวางแผนการใช้จ่าย การออม และการลงทุนได้อย่างเหมาะสมกับวัย รวมถึงสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้และการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการส่งเสริมความรู้ด้านการเงินในสถานศึกษา และเป็นการ

ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในการพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความพร้อมในการดำเนินชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.1 ได้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

2.2 เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ให้มีความสามารถในการใช้ทักษะทางการเงิน เพื่อการตัดสินใจทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการเงินภายใต้บริบททางการเงินส่วนบุคคลที่เหมาะสม

2.3 ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับครูผู้สอน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เนื้อหาของหลักสูตร

หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่พัฒนาขึ้นเป็นการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โครงสร้างเนื้อหาและโครงสร้างเวลาเรียน เป็นการกำหนดกิจกรรมและกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายมีเนื้อหาจำแนกตามหัวข้อการเรียนรู้ ใน 4 ด้าน คือ

1) ด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) คือ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการเงิน ประกอบด้วย การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning) และการจัดการเงิน (Financial Management)

2) ทักษะทางการเงิน (Financial Skills) คือ กระบวนการทางปัญญาที่สำคัญในการจัดการข้อมูลทางการเงินเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (Identify Financial Information) การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน (Analysis Information) การประเมินข้อมูลทางการเงิน (Evaluate Financial Issues) และการตัดสินใจทางการเงิน (Financial Decision)

3) เจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) คือ ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นส่วนบุคคลที่นำมาสู่แรงจูงใจในการวางแผนและจัดการเงิน โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน และมิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน

4) พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) คือแนวโน้มทางพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นผู้วางแผนและจัดการเงิน ได้แก่ พฤติกรรมการวางแผนทางการเงินและพฤติกรรมการจัดการเงิน

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและใช้การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากการสังเคราะห์ทฤษฎีและการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานหลากหลายวิธี โครงสร้างเวลาเรียน เป็น การกำหนดกิจกรรมและกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายมีเนื้อหาจำแนกตามหัวข้อการเรียนรู้ ดังตาราง 10

5. สื่อการเรียนรู้

ใช้สื่อประกอบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานการณ์จำลอง ใบงาน บัตรภาพประกอบกิจกรรม บัตรคำ เงินจำลอง บอร์ดเกมทางการเงิน สำหรับเด็ก นิทานหรือการปฏิบัติกิจกรรม รายละเอียดตามตาราง 10

6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียนภายหลังการจัดการเรียนรู้ การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของหลักสูตร และการประเมินผลความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 4 ฉบับคือ

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้ทางการเงิน โดยใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อยและ 4 ตัวชี้วัด

องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะทางการเงิน โดยใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อยและ 7 ตัวชี้วัด

องค์ประกอบที่ 3 ด้านเจตคติทางการเงิน โดยใช้แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงินสำหรับนักเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อยและ 2 ตัวชี้วัด

องค์ประกอบที่ 4 พฤติกรรมทางการเงิน โดยใช้แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 3 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อยและ 3 ตัวชี้วัด



ตาราง 10 หน่วยการเรียนรู้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวชี้วัด	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	คาบ (40 นาที)
หน่วยที่ 1 ความรู้ทางการเงิน	1.1 การวางแผนทางการเงิน	1.1.1 มีความเข้าใจและสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินเบื้องต้น	1. กล้อง 3 ใบ - นักเรียนเขียนเป้าหมายทางการเงินส่วนตัว วางแผนการออม แบ่งเงินเป็น 3 ส่วน คือ ออม ใช้ แบ่งปัน	ใบงาน, Powerpoint ภาพประกอบ, สื่อจำลอง เช่น เงินปลอม , กล้อง 3 ใบ	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		1.1.2 มีความรู้ในการวางแผนการใช้จ่ายและการออมเงินเบื้องต้นได้เหมาะสมกับวัย	2. ชี้อะไรดี? - นักเรียนรับเงินจำลอง 100 บาท เลือกซื้อของจากร้านค้าโดยต้องเหลือเงินไว้เพื่อออม พร้อมอธิบายเหตุผล	ใบงาน, Powerpoint ภาพประกอบ, สื่อจำลอง เช่น เงินปลอม หรือร้านค้าจำลอง	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
	1.2 การจัดการเงิน	1.2.1 มีความรู้ในการวางแผนการใช้เงินส่วนตัวและการเก็บออมเงินอย่างมีเป้าหมาย	3. รวบรวม Market - จัดตลาดจำลอง นักเรียนมีบทบาทเป็นผู้ซื้อ-ขาย และออมเงิน พร้อมวิเคราะห์กำไร-ขาดทุน	ใบงาน, Powerpoint , สื่อจำลอง เช่น เงินปลอม ,ร้านค้าจำลองจำลอง Market	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		1.2.2 มีความรู้ในการแยกแยะรายจ่ายที่จำเป็นและไม่จำเป็น	4. กล้องแห่งการตัดสินใจ - พิจารณาและวิเคราะห์การเลือกใช้จ่ายเป็นระเบียบรายจ่ายของใช้จำเป็น/ไม่จำเป็น และอธิบายเหตุผล	Powerpoint , สื่อจำลอง , กล้อง , ใบงาน , นิทาน	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
หน่วยที่ 2 ทักษะทางการเงิน	2.1 การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน	2.1.1 ทักษะการทำความเข้าใจข้อมูลทางการเงินเบื้องต้น	5. รู้ได้ประหยัด - วิเคราะห์ข้อมูลตลาดสินค้า เบรทซ์วีร์เปรียบเทียบคุณสมบัติราคา วันหมดอายุ	ใบงาน, Powerpoint , ข้อมูลตลาดสินค้า เบรทซ์วีร์	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ

ตาราง 10 (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวชี้วัด	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	คาบ (40 นาที)
หน่วยที่ 2 ทักษะทางการเงิน	2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน	2.2.1 ทักษะการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการใช้จ่าย	6. เปรียบเทียบราคาน้ำผลไม้ - เปรียบเทียบราคาน้ำผลไม้ต่างยี่ห้อ คำนวณความคุ้มค่าจากราคาและปริมาณ	ใบงาน, Powerpoint , กล่องน้ำผลไม้ห่อต่างๆ , บัตรคำราคาน้ำผลไม้	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		2.2.2 ทักษะการเปรียบเทียบราคาสินค้าและข้อมูลทางการเงิน	7. จับคู่ความคุ้มค่า - เล่นเกมจับคู่ราคากับสินค้าที่เหมาะสม วิเคราะห์ความคุ้มค่าโดยใช้เหตุผล	ใบงาน, Powerpoint , บัตรรูปภาพสินค้าต่างๆ บัตรราคาสินค้า	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
	2.3 การประเมินข้อมูลทางการเงิน	2.3.1 ทักษะการตัดสินใจเลือกใช้จ่ายอย่างเหมาะสมโดยดูจากข้อมูลหรือราคาที่มีอยู่	8. เลือกอะไรดีนะ - พิจารณาเด็กหญิงเลือกของเล่น วิเคราะห์และตัดสินใจเลือกใช้จ่ายจากข้อมูลในเรื่อง	Powerpoint , นิทาน เด็กหญิงเลือกของเล่น, ใบงานวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกใช้จ่าย	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		2.3.2 ทักษะการประเมินสถานการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน	9. ใช้เงินในวันหยุด - จำลองสถานการณ์วันหยุดพร้อมงบจำกัด เลือกกิจกรรมและการใช้จ่ายให้พอเหมาะ พร้อมลำดับความสำคัญ	ใบงาน, Powerpoint , เงินจำลอง, บอร์ดเกม	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
	2.4 การตัดสินใจทางการเงิน	2.4.1 ทักษะการตัดสินใจในเรื่องการเงินที่เหมาะสม	10. ของขวัญวันเกิด - เลือกของขวัญในงบ 200 บาท วิเคราะห์ความเหมาะสมของของขวัญที่เลือก	Powerpoint , ภาพกล่องของขวัญ, ใบงานการวิเคราะห์ การเลือกของขวัญ	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ

ตาราง 10 (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวชี้วัด	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	คาบ (40 นาที)
หน่วยที่ 2 ทักษะทาง การเงิน	2.4 การตัดสินใจทาง การเงิน	2.4.2 ทักษะการเปรียบเทียบ และตัดสินใจเลือกใช้จ่ายอย่าง มีเหตุผล	11. ร้านค้าเลือกได้ - นักเรียนเลือกซื้อสินค้าในสถาน ร้านค้าต่างๆ ด้วยเงินจำลอง พร้อม อธิบายการตัดสินใจ	ใบงาน,Powerpoint , ร้านค้าจำลอง , บัตรค่า รูปภาพสินค้าต่างๆ , เงินจำลอง	สังเกตพฤติกรรมการ, ตรวจใบงาน	1 คาบ
	3.1 มิติด้าน ความมั่นคง ทางการเงิน	3.1.1 มีทัศนคติเชิงบวกและ ตระหนักถึงความสำคัญของ การเงินออม	12. กระเป๋าหมูของได้ - ฟังนิทาน 'กระเป๋าหมูของได้' อภิปรายแสดงความคิดเห็น แล้ววาด ภาพเป้าหมายการออมของตนเอง	Powerpoint , นิทานกระเป๋าหมูของได้, ใบงานเป้าหมายการ ออม	สังเกตพฤติกรรมการ, ตรวจใบงาน	1 คาบ
หน่วยที่ 3 เจตคติทาง การเงิน	3.2 มิติด้าน ความมั่งคั่ง ทางการเงิน	3.2.1 มีความอยากรู้และสนใจ ในการเรียนรู้เรื่องการเงิน	13. ออมเงิน...ออมเงิน - ทำสมุดเงินออมจำลอง บันทึก รายรับ-รายจ่ายรายวัน และเป้าหมาย การออม	ใบงาน,Powerpoint , สมุดเงินออมจำลอง	สังเกตพฤติกรรมการ, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		3.2.1 มีความอยากรู้และสนใจ ในการเรียนรู้เรื่องการเงิน	14. ลำพูนทรัพย์ความรู้ทางการเงิน - ทำกิจกรรมฐานความรู้ทางการเงิน เช่น เงินตรา รายรับ-รายจ่าย ออมเงิน	ใบงาน,Powerpoint , กิจกรรมฐานความรู้ทาง การเงิน, ใบความรู้ตาม ฐานต่างๆ	สังเกตพฤติกรรมการ, ตรวจใบงาน	1 คาบ
			15. ราชชาของป่าใหญ่ - ฟังนิทานแล้วตั้งคำถามและ อภิปรายเพื่อเรียนรู้แนวคิดการใช้เงิน	ใบงาน,Powerpoint , นิทานราชชาของป่าใหญ่	สังเกตพฤติกรรมการ, ตรวจใบงาน	1 คาบ

ตาราง 10 (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวชี้วัด	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	คาบ (40 นาที)
หน่วยที่ 4 พฤติกรรมทางการเงิน	4.1 พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน	4.1.1 มีพฤติกรรมการวางแผนใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ	16. หนึ่งวัน หนึ่งงบ - วางแผนใช้เงิน 40 บาทต่อวัน โดยแสดงเหตุผลของการแบ่งจ่าย	ใบงานแผนการใช้เงิน ,Powerpoint , เงินจำลอง	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
			17. ของขวัญที่ฉันอยากได้ - ใช้เงินจำลอง 100 บาท วางแผนซื้อของในฝัน พร้อมปรับแผนให้เหมาะสมกับงบประมาณ	ใบงานวางแผนการใช้เงิน ,Powerpoint , เงินจำลอง	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
	4.2 พฤติกรรมการจัดการการเงิน	4.2.1 มีพฤติกรรมการแบ่งเงินออกก่อนใช้จ่ายและใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล	18. ค่าขนมของฉัน - เกมแบ่งเงิน 100 บาทเป็น 3 ส่วน (ออม/จำเป็น/พิเศษ) พร้อมอธิบายเหตุผล	ใบงาน,Powerpoint , เกมแบ่งเงิน , เงินจำลอง	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
			19. สะสมเหรียญทองคำ - สมุดสะสมเหรียญจากการออมประจำวัน พร้อมเป้าหมายการออมส่วนตัว	ใบงาน,Powerpoint , สมุดสะสมเหรียญ, สติกเกอร์รูปเหรียญทอง	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		4.2.3 มีพฤติกรรมการประหยัดเงินและไม่ใช้เงินเกินความจำเป็น	20. หนูคิดนักประหยัด - เปรียบเทียบของจำเป็น/อยากได้และฟังนิทาน 'หนูมีเงินประหยัด' พร้อมวาดการ์ตูน 3 ช่อง	ใบงานการ์ตูน 3 ช่อง ,Powerpoint , นิทาน 'หนูมีเงินประหยัด' ประหยัด'	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยผู้เชี่ยวชาญ และใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลปรากฏดังตาราง 11

ตาราง 11 ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (n= 5)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. หลักการของหลักสูตร	4.33	0.65	เหมาะสมมาก
1.1 สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนหลักสูตร	4.2	0.55	เหมาะสมมาก
1.2 ช่วยนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรได้อย่างเป็นระบบ	4.2	0.84	เหมาะสมมาก
1.3 เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนประถมต้นและความต้องการทางการเงิน	4.4	0.55	เหมาะสมมาก
2. วัตถุประสงค์	4.2	0.74	เหมาะสมมาก
2.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรชัดเจนและเหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของนักเรียน	4.2	0.84	เหมาะสมมาก
2.2 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ด้านการเงินของนักเรียน	4.2	0.84	เหมาะสมมาก
2.3 วัตถุประสงค์ครอบคลุมการพัฒนาศักยภาพความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน	4.2	0.55	เหมาะสมมาก

ตาราง 11 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
3. เนื้อหา	4.15	0.81	เหมาะสมมาก
3.1 เนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน	4.0	0.71	เหมาะสมมาก
3.2 เนื้อหามีความเหมาะสมกับวัยและบริบทของนักเรียน	4.2	0.84	เหมาะสมมาก
3.3 เนื้อหาครอบคลุมองค์ประกอบความฉลาดรู้ทางการเงิน	4.2	0.84	เหมาะสมมาก
3.4 เนื้อหาของหลักสูตรมีความหลากหลายและครอบคลุมตามแนวทางการเรียนรู้ที่กำหนด	4.2	0.84	เหมาะสมมาก
4. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	4.2	0.74	เหมาะสมมาก
4.1 วิธีการเรียนรู้ที่ใช้มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้	4.0	0.71	เหมาะสมมาก
4.2 มีกิจกรรมที่สร้างความสนใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน	4.2	0.84	เหมาะสมมาก
4.3 มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ	4.2	0.84	เหมาะสมมาก
4.4 มีกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางการเงิน	4.4	0.55	เหมาะสมมาก
5. สื่อการเรียนรู้	4.33	0.65	เหมาะสมมาก
5.1 สื่อมีความน่าสนใจ ดึงดูด และเหมาะสมกับวัย	4.2	0.84	เหมาะสมมาก
5.2 ส่งเสริมการเรียนรู้จากสถานการณ์จำลองหรือบริบทจริง	4.4	0.55	เหมาะสมมาก
5.3 ใช้งานได้สะดวกและนำไปใช้ได้จริงในห้องเรียน	4.4	0.55	เหมาะสมมาก

ตาราง 11 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ เหมาะสม
6. การประเมินผล	3.95	0.65	เหมาะสมมาก
6.1 วิธีการประเมินผลใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย	4.0	0.71	เหมาะสมมาก
6.2 การประเมินผลครอบคลุมทุกองค์ประกอบ ของความฉลาดรู้ทางการเงิน	4.0	0.71	เหมาะสมมาก
6.3 การประเมินผลมีความเหมาะสมและสามารถ วัดความรู้ความเข้าใจของนักเรียนได้	4.0	0.71	เหมาะสมมาก
6.4 มีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของ นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	3.8	0.45	เหมาะสมมาก
เฉลี่ยรวม	4.19	0.71	เหมาะสมมาก

จากตาราง 11 ผลการประเมินความคิดเห็นโดยรวมของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าประสิทธิภาพหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.71) ทั้งในภาพรวมและในแต่ละองค์ประกอบย่อย โดยเฉพาะด้าน สื่อการเรียนรู้ และ หลักการของหลักสูตร ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และ การจัดการเรียนรู้ ซึ่งแสดงถึงความสอดคล้อง เหมาะสม และมีศักยภาพในการนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อการพัฒนาหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้นในประเด็นต่าง ๆ เช่น อาจเพิ่มเติมรายละเอียดของวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนขึ้น และเชื่อมโยงกับตัวชี้วัดด้านความฉลาดรู้ทางการเงินในแต่ละองค์ประกอบ และอาจเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเงินที่ทันสมัย เช่น เทคโนโลยีทางการเงิน (e-payment, QR code) แต่ก็ต้องคำนึงถึงวัยและความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นด้วย

ระยะที่ 3 ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

การศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ได้ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรตามขั้นตอนของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน และจัดการเรียนรู้ตามแผนจำนวน 20 แผน แผนละ 40 นาที รวม 20 ครั้ง มีผลการศึกษาประสิทธิผลดังนี้

1. ผลการทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ก่อนเรียนและหลังเรียน (n=30)

คะแนน	n	$\bar{x}$	SD	t	p
คะแนนก่อนเรียน	30	5.50	1.63	9.15	0.05*
คะแนนหลังเรียน	30	8.37	1.03		

$P^* < 0.05$

จากตาราง 12 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ก่อนเรียนและหลังเรียน (n=30)

คะแนน	n	$\bar{x}$	SD	t	p
คะแนนก่อนเรียน	30	4.73	1.82	10.08	0.05*
คะแนนหลังเรียน	30	8.37	0.93		

$P^* < 0.05$

จากตาราง 13 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ตาราง 14 ผลการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

รายการประเมิน	ความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ฉันคิดว่าการมีเงินออมจะช่วยให้ฉันรู้สึกสบายใจและ มั่นใจ มากขึ้น	2.73	0.45	เห็นด้วยมากที่สุด
2. ฉันรู้สึกดีใจเมื่อรู้ว่าฉันมีเงินออมไว้ใช้ในยามจำเป็น	2.87	0.35	เห็นด้วยมากที่สุด
3. ฉันตั้งใจจะแบ่งเงินเก็บออมก่อนที่จะนำไปซื้อของ	2.53	0.51	เห็นด้วยมากที่สุด
4. ฉันรู้ว่าถ้าไม่รู้จักออมเงินไว้ อาจลำบากถ้าต้องการใช้ เงินในวันหน้า	2.80	0.41	เห็นด้วยมากที่สุด
5. ฉันรู้สึกภูมิใจเมื่อสามารถเก็บออมเงินไว้ได้ทุกสัปดาห์	2.80	0.41	เห็นด้วยมากที่สุด

ตาราง 14 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
6. ฉันอยากรู้ว่าเงินได้มาอย่างไรและใช้ อย่างไร	2.67	0.48	เห็นด้วยมากที่สุด
7. ฉันชอบเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้จ่ายและ การออมเงิน	2.37	0.49	เห็นด้วยปานกลาง
8. ฉันมักจะถามพ่อแม่หรือครูเรื่องเงิน	2.53	0.57	เห็นด้วยมากที่สุด
9. ฉันอยากรู้ว่าจะทำอย่างไรถึงจะมีเงินใช้ ในอนาคต	2.90	0.31	เห็นด้วยมากที่สุด
10. ฉันคิดว่าเรื่องเงินเป็นเรื่องที่สนุกและ น่าสนใจ	2.50	0.51	เห็นด้วยปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.67	0.45	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตาราง 14 พบว่า ผลการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ในภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่ มีความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงินอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x} = 2.67$, S.D. = 0.45) นอกจากนี้จากการ สังเกตพบว่า ผู้เรียนมีการพูดคุยถึงวิธีการเก็บออมเงินแบบต่างๆ และมีความตระหนักถึง ความสำคัญและผลดีของการมีเงินเก็บออมไว้ใช้ในอนาคตรวมถึงขั้น

4. ผลการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาตอนต้น

ตาราง 15 ผลการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาตอนต้น

รายการประเมิน	ความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ฉันจะคิดก่อนใช้เงินในการซื้อของ	2.73	0.45	เป็นประจำ
2. ฉันมีเป้าหมายในการเก็บออมเพื่อซื้อของที่ต้องการ	2.87	0.35	เป็นประจำ
3. ฉันจดบันทึกหรือพยายามจำว่าใช้เงินไปกับอะไรบ้าง	2.53	0.51	เป็นประจำ
4. ฉันแบ่งเงินบางส่วนไว้สำหรับเรื่องจำเป็นในวันหน้า	2.80	0.41	เป็นประจำ
5. ฉันไม่ซื้อของนอกแผนการที่ตั้งไว้	2.80	0.41	เป็นประจำ
6. ฉันแบ่งเงินเก็บไว้ส่วนหนึ่งก่อน แล้วจึงใช้เงินที่เหลือ	2.67	0.48	เป็นประจำ
7. ฉันมักจะคิดก่อนซื้อของทุกครั้ง	2.37	0.49	นานๆ ครั้ง
8. ฉันซื้อของที่จำเป็นก่อนของที่ยอยากได้	2.87	0.35	เป็นประจำ
9. ฉันพยายามไม่ใช้เงินหมดในวันเดียว	2.83	0.38	เป็นประจำ
10. ฉันมีเหตุผลเวลาจะซื้อของแต่ละชิ้น	2.87	0.35	เป็นประจำ
11. ฉันไม่ซื้อของราคาแพงถ้าไม่จำเป็น	2.67	0.48	เป็นประจำ
12. ฉันพยายามหาวิธีประหยัดเงิน เช่น รอช่วงลดราคา	2.63	0.49	เป็นประจำ
13. ฉันไม่ซื้อของที่ไม่จำเป็น	2.83	0.38	เป็นประจำ
14. ฉันเปรียบเทียบราคาก่อนตัดสินใจซื้อ	2.77	0.43	เป็นประจำ
15. ฉันรู้สึกดีใจเมื่อสามารถประหยัดเงินได้	2.93	0.25	เป็นประจำ
เฉลี่ยรวม	2.74	0.41	เป็นประจำ

จากตาราง 15 พบว่า ผลการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ในภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่ มีความฉลาดรู้ทางการเงินด้าน พฤติกรรมทางการเงิน อยู่ในระดับเป็นประจำ ($\bar{x} = 2.74$, S.D.= 0.41) นอกจากนี้จากการสังเกต พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อของอย่างมีเหตุผลมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า ผู้เรียนบางส่วนยังขาดการไตร่ตรองในการใช้จ่าย ในบางสถานการณ์ เช่น เมื่ออยู่ใน สภาพแวดล้อมที่ยั่วชวน เช่น การซื้อสินค้าจากร้านค้าข้างโรงเรียนหรือที่ตลาดนัดซึ่งมีสินค้าอย่าง หลากหลาย สามารถกระตุ้นเร้าความสนใจและพฤติกรรมการใช้เงินของผู้เรียนได้มากขึ้น อีกทั้ง

พฤติกรรมทางการเงิน ยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าพฤติกรรมอื่น ๆ อาจเป็นเพราะว่า ผู้เรียนยังอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นไม่ค่อยชอบการเขียนจดบันทึกการเงิน ซึ่งอาจต้องได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม แต่โดยรวมแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีพื้นฐานพฤติกรรมทางการเงินที่ดี และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่ความฉลาดรู้ทางการเงินที่เข้มแข็งหากได้รับการปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง

ระยะที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

หลังจากดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรในระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้นำผลการทดลอง ประสิทธิภาพ ปัญหา และข้อจำกัดมาวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดเห็นของนักเรียน การสังเกตพฤติกรรม และข้อเสนอแนะจากครูและผู้เชี่ยวชาญ พบว่าหลักสูตรช่วยส่งเสริมความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมทางการเงินของนักเรียนได้ดี แต่ยังมีจุดที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม ดังนั้นจึงได้ปรับปรุงหลักสูตรในประเด็นสำคัญ เช่น เพิ่มกิจกรรมส่งเสริมการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายให้สนุกและมีระบบ เช่น เกมจำลอง เกมออนไลน์ เพิ่มสถานการณ์ใกล้ตัวเพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ให้ชัดเจน น่าสนใจ และเหมาะกับวัย เช่น ภาพประกอบ การ์ตูน และแบบฝึกสถานการณ์ การปรับปรุงดำเนินตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม โดยได้รับข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ก่อนสรุปเป็นหลักสูตรฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้จริง โดยเน้นการพัฒนาเด็กอย่างยั่งยืนทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมในชีวิตประจำวันระดับประถมศึกษา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น 2) พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น 3) ศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งสามารถสรุปผล อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) กรุงเทพมหานคร กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 8 ห้องเรียนรวม 240 คน ซึ่งโรงเรียนจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถของนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) กรุงเทพมหานคร กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียนจำนวนนักเรียน 30 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2. แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

3. แบบประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

4. แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

5. แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

6. แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

7. แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

8. แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

1.2 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงิน

1.3 สังเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงิน

1.4 สร้างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงิน

1.5 ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

1.6 วิเคราะห์ข้อมูลและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2.1 กำหนดเค้าโครงของหลักสูตร กำหนดรายละเอียดของพื้นฐานหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาและโครงสร้างเวลาเรียน แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2.2 จัดทำและหาคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คู่มือ เอกสารประกอบหลักสูตร

2.3 สร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2.4 สร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2.5 สร้างและหาคุณภาพแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2.6 สร้างและหาคุณภาพแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2.7 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล

2.8 สร้างและหาคุณภาพแบบประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2.7 ประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

2.8 วิเคราะห์ข้อมูลและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (R2)

3.1 นำหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ห้องเรียน

3.2 ประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร จากการทดสอบก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร และนำคะแนนมาหาค่าสถิติพื้นฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้การทดสอบค่า t (t-test dependent)

ระยะที่ 4 การศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

4.1 ติดต่อประสานงานก่อนการทดลอง

4.2 นำแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ไปเก็บข้อมูลก่อนทดลองใช้หลักสูตร

4.3 ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรตามขั้นตอนของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และจัดการเรียนรู้ตามแผน จำนวน 20 แผน แผนละ 40 นาที รวม 20 ชั่วโมง

4.4 นำแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ไปเก็บข้อมูลหลังทดลองใช้หลักสูตร

4.5 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง

4.6 สรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 ความเที่ยงตรงของแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงิน แบบประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (IOC)

1.2 การหาคุณภาพของการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงิน การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.3 การหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน และค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) โดยใช้สูตร KR-20 (Kuder-Richardson)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.2 การเปรียบเทียบการทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินโดยใช้สถิติทดสอบค่า t-test แบบ dependent

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น แบ่งองค์ประกอบออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) 2) ด้านทักษะทางการเงิน (Financial Skills) 3) ด้านเจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) 4) ด้านพฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) ซึ่งองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความฉลาดรู้ทางการเงิน มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.65)

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D.=0.71)

3. ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น พบว่า

3.1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 นักเรียนคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.3 นักเรียนส่วนใหญ่มีความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x} = 2.67$, S.D.= 0.45)

3.4 นักเรียนส่วนใหญ่มีความฉลาดรู้ทางการเงินด้านพฤติกรรมทางการเงิน อยู่ในระดับเป็นประจำ ($\bar{x} = 2.74$, S.D.= 0.41)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

1. ผลของการศึกษาขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.27, S.D. = 0.65) ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของแต่ละองค์ประกอบในหลักสูตรกับเนื้อหาของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล เนื้อหาของหลักสูตรกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับการวัด

และประเมินผล และหน่วยการเรียนรู้กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อีกทั้งได้การออกแบบ องค์ประกอบที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา โดย องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงิน ได้แก่ ความรู้เรื่อง การวางแผนใช้จ่าย การออม และการแยกแยะรายจ่ายที่จำเป็นกับไม่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับระดับ พัฒนาการของเด็ก 2) องค์ประกอบด้านทักษะทางการเงิน ครอบคลุมทักษะการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และตัดสินใจข้อมูลทางการเงิน เช่น การเปรียบเทียบราคา การประเมินสถานการณ์ และการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล 3) องค์ประกอบด้านเจตคติทางการเงิน แบ่งเป็นมิติด้านความมั่นคง และความมั่งคั่งทางการเงิน เช่น การเห็นคุณค่าของการออม และความสนใจใฝ่รู้ด้านการเงิน และ 4) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมทางการเงิน ได้แก่ การวางแผนใช้เงินอย่างรอบคอบ การออมก่อน ใช้จ่าย และการประหยัดอย่างมีวินัย ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้สอดคล้องกับแนวทางของ OECD/INFE (2011) และ Atkinson & Messy (2012) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความฉลาดรู้ทางการเงินควร ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ พฤติกรรม และเจตคติทางการเงิน นอกจากนี้การออกแบบตัวบ่งชี้ที่ ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ เช่น การตั้งเป้าหมายการออม การวางแผนการใช้จ่าย และการ ตัดสินใจเลือกใช้จ่ายเงินได้อย่างเหมาะสม โดยดูจากข้อมูลหรือราคาที่มีอยู่ ช่วยให้องค์ประกอบความ ฉลาดรู้ทางการเงินมีความเหมาะสม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kuzma et al. (2022) ที่ได้ เสนอโมเดลพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินในนักเรียนประถมที่ประกอบด้วยองค์ประกอบและตัว บ่งชี้ที่เกี่ยวข้อง 4 ด้านคือ 1) ด้านแรงจูงใจ (Goal-Motivational) คือความเชื่อในความสำคัญของการ เรียนรู้ด้านการเงิน ความเชื่อมโยงระหว่างการทำงาน การศึกษา และความสำเร็จทางการเงิน 2) ด้านความรู้ (Cognitive) คือความรู้เรื่อง การออม การวางแผนงบประมาณ การรู้เท่าทันสื่อที่ เกี่ยวข้องกับการเงิน 3) ด้านพฤติกรรม (Praxeological) คือทักษะในการวางแผนงบประมาณ ครอบคลุม การใช้จ่ายอย่างประหยัด การตัดสินใจเลือกซื้อและ 4) ด้านการประเมินและสะท้อนคิด (Evaluative-Reflexive) คือการประเมินตนเองเรื่องความสามารถทางการเงิน และความตั้งใจ พัฒนาตนเองต่อไป โดยมีหลักฐานจากการทดลองที่พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนความ ฉลาดรู้ทางการเงินสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ ดีในการจัดการการเงินส่วนบุคคล สามารถวางแผนการใช้จ่าย การออม และการลงทุนได้อย่าง เหมาะสมกับวัย รวมถึงสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีขั้นตอนการ

ดำเนินการในการพัฒนาหลักสูตร โดยนำแนวคิดของไทเลอร์ (TYLER,1949) ทาบา (Taba,1962) และ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) ซึ่งหลักสูตรประกอบด้วย 1) หลักการของหลักสูตร เป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการกำหนดคุณลักษณะและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เมื่อผ่านกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตร 3) โครงสร้างเนื้อหาและโครงสร้างเวลาเรียน เป็นการกำหนดกิจกรรมและกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายมีเนื้อหาจำแนกตามหัวข้อการเรียนรู้ ดังนี้ (1) ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) (2) ทักษะทางการเงิน (Financial Skills) (3) เจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) (4) พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) ซึ่งแต่ละหัวข้อการเรียนรู้จะประกอบด้วย คำอธิบายหัวข้อการเรียนรู้, จุดประสงค์การเรียนรู้, เนื้อหาสาระการเรียนรู้ 4) แนวทางการจัดการเรียนรู้ จะเป็นการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและใช้การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ทฤษฎีและการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานหลากหลายวิธี 5) สื่อการเรียนรู้ ใช้สื่อประกอบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในสถานการณ์จำลอง ใบงาน หรือการปฏิบัติกิจกรรม และ6) การวัดและประเมินผล กระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียนภายหลังการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับ มะลิวรรณ งามยิ่ง (2563) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมี 5 ขั้นตอน คือ 1)การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ 3) การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร 4) การทดลองใช้และการประเมินผลหลักสูตร 5) การปรับปรุงหลักสูตร และยังสอดคล้องกับ กมลกลัย สดาร์ตน์ (2563) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูด โดยการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศ เพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูด โดยการจัดการเรียนรู้รูปแบบสมองเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านของความสำเร็จของการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นนั้น สอดคล้องกับเชอราเดน (Sherraden et al., 2012) ที่ได้ศึกษาบทบาทของการเรียนรู้ด้านการเงินในโรงเรียน (In-school financial education) และกระบวนการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชน

พบว่า ความฉลาดรู้ทางการเงินเป็นกระบวนการที่พัฒนาได้ตั้งแต่วัยเด็ก หากมีการส่งเสริมผ่านครอบครัว โรงเรียน และสื่ออย่างเหมาะสม เช่น เรียนรู้จากพฤติกรรมของพ่อแม่ในการออม การวางแผนการเงิน เรียนรู้จากโปรแกรมการสอนเรื่องการเงินในโรงเรียน (เช่น Financial Fitness for Life) ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้นและการเรียนรู้ที่ดีที่สุดควรผสมผสาน “ความรู้” กับ “การฝึกปฏิบัติ” เช่น โปรแกรมธนาคารในโรงเรียนที่ให้นักเรียนเปิดบัญชีจริง ดังนั้นจึงควรพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมให้เด็กได้รับการสอนเรื่องการเงินตั้งแต่ระดับประถมศึกษาและควรต้องได้รับการอบรมด้านการเงินและวิธีการสอนด้วย

ผลการหาประสิทธิภาพพบว่า หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D.=0.71) ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจาก การออกแบบหลักสูตรโดยยึดหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จัดกระบวนการเรียนการสอนเน้นไปที่การลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และเน้นไปที่การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย แนวทางนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์จริง การนำเนื้อหาทางการเงินมาบูรณาการกับตัวอย่างสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน เช่น การวางแผนการใช้จ่าย การออมเงิน และการตัดสินใจซื้อสินค้า ช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์จริง ส่งผลให้เกิดความสนใจและความตั้งใจในการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัย เช่น สื่อดิจิทัล เกมการเรียนรู้ และแอปพลิเคชันทางการเงิน ช่วยกระตุ้นความสนใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน รวมถึงการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้และทักษะในการสอนด้านการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับ โยชิตา บ็องชัย (2565) ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจโดยใช้กระบวนการโค้ชชอนไลน์ในช่วงวิกฤติการณ์ COVID-19 เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าการใช้กระบวนการโค้ชชอนไลน์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจช่วยส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักเรียนมีคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงินหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้มีการการจัดอบรมและพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้และทักษะในการสอนด้านการเงิน ช่วยให้ครูสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับชั้นและบริบทของนักเรียน จะเห็นได้ว่า การออกแบบหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์จริง การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย

และการพัฒนาครูผู้สอน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรในการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

นอกจากนี้ การพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวยังสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการส่งเสริมความรู้ด้านการเงินในสถานศึกษา และเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในการพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความพร้อมในการดำเนินชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3. ผลการหาประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ทำให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน และด้านทักษะทางการเงิน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนส่วนใหญ่มีความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x} = 2.67$, S.D. = 0.45) รวมถึงนักเรียนส่วนใหญ่มีความฉลาดรู้ทางการเงินด้านพฤติกรรมทางการเงิน อยู่เป็นประจำ ($\bar{x} = 2.74$, S.D. = 0.41) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความฉลาดรู้ทางการเงิน มีทักษะทางการเงิน มีเจตคติทางการเงิน และมีพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับ วันทนียทองมี (2565) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยวิธีการแบบเปิดร่วมกับสถานการณ์จำลองเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยวิธีการแบบเปิดและสถานการณ์จำลองช่วยส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยนักเรียนมีคะแนนความรู้ทางการเงิน เจตคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงินหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดคล้องกับ สุธิดา จันทะดวง (2566) ที่ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสามารถส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักเรียนมีคะแนนความฉลาดรู้การเงินหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเชอราเดน (Sherraden et al., 2012) ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพการสอนความรู้ทางการเงินในโรงเรียนในเด็กประถม โดยการทดลองให้เด็กอ่านนิทานด้านการเงินหรือเข้าร่วมโปรแกรมที่ใช้เวลา 20 ชั่วโมง พบว่ามีคะแนนเพิ่มขึ้นทั้งก่อนและหลังเรียนและหลักสูตรทางการเงินสำหรับเด็ก เช่น Money Savvy Kids และ Junior Achievement มีผลต่อการพัฒนาทักษะการวางแผนทางการเงินและการรู้ใช้เงินของเด็กในวัยประถม และยังสอดคล้อง

กับบราห์นและคณะ (Bruhn et al. 2023) ที่ได้ทำการวิจัยผลกระทบระยะยาวของการศึกษาทางการเงินในระดับมัธยมศึกษา ที่ประเทศบราซิล พบว่าการเรียนรู้ทางการเงินในโรงเรียนส่งผลให้คะแนนความชำนาญด้านการเงินสูงขึ้นเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม และ ฟริซานโช มูโนซ และ แกนเดลมาน (Frisancho Muñoz & Gandelman. 2018) ซึ่งได้ทำการทดลองสุ่มแบบมีกลุ่มควบคุม (randomized controlled trials หรือ RCT) ในวัยรุ่นระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่าหลักสูตรการเงินในโรงเรียนทำให้พฤติกรรมการใช้จ่ายมีแนวโน้มดีขึ้น และมีผลทางบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับการตัดสินใจทางการเงิน ส่วน แบตตี้, คอลลินส์, ออดเดอร์ส ไวท์ และคณะ (Batty, Collins, Odders White et al. 2015)

ได้เสนองานวิจัยเชิงระบบ ระบุว่าโปรแกรมการศึกษาทางการเงินในโรงเรียนช่วยปรับปรุงความรู้และพฤติกรรมทางการเงินได้อย่างมีนัยสำคัญ และ Bhattacharya, Gill & Stanley (2016) ได้ตรวจสอบการพัฒนาความรู้ทางการเงินของผู้เข้าร่วมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในค่ายฝึกทักษะทางการเงิน ของโครงการส่งเสริมความรู้ทางการเงินแบบองค์รวม มีนักเรียน 83 คนเข้าร่วมค่าย และ 59 คนมีบัญชีพัฒนาตนเอง (IDA) โดยมุ่งเน้นไปที่นักเรียนที่มีรายได้น้อย เปรียบเทียบผลลัพธ์ของนักเรียนในโครงการ IDA กับนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้ทางการเงินเพิ่มขึ้นประมาณ 12 เปอร์เซ็นต์ รวมทั้งจอนเกอร์ & คอสเซ และคณะ (Jonker & Kosse et al. 2024) ได้เสนองานวิจัยความก้าวหน้าทางการศึกษา (Frontiers in Education) ระบุว่าโปรแกรมการเงินในโรงเรียน รวมทั้งใช้เครื่องมือดิจิทัลและฝึกอบรมครู ส่งผลดีต่อพฤติกรรมและความรู้ของเด็กเยาวชน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่ออกแบบอย่างมีระบบและสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน สามารถส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินในทุกมิติอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ว่าเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตด้านการเงินอย่างยั่งยืนตั้งแต่วัยเด็กเพื่อปูพื้นฐานสู่การเป็นพลเมืองที่มีวินัยทางการเงินในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยโรงเรียนสามารถนำหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ที่พัฒนาขึ้นไปบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา “กิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน” หรือใช้ในกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติทางการเงินให้กับนักเรียน

1.2 ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเงินที่ดีในวัยเด็ก ซึ่งจากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ดังนั้นโรงเรียนหรือผู้กำหนดนโยบายสามารถใช้หลักสูตรนี้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการออม การวางแผนใช้จ่าย และการตัดสินใจทางการเงินที่เหมาะสมตั้งแต่วัยประถมศึกษา

1.3 อาจประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการอบรมครู โดยหลักสูตรนี้สามารถใช้ประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูระดับประถมศึกษาในหัวข้อ “การส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินแก่นักเรียนในห้องเรียน” เพื่อยกระดับศักยภาพของครูในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเงินให้นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนในชีวิตประจำวันได้สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 การศึกษาเชิงลึกในองค์ประกอบเฉพาะของความฉลาดรู้ทางการเงิน โดยอาจแยกศึกษาเฉพาะมิติ เช่น ความรู้ทางการเงิน, พฤติกรรมทางการเงิน หรือเจตคติทางการเงิน เพื่อวิเคราะห์ว่าองค์ประกอบใดส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนได้มากที่สุด

2.2 การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนโดยบูรณาการองค์ประกอบความรู้ทางการเงิน ทักษะทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และเจตคติทางการเงินสรุปรวมเป็นองค์ประกอบเดียวและผสมผสานรวมตัวชีวิตที่มีความคล้ายคลึงกันเข้าด้วยกันในการสร้างหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้

2.3 การทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้หลักสูตรเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ว่าจะทำให้สามารถวัดประสิทธิภาพของหลักสูตรได้อย่างชัดเจนและมีนัยสำคัญมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

2.4 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในการเรื่องความฉลาดรู้ทางการเงิน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.5 การพัฒนาสื่อดิจิทัลเรื่อง ความฉลาดรู้ทางการเงิน เพื่อการตัดสินใจทางการเงิน

2.6 การพัฒนารูปแบบการบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในการจัดการ
การเงินของตนเอง

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อขยายผลการดำเนินงานในระดับระบบ ดังนี้

3.1 กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินโดยบรรจุหลักสูตรหรือแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านความฉลาดรู้ทางการเงินไว้ในแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นระบบ เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กไทยสามารถบริหารจัดการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่เยาว์วัย และเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงต่อการใช้ชีวิตทางเศรษฐกิจในอนาคต

3.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ควรสนับสนุนการขยายผลหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่พัฒนาขึ้นโดยจัดให้มีการเผยแพร่หลักสูตรและคู่มือประกอบแก่โรงเรียนทั่วประเทศ รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูให้สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการเงินได้อย่างมีคุณภาพและสอดคล้องกับบริบทของนักเรียนในแต่ละพื้นที่

3.3 ควรจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการเงินเพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมหรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงิน เช่น การจัดค่ายการเงิน การพัฒนาเกมการเรียนรู้ หรือแอปพลิเคชัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในและนอกห้องเรียน

3.4 ควรส่งเสริมการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้ดิจิทัลด้านความฉลาดรู้ทางการเงินโดยสนับสนุนให้มีการผลิตสื่อดิจิทัลหรือระบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กประถมศึกษา และสามารถเข้าถึงได้ในทุกพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสในการเรียนรู้

บรรณานุกรม

- Aisa Amagir et al. (2018, April). A review of financial-literacy education programs for children and adolescents. *Citizenship, Social and Economics Education*. Volume 17, Issue 1. pp. 56-80.
- Atkinson, A., & Messy, F. (2012). *Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study*. OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15.
- Batty, M., Collins, J. M., Odders-White, E., et al. (2015). *A Review of Financial-Literacy Education Programs for Children and Adolescents*. Journal of Economic Education.
- Bhattacharya, R., Gill, A., & Stanley, D. (2016). *The Effectiveness of Financial Literacy Instruction: Role of IDA Participation*. Journal of Financial Counseling and Planning, 27(1), 20–35.
- Bruhn, M., et al. (2023). *The Long-Term Impact of High School Financial Education*. CFPB/ Brazil.
- Bruner, J. S. (1960). *The Process of Education*. Harvard University Press.
- Case, E. (2007). *Extra curriculum Activity Participation in Elementary School Children: Link to well-Being and Academic Achievement*. Unpublished Master Degree. Mount Saint Vincent University.
- Dale, E. (1969). *Audiovisual Methods in Teaching*.
- Daley, A., & Loahy, J. (2003). Self perceptions and participation in extra curriculum physical activities. *The Physical Educator*, 60(2), 13-16.
- Diccon Hyatt. (2023). *Learn how to help children develop healthy money habits and why it's important. Teaching Financial Literacy: Why You Need to Start from a Young Age*. Retrieved April 17, 2023 from <https://www.investopedia.com/teaching-financial-literacy-starting-early-7372094>
- Eberle, D. H. a. F. (2016). *Teacher's Financial Literacy From a Swiss Perspective*. Springer Science Business Media Singapore. doi:10.1007/978-981-10-0360 8_43

- Frisancho-Muñoz, N., & Gandelman, N. (2018). *The Impact of School-Based Financial Education on High School Students*. GFLEC.
- George Morris. (2023). Financial Literacy for Pre-school, Pre-K, Kindergarten, First and Second Grade. *Financial Literacy for Kids*. Retrieved February 10, 2023 from <https://www.incharge.org/financial-literacy/resources-for-teachers/financial-literacy-for-kids/>.
- Good.Carter V. (1973). *Dictionary of Education*.3Rd New York : McGraw-Hill Book.
- Jonker, N., Kosse, F., et al. (2024). *Youth, money, and behavior: the impact of financial literacy programs*. *Frontiers in Education*, 9:1397060.
- Kuzma, I., Chaikovska, H., Levchyk, I., & Yankovych, O. (2022). Formation of Financial Literacy in Primary School Students. *Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science*, 15(3), 142–155. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2568 จาก https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1364364.pdf?utm_source=chatgpt.com
- Mike Bell. (2020). *A five-step cycle to improve learning in your classroom*. Retrieved April 125, 2023,from <https://www.routledge.com/blog/article/the-5-steps-of-the-learning-cycle>.
- Mike Bell. (2020). *The Fundamentals of Teaching: A Five-Step Model to Put the Research Evidence into Practice* Paperback – 13 Oct.
- Nitko, A. J. (2001). *Educational Assessment of Students*. 3rd Edition. Merrill Prentice Hall.
- OECD. (2018). *financial literacy framework*. PISA 2018 Assessment and Analytical Framework, 119. doi:<https://doi.org/10.1787/a1fad77c-en>.
- OECD. (2014). PISA 2012 Results: Students and Money – *Financial Literacy Skills for the 21st Century* (Volume VI). OECD Publishing.
- Oliva, Peter F. (2009). *Development the Curriculum*. 7th ed Boston: Ally and Bacon.
- Ornstein and Hunkins. (1993). *Curriculum: Foundation, Principles and Issue*. 2th Boston : Allyn and Bacon.
- Saylor, J. Galen and William M. Alexander. (1974). *Planning Curriculum for School*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Saylor, I.G. Alexander,W.M. and Lewis, A.J (1981).*Curriculum Planning for Better*

Teaching and Learning. 4th New York.: Holt, Rinehart and Winston.

Sherraden, M. S., Johnson, L., Guo, B., & Elliott, W. (2012). *Youth, Financial Literacy, and Learning: The Role of In-School Financial Education in Building Financial Literacy*. Center for Financial Security, University of Wisconsin–Madison. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2568 จาก https://cfs.wisc.edu/wp-content/uploads/2012/05/2012-youth-financial-literacy-and-learning.pdf?utm_source=chatgpt.com

Swiecka, B. (2020). *Financial Literacy: The Case of Poland*. Sustainability, 12(2). doi:10.3390/su12020700

Taba, Hilda. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace and World.

Tyler, R. W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

Wilson, N. (2009). *Impact of Extracurricular Activities on Students*. Unpublished Master's Degree thesis. University of Wisconsin-Stout. The U.S.

กมลชนก สกนธวัฒน์ และชาริณี ตริวรัญญ (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบจากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น .วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2563) สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2566 จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sueduresearchjournal/article/view/241497/168786>

กมลชนก สกนธวัฒน์. (2565). ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

กาญจนา ไผ่สอาด (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดเชิงมโนทัศน์เรื่องเงินทองของมีค่าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2566 จาก https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/10584?attempt=2&utm_source=chatgpt.com

กิตติพันธ์ วิบูลศิลป์ (2563). ผลของการใช้ซีเรียสเกมที่มีต่อความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.วารสาร Journal of Inclusive and Innovative Education Online

- ISSN 2985-0266. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (2563): พฤษภาคม-สิงหาคม สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2566 จาก [https://so01.tci-](https://so01.tci-thaijo.org/index.php/cmujedu/article/view/273451?utm_source=chatgpt.com)
thaijo.org/index.php/cmujedu/article/view/273451?utm_source=chatgpt.com
- เกศินี วิฑูรชาติ. (2564). 10 สินทรัพย์ที่คนรุ่นใหม่ไม่มีไม่ได้. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2566 จาก <https://www.agenda.co.th/upskill/10-assets-new-gen/>.
- สมนัท ธาตุทอง. (2551). การออกแบบการสอนและบูรณาการ. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- จริยา กล้าหาญและคณะ (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเศรษฐศาสตร์และ
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้
โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. สิกขวารสารศึกษาศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม
2563) สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน พ.ศ.2566 จาก
thaijo.org/index.php/sikkha/article/view/206617?utm_source=chatgpt.com
- จักรพงษ์ เมษพันธุ์และคณะ. (2565). คนไทยฉลาดการเงิน MONEY LITERACY ฉบับอัปเดต.
พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- จิตภา วงษ์จันนาและ เอื้อมพร หลินเจริญ. (2567) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่อง
ประหยัดแบบมี สไตล์ สบายแบบมีสไตล์ เพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้การเงิน ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์ (พฤษภาคม – สิงหาคม 2567)ปีที่ 9
ฉบับที่ 2 (2567) สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน พ.ศ. 2567 จาก [https://so06.tci-](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/273330?utm_source=chatgpt.com)
thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/273330?utm_source=chatgpt.com
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร:
ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร :วิพริทธิ์.
- ชนากานต์ ธนนิวัฒน์. (2566)การพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น .วารสารการวัดผลการศึกษา ปีที่ 40 ฉบับที่ 107 มกราคม – มิถุนายน
2566
- ชนิตพร ทศกร. (2560). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การจัดสวนในภาชนะ กลุ่มสาระการ
เรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์
ชาญธาดา กฤษเลิศกุล. (2564). ความรู้ทางการเงิน แรงจูงใจทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน
ส่งผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินและการเลือกรูปแบบการออมและการลงทุนใน

สถานการณ์วิกฤติ โควิด-19 กรณีศึกษา:ลูกค้าเอ็กซ์คลูซีฟ ธนาคาร B จำกัด (มหาชน) เขต
นครปฐม 1. ปริญญานิพนธ์ สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชิปเม็กซ์ (2565). เปิดตัวทักษะ *Financial literacy* คืออะไร ต้องรู้อะไรบ้าง. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน
2566, จาก <https://zipmex.com/th/learn/what-is-financial-literacy/>.

ดลิตา อมรเหมานนท์ และแสงอรุณ อิศระมาลัย. (2561). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ
ทักษะทางการเงินกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร กรณีศึกษาจังหวัดตรัง. สืบค้น
เมื่อ 12 เมษายน 2566, จาก <https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/17701>.

เดอะ บริดจ์ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด. (2565). เรียนการเงินสำหรับเด็กอย่างได้ผลด้วยวิธีการสอนโดยการ
ตั้งคำถาม. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2565, จาก
<https://www.facebook.com/thebridgeeducationthailand>.

เดอะ บริดจ์ เอ็ดดูเคชั่น. (2565). การบริหารเงินส่วนบุคคล – เรื่องใหญ่ที่ไม่มีใครสอน. สืบค้นเมื่อ
4 เมษายน 2566, จาก <https://www.thebridge-education.com/financial-education-for-kids-course>.

เดอะ บริดจ์เอ็ดดูเคชั่น. (2565). 5 วิธีสอนลูกเรื่องเงิน - การเงินสำหรับเด็กแบบง่ายๆ ทำได้ทุก
บ้าน. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2566, จาก <https://www.thebridge-education.com/post/5-วิธีสอนลูกเรื่องเงิน-การเงินสำหรับเด็กแบบง่ายๆ-ทำได้ทุกบ้าน>

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2556). คู่มือ *TSI Investor Education Handbook*. สืบค้นเมื่อ
3 เมษายน 2566 , จาก https://weblink.set.or.th/dat/vdoArticle/attachFile/TSI-Document_Misc_001.pdf.

ทิตินา เขมมณี. (2562). “ทำไมจึงต้องสร้างความฉลาดรู้ : ศึกษาจากปรากฏการณ์และทำนาย
อนาคต”ในการประชุมวิชาการราชบัณฑิตยสภา (หน้า 18-19). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

ธรร สมิใจวงศ์. (2565). สอนลูกอย่างไรให้ฉลาดทางการเงิน. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2566,
จาก <https://www.myaccount-cloud.com/Article/Detail/101329/สอนลูกอย่างไรให้ฉลาดทางการเงิน>.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2556). รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2556.
สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2566, จาก <https://www.1213.or.th> > 2563ThaiFLsurvey.

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2563). คู่มือความรู้ทางการเงินระดับประถมศึกษา. สืบค้นเมื่อ 16

- เมษายน 2566, จาก <https://www.1213.or.th> > 2563ThaiFLsurvey.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2563. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2566, จาก <https://www.1213.or.th> > 2563ThaiFLsurvey.
- ธนาคารออมสิน. (2561). ยูวอมสิน – แนวทางสร้างวินัยการเงินในเด็ก. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.gsb.or.th>
- ธนาคารออมสิน. (2566). ปลุกฝังการออมเงินตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อสร้างวินัยทางการเงินที่ดีในอนาคต. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2566, จาก https://oomtang.gsb.or.th/kms/kms_view/197.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564, ตุลาคม). ผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย (Financial Literacy) ปี 2563 และการดำเนินงานด้านการส่งเสริมความรู้ทางการเงินของ ธปท. วารสารข่าว ธปท. ฉบับที่ 77/2564
- อึ้ง บัณฑิต. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- อึ้ง บัณฑิต. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- นรินทร์ เอกวงศิริวิยะ. (2564). 10 วิธี เพื่อให้เด็กๆ รู้จักการใช้เงิน การออมเงิน และเข้าสู่โลกการลงทุนในสินทรัพย์ต่างๆ. เพจสมาคมนักวางแผนการเงินไทย. สืบค้นเมื่อ 27 เมษายน 2566 ; จาก <https://bit.ly/3FymdON>
- ประกายแก้ว ไกรสงคราม และ สุรศักดิ์ แก้วเอี่ยม. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย: การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพระระดับ. วารสารวิชาการ และวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2565.
- ประภัสสร ศรีมากรณ์. (2561) การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง ASEAN Studies กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ (ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-สิงหาคม 2561)
- พยอม กุลสงและวนินทร พุนไพบูลย์พิพัฒน์ (2564). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติโดยใช้งานทางคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาสมรรถนะคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน เรื่อง เงินและบันทึกรายรับรายจ่าย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2566 จาก <https://so02.tci->

- thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/256354?utm_source=chatgpt.com
- พัชรภา อินทพรต. (2565). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดย
การจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ของนักศึกษาระดับ
ปริญญาตรี.มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2568 จาก <http://ir-thesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2393/1/gs601120007.pdf>
- พีรพัฒน์ อัดตะริยะ. (2565). 3 โรงเรียนในไทย ที่มีสอนวิชาการเงิน. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2565,
จาก <https://moneyclass.co/3-โรงเรียนในไทย-ที่มีสอนวิชาการเงิน/>.
- พรทิพย์ อ้นเกษม. (2566). ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตร
สังคมศึกษา หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2554). การจัดการหลักสูตรและการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รายวันเชียงใหม่นิวส์. (2562). 54 พระบรมราชาวาท “ด้านการศึกษา” จาก ในหลวงรัชกาลที่ 9.
สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2566 จาก
<https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1144700>
- โรงเรียนวัดดวงแข. (2563). โครงการเด็กดีมีเงินออม. สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2566, จาก
<http://www.watduangkhaeschool.com/index.php?lite=article&qid=41943426>.
- รูปแบบการเรียนการสอนโดยการนำเสนอโน้ตค้นกว้างล่วงหน้า (Advance Organizer Model).
วารสารเทคนิคการแพทย์และกายภาพบำบัด. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2566, จาก
<https://ams.kku.ac.th/aalearn/resource/edoc/tech/56web/14model56.pdf>
- รุจิรุ ภู่อาระ. (2546). การพัฒนาหลักสูตร : ตามแนวปฏิรูปการศึกษา = Curriculum
Development : Education Reform. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุ๊คพอยท์
จำกัด.
- รุ่งทิพา จันทน์วัฒนวงษ์. (2557). รายวิชาการพัฒนาหลักสูตร: Curriculum Development. คณะ
ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เลิร์น เอ็ดดูเคชั่น. (2566). เรื่องเงินไม่ต้องรอโต! Money Classหลักสูตรการเงินที่แรกที่สามาร
สร้างได้ ในโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2566 จาก <https://shorturl.asia/vG6kl> .

- วันทนี ทองมี. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยวิธีการแบบเปิดร่วมกับ
สถานการณ์จำลองเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2568 จาก
<https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/6569>
- วารสารกบข. (2561, สิงหาคม). *Financial Literacy* ไม่มี ไม่ได้แล้ว. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2566
จาก <https://cfl.gpf.or.th/Files/Viewer/?fileName=b07d0653-e5d5-422b-a3b7-86f3c1434496/07%2061%20aug.pdf>.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2525). การพัฒนาหลักสูตรและการสอน- มิตินิใหม่. กรุงเทพมหานคร :
โอเดียนสโตร์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2533). การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิไกร ใจคำฟู. (2563) การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างความตระหนักต่อ
สิ่งแวดล้อมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.วารสารบัณฑิตศึกษา
ปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2566).
- เว็บไซต์ธนาคารไทยพาณิชย์. (2566). *Financial Literacy* สำคัญอย่างไร ทำไมต้องรู้. สืบค้นเมื่อ
3 เมษายน 2566, จาก <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/tips-for-you/financial-literacy-important.html>.
- ศธ.อำนวยการหลักสูตรทีวีเด็กรอบรู้การเงิน. (2564). *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2566, จาก
<https://www.thairath.co.th/news/society/2025156>.
- สังัด อุทรานันท์. (2532). พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร:
มิตรสยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556). *แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning*. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม พ.ศ. 2567 จาก
http://academic.obec.go.th/images/document/1603180137_d_1.pdf
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2562). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ชุดความฉลาดรู้ (Literacy)*. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2566, จาก
<https://www.orst.go.th/FILEROOM/CABROYINWEB/>

DRAWER004/GENERAL/DATA0000/00000660.FLP/html/45/.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2551).
*แนวทางในการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับต้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ .(2563) *การจัดรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะทาง
อาชีพในหลักสูตรสถานศึกษา* สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน พ.ศ. 2568 จาก
<http://academic.obec.go.th/web/mission/view/20>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *"เอกสารประกอบการระดมความ
คิดเห็นกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)",
กุมภาพันธ์ 2564*.สำนักงาน
- สตาร์ฟิชคาเดมีแหล่งเรียนรู้ชุมชนออนไลน์. (2565). *7 วิธีสอนลูกออมเงิน*. สืบค้นเมื่อ 12
เมษายน 2566, จาก <https://shorturl.asia/nKwLj>.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2556). *ความรู้เรื่องทางการเงิน (financial literacy) (1): หลักสากลและวิธี
วัด*. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2566,จาก <https://thaipublica.org/2013/06/financial-literacy-1/>. หนังสือพิมพ์
- สุธิดา จันทะดวง. (2566). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้ปรากฏการณ์เป็น
ฐานเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. มหาวิทยาลัย
นเรศวร. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2568 จาก [https://so12.tci-
thaijo.org/index.php/stw/article/view/1257](https://so12.tci-thaijo.org/index.php/stw/article/view/1257)
- สุวิมล ว่องวานิช (2553). *การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ไธรยา อ่วมเมือง. (2566) *การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการ
สร้างสรรค์นวัตกรรมและการทำงานเป็นทีม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร*.

- อธิป กิริติพิชญ์. (2565). สอนลูกเรื่องเงิน มี 4 เรื่องสำคัญ. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2566, จาก <https://www.krungsri.com/th/krungsri-the-coach/life/children/trick-for-family-money-success>.
- เอกราช โฆษิตพิमानเวช. (2560). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1.วิทยานิพนธ์ของการศึกษา ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- โยษิตา บัณฑิต และคณะ. (2566, กุมภาพันธ์). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้กระบวนการโค้ชออนไลน์ในช่วงวิกฤติการณ์ COVID-19 เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารร้อยแก่นสาร ปีที่ 8 ฉบับที่ 2.





ภาคผนวก



ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร

1. ดร. สุวิชา วันสุดล ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผศ. ดร. จุลศักดิ์ สุขสบาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
3. ดร. มิ่ง เทพครเมื่อง โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
4. ดร. กฤษณะ มุขแก้ว โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
5. ดร. อนุสสร่า เฉลิมศรี โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

ผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้ทางการเงิน

1. ผศ.ดร. สันติ สุขสตัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
2. ดร. พนิดา วงษ์พานิช ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ดร.มะลิวรรณ งามยิ่ง โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
4. ดร. สมจินต์ ศรีไพศาล กรรมการผู้จัดการ
สมาคมตลาดตราสารหนี้ไทย
5. คุณ สายสมร บวรวงศ์ดีลก ผู้อำนวยการบริหารความเสี่ยงเครดิตด้านความยั่งยืน
ธนาคารเกียรตินาคินภัทร จำกัด (มหาชน)

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

เกี่ยวกับความหมายและองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงิน

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ
เกี่ยวกับความหมายและองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงิน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ด้านความรู้ทางการเงิน ทักษะทางการเงิน
เจตคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงิน

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... ผู้ให้สัมภาษณ์ 1..... ตำแหน่ง

หน่วยงาน..... จังหวัด.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ เดือน..... พ.ศ. สถานที่สัมภาษณ์

ผู้สัมภาษณ์..... เริ่มสัมภาษณ์เวลา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ในฐานะที่ท่านเป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัย จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ดังรายการต่อไปนี้

1. ความหมาย/นิยามศัพท์

1.1 ความหมาย/นิยามศัพท์ของความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ความหมาย/นิยามศัพท์ขององค์ประกอบความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

.....

.....

.....

.....

2. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ : ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2.1 ด้านความรู้ทางการเงิน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ด้านทักษะทางการเงิน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 ด้านเจตคติทางการเงิน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 ด้านพฤติกรรมทางการเงิน

.....

.....

.....

.....

.....

3. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้เพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ความคิดเห็นเพิ่มเติม (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จบการสัมภาษณ์เวลา

ลงชื่อ.....ผู้

สัมภาษณ์

(.....)

ภาคผนวก ค

แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้

ของความฉลาดรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้

ของความฉลาดรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

แบบประเมินฉบับนี้ เพื่อการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น”

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของแนวทางการประเมินองค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยต่อไป

2. แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

- 1) องค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge)
- 2) องค์ประกอบด้านทักษะทางการเงิน (Financial Skills)
- 3) องค์ประกอบด้านเจตคติทางการเงิน (Financial Attitude)
- 4) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior)

3. ขอความกรุณาท่านพิจารณารายละเอียดและตอบให้ตรงกับความเป็นจริงให้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ในการวิจัยต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. ตำแหน่ง

☐ ผู้บริหาร

☐ อาจารย์

☐ อื่นๆ ระบุ.....

3. คณะที่สังกัด

☐ คณะครุศาสตร์

☐ คณะศึกษาศาสตร์

☐ อื่นๆ ระบุ.....

4. สถาบันที่สังกัด

☐ มหาวิทยาลัยของรัฐ/ในกำกับของรัฐ

☐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

☐ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

☐ มหาวิทยาลัย/สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

☐ มหาวิทยาลัยเอกชน

☐ อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ระดับ 5 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
		1	2	3	4	5
องค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge)						
	การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning)					
1	มีความเข้าใจและสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินเบื้องต้น					
2	มีความรู้ในการวางแผนการใช้จ่ายและการออมเงินเบื้องต้นได้เหมาะสมกับวัย					
	การจัดการเงิน (Financial Management)					
3	มีความรู้ในการวางแผนงบประมาณส่วนตัวและการเก็บออมเงินอย่างมีเป้าหมาย					
4	มีความรู้ในการจัดการรายรับและรายจ่ายในชีวิตประจำวันได้อย่างมีระเบียบ					
5	มีความรู้ในการแยกแยะรายจ่ายที่จำเป็นและไม่จำเป็น					
องค์ประกอบด้านทักษะทางการเงิน (Financial Skills)						
	การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (Identify Financial Information)					
1	ทักษะการทำความเข้าใจข้อมูลทางการเงินเบื้องต้น					
2	ทักษะการค้นหาและจัดการข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวข้อง					
3	ทักษะการระบุและเลือกแหล่งข้อมูลทางการเงินที่น่าเชื่อถือ					
	การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน (Analysis Information)					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
		1	2	3	4	5
4	ทักษะการวิเคราะห์และทำความเข้าใจข้อมูลการเงินที่ได้รับ					
5	ทักษะการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการใช้จ่าย					
6	ทักษะการเปรียบเทียบราคาสินค้าและข้อมูลทางการเงิน					
	การประเมินข้อมูลทางการเงิน (Evaluate Financial Issues)					
7	ทักษะการตัดสินใจโดยอิงจากข้อมูลทางการเงินที่มีอยู่					
8	ทักษะการวิเคราะห์ผลกระทบของการตัดสินใจทางการเงินต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง					
9	ทักษะการประเมินสถานการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน					
	การตัดสินใจทางการเงิน (Financial Decision)					
10	ทักษะการตัดสินใจในเรื่องการเงินที่เหมาะสม					
11	ทักษะการเปรียบเทียบและตัดสินใจเลือกใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล					
12	ทักษะการคำนึงถึงผลกระทบหรือผลระยะยาวในการใช้จ่ายทางการเงิน					
	องค์ประกอบด้านเจตคติทางการเงิน (Financial Attitude)					
	มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน					
1	มีทัศนคติเชิงบวกและตระหนักถึงความสำคัญของการมีเงินออม					
2	ตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างความมั่นคงทางการเงิน					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
		1	2	3	4	5
	ในอนาคต					
	มิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน					
3	มีเป้าหมายในการสร้างความมั่งคั่งในอนาคต					
4	มีความเข้าใจถึงความสำคัญเกี่ยวกับการลงทุนและการสร้างรายได้เพิ่มเติม					
5	มีความอยากรู้และสนใจในการเรียนรู้เรื่องการเงิน					
	องค์ประกอบด้านพฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior)					
	พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน					
1	มีพฤติกรรมในการวางแผนใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ					
2	มีพฤติกรรมการบันทึกรายรับ-รายจ่ายอย่างสม่ำเสมอ					
	พฤติกรรมการจัดการเงิน					
3	มีพฤติกรรมการแบ่งเงินออกก่อนใช้จ่าย					
4	มีพฤติกรรมจัดสรรเงินในการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล					
5	มีพฤติกรรมในการประหยัดเงินและไม่ใช้จ่ายเกินความจำเป็น					

ข้อคิดเห็น/เสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

แบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อความรู้ทางการเงิน

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

แบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อความรู้ทางการเงิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

แบบประเมินฉบับนี้ เพื่อการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริม
ความรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรรายวิชา
เพิ่มเติมเพื่อความรู้ทางการเงินสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูล
ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยต่อไป

2. แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของประสิทธิภาพหลักสูตร
รายวิชาเพิ่มเติมเพื่อความรู้ทางการเงิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น
ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ

1. หลักการของหลักสูตร (Curriculum Principles)
2. วัตถุประสงค์ (Objective)
3. เนื้อหา (Subject Matter)
4. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences)
5. สื่อการเรียนรู้ (Instructional Media)
6. การประเมินผล (Evaluation)

3. ขอความกรุณาท่านพิจารณารายละเอียดและตอบให้ตรงกับความเป็นจริงให้มากที่สุด
เพื่อประโยชน์ในการวิจัยต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. ตำแหน่ง

☐ ผู้บริหาร

☐ อาจารย์

☐ อื่นๆ ระบุ.....

3. คณะที่สังกัด

☐ คณะครุศาสตร์

☐ คณะศึกษาศาสตร์

☐ อื่นๆ ระบุ.....

4. สถาบันที่สังกัด

☐ มหาวิทยาลัยของรัฐ/ในกำกับของรัฐ

☐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

☐ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

☐ มหาวิทยาลัย/สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

☐ มหาวิทยาลัยเอกชน

☐ อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อความรู้ทางการเงินของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงใน ☐ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของ

หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อความรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ตอนต้น

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		1	2	3	4	5
1. หลักการของหลักสูตร (Curriculum Principles)						
1.1	สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร					
1.2	ช่วยนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรได้อย่างเป็นระบบ					
1.3	เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนประถมต้นและความต้องการทางการเงิน					
2. วัตถุประสงค์ (Objective)						
2.1	วัตถุประสงค์ของหลักสูตรชัดเจนและเหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของนักเรียน					
2.2	วัตถุประสงค์สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ด้านการเงินของนักเรียน					

2.3	วัตถุประสงค์ครอบคลุมการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงิน ของนักเรียน					
3. เนื้อหา (Subject Matter)						
3.1	เนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับ สถานการณ์ปัจจุบัน					
3.2	เนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับวัยและบริบทของนักเรียน					
3.3	เนื้อหาครอบคลุมองค์ประกอบความฉลาดรู้ทางการเงิน					
3.4	เนื้อหาของหลักสูตรมีความหลากหลายและครอบคลุมตาม แนวทางการเรียนรู้ที่กำหนด					
4. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences)						
4.1	วิธีการการเรียนรู้ที่ใช้มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพ ในการเรียนรู้					
4.2	มีกิจกรรมที่สร้างความสนใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ นักเรียน					
4.3	มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเงินอย่างมี ประสิทธิภาพ					
4.4	มีกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางการเงิน					
5. สื่อการเรียนรู้						
5.1	สื่อมีความน่าสนใจ ดึงดูด และเหมาะสมกับวัย					
5.2	ส่งเสริมการเรียนรู้จากสถานการณ์จำลองหรือบริบทจริง					
5.3	ใช้งานได้สะดวกและนำไปใช้ได้จริงในห้องเรียน					

6. การประเมินผล (Evaluation)						
6.1	วิธีการประเมินผลใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย					
6.2	การประเมินผลครอบคลุมทุกองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางการเงิน					
6.3	การประเมินผลมีความเหมาะสมและสามารถวัดความรู้ความเข้าใจของนักเรียนได้					
6.4	มีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ					



ภาคผนวก จ

แบบประเมินความเหมาะสมของแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

แบบประเมินความเหมาะสมของแบบทดสอบวัดความรู้ทางการเงิน

ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ขอให้ท่านพิจารณาข้อสอบในแต่ละข้อว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดหรือไม่ ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

หากข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (1 คะแนน)

หากไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (0 คะแนน)

หากข้อความไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (-1 คะแนน)

ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด	ข้อ	ข้อความ	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
				+1	0	-1	
1.1 การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning)	1.1.1 มีความเข้าใจและสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินเบื้องต้น	1	ทำไมการวางแผนการใช้จ่ายเงินถึงสำคัญ ก. เพื่อให้เรามีเงินใช้ตลอดเวลา ข. เพื่อให้เราใช้เงินได้ตามใจ ค. เพื่อให้เราสามารถเก็บเงินไว้สำหรับอนาคต				
1.1 การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning)	1.1.1 มีความเข้าใจและสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินเบื้องต้น	2	น้องนิตอยากซื้อตุ๊กตาราคา 500 บาท น้องนิตควรวางแผนอย่างไร ก. ขอเงินพ่อแม่เพิ่มจากค่าขนมทุกวันจนครบ แล้วค่อยนำเงินไปซื้อตุ๊กตา ข. เก็บเงินค่าขนมวันละ 10 บาท เป็นเวลา 50 วัน ถ้ายังชอบอยู่ค่อยไปซื้อ ค. ไม่ต้องวางแผน เพราะเป็นเรื่องของผู้ใหญ่				

ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์ ที่ต้องการวัด	ข้อ	ข้อคำถาม	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
				+1	0	-1	
1.1 การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning)	1.1.1 มีความเข้าใจและสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินเบื้องต้น	3	เป้าหมายทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับเด็กประถมคือข้อใด ก. ชี้อของราคาแพงโดยไม่คำนึงถึงรายได้ ข. เก็บออมเงินเพื่อซื้อของที่ตัวเองอยากได้ ค. ใช้จ่ายเงินหมดทุกครั้งที่ได้รับ				
1.1 การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning)	1.1.2 มีความรู้ในการวางแผนการใช้จ่ายและการออมเงินเบื้องต้นได้เหมาะสมกับวัย	4	น้องแก้วได้รับเงินค่าขนมวันละ 20 บาท น้องแก้วควรทำอย่างไรจึงจะเป็นการวางแผนการเงินที่ดี ก. ใช้เงินทั้งหมดทุกวัน ข. เก็บออมเงินบางส่วนทุกวัน ค. รอให้เงินสะสมมากๆ แล้วค่อยเก็บออม				
1.1 การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning)	1.1.2 มีความรู้ในการวางแผนการใช้จ่ายและการออมเงินเบื้องต้นได้เหมาะสมกับวัย	5	การวางแผนการใช้จ่ายที่ดีควรทำอย่างไร ก. ใช้จ่ายได้ตามที่ต้องการ ข. ไม่สนใจการวางแผนการเงินเพราะเป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง ค. จัดบันทึกรายรับ-รายจ่าย และวางแผนการใช้จ่ายเงิน				
1.2. การจัดการเงิน (Financial Management)	1.2.1 มีความรู้ในการวางแผนการใช้จ่ายเงินส่วนตัวและการเก็บออมเงิน	6	เมื่อน้องปอนด์ได้รับเงินค่าขนม น้องปอนด์ควรจัดการเงินอย่างไร ก. ใช้จ่ายเฉพาะเงินที่ตนเองได้รับทั้งหมดตามใจชอบ ข. แบ่งเงินเป็นส่วนๆ สำหรับใช้จ่ายและเก็บออม				

ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์ ที่ต้องการวัด	ข้อ	ข้อคำถาม	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
				+1	0	-1	
			ค. เก็บเงินทั้งหมดไว้ไม่ใช้เลย				
1.2. การ จัดการเงิน (Financial Management)	1.2.1 มีความรู้ ในการวางแผนการใช้เงิน ส่วนตัวและ การเก็บออม เงินอย่างมี เป้าหมาย	7	เมื่อใช้จ่ายเงินแล้ว ควรทำสิ่งใด ควบคู่กันไปด้วย ก. การทำบันทึกว่าใช้จ่ายเงินไป เท่าไร ค่าอะไร ข. การทำบันทึกว่าใช้จ่ายเงินที่ไหน บ้าง ค. การเก็บเงินทั้งหมดไว้ในที่เดียว				
1.2. การ จัดการเงิน (Financial Management)	1.2.1 มีความรู้ ในการวางแผนการใช้เงิน ส่วนตัวและ การเก็บออม เงินอย่างมี เป้าหมาย	8	เมื่อนักเรียนได้รับเงินจากการ ช่วยงานในบ้าน นักเรียนควรทำ อย่างไร ก. ออมเงินบางส่วนและใช้จ่ายใน สิ่งที่จำเป็น ข. ใช้เงินตามใจชอบเพราะเป็นเงิน ที่หามาด้วยตนเอง ค. นำเงินไปซื้อขนมแจกเพื่อนๆ				
1.2. การจัดการ เงิน (Financial Management)	1.2.2 มีความรู้ ในการแยกแยะ รายจ่ายที่ จำเป็นและไม่ จำเป็น	9	การใช้จ่ายเงินอย่างฉลาดควร คำนึงถึงสิ่งใดมากที่สุด ก. ใช้จ่ายตามความต้องการที่จำเป็น ข. ใช้จ่ายตามความอยากได้ของ ตนเอง ค. ใช้จ่ายตามกระแสแฟชั่นและซื้อ เฉพาะของที่ราคาไม่แพงเท่านั้น				

ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์ ที่ต้องการวัด	ข้อ	ข้อความถาม	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
				+1	0	-1	
1.2. การ จัดการเงิน (Financial Management)	1.2.2 มีความรู้ ในการ แยกแยะ รายจ่ายที่ จำเป็นและไม่ จำเป็น	10	น้องดาวมีรายการค่าใช้จ่ายหลาย อย่าง ข้อใดสำคัญที่สุดในการจัด การเงิน ก. ใช้จ่ายตามความต้องการ ข. จัดลำดับความสำคัญของ ค่าใช้จ่าย ค. ให้การวางแผนการใช้จ่ายเป็น หน้าที่ของพ่อแม่				

แบบประเมินความเหมาะสมของแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน

ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์ ที่ต้องการวัด	ข้อ	ข้อความถาม	ความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
				+1	0	-1	
2.1 การ เข้าถึงข้อมูล ทางการเงิน (Identify Financial Information)	2.1.1 ทักษะ การทำความเข้าใจข้อมูล ทางการเงิน เบื้องต้น	1	น้องแก้วอยากเลี้ยงแมว แต่ไม่รู้ว่า ค่าใช้จ่ายเท่าไร น้องแก้วควรทำ อย่างไร ก. นำเงินเก็บที่มีทั้งหมดไปซื้อแมวมา เลี้ยงทันที ข. สอบถามข้อมูลค่าใช้จ่ายจากร้าน ขายสัตว์เลี้ยงและคนที่เลี้ยงแมว ค. รอให้พ่อแม่ตัดสินใจแทนว่าควรทำ อย่างไร				

ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์ ที่ต้องการวัด	ข้อ	ข้อคำถาม	ความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
				+1	0	-1	
2.1 การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (Identify Financial Information)	2.1.1 ทักษะการทำความเข้าใจข้อมูลทางการเงินเบื้องต้น	2	การเข้าถึงข้อมูลทางการเงินที่ดีควรทำอย่างไร ก. เชื่อข้อมูลทั้งหมดโดยไม่จำเป็นต้องตรวจสอบ ข. สอบถามผู้รู้และตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ ค. ยังไม่ต้องสนใจข้อมูลทางการเงิน				
2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน (Analysis Information)	2.2.1 ทักษะการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการใช้จ่าย	3	การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินที่ดีควรคำนึงถึงสิ่งใด ก. เปรียบเทียบราคาและความคุ้มค่า ข. ซื้อของตามความชอบส่วนตัว ค. ไม่สนใจราคาและคุณภาพ				

ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์ ที่ต้องการวัด	ข้อ	ข้อความคำถาม	ความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
				+1	0	-1	
2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน (Analysis Information)	2.2.2 ทักษะการเปรียบเทียบราคาสินค้าและข้อมูลทางการเงิน	4	การวิเคราะห์ราคาสินค้าที่ดีควรพิจารณาจากอะไรมากที่สุด ก. สีสันและความนิยมของสินค้า ข. คุณภาพ ประโยชน์ใช้สอย และราคา ค. ความอยากได้และราคาที่ถูกที่สุด				
2.3 การประเมินข้อมูลทางการเงิน (Evaluate Financial Issues)	2.3.1 ทักษะการตัดสินใจเลือกใช้จ่ายเงินได้อย่างเหมาะสม	5	น้องแดงไม่มีเงิน 50 บาท อยากซื้อขนม 2 อย่าง ราคาอย่างละ 30 บาท น้องแดงไม่ควรทำอย่างไร ก. ซื้อทั้งสองอย่างแล้วค่อยนำเงินมาชำระส่วนที่เหลือวันหลัง ข. เลือกซื้อเพียงอย่างเดียว และเก็บเงินส่วนที่เหลือไว้ ค. ไม่ซื้ออะไรเลยเพราะเงินไม่พอที่จะซื้อขนมทั้งสองอย่าง				

ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์ ที่ต้องการวัด	ข้อ	ข้อความถาม	ความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
				+1	0	-1	
2.3 การ ประเมิน ข้อมูลทาง การเงิน (Evaluate Financial Issues)	2.3.1 ทักษะ การตัดสินใจ เลือกใช้จ่าย อย่างเหมาะสม	6	ถ้าเห็นโฆษณาขายของลดราคา นักเรียนควรจะทำอย่างไร ก. คิดว่าควรรีบซื้อทันทีเพราะมีราคา ถูก ข. คิดก่อนว่าต้องการของนั้นจริงๆ หรือไม่ ค. คิดว่าไม่ต้องสนใจเพราะสามารถ ซื้อราคาเต็มได้				
2.3 การ ประเมิน ข้อมูลทาง การเงิน (Evaluate Financial Issues)	2.3.2 ทักษะ การประเมิน สถานการณ์ ทางการเงินที่ เกิดขึ้นใน ชีวิตประจำวัน	7	การประเมินความจำเป็นในการใช้จ่าย ควรทำอย่างไร ก. ซื้อทุกอย่างที่ต้องการ ข. เลือกซื้อเฉพาะของที่ราคาถูกที่สุด เท่านั้น ค. แยกแยะระหว่างความจำเป็นและ ความต้องการ				

ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์ ที่ต้องการวัด	ข้อ	ข้อความคำถาม	ความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
				+1	0	-1	
2.4 การ ตัดสินใจทาง การเงิน (Financial Decision)	2.4.1 ทักษะ การตัดสินใจ ในเรื่องการเงิน ที่เหมาะสม	8	น้องบีมต้องการซื้อนาฬิกาข้อมือเรือนใหม่ ราคา 500 บาท น้องบีมมีเงินเก็บ 300 บาท และได้รับเงินค่าขนมวันละ 40 บาท น้องบีมควรทำอย่างไร ก. ขอยืมเงินเพื่อนมาซื้อทันที ข. ขอพ่อแม่ให้ซื้อให้เลยจะได้ไม่ต้องยืมเงินเพื่อน ค. รวบรวมเงินเพิ่มจนครบ 200 บาทแล้วค่อยซื้อ				
2.4 การ ตัดสินใจทาง การเงิน (Financial Decision)	2.4.1 ทักษะ การตัดสินใจ ในเรื่องการเงิน ที่เหมาะสม	9	เป้าหมายสูงสุดของการตัดสินใจทางการเงินคือข้อใด ก. ต่อรองราคาให้ถูกที่สุดก่อนซื้อ ข. ใช้จ่ายเงินให้พอดีกับเงินออมที่มี ค. การใช้เงินอย่างคุ้มค่าและมีเหตุผล				

ตัวชี้วัด	วัตถุประสงค์ ที่ต้องการวัด	ข้อ	ข้อคำถาม	ความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
				+1	0	-1	
2.4 การ ตัดสินใจทาง การเงิน (Financial Decision)	2.4.2 ทักษะ การ เปรียบเทียบ และตัดสินใจ เลือกใช้จ่าย อย่างมีเหตุผล	10	ถ้าได้เงินพิเศษจากการช่วยงานบ้าน นักเรียนจะทำอะไรกับเงินที่ได้รับ ก. นำเงินไปให้เพื่อนยืมและคิด ดอกเบี้ย ข. ใช้เงินทั้งหมดได้ตามใจเพราะเป็น เงินที่หามาด้วยตนเอง ค. แบ่งเป็นเงินออมเพื่อใช้ในอนาคต และซื้อสิ่งของที่จำเป็น				



ภาคผนวก จ
แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน

**แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น**

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

1. ทำไมการวางแผนการใช้เงินถึงสำคัญ

- ก. เพื่อให้เรามีเงินใช้ตลอดเวลา
- ข. เพื่อให้เราใช้เงินได้ตามใจ
- ค. เพื่อให้เราสามารถเก็บเงินไว้สำหรับอนาคต

2. น้องนิดอยากซื้อตุ๊กตาราคา 500 บาท น้องนิดควรวางแผนอย่างไร

- ก. ขอเงินพ่อแม่เพิ่มจากค่าขนมทุกวันจนครบ แล้วค่อยนำเงินไปซื้อตุ๊กตา
- ข. เก็บเงินค่าขนมวันละ 10 บาท เป็นเวลา 50 วัน ถ้ายังชอบอยู่ค่อยไปซื้อ
- ค. ไม่ต้องวางแผน เพราะเป็นเรื่องของผู้ใหญ่

3. เป้าหมายทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับเด็กประถมคือข้อใด

- ก. ซื้อของราคาแพงโดยไม่คำนึงถึงรายได้
- ข. เก็บออมเงินเพื่อซื้อของที่ตัวเองอยากได้
- ค. ใช้จ่ายเงินหมดทุกครั้งที่ได้รับ

4. น้องแก้วได้รับเงินค่าขนมวันละ 20 บาท น้องแก้วควรทำอย่างไรจึงจะเป็นการวางแผน

การเงินที่ดี

- ก. ใช้เงินทั้งหมดทุกวัน
- ข. เก็บออมเงินบางส่วนทุกวัน
- ค. รอให้เงินสะสมมากๆ แล้วค่อยเก็บออม

5. การวางแผนการใช้จ่ายที่ดีควรทำอย่างไร

- ก. ใช้จ่ายได้ตามที่ต้องการ
- ข. ไม่สนใจการวางแผนการเงินเพราะเป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง
- ค. จัดบันทึกรายรับ-รายจ่าย และวางแผนการใช้จ่ายเงิน

6. เมื่อน้องปอนด์ได้รับเงินค่าขนม น้องปอนด์ควรจัดการเงินอย่างไร

- ก. ใช้จ่ายเฉพาะเงินที่ตนเองได้รับทั้งหมดตามใจชอบ
- ข. แบ่งเงินเป็นส่วนๆ สำหรับใช้จ่ายและเก็บออม
- ค. เก็บเงินทั้งหมดไว้ไม่ใช้เลย

7. เมื่อใช้จ่ายเงินแล้ว ควรทำสิ่งใดควบคู่กันไปด้วย

- ก. การทำบันทึกว่าใช้จ่ายเงินไปเท่าไร ค่าอะไร
- ข. การทำบันทึกว่าใช้จ่ายเงินที่ไหนบ้าง
- ค. การเก็บเงินทั้งหมดไว้ในที่เดียว

8. เมื่อนักเรียนได้รับเงินจากการช่วยงานในบ้าน นักเรียนควรทำอะไร

- ก. ออมเงินบางส่วนและใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น
- ข. ใช้เงินตามใจชอบเพราะเป็นเงินที่หามาด้วยตนเอง
- ค. นำเงินไปซื้อขนมแจกเพื่อนๆ

9. การใช้จ่ายเงินอย่างฉลาดควรคำนึงถึงสิ่งใดมากที่สุด

- ก. ใช้จ่ายตามความต้องการที่จำเป็น
- ข. ใช้จ่ายตามความอยากได้ของตนเอง
- ค. ใช้จ่ายตามกระแสแฟชั่นและชื่อเสียงของที่ราคาไม่แพงเท่านั้น

10. น้องดาวมีรายการค่าใช้จ่ายหลายอย่าง ข้อใดสำคัญที่สุดในการจัดการเงิน

- ก. ใช้จ่ายตามความต้องการ
- ข. จัดลำดับความสำคัญของค่าใช้จ่าย
- ค. ให้การวางแผนการใช้จ่ายเป็นหน้าที่ของพ่อแม่

แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

1. น้องแก้วอยากเลี้ยงแมว แต่ไม่รู้ว่าจะค่าใช้จ่ายเท่าไร น้องแก้วควรทำอย่างไร

- ก. นำเงินเก็บที่มีทั้งหมดไปซื้อแมวมาเลี้ยงทันที
- ข. สอบถามข้อมูลค่าใช้จ่ายจากร้านขายสัตว์เลี้ยงและคนที่เลี้ยงแมว
- ค. รอให้พ่อแม่ตัดสินใจแทนว่าควรทำอย่างไร

2. การเข้าถึงข้อมูลทางการเงินที่ดีควรทำอย่างไร

- ก. เชื่อข้อมูลทั้งหมดโดยไม่จำเป็นต้องตรวจสอบ
- ข. สอบถามผู้รู้และตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ
- ค. ยังไม่ต้องสนใจข้อมูลทางการเงิน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินที่ดีควรคำนึงถึงสิ่งใด

- ก. เปรียบเทียบราคาและความคุ้มค่า
- ข. ชื่อของตามความชอบส่วนตัว
- ค. ไม่สนใจราคาและคุณภาพ

4. การวิเคราะห์ราคาสินค้าที่ดีควรพิจารณาจากอะไรมากที่สุด

- ก. สีสันและความนิยมของสินค้า
- ข. คุณภาพ ประโยชน์ใช้สอย และราคา
- ค. ความอยากได้และราคาที่ถูกที่สุด

5. น้องแดงไม่มีเงิน 50 บาท อยากซื้อขนม 2 อย่าง ราคาอย่างละ 30 บาท น้องแดงไม่ควร

ทำอย่างไร

- ก. ซื้อทั้งสองอย่างแล้วค่อยนำเงินมาชำระส่วนที่เหลือวันหลัง
- ข. เลือกซื้อเพียงอย่างเดียว และเก็บเงินส่วนที่เหลือไว้
- ค. ไม่ซื้ออะไรเลยเพราะเงินไม่พอที่จะซื้อขนมทั้งสองอย่าง

6. ถ้าเห็นโฆษณาขายของลดราคา นักเรียนควรจะคิดอย่างไร

- ก. คิดว่าควรรีบซื้อทันทีเพราะมีราคาถูก
- ข. คิดก่อนว่าต้องการของนั้นจริงๆ หรือไม่
- ค. คิดว่าไม่ต้องสนใจเพราะสามารถซื้อราคาเต็มได้

7. การประเมินความจำเป็นในการใช้จ่ายควรทำอย่างไร

- ก. ซื้อของทุกอย่างที่ต้องการ
- ข. เลือกซื้อเฉพาะของที่ราคาถูกที่สุดเท่านั้น
- ค. แยกแยะระหว่างความจำเป็นและความต้องการ

8. น้องป๋มต้องการซื้อนาฬิกาข้อมือเรือนใหม่ ราคา 500 บาท น้องป๋มมีเงินเก็บ 300 บาท

และได้รับเงินค่าขนมวันละ 40 บาท น้องป๋มควรทำอย่างไร

- ก. ขอยืมเงินเพื่อนมาซื้อทันที
- ข. ขอพ่อแม่ให้ซื้อให้เลยจะได้ไม่ต้องยืมเงินเพื่อน
- ค. รอเก็บเงินเพิ่มจนครบ 500 บาท แล้วค่อยซื้อ

9. เป้าหมายสูงสุดของการตัดสินใจทางการเงินคือข้อใด

- ก. ต่อรองราคาให้ถูกที่สุดก่อนซื้อ
- ข. ใช้จ่ายเงินให้พอดีกับเงินออมที่มี
- ค. การใช้เงินอย่างคุ้มค่าและมีเหตุผล

10. ถ้าได้เงินพิเศษจากการช่วยงานบ้าน นักเรียนจะอย่างไรกับเงินที่ได้รับ

- ก. นำเงินไปให้เพื่อนยืมและคิดดอกเบี้ย
- ข. ใช้จ่ายเงินทั้งหมดได้ตามใจเพราะเป็นเงินที่หามาด้วยตนเอง
- ค. แบ่งเป็นเงินออมเพื่อใช้ในอนาคตและซื้อสิ่งของที่จำเป็น

แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ตอนที่ 2 เจตคติทางการเงิน เป็นข้อคำถามมาตรฐานค่า 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

คำชี้แจง 1. นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเองมากที่สุด
2. แบบวัดรวมทั้งสิ้น 10 ข้อ ให้เวลาในการทำทั้งหมด 10 นาที

ระดับความคิดเห็น

3 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

2 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

1 หมายถึง ไม่ค่อยเห็นด้วย

องค์ประกอบย่อยที่	ตัวชี้วัดที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
			3 เห็นด้วยมากที่สุด	2 เห็นด้วยปานกลาง	1 ไม่ค่อยเห็นด้วย
3.1 มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน	12. นักเรียนมีทัศนคติเชิงบวกและตระหนักถึงความสำคัญของการมีเงินออม	1. ฉันคิดว่าการมีเงินออมจะช่วยให้ฉันรู้สึกสบายใจและมั่นใจมากขึ้น			
		2. ฉันรู้สึกดีใจเมื่อรู้ว่าฉันมีเงินออมไว้ใช้ในยามจำเป็น			
		3. ฉันตั้งใจจะแบ่งเงินเก็บออมก่อนใช้จ่าย			

		4. ฉันรู้ว่าถ้าไม่มีเงินเก็บ ฉันจะลำบากเวลาอยากได้ของที่จำเป็นในอนาคต			
		5. ฉันรู้สึกดีใจเมื่อสามารถเก็บออมเงินไว้ได้ทุกสัปดาห์			
3.2 มิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน	13. นักเรียนมีความอยากรู้และสนใจในการเรียนรู้เรื่องการเงิน	1. ฉันสนใจอยากรู้ว่าเงินมาจากไหนและใช้อย่างไร			
		2. ฉันชอบเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้จ่ายและการออมเงิน			
		3. ฉันชอบถามเรื่องเงินกับพ่อแม่หรือคุณครู			
		4. ฉันอยากรู้ว่าจะทำอย่างไรจึงจะมีเงินใช้ในอนาคต			
		5. ฉันคิดว่าเรื่องเงินเป็นเรื่องที่สนุกและน่าสนใจ			

แบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ตอนที่ 2 พฤติกรรมทางการเงิน เป็นข้อคำถามมาตรฐานประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

คำชี้แจง 1. นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเองมากที่สุด

2. แบบวัดรวมทั้งสิ้น 15 ข้อ ให้เวลาในการทำทั้งหมด 15 นาที

ระดับความคิดเห็น

3 หมายถึง เป็นประจำ

2 หมายถึง นานๆ ครั้ง

1 หมายถึง ไม่ค่อยทำ

องค์ประกอบย่อยที่	ตัวชี้วัดที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
			3 เป็น ประจำ	2 นาน ๆ ครั้ง	1 ไม่ค่อย ทำ
4.1 พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน	14. นักเรียนมีพฤติกรรมในการวางแผนใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ	1. ฉันจะคิดก่อนใช้เงินในการซื้อของ			
		2. ฉันมีเป้าหมายในการเก็บออมเพื่อซื้อของที่ต้องการ			
		3. ฉันจดบันทึกหรือพยายามจำว่าใช้เงินไปกับอะไรบ้าง			
		4. ฉันแบ่งเงินบางส่วนไว้สำหรับเรื่องจำเป็นในวันหน้า			
		5. ฉันไม่ซื้อของนอกแผนการที่ตั้งไว้			

องค์ประกอบ ย่อยที่	ตัวชี้วัดที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
			3 เป็นประจำ	2 นาน ๆ ครั้ง	1 ไม่ค่อย ทำ
4.2 พฤติกรรม การจัดการ เงิน	15. นักเรียนมี พฤติกรรมการ แบ่งเงินออม ก่อนใช้จ่าย และใช้จ่าย อย่างมีเหตุผล	1. ฉันแบ่งเงินเก็บไว้ส่วนหนึ่งก่อน แล้ว จึงใช้เงินที่เหลือ			
		2. ฉันมักจะคิดก่อนซื้อของทุกครั้ง			
		3. ฉันซื้อของที่จำเป็นก่อนของที่อยากได้			
		4. ฉันพยายามไม่ใช้เงินหมดในวันเดียว			
		5. ฉันมีเหตุผลเวลาจะซื้อของแต่ละชิ้น			
4.2 พฤติกรรม การจัดการ เงิน	16. นักเรียนมี พฤติกรรมใน การประหยัด เงินและไม่ใช้ จ่ายเงินความ จำเป็น	1. ฉันไม่ซื้อของราคาแพงถ้าไม่จำเป็น			



ภาคผนวก ช

เอกสารหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

**DEVELOPMENT OF ADDITIONAL SELECTIVE COURSE TO
PROMOTE FINANCIAL LITERACY OF
LOWER PRIMARY SCHOOL CHILDREN.**



ชฎาธาร คำเนียม

สารบัญ

หลักการ	1
วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	2
เนื้อหาของหลักสูตร	2
องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงิน	3
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	6
สื่อการเรียนรู้	9
การวัดและประเมินผล	9
แผนการจัดการเรียนรู้	10
• แผนการเรียนรู้ที่ 1 กล้อง 3 ใบ	10
• แผนการเรียนรู้ที่ 2 ซื้ออะไรดีจ๊ะ?	16
• แผนการเรียนรู้ที่ 3 ร่ำรวยMarket	22
• แผนการเรียนรู้ที่ 4 กล้องแห่งการตัดสินใจ	29
• แผนการเรียนรู้ที่ 5 รู้ไว้ได้ประหยัด	36
• แผนการเรียนรู้ที่ 6 เปรียบเทียบราคาน้ำผลไม้	43
• แผนการเรียนรู้ที่ 7 จับคู่ความคุ้มค่า	49
• แผนการเรียนรู้ที่ 8 เลือกอะไรดีนะ	56
• แผนการเรียนรู้ที่ 9 ใช้จ่ายในวันหยุด	62
• แผนการเรียนรู้ที่ 10 ของขวัญวันเกิด	69

◦ แผนการเรียนรู้ที่ 11 ร้านค้าเลือกได้	76
◦ แผนการเรียนรู้ที่ 12 กระปุกหมูของโต	82
◦ แผนการเรียนรู้ที่ 13 ออมเงิน..ออมเงิน	89
◦ แผนการเรียนรู้ที่ 14 ล่าขุมทรัพย์ความรู้ทางการเงิน	96
◦ แผนการเรียนรู้ที่ 15 ราชาของป่าใหญ่	103
◦ แผนการเรียนรู้ที่ 16 หนึ่งวัน หนึ่งจบ	110
◦ แผนการเรียนรู้ที่ 17 ของขวัญที่ฉันอยากได้	117
◦ แผนการเรียนรู้ที่ 18 ค่าขนมของฉัน	124
◦ แผนการเรียนรู้ที่ 19 สะสมเหรียญทองคำ	131
◦ แผนการเรียนรู้ที่ 20 หนูคนรักประหยัด	138
แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน	145

หลักการ

ความฉลาดรู้ทางการเงินเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่ช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความมั่นคงทางการเงินและคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจและการทดสอบต่างๆ ชี้ให้เห็นว่าคนไทยยังมีความรู้และทักษะทางการเงินในระดับต่ำ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและปัญหาสำคัญที่พบในเยาวชนไทย ได้แก่ การขาดการวางแผนทางการเงิน การใช้ยืมเกินตัว การขาดวินัยในการออม และการไม่สามารถเลือกผลิตภัณฑ์ทางการเงินได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว ดังนั้นการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา เนื่องจากเป็นวัยที่สามารถปลูกฝังและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ง่าย อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนด้านการเงินในโรงเรียนประถมศึกษาของไทยยังมีน้อยและไม่เป็นรูปธรรม

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีในการจัดการการเงินส่วนบุคคล สามารถวางแผนการใช้จ่าย การออม และการลงทุนได้อย่างเหมาะสมกับวัย รวมถึงสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้และการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการส่งเสริมความรู้ด้านการเงินในสถานศึกษา และเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในการพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความพร้อมในการดำเนินชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว



1. ได้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ให้มีความสามารถในการใช้ทักษะทางการเงิน เพื่อการตัดสินใจทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการเงินภายใต้บริบททางการเงินส่วนบุคคลที่เหมาะสม

3. ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับครูผู้สอน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหาของหลักสูตร



หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่พัฒนาขึ้นเป็นการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โครงสร้างเนื้อหาและโครงสร้างเวลาเรียน เป็นการกำหนดกิจกรรมและกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายมีเนื้อหาจำแนกตามหัวข้อการเรียนรู้ 4 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) คือ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการเงิน ประกอบด้วย การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning) และการจัดการเงิน (Financial Management)

2. ทักษะทางการเงิน (Financial Skills) คือ กระบวนการทางปัญญาที่สำคัญในการจัดการข้อมูลทางการเงินเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน (Identify Financial Information)

การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน (Analysis Information) การประเมินข้อมูลทางการเงิน (Evaluate Financial Issues) และการตัดสินใจทางการเงิน (Financial Decision)

3. เจตคติทางการเงิน (Financial Attitude) คือ ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดเห็นส่วนบุคคลที่นำมาสู่แรงจูงใจในการวางแผนและจัดการเงิน โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน และมิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน

4. พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) คือ แนวโน้มทางพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นผู้วางแผนและจัดการเงิน ได้แก่ พฤติกรรมการวางแผนทางการเงินและพฤติกรรมการจัดการเงิน

องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย

และตัวบ่งชี้ความฉลาดรู้ทางการเงิน

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน



1. องค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงิน

องค์ประกอบย่อยที่ 1.1 การวางแผนทางการเงิน

ตัวชี้วัดที่ 1 นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินเบื้องต้นได้

ตัวชี้วัดที่ 2 นักเรียนมีความรู้ในการวางแผนการใช้จ่ายและการออมเงินเบื้องต้นได้
เหมาะสมกับวัย

องค์ประกอบย่อยที่ 1.2 การจัดการเงิน

ตัวชี้วัดที่ 3 นักเรียนมีความรู้ในการวางแผนการใช้จ่ายเงินส่วนตัวและการเก็บออมเงิน
อย่างมีเป้าหมาย

ตัวชี้วัดที่ 4 นักเรียนมีความรู้ในการแยกแยะรายจ่ายที่จำเป็นและไม่จำเป็น

2. องค์ประกอบด้านทักษะทางการเงิน

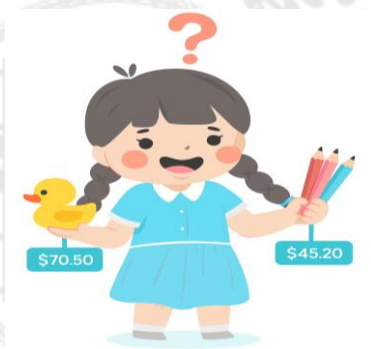
องค์ประกอบย่อยที่ 2.1 การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน

ตัวชี้วัดที่ 5 นักเรียนมีทักษะการทำความเข้าใจข้อมูลทางการเงินเบื้องต้นได้

องค์ประกอบย่อยที่ 2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน

ตัวชี้วัดที่ 6 นักเรียนมีทักษะการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการใช้จ่ายได้

ตัวชี้วัดที่ 7 นักเรียนมีทักษะการเปรียบเทียบราคาสินค้าและข้อมูลทางการเงินได้



องค์ประกอบย่อยที่ 2.3 การประเมินข้อมูลทางการเงิน

ตัวชี้วัดที่ 8 นักเรียนมีทักษะการตัดสินใจเลือกใช้จ่ายเงินได้อย่างเหมาะสม โดยดู
จาก ข้อมูลหรือราคาที่มีอยู่

ตัวชี้วัดที่ 9 นักเรียนมีทักษะการประเมินสถานการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นใน
ชีวิตประจำวันได้

องค์ประกอบย่อยที่ 2.4 การตัดสินใจทางการเงิน

ตัวชี้วัดที่ 10 นักเรียนมีทักษะการตัดสินใจในเรื่องการเงินที่เหมาะสม

ตัวชี้วัดที่ 11 นักเรียนมีทักษะการเปรียบเทียบและตัดสินใจเลือกใช้จ่ายอย่างมี
เหตุผล

3. องค์ประกอบด้านเจตคติทางการเงิน

องค์ประกอบย่อยที่ 3.1 มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน

ตัวชี้วัดที่ 12 นักเรียนมีทัศนคติเชิงบวกและตระหนักถึงความสำคัญของการมีเงินออม



องค์ประกอบย่อยที่ 3.2 มิติด้านความมั่งคั่งทางการเงิน

ตัวชี้วัดที่ 13 นักเรียนมีความอยากรู้และสนใจในการเรียนรู้เรื่องการเงิน

4. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมทางการเงิน

องค์ประกอบย่อยที่ 4.1 พฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน

ตัวชี้วัดที่ 14 นักเรียนมีพฤติกรรมในการวางแผนใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ

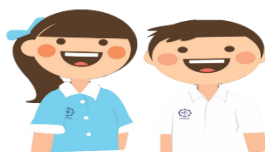
องค์ประกอบย่อยที่ 4.2 พฤติกรรมการจัดการเงิน

ตัวชี้วัดที่ 15 นักเรียนมีพฤติกรรมการแบ่งเงินออกก่อนใช้จ่ายและใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล

ตัวชี้วัดที่ 16 นักเรียนมีพฤติกรรมในการประหยัดเงินและไม่ใช้จ่ายเกินความจำเป็น



การจัดกิจกรรมการเรียนรู้



เป็นการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและใช้การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากการสังเคราะห์ทฤษฎีและการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานหลากหลายวิธี โครงสร้างเวลาเรียน เป็นการกำหนดกิจกรรมและกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายมีเนื้อหาจำแนกตามหัวข้อการเรียนรู้ ดังนี้



หน่วยการเรียนรู้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวชี้วัด	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	คาบ (40 นาที)
หน่วยที่ 1 ความรู้ทางการเงิน	1.1 การวางแผนทางการเงิน	1.1.1 มีความเข้าใจและสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินเบื้องต้น	1. กล้อง 3 ใบ -นักเรียนเขียนเป้าหมายทางการเงินส่วนตัว วางแผนการออม แบ่งเงินเป็น 3 ส่วน คือ ออม ใช้ แบ่งปัน	ใบงาน,Powerpoint ภาพประกอบ, สื่อจำลอง เช่น เงินปลอม , กล้อง 3 ใบ	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		1.1.2 มีความรู้ในการวางแผนการใช้เงินและการออมเงินเบื้องต้นได้เหมาะสมกับวัย	2 .สื่ออะไรดีล่ะ? -นักเรียนรับเงินจำลอง 100 บาท เลือกซื้อของจากร้านค้าโดยต้องเหลือเงินไว้เพื่อออม พร้อมอธิบายเหตุผล	ใบงาน,Powerpoint ภาพประกอบ, สื่อจำลอง เช่น เงินปลอม หรือร้านค้าจำลอง	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		1.2.1 มีความรู้ในการวางแผนการใช้เงินส่วนตัวและการเก็บออมเงินอย่างมีเป้าหมาย	3. ร่ำรวยMarket -จัดตลาดจำลอง นักเรียนมีบทบาทเป็นผู้ซื้อ-ขาย และออมเงิน พร้อมวิเคราะห์กำไร-ขาดทุน	ใบงาน,Powerpoint , สื่อจำลอง เช่น เงินปลอม ,ร้านค้าจำลองร่ำรวย Market	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		1.2.2 มีความรู้ในการแยกแยะรายจ่ายที่จำเป็นและไม่จำเป็น	4. กล้องแห่งการตัดสินใจ - ฟังนิทานและวิเคราะห์การเลือกใช้จ่ายเงิน ระบุรายการของใช้จ่ายเป็น/ไม่จำเป็น และอภิปรายเหตุผล	Powerpoint , สื่อจำลอง ,กล้อง , ใบงาน , นิทาน	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
หน่วยที่ 2 ทักษะทางการเงิน	2.1 การเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน	2.1.1 ทักษะการทำความเข้าใจข้อมูลทางการเงินเบื้องต้น	5. รู้ไว้ได้ประหยัด -วิเคราะห์ข้อมูลตลาดสินค้า เบรชัวร์เปรียบเทียบคุณสมบัติ ราคา วันหมดอายุ	ใบงาน,Powerpoint , ข้อมูลตลาดสินค้า เบรชัวร์	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ

หน่วยการเรียนรู้ความรู้ความฉลาดทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ต่อ)						
องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวชี้วัด	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	คาบ (40 นาที)
หน่วยที่ 2 ทักษะทาง การเงิน	2.2 การ วิเคราะห์ ข้อมูลทาง การเงิน	2.2.1 ทักษะการวิเคราะห์ ความคุ้มค่าของการใช้จ่าย	6. เปรียบเทียบราคาน้ำดื่ม - เปรียบเทียบราคาน้ำดื่มยี่ห้อ จำนวนความคุ้มค่าจากราคาและ ปริมาณ	ใบงาน, Powerpoint , กล่องน้ำดื่มยี่ห้อต่างๆ , บัตรคำราคาน้ำดื่ม	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		2.2.2 ทักษะการเปรียบเทียบ ราคาสินค้าและข้อมูลทาง การเงิน	7. จับคู่ความคุ้มค่า - เล่นเกมจับคู่ราคากับสินค้าที่ เหมาะสม วิเคราะห์ความคุ้มค่าโดย ใช้เหตุผล	ใบงาน, Powerpoint , บัตรรูปภาพสินค้าต่างๆ บัตรราคาสินค้า	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		2.3.1 ทักษะการตัดสินใจ เลือกใช้จ่ายอย่างเหมาะสม โดยดูจากข้อมูลหรือราคาที่มี อยู่	8. เลือกอะไรดีนะ - ฟังนิทานเด็กหญิงเลือกของเล่น วิเคราะห์และตัดสินใจเลือกใช้เงินจาก ข้อมูลในเรื่อง	Powerpoint , นิทาน เด็กหญิงเลือกของเล่น, ใบงานวิเคราะห์และ ตัดสินใจเลือกใช้เงิน	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		2.3.2 ทักษะการประเมิน สถานการณ์ทางการเงินที่ เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน	9. ใช้เงินในวันหยุด - จำลองสถานการณ์วันหยุดพร้อมบ จำกัด เลือกกิจกรรมและการใช้จ่ายให้ พอเหมาะ พร้อมลำดับความสำคัญ	ใบงาน, Powerpoint , เงินจำลอง , บอร์ดเกม	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
	2.4 การ ตัดสินใจทาง การเงิน	2.4.1 ทักษะการตัดสินใจใน เรื่องการเงินที่เหมาะสม	10. ของขวัญวันเกิด - เลือกของขวัญในงบ 200 บาท วิเคราะห์ความเหมาะสมของ ของขวัญที่เลือก	Powerpoint , ภาพกล่องของขวัญ, ใบงานการวิเคราะห์ การ เลือกของขวัญ	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ

หน่วยการเรียนรู้ความรู้ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวชี้วัด	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	คาบ (40 นาที)
หน่วยที่ 2 ทักษะทางการเงิน	2.4 การตัดสินใจทางการเงิน	2.4.2 ทักษะการเปรียบเทียบและตัดสินใจเลือกใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล	11. ร้านค้าเลือกได้ - นักเรียนเลือกซื้อสินค้าในสถานี่ร้านค้าต่างๆ ด้วยเงินจำลอง พร้อมอธิบายการตัดสินใจ	ใบงาน, Powerpoint , ร้านค้าจำลอง , บัตรค่า รูปภาพสินค้าต่างๆ , เงินจำลอง	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
	3.1 มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน	3.1.1 มีทัศนคติเชิงบวกและตระหนักถึงความสำคัญของการมีเงินออม	12. กระปุกหมูของดี - ฟังนิทาน 'กระปุกหมูของดี' อภิปรายแสดงความคิดเห็น แล้ววาดภาพเป้าหมายการออมของตนเอง	Powerpoint , นิทานกระปุกหมูของดี, ใบงานเป้าหมายการ ออม	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
หน่วยที่ 3 เจตคติทางการเงิน	3.2 มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน	3.2.1 มีความอยากรู้และสนใจในการเรียนรู้เรื่องการเงิน	13. ออมเงิน..ออมเงิน - ทำสมุดเงินออมจำลอง บันทึก รายรับ-รายจ่ายรายวัน และเป้าหมายการออม	ใบงาน, Powerpoint , สมุดเงินออมจำลอง	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
	3.2 มิติด้านความมั่นคงทางการเงิน	3.2.1 มีความอยากรู้และสนใจในการเรียนรู้เรื่องการเงิน	14. สล่าชุมชนทรัพยากรความรู้ทางการเงิน - ทำกิจกรรมฐานความรู้ทางการเงิน เช่น เงินตรา รายรับ-รายจ่าย ออมเงิน	ใบงาน, Powerpoint , กิจกรรมฐานความรู้ทาง การเงิน, ใบความรู้ตาม ฐานต่างๆ	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		15. ราชชาของป่าใหญ่ - ฟังนิทานแล้วตั้งคำถามและอภิปรายเพื่อเรียนรู้แนวคิดการใช้เงิน	ใบงาน, Powerpoint , นิทานราชชาของป่าใหญ่	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ	

หน่วยการเรียนรู้ความรู้ความสามารถทางการเงินของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวชี้วัด	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	คาบ (40 นาที)
หน่วยที่ 4 พฤติกรรมทางการเงิน	4.1 พฤติกรรม การวางแผน ทางการเงิน	4.1.1 มีพฤติกรรมการ วางแผนใช้จ่ายเงินอย่าง รอบคอบ	16. หนึ่งวัน หนึ่งบาท - วางแผนใช้เงิน 40 บาทต่อวัน โดย แสดงเหตุผลของการแบ่งจ่าย	ใบงานแผนการใช้เงิน ,Powerpoint , เงินจำลอง	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
			17. ของขวัญที่ชื่นชอบ - ใช้เงินจำลอง 100 บาท วางแผนซื้อ ของในฝัน พร้อมปรับแผนให้ เหมาะสมกับงบประมาณ	ใบงานวางแผนการใช้ จ่าย ,Powerpoint , เงินจำลอง	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
	4.2 พฤติกรรม การจัด การเงิน	4.2.1 มีพฤติกรรมการแบ่งเงิน ออกก่อนใช้จ่ายและใช้จ่าย อย่างมีเหตุผล	18. ค่าขนมของเงิน - เกมแบ่งเงิน 100 บาทเป็น 3 ส่วน (ออม/จำเป็น/พิเศษ) พร้อมอธิบาย เหตุผล	ใบงาน,Powerpoint , เกมแบ่งเงิน , เงินจำลอง	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
			19. สะสมเหรียญทองคำ - สมุดสะสมเหรียญจากการออม ประจำวัน พร้อมเป้าหมายการออม ส่วนตัว	ใบงาน,Powerpoint , สมุดสะสมเหรียญ, สติ๊กเกอร์รูปเหรียญทอง	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ
		4.2.3 มีพฤติกรรมการ ประหยัด เงินและไม่ใช้จ่าย เกินความจำเป็น	20. หนูมีเงินประหยัด - เปรียบเทียบของจำเป็น/อยากได้ และพียงินทาน 'หนูมีเงินประหยัด' พร้อมวาดการ์ตูน 3 ช่อง	ใบงานการ์ตูน 3 ช่อง ,Powerpoint , นิทาน 'หนูมีเงิน ประหยัด'	สังเกตพฤติกรรม, ตรวจใบงาน	1 คาบ

สื่อการเรียนรู้

ใช้สื่อประกอบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานการณ์จำลอง ใบงาน บัตรภาพประกอบกิจกรรม บัตรคำ เงินจำลอง บอร์ดเกมทางการเงินสำหรับเด็ก นิทานหรือการปฏิบัติกิจกรรม





การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียนภายหลังการจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งเป็นการประเมินผลตามวัตถุประสงค์หน่วยการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดตามตารางข้างต้น เช่น การสังเกตพฤติกรรม ตรวจใบงาน และการประเมินผลความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียน จากแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ซึ่งแบ่งเป็น 4 ฉบับคือ

1. แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อยและ 4 ตัวชี้วัด
2. แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อยและ 7 ตัวชี้วัด
3. แบบวัดเจตคติทางการเงินสำหรับนักเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อยและ 2 ตัวชี้วัด
4. แบบวัดพฤติกรรมทางการเงินสำหรับนักเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 3 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อยและ 3 ตัวชี้วัด

แผนการจัดการเรียนรู้



โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ภาคเรียนที่ 2

ปีการศึกษา 2567

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง กล้อง 3 ใบ

เวลา 1 คาบ (40 นาที)

องค์ประกอบ 1. ด้านความรู้ทางการเงิน

องค์ประกอบย่อย 1.1 การวางแผนทางการเงิน

ตัวชี้วัด 1.1.1 มีความเข้าใจและสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินเบื้องต้น

1. ผลการเรียนรู้ (Learning Outcome)

นักเรียนสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินเบื้องต้นได้และวางแผนการใช้จ่าย ออม และ แบ่งปันอย่างเหมาะสมตามวัย รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ความคิดรวบยอดหลัก (Main Concept)

การตั้งเป้าหมายทางการเงินและการจัดสรรเงินอย่างมีแผนการช่วยให้นักเรียนใช้เงินอย่าง มีวินัย เกิดประโยชน์สูงสุด และสร้างนิสัยการเงินที่ดีตั้งแต่เด็ก

3. หัวข้อสาระการเรียนรู้ (Sub Concept / Topic)

- การตั้งเป้าหมายทางการเงินระยะสั้น
- แนวคิด "กล้อง 3 ใบ" ได้แก่ กล้องเก็บออม กล้องใช้ กล้องแบ่งปันผู้อื่น
- การจัดสรรเงินตามสัดส่วนที่เหมาะสมและการวางแผนการเงินเบื้องต้น

4. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Learning Objective)

4.1 นักเรียนสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินของตนเองได้อย่างน้อย 1 อย่างที่เป็น ภูมิคุ้มกันและเหมาะสมกับวัย

4.2 นักเรียนสามารถเสนอแนวทางในการแบ่งเงินจำลองออกเป็น 3 ส่วน คือเงินออม เงิน ที่ต้องใช้ และเงินสำหรับแบ่งปันได้อย่างเหมาะสม

4.3 นักเรียนสามารถอธิบายเหตุผลการจัดการเงินของตนเองได้อย่างชัดเจนและ สมเหตุสมผล

4.4 นักเรียนสามารถนำเสนอแผนการเงินของตนเองต่อหน้าชั้นเรียนได้อย่างมีความมั่นใจ

5. การออกแบบกิจกรรม

ขั้นนำ

5.1 นักเรียนและครูสนทนากันเกี่ยวกับสิ่งของหรือของเล่นที่นักเรียนอยากได้ในชีวิตประจำวันแล้วช่วยกันตอบคำถามว่า ถ้านักเรียนอยากได้ของสิ่งนั้น จะต้องทำอย่างไร? และจะสามารถหาเงินมาซื้อได้อย่างไร? และใครเคยช่วยพ่อแม่ประหยัดเงินบ้าง? อย่างไร

5.2 จากกิจกรรมในขั้นนำ นักเรียนคิดว่า ควรแบ่งการใช้จ่ายเป็นอย่างไร

ขั้นสอน

5.3 นักเรียนฟังอธิบายเรื่อง " กล่อง 3 ใบ " จากสื่อประกอบและสื่อ PowerPoint

กล่องที่ 1 กล่องออม (Save) คือสำหรับเก็บเงินเพื่อซื้อสิ่งที่ต้องการในอนาคต

กล่องที่ 2 กล่องใช้ (Spend) คือเงินสำหรับซื้อสิ่งจำเป็นในแต่ละวัน

กล่องที่ 3 กล่องแบ่งปัน (Share) คือเงินสำหรับช่วยเหลือหรือให้กับผู้อื่น



5.4 นักเรียนและครูสนทนากันถึงความสำคัญของแต่ละกล่อง และให้นักเรียนยกตัวอย่างสิ่งที่จะใส่ในแต่ละกล่อง

5.5 นักเรียนเขียนเป้าหมายทางการเงินของตนเอง 1 อย่าง ในใบงานโดยให้เลือกเป้าหมายที่เป็นรูปธรรม (เช่น ตุ๊กตา หนังสือ ของเล่น) เหมาะสมกับวัย และนักเรียนสามารถเก็บเงินซื้อได้จริง

5.6 นักเรียนระบุราคาประมาณของสิ่งที่ต้องการแล้ววางแผนการเก็บเงินเพื่อให้ถึงเป้าหมายเช่น จะออมวันละเท่าไร จะใช้เงินอย่างไรให้ประหยัด และจะแบ่งปันกับใครบ้าง

5.7 นักเรียนจำลองการจัดสรรเงิน 100 บาท ลงในกล่อง 3 ใบ สัดส่วนแนะนำคือ ออม 20%, ใช้จ่าย 70% และแบ่งปัน 10% (ธนาคารออมสิน.2561.)

ขั้นสรุป

5.8 นักเรียนผลัดกันนำเสนอแผนการเงินของตนเองโดยนักเรียนวาดภาพสิ่งของที่เป็นเป้าหมายในใบงานแล้วเขียนอธิบายวิธีการเก็บเงินให้ถึงเป้าหมายโดยสรุป

5.9 นักเรียนและครูช่วยกันสรุปความสำคัญของการตั้งเป้าหมายและการจัดสรรเงิน ขั้นประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม ในการนำเสนอและตรวจสอบใบงาน

6. สื่อการเรียนรู้

6.1 กล่องจำลอง 3 ใบ สีต่างกัน พร้อมป้ายชื่อ

6.2 ใบงาน "แผนการเงินของฉัน"

6.3 เงินจำลอง (เหรียญและธนบัตร)

6.4 สื่อ PowerPoint บัตรภาพสิ่งของต่างๆและคำอธิบายแสดงแนวคิด " กล่อง 3 ใบ "



7. การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรม การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น การนำเสนอ และใบงานของ
นักเรียนเพื่อประเมินความเข้าใจและความสามารถในการตั้งเป้าหมายทางการเงิน

8. การออกแบบวิธีการและเครื่องมือประเมินผล

ตัวบ่งชี้ / พฤติกรรม	วิธีการ	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล	เกณฑ์
1. ตั้งเป้าหมายทางการเงินของตนเองได้อย่างน้อย 1 อย่างที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับวัย	- การสังเกตพฤติกรรมและการตอบคำถาม - การตรวจใบงาน - การประเมินชิ้นงาน	- ใบงาน "แผนการเงินของฉัน" - แบบสังเกตพฤติกรรม	- นักเรียน - ใบงาน	4= ดีเยี่ยม 3= ดี 2= พอใช้ 1 = ควรปรับปรุง
2. เสนอแนวทางในการแบ่งเงินจำลองออกเป็น 3 ส่วน คือเงินออม เงินที่ต้องใช้ และเงินสำหรับแบ่งปันได้อย่างเหมาะสม	การนำเสนอ	แบบประเมินการนำเสนอ		
3. อธิบายเหตุผลการจัดการเงินของตนเองได้อย่างชัดเจนและสมเหตุสมผล				
4. นำเสนอแผนการเงินของตนเองต่อหน้าชั้นเรียนได้อย่างมีความมั่นใจ				

เกณฑ์การประเมิน (Scoring Rubric)

ระดับคุณภาพ	คะแนน	รายละเอียด
ดีเยี่ยม	4	ตั้งเป้าหมายได้ชัดเจนและเหมาะสมกับวัย, อธิบายแผนการเงินได้ดีและสมเหตุสมผล, แบ่งเงินได้เหมาะสมตามหลักการ, นำเสนอได้อย่างชัดเจนมั่นใจ
ดี	3	ตั้งเป้าหมายได้เหมาะสม, อธิบายแผนการเงินได้บ้าง, แบ่งเงินได้แต่อาจไม่สมดุล, นำเสนอได้แต่ยังไม่ค่อยมั่นใจ
พอใช้	3	ตั้งเป้าหมายได้แต่ยังไม่ชัดเจน, อธิบายได้เพียงเล็กน้อย, แบ่งเงินแต่ยังไม่เหมาะสม, นำเสนอได้แต่ไม่ชัดเจน
ควรปรับปรุง	1	ตั้งเป้าหมายไม่ชัดเจน, ไม่สามารถอธิบายได้, แบ่งเงินไม่เหมาะสม, ไม่สามารถนำเสนอได้

9. บันทึกหลังสอน

.....

.....

.....



โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ภาคเรียนที่ 2

ปีการศึกษา 2567

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง “ซื้ออะไรดีล่ะ?”

เวลา 1 คาบ

องค์ประกอบ

1.ด้านความรู้ทางการเงิน

องค์ประกอบย่อย

1.1 การวางแผนทางการเงิน

ตัวชี้วัด 1.1.2 มีความรู้ในการวางแผนการใช้จ่ายและการออมเงินเบื้องต้นได้เหมาะสมกับวัย

1. ผลการเรียนรู้ (Learning Outcome)

นักเรียนสามารถวางแผนการใช้จ่ายและการออมเงินได้อย่างเหมาะสมกับวัย โดยสามารถอธิบายเหตุผลในการใช้เงินได้อย่างมีเหตุผล

2. ความคิดรวบยอดหลัก (Main Concept)

การวางแผนการใช้จ่ายและการออมเงินตั้งแต่วัยเด็กจะช่วยให้เราจัดการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเงินเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น และเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีวินัยทางการเงินในอนาคต

3. หัวข้อสาระการเรียนรู้ (Sub Concept / Topic)

- 3.1 ความหมายและความสำคัญของการวางแผนการใช้จ่ายเงินและวิธีการออมเงินเบื้องต้น
- 3.2 หลักการใช้จ่ายเงินอย่างรู้คุณค่าและเหมาะสมกับวัย
- 3.3 การแยกแยะระหว่างสิ่งที่ต้องการและสิ่งที่จำเป็น

4. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Learning Objective)

- 4.1 อธิบายความหมายของการวางแผนการใช้จ่ายเงินและการออมได้อย่างเหมาะสมกับวัย
- 4.2 ระบุความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ต้องการและสิ่งที่จำเป็นได้
- 4.3 วางแผนการใช้จ่ายเงินให้มีเงินเหลือสำหรับการออมได้อย่างน้อยร้อยละ 10 ของเงินที่มี
- 4.4 บันทึกการใช้จ่ายเงินในตารางบันทึกได้อย่างถูกต้อง

5. การออกแบบกิจกรรม

ขั้นนำ

5.1 นักเรียนและครูสนทนากันเกี่ยวกับสถานการณ์สมมติว่า “ถ้ามีเงิน 100 บาท แต่ของที่อยากได้มีหลายอย่าง จะเลือกซื้ออย่างไรดี?”

5.2 นักเรียนช่วยกันระดมความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการเลือกซื้อของ

ขั้นสอน

5.3 นักเรียนช่วยกันตอบคำถามว่า “ใครเคยได้เงินจากผู้ปกครองแล้วไปซื้อของบ้างแล้วนักเรียนมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินและพิจารณาความจำเป็นก่อนซื้อหรือไม่ อย่างไร”

5.4 นักเรียนฟังครูอธิบายความสำคัญของการออมเงิน การเก็บเงินไว้ใช้เมื่อต้องการในอนาคตซึ่งสัดส่วนแนะนำคือ ออม 20%, ใช้จ่าย 70% และแบ่งปัน 10% (ธนาคารออมสิน.2561.)

5.5 นักเรียนทำกิจกรรม “ซื้ออะไรดีจ๊ะ?”

- นักเรียนแบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คนแล้วแต่ละกลุ่มได้รับเงินจำลองมูลค่าต่างๆ รวมกลุ่มละ 100 บาท



- นักเรียนดูภาพสินค้าและเลือกซื้อสินค้าจาก "ร้านป่าตุ๊ก" ที่มีสินค้า



7. นักเรียนช่วยกันตอบคำถามกระตุ้นการคิด เช่น

- หากเราใช้เงินหมดโดยไม่ออม จะเกิดอะไรขึ้น?

- การมีเงินออมจะช่วยเราอย่างไร?

- ถ้าอยากได้ของราคาแพง ควรทำอย่างไร?

5.6 นักเรียนและครูช่วยกันสรุปหลักการวางแผนใช้เงิน ในประเด็น คิดก่อนซื้อ , แยกของจำเป็นและไม่จำเป็น , ออมเงินสม่ำเสมอ

ขั้นประเมินผล

5.7 สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม ในการนำเสนอและตรวจสอบใบงาน

6. สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

6.1 เงินจำลอง เหรียญราคา 1 บาท, 2 บาท, 5 บาท และ 10 บาท

6.2 ธนบัตรจำลองราคา 20 บาท, 50 บาท และ 100 บาท

6.3 ร้านค้าจำลองพร้อมสินค้าและป้ายราคา 12 รายการ

6.4 ใบงาน "แผนการใช้เงินของฉัน"

6.5 สื่อ PowerPoint

7. การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรม การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น การนำเสนอ และใบงานของนักเรียนเพื่อประเมินความเข้าใจและความสามารถในการวางแผนการใช้จ่ายและการออมเงินได้อย่างเหมาะสมกับวัย โดยสามารถอธิบายเหตุผลในการใช้เงินได้อย่างมีเหตุผล

8. การออกแบบวิธีการและเครื่องมือประเมินผล

ตัวบ่งชี้ / พฤติกรรม	วิธีการ	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล	เกณฑ์
1. อธิบายความหมายของการวางแผนการใช้จ่ายเงินและการออมได้อย่างเหมาะสมกับวัย	- การสังเกต พฤติกรรมและการ ตอบคำถามระหว่าง ทำกิจกรรม	- ใบงานแผนการ ใช้เงินของฉัน - แบบสังเกต พฤติกรรม	- นักเรียน - ใบงาน	4= ดีเยี่ยม 3= ดี 2= พอใช้ 1=ควรปรับปรุง
2. ระบุความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ต้องการและสิ่งที่จำเป็นได้	- การตรวจใบงาน แผนการเงิน - การประเมิน ชิ้นงาน			
3. วางแผนการใช้จ่ายเงินให้มีเงินเหลือสำหรับการออมได้อย่างน้อยร้อยละ 10 ของเงินที่มี				
4. บันทึกการใช้จ่ายเงินในตารางบันทึกได้อย่างถูกต้อง	ตรวจใบงาน แผนการใช้จ่ายเงินของ ฉัน	ใบงานแผนการ ใช้เงินของฉัน		

เกณฑ์การประเมิน (Scoring Rubric)

ระดับคุณภาพ	คะแนน	รายละเอียด
ดีเยี่ยม	4	วางแผนการใช้จ่ายเงินให้เหลือออมได้อย่างน้อยร้อยละ 10 อธิบายเหตุผลในการเลือกซื้อของได้อย่างสมเหตุสมผล บันทึกการใช้จ่ายได้ถูกต้องครบถ้วน และมีส่วนร่วมในการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์
ดี	3	วางแผนใช้เงินได้เหมาะสมมีเงินออมเหลือร้อยละ 10 อธิบายเหตุผลได้พอสมควร บันทึกข้อมูลถูกต้องส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในระดับดี
พอใช้	3	วางแผนใช้เงินได้บ้างมีเงินออมเหลือ 5-9% อธิบายเหตุผลได้บางส่วน บันทึกข้อมูลถูกต้องบางส่วน มีส่วนร่วมปานกลาง
ควรปรับปรุง	1	วางแผนใช้เงินไม่เหมาะสมเงินออมเหลือน้อยกว่า 5% หรือไม่มีเงินเหลือ อธิบายเหตุผลไม่ชัดเจน บันทึกข้อมูลผิดพลาดหลายจุด มีส่วนร่วมน้อย

บันทึกหลังสอน

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)

ผู้สอน

ใบงาน " แผนการใช้จ่ายเงินของฉัน "



ภาคผนวก ซ

คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

คนที่	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
	(10)	(10)
	30 คน	30 คน
1	8	8
2	5	9
3	6	7
4	6	9
5	4	6
6	6	8
7	6	7
8	3	10
9	7	10
10	7	8
11	5	9
12	5	8
13	6	9
14	5	8
15	5	7
16	3	7
17	7	9
18	6	10
19	6	9
20	3	8
21	8	10
22	6	9

ตาราง 12 (ต่อ)

คนที่	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
	(10)	(10)
23	5	8
24	9	9
25	6	8
26	3	8
27	5	7
28	2	9
29	7	8
30	5	9
Σx	165	251
$\bar{X}$	5.5	8.37
SD.	1.63	1.03
t-test = 9.15 ค่า p = 0.05		

ตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

คนที่	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
	(10)	(10)
	30 คน	30 คน
1	6	8
2	5	10
3	6	8
4	8	7
5	5	9
6	5	7
7	8	9
8	7	7
9	4	7
10	6	9
11	4	9
12	4	9
13	6	8
14	1	8
15	2	7
16	4	8
17	3	8
18	6	10
19	3	9
20	2	7
21	8	9
22	5	8

ตาราง 13 (ต่อ)

คนที่	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
	(10)	(10)
23	5	8
24	2	9
25	4	10
26	5	9
27	3	8
28	6	8
29	4	9
30	5	9
ΣX	142	251
$\bar{X}$	4.73	8.37
SD.	1.82	0.93
t-test = 10.083 ค่า p = 0.0		

ตาราง 14 ผลการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ข้อ/คน ที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	รวม
1	3	3	2	3	3	3	2	3	3	2	27
2	2	3	2	3	3	3	2	3	3	2	26
3	3	3	3	3	2	3	2	3	3	3	28
4	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	28
5	3	3	2	3	3	2	3	3	3	2	27
6	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	28
7	2	3	3	2	2	3	2	3	3	3	26
8	3	3	3	3	3	2	2	2	3	3	27
9	3	3	2	3	3	3	2	2	3	2	26
10	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	29
11	3	2	3	2	2	3	2	3	2	3	25
12	2	3	3	2	2	3	2	3	3	3	26
13	3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	28
14	3	3	3	3	3	2	2	2	3	3	27
15	3	3	2	3	3	3	2	2	3	2	26
16	3	3	3	2	3	3	2	2	3	2	26
17	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	27
18	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30
19	3	3	3	3	3	2	2	2	3	2	26
20	3	3	2	3	3	2	2	3	3	3	27
21	3	2	3	2	3	3	2	1	3	2	24

22	2	2	2	3	3	2	3	2	3	2	24
23	3	3	2	3	3	3	2	2	3	3	27
24	2	3	3	2	3	2	2	3	3	2	25
25	3	3	2	3	3	3	2	3	2	3	27
26	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	29
27	2	3	2	3	2	3	3	2	2	2	24
28	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30
29	2	2	3	3	3	2	2	2	3	2	24
30	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	27

sum 82 86 76 84 84 80 71 76 87 75

SD 0.45 0.35 0.51 0.41 0.41 0.48 0.49 0.57 0.31 0.51

X 2.73 2.87 2.53 2.80 2.80 2.67 2.37 2.53 2.90 2.50

ตาราง 15 ผลการวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ข้อ/คนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	รวม
1	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2	42
2	2	3	2	3	3	3	2	3	3	3	2	2	3	2	3	39
3	3	3	3	3	2	3	2	3	3	3	2	3	2	3	3	41
4	3	3	2	3	2	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	41
5	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	43
6	3	3	2	3	3	3	2	3	3	2	3	2	2	3	3	40
7	2	3	3	2	2	3	2	3	3	3	2	2	3	2	3	38
8	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	43
9	3	3	2	3	3	3	2	3	2	3	2	3	3	2	3	40

10	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	2	41
11	3	2	3	2	2	3	2	2	3	3	2	2	3	3	3	38
12	2	3	3	2	2	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	40
13	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	43
14	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	43
15	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	43
16	3	3	3	2	3	3	2	3	2	3	3	2	3	3	3	41
17	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2	3	42
18	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	45
19	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	2	3	3	3	42
20	3	3	2	3	3	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	41
21	3	2	3	2	3	3	2	3	2	3	2	3	3	3	3	40
22	2	2	2	3	3	2	3	2	3	3	2	3	2	3	3	38
23	3	3	2	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	42
24	2	3	3	2	3	2	2	3	3	3	3	2	3	2	3	39
25	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	3	42
26	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	44
27	2	3	2	3	2	3	3	3	3	2	3	2	3	2	3	39
28	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	45
29	2	2	3	3	3	2	2	3	2	3	2	3	3	2	3	38
30	3	3	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	3	42
Sum	82	86	76	84	84	80	71	86	85	86	80	79	85	83	88	82.33
SD	0.45	0.35	0.51	0.41	0.41	0.48	0.49	0.35	0.38	0.35	0.48	0.49	0.38	0.43	0.25	0.41
X	2.73	2.87	2.53	2.80	2.80	2.67	2.37	2.87	2.83	2.87	2.67	2.63	2.83	2.77	2.93	2.74

ตาราง 16 ผลการพิจารณาความสอดคล้องของแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน

ข้อสอบข้อที่	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปลผล
	คนที่1	คนที่2	คนที่3			
1	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้
2	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
3	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
4	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้
5	0	0	0	0	0.00	ใช้ไม่ได้
6	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
7	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
8	0	1	1	2	0.67	ใช้ได้
9	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
10	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
11	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
12	0	0	0	0	0.00	ใช้ไม่ได้
13	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
14	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
15	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
16	0	0	0	0	0.00	ใช้ไม่ได้
17	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
18	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
19	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
20	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้

ตาราง 17 ผลการหาค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางการเงิน

ด้านความรู้ทางการเงิน

ข้อสอบข้อที่	p	r	สรุป
1	0.60	0.20	นำไปใช้
2	0.87	0.00	ตัดออก
3	0.00	0.00	ตัดออก
4	0.60	0.20	นำไปใช้
5	0.73	0.13	ตัดออก
6	0.53	0.13	ตัดออก
7	0.50	0.23	นำไปใช้
8	0.57	0.23	นำไปใช้
9	0.67	0.27	นำไปใช้
10	0.57	0.23	นำไปใช้
11	0.50	0.23	นำไปใช้
12	0.87	0.07	ตัดออก
13	0.80	0.07	ตัดออก
14	0.77	-0.03	ตัดออก
15	0.50	0.23	นำไปใช้
16	1.00	0.00	ตัดออก
17	0.33	0.20	นำไปใช้
18	0.70	0.10	ตัดออก
19	0.73	0.00	ตัดออก
20	0.57	0.23	นำไปใช้

ค่าความยาก (p) จำนวน 10 ข้อที่คิดไว้ มีค่าตั้งแต่ 0.40 ถึง 0.63

ค่าอำนาจจำแนก (r) จำนวน 10 ข้อที่คิดไว้ มีค่าตั้งแต่ 0.04 ถึง 0.52

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบเท่ากับ 0.62

ตาราง 18 ผลการพิจารณาความสอดคล้องของแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน

ข้อสอบข้อที่	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปลผล
	คนที่1	คนที่2	คนที่3			
1	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้
2	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
3	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
4	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้
5	0	0	0	0	0.00	ใช้ไม่ได้
6	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
7	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
8	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
9	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
10	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
11	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
12	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
13	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
14	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
15	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
16	0	0	0	0	0.00	ใช้ไม่ได้
17	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
18	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
19	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
20	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้

ตาราง 19 ผลการหาค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางการเงิน

ด้านทักษะทางการเงิน

ข้อสอบข้อที่	p	r	สรุป
1	0.60	0.20	นำไปใช้
2	0.87	0.00	ตัดออก
3	0.00	0.00	ตัดออก
4	0.60	0.20	นำไปใช้
5	0.73	0.13	ตัดออก
6	0.53	0.13	ตัดออก
7	0.50	0.23	นำไปใช้
8	0.57	0.23	นำไปใช้
9	0.67	0.27	นำไปใช้
10	0.57	0.23	นำไปใช้
11	0.50	0.23	นำไปใช้
12	0.87	0.07	ตัดออก
13	0.80	0.07	ตัดออก
14	0.77	-0.03	ตัดออก
15	0.50	0.23	นำไปใช้
16	1.00	0.00	ตัดออก
17	0.33	0.20	นำไปใช้
18	0.70	0.10	ตัดออก
19	0.73	0.00	ตัดออก
20	0.57	0.23	นำไปใช้

ค่าความยาก (p) จำนวน 10 ข้อที่คัดไว้ มีค่าตั้งแต่ 0.36 ถึง 0.63

ค่าอำนาจจำแนก (r) จำนวน 10 ข้อที่คัดไว้ มีค่าตั้งแต่ 0.24 ถึง 0.58

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบเท่ากับ 0.55

ตาราง 20 ผลการพิจารณาความสอดคล้องของแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน

ข้อสอบข้อที่	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปลผล
	คนที่1	คนที่2	คนที่3			
1	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้
2	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
3	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
4	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้
5	0	0	0	0	0.00	ใช้ไม่ได้
6	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
7	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
8	0	1	1	2	0.67	ใช้ได้
9	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
10	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
11	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
12	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
13	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
14	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
15	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 21 ผลการพิจารณาความสอดคล้องของแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านทักษะทางการเงิน

ข้อสอบข้อที่	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปลผล
	คนที่1	คนที่2	คนที่3			
1	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้
2	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
3	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
4	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้
5	0	0	0	0	0.00	ใช้ไม่ได้
6	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
7	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
8	0	1	1	2	0.67	ใช้ได้
9	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
10	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
11	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
12	0	0	0	0	0.00	ใช้ไม่ได้
13	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
14	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
15	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
16	0	0	0	0	0.00	ใช้ไม่ได้
17	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
18	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
19	1	0	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
20	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้
21	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
22	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
23	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้
24	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
25	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้

ประวัติผู้เขียน

